T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

MİLLÎ KÜTÜPHANE CÖNKLERİNDEKİ NÛRÎ MAHLASLI ŞİİRLER ÜZERİNE BİR İNCELEME

(Yüksek Lisans Tezi)

ERSEN DÖĞMECİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Eyüp AKMAN

KASTAMONU 2019

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK HALK EDEBİYATI BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MİLLÎ KÜTÜPHANE CÖNKLERİNDEKİ NÛRÎ MAHLASLI ŞİİRLER ÜZERİNE BİR İNCELEME

Ersen DÖĞMECİ

Danışman **Prof. Dr. Eyüp AKMAN**
Jüri Üyesi **Prof. Dr. Necati DEMİR**
Jüri Üyesi **Dr. Öğr. Üyesi Ali Osman ABDURREZZAK**

KASTAMONU - 2019

TEZ ONAYI

Ersen DÖĞMECİ tarafından hazırlanan **"Millî Kütüphane Cönklerindeki Nûrî Mahlaslı Şiirler Üzerine Bir İnceleme"** adlı tez çalışması aşağıdaki Jüri üyeleri önünde savunulmuş ve oy birliği ile Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü **Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı**'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman Prof. Dr. Eyüp AKMAN
Kastamonu Üniversitesi .....

Jüri Üyesi Prof. Dr. Necati DEMİR
Gazi Üniversitesi .....

Jüri Üyesi Dr. Öğr. Üyesi Ali Osman ABDÜRREZZAK
Kastamonu Üniversitesi .....

23./05../2019

Enstitü Müdürü Prof. Dr. Cevdet YAKUPOĞLU .....

TAAHHÜTNAME

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildirir ve taahhüt ederim.

Ersen DÖĞMECİ

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

MİLLÎ KÜTÜPHANE CÖNKLERİNDEKİ NÛRÎ MAHLASLI ŞİİRLER ÜZERİNE BİR İNCELEME

Ersen DÖĞMECİ

Kastamonu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Eyüp AKMAN

Bu çalışmada XIX. yüzyılın usta âşıklarından biri olan Tokatlı Nûrî'nin Millî Kütüphane cönklerinde yer alan şiirleri ile aynı cönklerdeki "Nûrî" mahlaslı şiirler bir araya getirilmiştir.

Çalışma ön söz, giriş, sonuç, sözlük, kaynakça ve ekler dışında beş bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın giriş bölümünde, âşık tarzı şiir geleneğinin oluşumu ve gelişimine değinilmiş ayrıca XIX. yüzyılda âşık edebiyatı hakkında bilgiler verilmiştir. Birinci bölümde Tokatlı Nûrî'nin hayatı, edebî kişiliği ve üslûbu üzerinde durulmuş, ikinci bölümde tespit ettiğimiz Nûrî mahlaslı yeni şiirler dil ve üslûp bakımından incelenmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde Tokatlı Nûri'ye ait olan şiirler bulunmaktadır. Bu şiirler daha önce yapılmış olan çalışmalarla karşılaştırılarak kelime ve dize farklılıkları dipnot olarak düşülmüştür. Dördüncü bölümde Tokatlı Nûrî üzerine yapılan önceki çalışmalarda bulunmayan şiirler yer almıştır. Çalışmanın beşinci bölümünde ise üzerinde çalıştığımız cönklerin değerlendirilmesi yapılmıştır.

Sonuç bölümünde; yapılan bu çalışma ile ulaşılan sonuçlar belirtilmiş, sözlük kısmında şiirlerde geçen anlamı bilinmeyen kelimeler açıklanmış, kaynakçada yararlanılan kaynaklar sıralanmış, ekler kısmında ise cönklerden Nûrî'ye ait örnek metinlerin fotoğraflarına yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tokatlı Nûrî, Nûrî, cönk, yeni şiirler, âşık edebiyatı.

2019, 307 sayfa
Bilim Kodu: 31003

ABSTRACT

M. Sc. Thesis

AN INVESTIGATION ON POEMS WITH NÛRÎ PSEUDONYM IN THE NATIONAL LIBRARY CONKS

Ersen DÖĞMECİ

Kastamonu University
Institute for Social Sciences
Department of Turkish Language and Literature

Supervisor: Prof. Dr. Eyüp AKMAN

In this study, the poems of Tokatlı Nûrî in the National Library Conks who is one of the master minstrel of the 19th century and the poems with "Nûrî" pseudonym in the same Conks were brought together.

Study consists of five chapters except preface, introduction, conclusion, dictionary, bibliography and appendices. In the introduction of the study, the formation and development of the poetic tradition of minstrel style was mentioned, also information was given about the minstrel literature in the 19th century. In the first chapter; life, literary personality and style of Tokatlı Nûrî were emphasized. In the second chapter; the new poems with Nûrî pseudonym we determined were examined in terms of language and style. In the third part of the study, there are poems belonging to Tokatlı Nûrî. These poems were compared with previous studies, and word and string differences were deducted as footnotes. In the fourth chapter, there are poems which were not found in the previous studies on Tokatlı Nûrî. In the fifth part of the study, the evaluation of the Conks which we studied were made.

In the conclusion section, the results obtained with this study were stated. In the dictionary section, the meaning of the unknown words in the poem were defined. In the bibliography section, the sources utilized were listed. In the appendices, photographs of sample texts belonging to Nûrî from Conks were included.

KeyWords: Tokatlı Nûrî, Nûrî, Conks**,** New Poems, Minstrel Literature.

2019, 307 page
Science Code: 31003

ÖNSÖZ

"Millî Kütüphane Cönklerindeki Nûrî Mahlaslı Şiirler Üzerine Bir İnceleme" adını taşıyan bu çalışmada öncelikle Millî Kütüphane cönklerinde "Nûrî" mahlaslı şiirler taranmıştır. Bu amaçla 65 cönk incelenmiş ve Nûrî mahlaslı 289 adet şiir tespit edilerek bu şiirler Latin alfabesine aktarılmıştır. Bu şiirlerden birbirleriyle aynı olanlar yıpranma, silinme ve okunma durumlarına göre bir kez daha incelenmiş; içlerinde en iyi durumda olanı şiir metinlerinin dipnotlarında yer alan "*" işaretiyle gösterilen bölüme eğik harflerle yazılarak esas metin olarak alınmıştır. Esas metinle aynı olan diğer şiirler ise yine aynı bölüme cönk ve varak numaraları verilerek dik harflerle yazılmıştır.

Şiir metinleri, çalışmanın üçüncü ve dördüncü bölümünde heceli ve aruzlu şiirler olarak iki kısımda gösterilmiştir. Dörtlüklerle yazılan şiirlerin ilk dörtlüklerinin, beyitlerle yazılan şiirlerin ilk beyitlerinin son mısraları metinlere ad olarak verilmiştir. Ayrıca murabba, selis, müseddes gibi türlerin ilk bentlerinin son dizeleri ile nakarat kısımlarının son dizeleri de metinlere ad olarak konulmasında esas alınmıştır. Şiirler metinlere ad olarak konulan dizelerin son kelimelerine göre alfabetik olarak sıralanmıştır. Dipnotlarda şiirlere ait "A. Çeşitlenmeler" bölümünde Boratav'ın tasnifi esas alınmış; şiirin dörtlük, beyit ya da bent numarası dipnot numarası şeklinde verilerek A. Talat Onay, M. Zeki Oral ve İ. Seçkin Aydın'ın çalışmalarında ortaya konan şiirlerle bu çalışmadaki şiirler arasındaki farklılıklar 2/1, 2/2, 2/3, 2/4 şeklinde gösterilmiştir. "C. Açıklamalar" bölümünde ise asıl metin ile çeşitlenme niteliğindeki metinlerle ilgili bilgilere yer verilerek bu şiirlerin ait olduğu kaynaklar ve sayfa numaraları "krş." şeklinde gösterilmiştir. Şiir metinlerinde noktalama işaretlerine yer verilmemiştir. Cönklerde çeşitli nedenlerden dolayı okunamayan ancak diğer çeşitlenmelerden onarılan bölümler "[ ]" köşeli parantez içerisinde gösterilmiş, okunamayan ya da şüpheli olduğu düşünülen kelimelerin yanına da "?" soru işareti konulmuştur. Cönk içerisinde silinmiş, yırtılmış olan yerler ise "/…./" şeklinde gösterilmiştir.

Bu çalışmanın amacı, sadece Tokatlı Nûrî'ye ait bilinen şiirlerin ortaya çıkarılması ve incelenmesi değil; aynı zamanda şimdiye kadar yapılan çalışmalarda yer almayan şiirlerin de gün yüzüne çıkarılarak ilim âlemine sunulmasıdır. Bu noktada çalışmanın dördüncü bölümünde daha önce yayımlanmayan 60 şiire yer verilmiştir.

Çalışmada yardımlarını benden esirgemeyen, eleştiri ve rehberliği ile bana yol gösteren danışman hocam Prof. Dr. Eyüp AKMAN'a şükranlarımı sunarım.

Ersen DÖĞMECİ
Kastamonu, Mayıs, 2019

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET ... iv
ABSTRACT ... v
ÖNSÖZ ... vi
İÇİNDEKİLER ... vii
KISALTMALAR DİZİNİ ... xiii
TABLOLAR DİZİNİ ... xiv
GİRİŞ ... 1
1. ÂŞIKLIK GELENEĞİ ... 1
1.1. Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı ... 1
1.2. XIX. Yüzyılda Âşık Edebiyatı ve Âşıklık Geleneği ... 3
BİRİNCİ BÖLÜM ... 10
1. ÂŞIK TOKATLI NÛRÎ ... 10
1.1. Hayatı ... 10
1.1.2. Edebî Kişiliği, Sanatı ve Üslûbu ... 14
1.1.3. Nûrî Mahlaslı Diğer Şâirler ... 15
1.1.4. Tokatlı Nûrî'yle İlgili Yapılan Çalışmalar ... 17
İKİNCİ BÖLÜM ... 20
2. NÛRÎ MAHLASLI YENİ ŞİİRLERİN DİL VE ÜSLÛP BAKIMINDAN İNCELENMESİ ... 20
2.1. Heceli Şiirlerde Dil ve Üslûp ... 21
2.1.1. Tamlamalar ... 21
2.1.2. Dinî ve Tasavvufi Kelimeler ... 21
2.1.3. Tipler ... 21
2.1.3.1. *Mansûr* ... 22
2.1.3.2. *Lokmân* ... 22
2.1.3.3. *Ferhâd* ... 22
2.1.3.4. *Leylâ ve Mecnûn* ... 22
2.1.3.5. *Emrah* ... 22
2.1.3.6. *Mevlâ* ... 22
2.1.3.7. *Allâh* ... 22

2.1.3.8. *Âdem* 22
2.1.3.9. *Habib-i Kibriyâ* 22
2.1.3.10. *Aliyyü'l Murteza* 23
2.1.3.11. *Hz. Hasan* 23
2.1.3.12. *Gülbeng-i Ahmedî* 23
2.1.3.13. *Hz. Ebubekir, Hz. Osman, Hz. Ömer* 23
2.1.3.14. *Şah-ı Merdan, Şîr-i Yezdan* 23
2.1.3.15. *Hacı Bektaş Veli* 23
2.1.3.16. *Molla Hünkâr* 23
2.1.3.17. *Şah Abdal Musa* 23
2.1.3.18. *Hazreti Pîr Şaban* 23
2.1.3.19. *Abdülkadir Geylân* 24
2.1.3.20. *Hamdullah Seyyid Bilâl* 24
2.1.3.21. *İbrahim Edhem* 24
2.1.3.22. *Gülşen Efendi* 24
2.1.3.23. *Şah İmam Hüseyin* 24
2.1.4. Deyimler 24
2.1.4.1. *Canından bezmek* 24
2.1.4.2. *Yolda kalmak* 24
2.1.4.3. *Elini çekmek* 25
2.1.4.4. *Harap etmek* 25
2.1.4.5. *Serden geçmek* 25
2.1.5. Yinelemeler 25
2.1.6. Benzetmeler 25
2.2. Aruzlu Şiirlerde Dil ve Üslûp 26
2.2.1. Tamlamalar 26
2.2.2. Dinî ve Tasavvufi Kelimeler 27
2.2.3. Tipler 27
2.2.3.1. *Mevlâ* 27
2.2.3.2. *Allah* 27
2.2.3.3. *Kerîm-i Zü'l-celâl* 27
2.2.3.4. *Muhammed Mustafa* 27
2.2.3.5. *Hazret-i Yezdân* 27

2.2.3.6. *Leylâ ve Mecnûn* ... 28
2.2.3.7. *Celâl* ... 28
2.2.3.8. *Ferhâd, Şirin* ... 28
2.2.3.9. *İbrahim Edhem* ... 28
2.2.3.10. *Hallâc-ı Mansûr* ... 28
2.2.3.11. *Süheyl* ... 28
2.2.4. Deyimler ... 28
2.2.4.1. *Gark eylemek* ... 28
2.2.4.2. *Dilinden düşmez olmak* ... 29
2.2.4.3. *Haram olmak* ... 29
2.2.4.4. *İcat etmek* ... 29
2.2.4.5. *Feda olsun* ... 29
2.2.4.6. *Feryat etmek* ... 29
2.2.4.7. *Baş koymak* ... 29
2.2.4.8. *Aklı ermek* ... 29
2.2.4.9. *Sesini kesmek* ... 29
2.2.4.10. *Şifa bulmak* ... 29
2.2.4.11. *Aklını almak* ... 30
2.2.4.12. *Gizli tutmak* ... 30
2.2.4.13. *Kan ağlamak* ... 30
2.2.4.14. *Harap olmak* ... 30
2.2.4.15. *Kurban olmak* ... 30
2.2.4.16. *Gönlünü almak* ... 30
2.2.5. Yinelemeler ... 30
2.3. Tokatlı Nûrî'ye Ait Olduğu Söylenen ve Erzurumlu Emrah'a Mal Edilen Şiirler ... 31
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM ... 33
3. ŞİİRLER ... 33
3.1. Heceli Şiirler ... 33
3.2. Aruzlu Şiirler ... 113
3.2.1. Divânlar ... 113
3.2.2. Kalenderiler ... 132
3.2.3. Semâiler ... 140

3.2.4. Selisler 149
3.2.5. Vezn-i Aharlar 151
3.2.6. Murabba 153
3.2.7. Muhammes 155
3.2.8. Müseddesler 159
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 178
4. NÛRÎ MAHLASLI YENİ ŞİİRLER 178
4.1. Heceli Şiirler 178
4.2. Aruzlu Şiirler 203
BEŞİNCİ BÖLÜM 246
5. CÖNKLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ 246
5.1. 06 Mil. Yz. Cönk 4 246
5.2. 06 Mil. Yz. Cönk 10 246
5.3. 06 Mil. Yz. Cönk 12 246
5.4. 06 Mil. Yz. Cönk 20 246
5.5. 06 Mil. Yz. Cönk 21 247
5.6. 06 Mil. Yz. Cönk 22 247
5.7. 06 Mil. Yz. Cönk 26 247
5.8. 06 Mil. Yz. Cönk 27 247
5.9. 06 Mil. Yz. Cönk 31 247
5.10. 06 Mil. Yz. Cönk 32 248
5.11. 06 Mil. Yz. Cönk 34 248
5.12. 06 Mil. Yz. Cönk 35 248
5.13. 06 Mil. Yz. Cönk 43 248
5.14. 06 Mil. Yz. Cönk 51 248
5.15. 06 Mil. Yz. Cönk 57 248
5.16. 06 Mil. Yz. Cönk 58 249
5.17. 06 Mil. Yz. Cönk 59 249
5.18. 06 Mil. Yz. Cönk 71 249
5.19. 06 Mil. Yz. Cönk 74 249
5.20. 06 Mil. Yz. Cönk 75 249
5.21. 06 Mil. Yz. Cönk 78 250
5.22. 06 Mil. Yz. Cönk 81 250

5.23. 06 Mil. Yz. Cönk 84 250
5.24. 06 Mil. Yz. Cönk 88 250
5.25. 06 Mil. Yz. Cönk 92 250
5.26. 06 Mil. Yz. Cönk 96 250
5.27. 06 Mil. Yz. Cönk 102 251
5.28. 06 Mil. Yz. Cönk 106 251
5.29. 06 Mil. Yz. Cönk 111 251
5.30. 06 Mil. Yz. Cönk 113 251
5.31. 06 Mil. Yz. Cönk 114 251
5.32. 06 Mil. Yz. Cönk 115 252
5.33. 06 Mil. Yz. Cönk 118 252
5.34. 06 Mil. Yz. Cönk 125 252
5.35. 06 Mil. Yz. Cönk 130 252
5.36. 06 Mil. Yz. Cönk 135 252
5.37. 06 Mil. Yz. Cönk 136 252
5.38. 06 Mil. Yz. Cönk 139 253
5.39. 06 Mil. Yz. Cönk 142 253
5.40. 06 Mil. Yz. Cönk 147 253
5.41. 06 Mil. Yz. Cönk 149 253
5.42. 06 Mil. Yz. Cönk 155 253
5.43. 06 Mil. Yz. Cönk 156 254
5.44. 06 Mil. Yz. Cönk 157 254
5.45. 06 Mil. Yz. Cönk 158 254
5.46. 06 Mil. Yz. Cönk 171 254
5.47. 06 Mil. Yz. Cönk 180 255
5.48. 06 Mil. Yz. Cönk 185 255
5.49. 06 Mil. Yz. Cönk 193 255
5.50. 06 Mil. Yz. Cönk 199 255
5.51. 06 Mil. Yz. Cönk 200 255
5.52. 06 Mil. Yz. Cönk 201 256
5.53. 06 Mil. Yz. Cönk 203 256
5.54. 06 Mil. Yz. Cönk 205 256
5.55. 06 Mil. Yz. Cönk 211 256

5.56. 06 Mil. Yz. Cönk 218 ... 256
5.57. 06 Mil. Yz. Cönk 220 ... 256
5.58. 06 Mil. Yz. Cönk 235 ... 257
5.59. 06 Mil. Yz. Cönk 240 ... 257
5.60. 06 Mil. Yz. Cönk 249 ... 257
5.61. 06 Mil. Yz. Cönk 256 ... 257
5.62. 06 Mil. Yz. Cönk 262 ... 257
5.63. 06 Mil. Yz. Cönk 270 ... 257
5.64. 06 Mil. Yz. Cönk 273 ... 258
5.65. 06 Mil. Yz. Cönk 289 ... 258
5.66. 06 Mil. Yz. Cönk 295 ... 258
SONUÇ ... 259
SÖZLÜK ... 262
KAYNAKLAR ... 293
EKLER ... 295
EK 1- (Cönklerden Nûrî'ye Ait Örnek Metinler) ... 296
ÖZGEÇMİŞ ... 306

KISALTMALAR DİZİNİ

A.Ş.	Aruzlu şiir numarası
Aydın	İbrahim Seçkin Aydın
bkz.	Bakınız
H.Ş.	Heceli şiir numarası
krş.	Karşılaştırınız
Mil.	Millî Kütüphane
Onay	Ahmet Talat Onay
Oral	Mehmet Zeki Oral
s.	Sayfa
v.	Varak
Yz.	Yazma

TABLOLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 2.1. Tokatlı Nûrî'ye ve Erzurumlu Emrah'a mal edilen şiirlerin ayak sesleri. 31

GİRİŞ

1. ÂŞIKLIK GELENEĞİ

1.1. Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı

Başlangıcı XVI. yüzyıla dayanan ve kökleri İslamiyet öncesindeki ozan-baksı şair tipine kadar uzanan âşık edebiyatı ve geleneği kendine özgü icrası, geleneğe dayalı yapısı ile Türklerin bulunduğu kültür çevresi içerisinde kısmi anlamda değişiklikler gösterse de varlığını her zaman muhafaza etmeyi bilmiştir.

Kültür varlığının önemli bir bölümünü oluşturan bu edebiyat ve gelenek; toplumun kültürel, siyasal, ekonomik ve toplumsal olaylar karşısındaki duygu ve düşüncelerini halkın konuştuğu sade dille, saz eşliğinde terennüm eden halkın içinden yetişen "âşıklar" tarafından icra edilmiştir.

Türk halk edebiyatının en canlı ve bir o kadar da zengin bölümlerinden biri olan âşık edebiyatını, Köprülü (2012, s. 172) "sadece, XVI.-XX. ve hatta XVII.-XX. asırlar esnasında Anadolu'da yetişen ve oldukça mebzul eserleri ve edebî an'aneleri zamanımıza kadar devam edip gelen saz şâirlerine mahsus bir şiir tarzını kastetmekteyiz". şeklinde ifade eder ve bu tarzı belli kaidelere, kalıplara, belli bir ideolojiye bağlı, kendine has bir edebiyat olarak nitelendirir.

Köprülü ve Günay, XIII.-XVI. yüzyıllarda büyük faaliyet gösteren Bektâşî tekkelerinin âşık edebiyatının ortaya çıkmasındaki en önemli etken olduğunu söyler (Köprülü, 2012; Günay, 1999). Günay bu durumu şu cümlelerle ifade eder:

> XV. asrın ilk yarısından sonra Hurufilik, Bektaşî tekkelerine ve oradan da Yeniçeri ocağına girince Yeniçeri ortalarındaki şairler, zahiri bir tasavvuf rengi altında daha serbest tarzda mey ve sevgiliden bahsetmeye başlamışlardır. Bu devirde Bektaşî Edebiyatı, Tekke Edebiyatı'nda ayrılarak bütünüyle müstakil ve hususi bir mahiyet almıştır. Tekke Edebiyatı'nın en dikkate şayan kısmı olan Bektaşî Edebiyatı diğer tarikat edebiyatlarından sonra Âşık Edebiyatı'nı vücuda getirmiştir. Bugünkü Bektaşî Edebiyatı'nda Bektaşî fikir ve temayülleri ağır basmaktadır. Âşıkların bir kısmı Halvetî, Kadirî, Mevlevî olmalarına rağmen, hepsinde Bektaşî ruh ve edası hâkimdir. Âşıkların büyük bir kısmının Bektaşî olan Yeniçeriler arasından yetişmeleri de bu hususta çok methaldir (Günay, 2015, s. 42).

Bu düşünceyi Çobanoğlu (2007, s. 39)'da "XVI. yüzyılın sonlarına kadar geceleri yatsı namazından sonra toplu olarak bulunabilecek ve umuma açık tek faal yer, gece zikirleri ve sohbetleri sebebiyle tekkelerdir." sözleri ile destekler.

Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere tekkeler, Osmanlı toplumu içerisinde XVI. yüzyılın sonlarına kadar Müslümanların ibadet dışında toplu bir şekilde eğlenip sosyo-kültürel faaliyetlerde bulundukları kurumlardan biri olmuştur.

XVI. yüzyılın sonlarına gelindiğinde tekkelerin karşısına alternatif bir kurum olarak kahvehanelerin görülmeye başlaması dikkat çekicidir. Yıldırım (2000, s. 349) "kahvehaneler, Türk toplum hayatında değişim ve kamuoyu oluşturma işlevinin yanı sıra, her türlü bilgi ve haberin de iletişim ve dağılım odağı durumundadır. Dinlenme, eğlence, fikir alış verişi ve gösteri ortamıdır." diyerek kahvehanelerin halkın sosyal yaşamında kamuoyu oluşturması anlamında vazgeçilmez bir mekân olduğunu belirtir.

Özkul Çobanoğlu'nun ise bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

> Âşık edebiyatı, 16. yüzyılın sonlarından başlayarak kahvehane ekseni etrafında, az çok lâ-dini bir karaktere sahip ozan-baksı ve özellikle Yeniçeri Ocağı'nın kuruluşuyla "ordu şairi" olarak ön plana çıkan Bektaşî tarikati mensupları ve diğer tekke edebiyatı mensuplarının etkisiyle şekillenmiş ve bağımsızlık kazanmıştır. Ancak tekke edebiyatı ile ilişkisini hiçbir zaman kesmemiştir. Bir başka ifadeyle, bazı araştırmacılarla "âşık edebiyatı" adı altında toplanan yaygın olarak "Tekke ve Tasavvuf Edebiyatı" olarak adlandırılan geleneğin tekevvününde tekke kültür çevresi önemli rol oynamışken, âşık tarzı edebiyat geleneğinin teşekkülünde ve bağımsız bir karakter kazanmasında son ve en önemli merhale kahvehaneler olmuştur (Çobanoğlu, 2007, s. 36).

Tüm bu toplumsal değişim ve gelişim "ozanlık geleneği" adını, XVI. yüzyıldan itibaren yavaş yavaş "âşıklık geleneği"ne bırakmıştır. Bu edebiyat ve gelenek aynı zamanda bu asırda etkili olan Arap ve İran edebiyatları tesirinden de kendini büyük ölçüde sıyırarak özgürlüğüne kavuşmuştur.

XVII. yüzyıla gelindiğinde âşık edebiyatı gelişimini tamamlamış, gelenekleri ve kendine has kurallarıyla altın çağını yaşamıştır. Âşık edebiyatına damga vuran Gevherî, Karacaoğlan, Ercişli Emrah gibi büyük şairlerin yetiştiği bu yüzyılda ürünler nicelik ve nitelik bakımından zirveye ulaşmıştır (Artun, 2015). Bu âşıkların bir kısmı şiirlerini sâde halk diliyle yazarken diğer kısmı ise medrese ve divan edebiyatı kültüründen etkilenerek yazmışlardır.

XVIII. yüzyılda nicelik anlamında çok sayıda şâir yetişmesine rağmen yüzyıla damga vuracak bir temsilci, bir usta âşık çıkmamıştır. Bu durumun nedeni âşıkların klasik edebiyata daha fazla ilgi duymaları ve neticesinde kendi tarzlarından uzaklaşmalarıdır.

Köprülü, bu dönemde kahvehânelerde, bozahânelerde, meyhânelerde ve panayırlarda ellerinde sazlarıyla şiir söyleyen âşıklık geleneğinden yetişme âşıklara her yerde rastlandığını söyler (Köprülü, 2004). Âşıklığın çok yaygın olduğu bir dönemde geleneğe yeni bir soluk getirilememiştir. Sakaoğlu (1998, s. 383)'un da belirttiği gibi XVIII. yüzyıl "vasat bir anlayışa sahip şairlerin kendi güçleri oranında eser bırakabildikleri bir dönem olmuştur."

1.2. XIX. Yüzyılda Âşık Edebiyatı ve Âşıklık Geleneği

XIX. yüzyılda âşıklık geleneği önceki yüzyıldaki durumuna karşılık yeniden yükselişe geçerek tıpkı XVII. yüzyılda olduğu gibi parlak dönemlerinden birini yaşamıştır. Bu dönemde de geleneği temsil eden âşıklar yetişmiş ve bu âşıklar tarafından çok sayıda eser verilmiştir. Sakaoğlu (1998, s. 385) "XIX. yüzyıl, Türk saz şiiri tarihinin en önemli ve en parlak devridir. Bu yüzyılda yetişen sanatkârlar, Türk saz şiirinin en başarılı ve en kalıcı sesleri olmuşlardır." diyerek bu asrın önemine dikkat çekmiştir.

Bu dönemde şehirlerde yetişen âşıkların klasik şiirle fazlaca içli dışlı olmaları ve bu anlayışa mensup şairleri taklit etmeleri ister istemez sanatlarına da yansımış, geleneğin sade dil anlayışı yerini ağır ve sanatlı bir dile bırakmıştır. Sakaoğlu (1998, s. 385) 'nun ifadesiyle bu yüzyılda "dikkati çeken başlıca özelliğin, aruzlu türlere de ağırlık verenlerin çoğunlukta olması, bir Karacaoğlan, bir Ercişli Emrah gibi sade dille söyleyenlerin az olmasıdır."

Bu konuda Fuat Köprülü şunları söylemektedir:

> XVI-XVIII. asırlar zarfındaki inkişafını takip ettiğimiz Âşık Edebiyatı, XIX. asırda, türlü âmiller tesiriyle, büyük bir ehemmiyet kazandı: Bir taraftan, klâsik edebiyat çerçevesi içinde gittikçe daha ziyade kuvvetlenen mahallîleşme cereyanın da tesiriyle, yüksek sınıf arasında daha mühim bir yer tutmaya başladığı gibi, diğer taraftan da, klâsik edebiyatın cazibesine her gün daha fazla kapılarak, halk zevkinden gittikçe

> uzaklaşma temayülünü gösterdi. İstanbul'dan başlayarak, imparatorluğun bütün büyük kültür merkezlerinde yetişen saz şâirleri, XVIII. asır âşıkları gibi ve belki daha fazla, şehir hayatının ve şehir kültürünün tesiri altında kaldılar. … şehir muhitinin de tabiî tesiriyle, saz şâirleri, ellerinden geldiği kadar klâsik şâirleri taklide özeniyorlardı. …. XIX. asır saz şâilerinin lisan ve üsluplarında -kendi tabirleriyle- kalem şâirleri ile rekabet etmek, onlar gibi arûz vezniyle yazmak, hece ile yazdıkları manzûmelerde bile terkipler, yabanıcı kelime ve tabirler kullanmak arzusu pek açıktır (Köprülü, 2004, s. 469).

XIX. yüzyıl âşıklık geleneğinin dikkat çeken bir başka tarafı ise şiirin konusunun genişlemesidir. Özellikle bu yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanmaya yüz tutması ve bu parçalanmayı engellemeye yönelik yapılan siyasi, sosyal yenilikler ile gerçekleşen kimi olaylar şairlerin şiirlerinde tarihî belge niteliğinde yer almıştır. Köprülü, bu dönemde âşıkların büyük rağbet gördüğünü, hükümetlerin de bundan istifade ederek devletçe yapılan yenilikleri ve siyasi olayları, millete güzel dille anlatmaları için âşıkların sazlarını propaganda aracı olarak kullandıklarını söyler (Köprülü, 2004).

XIX. yüzyıl âşıklık geleneğinin teşkilatlandığı yer İstanbul özellikle Tavuk Pazarı'ndaki bir kahvedir. Âşıklar burada saray ve hükümet tarafından korunmuş, destek görmüşlerdir. Bunda, II. Mahmut'un âşıkları korumasının payı büyüktür. Bu yüzyılda âşıklık geleneği ve âşık edebiyatı yeniden canlanmıştır. XIX. yüzyılın sonlarında büyük yerleşim merkezleri ve özellikle İstanbul'daki kuvvetli âşıklık geleneği bir başka gelenek olan "semai kahveleri" ile beraber varlığını devam ettirmiştir. Bu kahvelerde söz sahibi olan âşıklar artık gezginci âşık değildir. Meydan şairleri de denen bu tarzın temsilcileri semai kahvelerinde mani, destan, koşma, divan, semai, kalenderi gibi şiirler söylerlerdi. Ramazan, bayram ve Cuma geceleri semai kahvelerinde büyük toplantılar olurdu, âşık şiirleri okunurdu. İstanbul'da semai ocakları, genellikle tulumbacı ocaklarına bağlı İstanbullu âşıklardı. Bu kahveler, 1826 yılında yeniçeri ocaklarının kapatılmasıyla yıktırıldı. Bunlar da sonradan yerini İstanbul'da, Beşiktaş, Tophane, Boğazkesen, Eyüp, Halıcıoğlu gibi semtlerde açılan çalgılı kahvelere bıraktı. 1908 meşrutiyetinden sonra birer birer ortadan kalktı (Köprülü, 1962'den akataran Artun, 2015: 341-342).

Bu dönemde İstanbul dışında bilhassa Anadolu'da yetişen ünlü âşıkların da olduğunu ve bunlar hakkında zengin bir bilgi birikiminin var olduğunu söyleyen Köprülü; özellikle Erzurumlu Emrah, Bayburtlu Zihnî, Dertli, Kayserili Seyranî ve Tokatlı

Nûrî'nin gerek Anadolu'da gerekse İstanbul'un edebî muhitlerinde çok başarılı olduklarını söyler (Köprülü, 2004).

XIX. yüzyılda en dikkat çeken olaylardan biri ise "Âşık Kolları" nın ortaya çıkarak usta-çırak ilişkilerine ait ilk örneklerin edebiyatımızda yer almasıdır. Doğan Kaya bu kolları şu şekilde belirlemiştir (Kaya, 1997).

Emrah Kolu (Tokat-Kastamonu Yöresi)

Erbabî: **Emrah**

Emrah: Tokatlı Gedaî, Meydanî: Kemalî **Tokatlı Nûrî:** Gayretî, Ceyhunî

Ceyhunî:	**Kemalî:**	**Kastamonulu Hasan:**
Tokatlı Cemalî	Kastamonulu Hasan	İhsan Ozanoğlu
Zileli Şermî		
Zileli Mevcî		
Nagâmî		
Niksarlı Bedrî		
Niksarlı Cesurî		
Arap Hızrî		
Yozgatlı Mes'udî		
Yozgatlı Seyhunî		
Sivaslı Pesendî		

Ruhsatî Kolu (Sivas Yöresi)

Kusurî: <u>Ruhsatî:</u> Minhacî, Emsalî, Meslekî

<u>Meslekî:</u>	**<u>Emsalî:</u>**	**<u>Diğerleri:</u>**
Zakirî (Noksanî)	Gülhanî	Feryadî
Ali	Mahsubî	Bekir Kılıç
		Tabibî
		Firakî
		Zakir
		Gafilî
		Hamza
		Hitabî
		Muzaffer
		Nedimî
		Kelamî
		Ehramî
		Dilhunî
		Kenanî
		Hasan

Dertli Kolu (Bolu-Çankırı-Kastamonu Yöresi)

<u>Dertli:</u> Geredeli Figanî:

<u>Geredeli Figanî:</u>	**<u>Ilgazlı Nailî:</u>**
Çankırılı Pinhanî	Yorgansız Hakkı
Kastamonulu Cudî	
Ilgazlı Naili	

Sümmanî Kolu: (Erzurum Yöresi)

<u>Sümmanî:</u> Şevki Çavuş, Mevlüt, Ahmet Çavuş, Fahri Çavuş

<u>Şevki Çavuş:</u>	**<u>Fahri Çavuş:</u>**	**<u>Nusret Yazıcı:</u>**
Hüseyin Sümmanîoğlu	Nusret Yazıcı	İsrafil Taştan
Ömer Yazıcı		Ebubekir

Huzurî Kolu (Artvin Yöresi)

İznî: <u>Huzurî:</u> İzharî, Zuhurî, Fahrî

<u>Diğerleri:</u>

Cevlanî

Müdamî

Şenlik Kolu (Doğu Anadolu-Azerbaycan)

Hasta Hasan: Nuri: <u>Şenlik</u>

<u>Şenlik:</u>

Bala Kişi, İbrahim

Gazeli, Ali

Bala Mehmet, Namaz

Kasım, Asker

Mevlüt, Nesib

Süleyman, Gülistan

<u>İbrahim:</u>

Çerkez

İsrafil

Hüseyin

İlyas

<u>İlyas:</u>

Rüstem Alyansoğlu

<u>Kasım:</u>

Nuri Şenlik
Yılmaz Şenlik
Fikret Şenlik
Salih Şenlik
Dursun Durdağı
İslâm Erdener
Mehmet Hicranî
Şeref Taşlıova
Abbas Seyhan

Şeref Taşlıova:

Nuri Şahinoğlu
Sadrettin Ulu
Şah İsmail
Hikmet Arif Ataman

Gülistan:

Nusret Yurtmalı
Hakkı Baydar
Murat Yıldız
Murat Çobanoğlu

Murat Yıldız:

Günay Yıldız
Mahmut Karataş
İlgar Çiftçioğlu

Murat Çobanoğlu:

Mürsel Sinan
Arif Çiftçi
Metin Bektaş

Derviş Muhammed Kolu (Malatya Yöresi)

Derviş Muhammed: Şah Sultan, Âşıkî,

Diğerleri:

Hüseyin
Bektaş Kaymaz
Hasan Hüseyin

Deli Derviş Feryadî Kolu (Sivas-Kangal)

Deli Derviş Feryadî:

Fahri (Süleyman)
Suzanî
Revanî
Efganî
Figanî (Abidin Şimşek)
Cemal Koçak
Cemal Özcan

Sonuç itibariyle bu yüzyıl XVII. yüzyılla birlikte bu geleneğin en parlak dönemlerinden biri kabul edilmiştir. XIX. yüzyılda âşıklar nicelik ve nitelik anlamında verdikleri eserlerle bir kalite artışı sağlamışlardır. Çoğu okuryazar olan ve yüzyıla damga vuran âşıkları şöyle sıralayabiliriz: Dertlî, Erbâbî, Meslekî, Sürûrî, Kusurî, Muhibbî, Erzurumlu Emrâh, Dadaloğlu, Bayburtlu Zihnî, Seyrânî, Ruhsatî, Tokatlı Nûrî, Çankırılı Zahmî, Tokatlı Gedâî, Zileli Ceyhûnî, Sümmânî, Figânî, Serdarî. Bu âşıkların dışında isimleri eski cönklerdeki, manzumelerden ve destanlardan öğrenilmiş başka âşıklar da vardır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ÂŞIK TOKATLI NÛRÎ

1.1. Hayatı

XIX. yüzyılda Tokat ve civarında etkili olan, ünü İstanbul'a kadar ulaşan Tokatlı Nûrî'nin hayatı hakkında elimizde kesin bilgiler bulunmamakla birlikte, hakkında anlatılan menkıbelerin ışığında birtakım bilgilere sahip olmaktayız.

Nûrî'nin hayatına dair bilgilere Ahmet Talat Onay'ın 1933 yılında yayımladığı "Âşık Tokatlı Nûrî" ve Mehmet Zeki Oral'ın 1936 yılında yayımladığı "Tokatlı Âşık Nûrî" adlı eserler ile bugüne kadar yapılmış olan bazı çalışmalardan ulaşmaktayız.

M. Zeki Oral'ın verdiği bilgilere göre Tokatlı Nûrî'nin asıl adı Mahmut'tur. Tokat'ın doğu kuzeyindeki Gıjgıj Tepesi'nin eteklerine serpilmiş Samyeli Mahallesi'ndeki Kızılca semtinde (1240-1826, 1241-1827) yılları arasında doğmuştur. Nûrî'nin doğum tarihiyle ilgili olarak A. Talat Onay (1235-1820, 1245-1830) tarihlerini işaret eder. Bu düşüncesini Onay (1933, s. 55) "1295 senelerinde kendisinin kır sakallı olduğuna nazaran elli yaşında farz edersek 1240'da doğması lazımdır. Emrah'a intisabı 1260'da farz edersek yaşı bu tarihte yirmi olması icap edeceği, bir saz şairiyse bu yaştan evvel meydana atılamayacağı için veladet tarihini (1235-1245) arasında aramak daha muvafık olur." şeklinde ifade eder.

Nûrî'nin babası Veli Hoca; hocalık ve bağcılık yaparak geçimini sağlar. Mahmut'a (Nûrî) ilk dinî bilgileri öğreten de odur. On üç, on dört yaşlarında babasını kaybeden Mahmut dağınık bir hayat yaşamaya başlar. M. Zeki Oral bu olayı şöyle anlatır:

> Veli Hoca oğlunu o çağın mahalle okulunda (din, tarikat) bilgileriyle (meşk-yazı)ya çalıştırırken ölmüştür. Şu hâlde Mahmut'un bu derslerde hocası da babası da Veli Hoca'dır. On üç, on dört yaşlarında babasız kalan Mahmut ilk önce bir saz almıştır. Fırsat buldukça sazını eline alır, kırlara kaçar, kendi kendine sözlerini bir ezgiye uydurarak mırıldanırdı. Tokat havalarını sazından çıkarmaya çalışırdı. Beş altı yıl böylece başıboş gezdi. Fakat (usta demeleri)ni sazıyla okumaya başladı. Ve (mey)deki sevimi de anladı (Oral, 1936, s. 9).

Oral'ın söylediklerinden anlaşıldığı gibi Nûrî genç yaşta saz çalmaya başlamış, şiir söylemiştir. Ustası Erzurumlu Emrah'ın Tokat'ı ziyareti sırasında onunla karşılaşmış ve çırağı olmuştur.

Erzurumlu Emrah'ın ömrü gurbette geçmiştir. O, gittiği her yerde şiirler söylemiş, âşıklarla karşılaşmıştır.

> "Emrah, Erzurum'da olduğu yıllarda civar ilçeleri gezer. Ilıca'da bulunduğu bir gün sazını ve sesini beğenen Kadiri tarikatı şeyhi Habib Baba Emrah'ın sırtını sıvazlar. Ondan sonra Emrah'ın dili daha iyi şiirler söylemeye başlar. Bu manevi ilhamını Habib Baba'dan aldıktan sonra âşık Erbabi'ye çırak olur. Başlık parası bulmak için üç yıllığına memleketinden ayrılır. İlk gittiği yer Sivas'tır. Orada Mahi adında bir kadınla evlenir. Sivas'ta bulunduğunu ispat için yazar, içinde Sivas geçen şiirlerini örnek olarak veriyor. Saz hakkındaki şiirini de Sivas'ta söylemiştir. Sivas'tan sonra Tokat'a geçen Emrah medresede yatıp kalkıyor. Orada da Bozzade Müftü Efendi ile tartışıyor. Tokat'tan Çankırı'ya Yapraklı panayırına katılıyor. (Akman, 2011, s. 7)

Emrah'ın dolaşmaları ile ilgili olarak bir yazısında: "Bu dolaşmaların en ilgi çekici yanı pek çok çırak yetiştirmesi ve bir âşık kolunun kurulmasına yol açmasıdır." diyen Saim Sakaoğlu ise (1986, s. 5) aynı yazısında Tokatlı Nûrî ve Tokatlı Gedâî'nin bu çırakların en önemlileri olduğunu belirtir. Hatta Erzurumlu Emrah'ın ölürken "Saz ve sözümü Nûrî'ye, kalem ve hafıza kuvvetimi Gedâî'ye bıraktım." şeklindeki bir sözünün rivayet edildiğini ifade eder. Nûrî'nin Erzurumlu Emrah ile karşılaşması ve ondan mahlas alması da halk arasında dilden dile dolaşan bir efsane olmuştur:

> Anlattıklarına göre Mahmut, her zaman yaptığı gibi, Tokat halkı tarafından takdis edilen Gıjgıj Tepesi'ne çıkmış ve orada saz çalmaya başlamıştır. O esnada gaipten, sırtına birisi tekme atmış, tekmenin şiddetiyle dağdan yuvarlanarak evlerinin önüne kadar gelmiş ve baygın düşmüştür. Sabah kendine geldiğinde yaralarını iyileştirmek için "yakı" almaya çarşıya gitmiş, kuyumcu kahvesi adı verilen bir kahvenin önünden geçerken içeride saz çalan birinin yanık sesini dinlemek için kahvenin önüne gelmiştir. Sazı çalan Erzurumlu Emrah'tır. Tokat'a yeni gelmiştir. Saza ve söze aşinalığın olan Mahmut, Emrah'ın çağırması ile kahveye girip Emrah'ın yanına gitmiştir. Emrah, onu "Nûrî" diyerek yanına çağırıp ağzına tükürmüştür. Böylelikle Mahmut, âşıklığa adım atmış, irticalen şiir söylemeye başlamıştır. Emrah'a çırak olup, mahlası o günden sonra "Nûrî" olarak kalmıştır (Onay, 1933, s. 47-49).

M. Zeki Oral ise Nûrî'nin Erzurumlu Emrah'a çırak olmasını şöyle aktarır:

> Emrah Tokat'a gelmiş birçok (yârân) bulmuş sazını (Arabacılar) Çarşısı'ndaki (Kuyumcular) Çarşısı'na asmıştı. Bir öğleüstü dostlarını başına toplamış, onlara saz çalıyormuş… Kapıdan bir gencin dikkatle sazını dinlediğini ve şüpheli bakışlarla kendisini süzdüğünü görmüş yanındakiler de Emrah'a: "Âşık baba… O bizim Mahmut… Saza, söze o da heveslidir. Hele sesi çok güzeldir." demişler. Bunun üzerine Emrah bir koşma okuyarak genç Mahmut'u içeri çağırmış. Mahmut çekinerek,

> topallayarak içeri girmiş, diz çökmüş oturmuştur. Meğer, Mahmut o gece (Gıjgıj) Tepesi'nde saz çalar koşma düzerken oradaki yatır çarpmış imiş. Yediği bu tekme ile aşağı doğru yuvarlanmış, sazı kırılmış, bedeni yara ve bere içinde kalmış… Aklı başına gelince ayağa kalkarak yavaş yavaş evine oradan da çarşıya gelmiş, kırıktan çıkıktan anlayan bir adam ararmış… Kuyumcular Kahvesi'nde saz sesi işitince o tarafa doğru gitmiş içeri girmemiş kapıda beklemiş. Emrah; yanına çağırınca Mahmut olanı biteni âşığa anlatmış Emrah da Mahmut'un ağrıyan yara ve berelerini sığamış ve Mahmut'un acıları gitmiştir. Orada bulunanlar ve Emrah Mahmut'a: "Seni de dinleyelim evlâd." demişler. "Böyle meclislerde, usta yanında söyleyecek değerim yok ki." diye sıkılarak ve Emrah'a sokularak itiraf edişi oradakilerin hele Emrah'ın çok hoşuna gitmiş… "Sana destur olsun söyle." demiş ve ağzına tükürmüştür. Bu görüşmede Emrah bu gencin yanık sesine, kuvvetli esine hayran olmuş ve Mahmut'u kendisine çırak yapmış imiş (Oral, 1936, s. 19-22).

Oral (1936, s. 13) "Hayatını sazıyla kazanan Nûrî; Sivas, Çankırı, Çorum, Ordu, Giresun, Karahisar, Samsun'a gitmiş âşıklığı süresince Anadolu'yu karış karış gezmiş, Rumeli'ne de geçmiştir. Nûrî, gittiği yerlerde sevilip sayılmış, söylediği şiirlerle halkı etkilemiştir." diyerek onun sesinin çok güçlü olduğunu ve ününün Tokat dışında da yayıldığını ifade eder.

Tokatlı Nûrî'nin badeli âşık olup olmadığı hakkında elimizde net bir bilgi yoktur. Ancak söylemiş olduğu şu dizelerlerden onun bâdeli âşık olduğunu düşünebiliriz:

İçmişim doluyu aşk şarâbından
Dinledim kelâmı Hak kitâbından
On iki tarîk hem dünya başdan
Nûrî'ya bilmedik yollar mı kaldı

Nûrî'nin ümmiliği konusunda çeşitli görüşler vardır ki Onay (1933, s. 71) "Nûrî'nin şiirlerinde az çok malûmatı olmayan bir insanın yazamayacağı, yerli yerinde söylemeyi beceremeyeceği, bazı terkiplere, mefhumlara tesadüf edilmektedir." diyerek Nûrî'nin ümmi olmadığını belirtmektedir.

Bu konuda Mehmet Zeki Oral da Ahmet Talat Onay ile aynı görüştedir. O da Nûrî'nin ümmi bir âşık olmadığını (1936, s. 12) "… evinde, gezmeye giderken heybesinde birçok divanlar, kitaplar bulundurduğu; boş zamanlarında da çok okuduğunu ve yazdığını kendisi anlayacak kadar da yazarlığı olduğu bu araştırmalardan anlaşılıyor." cümlesiyle belirtir.

Nûrî'nin saz şairleri içerisinde klasik edebiyatı da iyi bilmesi ve aruz ölçüsüyle divan, semâi, kalenderî, selis, satranç, vezn-i ahar, mersiye gibi tür ve şekillerde şiirler yazması da onun ümmî bir kişi olmadığının göstergesidir. Sakaoğlu, Tokatlı Nûrî'nin okuryazar olmadığı için şiirlerini yanında bulunan kimselere yazdırdığı şeklindeki görüşe katılmaz. Ona göre aruzla da başarılı şiirler yazabilen birinin en azından biraz medrese tahsili görmesi gerekir (Sakaoğlu, 1989).

Tokatlı Nûrî'nin şiir konularının önemli bir bölümünü dinî-tasavvufî unsurların oluşturması onun Bektaşî bir âşık olduğunu düşündürmektedir. Ancak bu husus tam olarak belli değildir. Bu düşünceyi Akman (2014, s. 281) "Nûrî gerek doğduğu mahallenin Bektaşî mahallesi olması ve gerekse şiirlerinde zaman zaman Alevilik, Bektaşîlikten söz etmesi dolayısıyla Bektaşî şâiri sayılmıştır. Fakat unutulmamalıdır ki XIX. yüzyıl saz şâirlerinin çoğu Bektaşîliğe meyletmiş ve bu tarz şiirler yazmıştır." diyerek ifade eder.

Tokatlı Nûrî usta-çırak geleneği içinde yetişmiş ve kendisinden sonra bu geleneği devam ettirecek çıraklar yetiştirmiştir. Akman (2014, s. 280)'ın belirttiği gibi "Erzurumlu Emrah koluna mensup olan Nûrî de başta oğlu Arif (Murûrî) olmak üzere Ceyhûnî, Tıflî, Enverî ve Gayretî'yi yetiştirmiştir. Ceyhûnî de Tokatlı Cemâlî, Niksarlı Bedrî, Sivaslı Pesendî'yi yetiştirerek Erzurumlu Emrah kolunun gelişip yayılmasına katkı sağlamıştır."

M. Zeki Oral (1936, s. 15) Nûrî'nin son günlerini "Ak keçe üstüne yeşil sarık sarardı. Ak sakallı, yüzü nurlu, güçlü bir pir idi… Ara sıra içki de kullanırdı." şeklinde anlatır.

Tokatlı Nûrî, son zamanlarında Samsun'da hastalanır ve bu hastalıktan kurtulamayarak 1301/1885'te ölmüştür. Mezarı Şeyh Kutbettin Türbesi civarındadır. Ölümü sırasında yanında bulunan çıraklarından Ceyhûnî, Nûrî'nin sazını ve divanını Tokat'a getirmiş ve ailesine vermiştir (Oral, 1936, s. 15).

1.1.2. Edebî Kişiliği, Sanatı ve Üslûbu

Başlangıçta şiirlerini Erzurumlu Emrah etkisinde söyleyen Nûrî çok geçmeden kendi üslûbunu oluşturmuş, Emrah'ı aratmayan hatta ondan daha üstün bir söyleyişle âşık edebiyatına adını yazdırmıştır.

Mahmut Işıtman (1973, s. 6808) bu durumu "Halk, Emrah'tan daha çok Âşık Nûrî'yi tutuyordu. Çünkü Emrah'ın şiirleri büyüklük, övünme taşırken, Nûrî'nin şiirleri; sevimlilik, alçakgönüllülük, şakraklık ve nüktelerle dolu idi. Bunun için de halk Nûrî'nin eserlerinden zevk alıyordu." şeklinde ifade eder.

Nûrî'nin dili sade ve anlaşılırdır. Duyuşları ince, anlatışı samimidir. Genellikle şiirlerinde aşk, ayrılık ve gurbet konularını işlemiştir. Hecenin yanında aruz ölçüsünü kullanan Nûrî, hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerinde çok daha başarılıdır. Nûrî heceyle yazdığı şiirlerinde 11'li kalıbı kullanmış, 8'li heceli şiir söylememiştir. Ancak 8'li heceyle ilâhî türünde şiir söyleyen Nûrî mahlaslı başka şairler vardır.

M. Zeki Oral (1936, s. 35-36) "Âşık Nûrî'nin ulusal ölçü ile yazdığı koşmalar, nefesler incelenirse görülür ki hepsi içtendir. Gösterişsizdir. Denilebilir ki âşık bunları yazarken soyunmuş dökünmüş, minderine oturmuş; yahut bahçesinin bir kenarına kurulmuş dostları ile konuşur gibi yazıvermiştir." diyerek Nûrî'nin heceyle yazdığı şiirlerindeki başarısını ifade eder.

Tokatlı Nûrî, XIX. yüzyıldaki diğer âşıklar gibi divan edebiyatı şâir ve şiirlerinden etkilenmiştir. Yazdığı bu şiirlerde Fuzulî'nin etkisini görmek mümkündür. Aruzla yazdığı şiirlerinin çoğunda klasik şiirin mecaz ve mazmunlarına rastlanır. Oral (1936, s. 36) bu durumu "Divan edebiyatı şairlerinin (terkip ve lügat) fırtınası ile hatta kendisi gibi âşıkların bu yoldaki şiirleri ile karşılaştırılınca Âşık Nûrî'nin sadeliği kendisini gösterir. Âşık Nûrî'nin aruzla yazdığı şiirler okunurken Nef'i, Baki, Nedim gibi şairler akla gelmez. Fakat uzaktan ve yakından hem de açıktan açığa bir Fuzûlî kokusu gelir." cümleleriyle ifade eder.

Tokatlı Nûrî; destan, koşma, divân, kalenderi, semâî, selis, satranç, vezn-i ahar, murabba, muhammes, müseddes, mersiye, bahariyye, ramazaniyye, terci-i bend tür ve şekillerinde şiirler söylemiştir.

Nûrî'ye ait şiirlerin sadece Ahmet Talat Onay, ardından Mehmet Zeki Oral'ın çeşitli cönk, mecmua ve halktan toplamış oldukları verimlerden oluştuğunu düşünmek yanlıştır. Onay (1933, s. 36) "Nûrî'nin şiirleri şüphesiz bu kitaptakilerden ibaret değildir." diyerek Nûrî'ye ait pek çok şiirin gün ışığına çıkmadığını söyler. Oral da (1936, s. 5) "Âşık Nûrî'nin yazdıklarını ve söylediklerinin hepsini toplayabildiğimizi hiç sanmıyorum ve Âşık Nûrî'nin hazırlanmadan söyledikleri şiirlerin içinde cönklerde geçmemiş olanları da olduğuna inanıyorum." ifadesiyle Oral'ın düşüncelerini destekler.

Tokatlı Nûrî; üslûbu, söyleyişteki kıvraklığı, yetiştirdiği çıraklar ile XIX. yüzyılın ikinci yarısında âşık edebiyatına damga vurmuştur.

1.1.3. Nûrî Mahlaslı Diğer Şâirler

Cönk ve mecmualar incelendiğinde "Nûrî" mahlaslı pek çok şiirle karşılaşılmaktadır. Bu durum ister istemez âşık edebiyatında bu mahlasla yazan diğer Nûrîleri bize işaret etmektedir. Onay (1933, s. 99)'ın da belirttiği gibi "Tokatlı Nûrî'den başka bu mahlası kullanan Tosyalı, İskilipli, Çankırılı, Ilgazlı Nûrîlerin olduğu bilinmektedir." Bunun yanı sıra XIX. yüzyılın ikinci yarısı ile XX. yüzyılın ilk yılları arasında yaşamış olan Kasabalı Dülekzâde Mehmed Nûrî Efendi'nin şiirlerinin de Tokatlı Nûrî ile karışma tehlikesi mevcuttur (Erdoğan, Çalka 2011).

Ahmet Talat Onay (1930, s. 201-202) "Çankırı Şairleri" adlı kitabında "Nûrî ve Nûrî Baba" adlı âşıklardan bahseder ki bunlardan biri Ilgazlı diğeri ise Çankırılı Nûrî'dir. Onay Ilgazlı Nûrî'den (1930, s. 201) "Ilgaz ilçesine üç saat yürüme mesafesinde Yerkuyu köyünde doğan Nûrî Şeyh Abdullah'ın oğludur. 1878'de doğmuştur. Kadiri tarikatindendir. Eğitimini babasından ve Atkaracalarlı Hasan Efendi'den almıştır. Düzgün söz söyleyen, latifeci, iyi huylu bir rençberdir. Münzevi bir hayatı vardır. Bağnaz değildir." şeklinde bahseder.

Ahmet Talat Onay, Âşık Nûrî ve Nûrî Baba isimleriyle tanınan Nûrî'nin Çankırı'nın Saray Mahallesi'nden olduğunu söyler. Çankırılı Nûrî'nin vefatı 1322/1906-1907'den sonradır. Nûri hayatının son zamanlarında beyaz sakallı, gür bıyıklı, uzunca kaşlı, uzun boylu 65 yaşında bir ihtiyardır. Rivayetlere göre okuması yazması yoktur. Bezci esnafındandır. Koşmaları ve destanları olduğunu bilinmekte fakat bu eserlerden hiçbiri elimizde bulunmamaktadır (Onay, 1930).

Onay, Çankırılı Nûrî'ye ait gösterilen şiirlerin aslında Tokatlı Nûrî'ye ait olduğunu belirtir ve onu (1930, s. 202) "başı sıkıldığı vakit diğer Nûrîlerin şiirlerini okumak suretiyle dinleyenlerini kendine hayran bırakmış ve çok defalar irticalen söylemek zahmetinden kendini kurtarmış" şeklinde tanımlar.

İskilipli Nûrî'den de bahseden Onay, onun ulemadan olduğunu ve kuvvetli bir şâir olduğunu belirtir. İskilipli Nûrî'nin Tokatlı Nûrî ile müşterek miraciyeleri olduğunu söyler (Onay, 1933).

XIX. yüzyılın ikinci yarısı ile XX. yüzyılın ilk yılları arasında yaşamış olan Kasabalı Dülekzâde Mehmed Nûrî Efendi okuryazardır. Erdoğan ve Çalka bu görüşü şu şekilde destekler:

> 1868'de Akseki'nin Emiraşıklar köyünde doğmuş, küçük yaşlarda babası Mustafa Efendi ile Turgutlu'ya gelmiştir. Asıl adı Mehmet Nûrî'dir. Turgutlu'da on yaşlarında iken kendisindeki zekâ ve kabiliyeti fark eden bir redif tanburu zabiti, onun talim ve terbiyesi ile meşgul olmuş ve eğitimine katkıda bulunmuştur. Sonraları babasının tuttuğu özel bir öğretmenden ilkokul seviyesinde bir eğitim görmüş, daha ileri bir eğitim görme imkanı bulamamış ve tamamen kendi imkanlarıyla kendini yetiştirmiştir (Erdoğan, Çalka, 2011, s. 144).

Dülekzâde Mehmed Nûrî'nin şiirlerinin temelini dinî tasavvufî halk edebiyatı konularında yazdığı destan ver mersiye türündeki şiirler oluşturur. Lirik şiirlerinin bazılarında aşk ve sevda konularını işlemiş; divan, koşma, kalenderi türlerinde yazmış olduğu şiirlerinde ise sade ve akıcı bir dil kullanmıştır (Erdoğan, Çalka 2011).

1.1.4. Tokatlı Nûrî'yle İlgili Yapılan Çalışmalar

Onay, A. T. (1933). *Âşık Tokatlı Nûrî.* Çankırı: Çankırı Matbaası.

Ahmet Talat Onay tarafından 1933 yılında yayımlanan bu eser, Tokatlı Nûrî hakkında yapılan ilk çalışmadır. Onay, eserde öncelikle "Çankırılılar ve Tokatlı Nûrî" başlığı altında onun menkıbevî ve hakiki hayatından bahsetmiştir. Şairin edebî yönüne ve şiirlerinin üslûp özelliklerine değindikten sonra şiirlerini sıralamıştır. Onay bu eserde Tokatlı Nûrî'ye ait 288 şiire yer vermiştir. Bu şiirlerden 64'ü M. Zeki Oral'da bulunmamaktadır.

Oral, M. Z. (1936). *Tokatlı Âşık Nûrî*. Ankara: Köyöğretmeni Basımevi.

1936 yılında Mehmet Zeki Oral tarafından yayımlanan bu eser, Tokatlı Nûrî hakkında yapılan ikinci çalışmadır. M. Zeki Oral, eserin birinci bölümünde Tokatlı Nûrî'nin hayatı, Emrah'a çırak oluşu, çırakları, diğer özlükleri ve şiirde özlüğü başlıkları altında bilgiler vermiştir. Eserin ikinci bölümünde ise Tokatlı Nûrî'ye ait 264 şiir sıralanmıştır. Bu şiirlerden 41'i A. Talat Onay'da bulunmamaktadır.

Işıtman, M. (1973). Tokatlı Âşık Nûrî'nin yayımlanmamış şiirleri. *Türk Folklor Araştırmaları, 292*, 12-13.

"Türk Folklor Araştırmaları" dergisinde Mahmut Işıtman tarafından kaleme alınan bu yazıda Tokatlı Nûrî tanıtıldıktan sonra ona ait daha önce yayımlanmamış 7 şiire yer verilmiştir.

Aydın, İ. S. (2001). *Tokatlı Nûrî'nin şiirlerinde gelenek ve halk eğitimi unsurları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.

Mehmet Yardımcı'nın danışmanlığında İbrahim Seçkin Aydın tarafından yazılan "Tokatlı Nûrî'nin şiirlerinde gelenek ve halk eğitimi unsurları" başlıklı yüksek lisans tezi üç temel bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde "Halk Edebiyatı'nda Gelenek" ile ilgili bilgiler verilerek, Nûrî'nin bu gelenek içindeki yeri belirlenmiş; ikinci

bölümde "Tokatlı Nûrî'nin Şiirlerinde Eğitim Unsurları ve Dil Kullanımları" başlığı altında Nûrî'nin şiirleri tahlil edilmiş; üçüncü bölümde ise şiirlerin metni verilmiştir. Aydın bu çalışmada toplam 337 şiire yer verirken bu şiirlerden 39'unu hem Erzurumlu Emrah'a hem de Tokatlı Nûrî'ye mal etmiştir. Seçkin'in çalışmasında Onay ve Oral'ın eserlerinde yer almayan 11 farklı şiir yer almaktadır. Seçkin bu şiirlerin 5'ini Mahmut Işıtman'dan, 5'ini "Mecmuâ-yı Eşâr" dan, 1'ini ise Mehmet Yardımcı'nın arşivinden eklemiştir. Seçkin tezin sonuç bölümünde Tokatlı Nûrî'nin; sosyal, dinî ve nasihat içerikli eserleriyle toplumu eğiten; içten söyleyişleriyle halkın duyuşlarını yansıtan; aruzlu şiirleriyle Divân Edebiyatı'nın ince zevkini sezdiren bir âşık olduğunu belirtir.

Akman, E. (2013). *Tokatlı Nûrî.* 20/03/2019 tarihinde http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=156 adresinden erişilmiştir.

Genel Ağ ortamında bütün dünyaya sunulan "Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü" nde yer alan Tokatlı Nûrî maddesi Eyüp Akman tarafından hazırlanmıştır. Bu çalışmada Akman, Tokatlı Nûrî'nin hayatı, ebebî kişiliği, sanatı ve üslûbu hakkında bilgiler verdikten sonra araştırıcılara Tokatlı Nûrî'nin şiirlerinden birkaç örnek sunmuştur.

Özarslan, M. (2014). *Tokatlı Nûrî'nin destanları üzerine bir değerlendirme*. Tokat Tarihi ve Kültürü Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.

Metin Özarslan tarafından sunulan bu bildiride Ahmet Talat Onay'ın kitabında yer alan fakat M. Zeki Oral'ın kitabında yer verilmeyen iki destan hakkında bilgi verilmiştir. Bu destanların Nûrî'ye ait olup olmadığı ise Özarslan tarafından ihtimal dâhilinde gösterilmiştir.

Akman, E. (2014, Eylül). *Âşık Tokatlı Nûrî'nin yeni şiirleri ve şiir dili*. IV. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı'da sunulmuş bildiri, Bilkent Üniversitesi, Ankara.

Eyüp Akman tarafından sunulan bildiride Tokatlı Nûrî'nin hayatı, şiir dili ve üslûbu hakkında bilgiler verildikten sonra üç farklı defterden elde edilen Nûrî'ye ait daha önce yayımlanmamış 7 şiir incelenmiştir.

Özdemir, C. (2016). Tokatlı Nûrî'nin "Dilberler Destanı" bağlamında Osmanlı'da kadın. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 5*(4), 1883-1896.

Cafer Özdemir tarafından yazılan makalede Tokatlı Nûrî'nin on beş dörtlükten oluşan "Dilberler Destanı" hakkında bilgiler verilerek bu destanın Osmanlı kadınına bakışı üzerine çıkarımlarda bulunulmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

2. NÛRÎ MAHLASLI YENİ ŞİİRLERİN DİL VE ÜSLÛP BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Tokatlı Nûrî'nin şiirleri daha önceki çalışmalarda incelenmiştir. Biz burada sadece tarafımızdan bulunan yeni şiirler üzerinde duracağız.

Şâirler ortaya koydukları eserlerde yaşadıkları toplumun duygu ve düşüncelerinin yanı sıra o topluma ait ekonomik, siyasi, kültürel olayları ve bu olaylar karşısındaki tutumlarını da dile getirirler. Şâirlerin bu duyguları ortaya koymalarındaki en önemli araç ise dildir. Şâirin dilinin şekillenmesinde doğup yetiştiği çevrenin, girdiği sosyal, kültürel ve dinî ortamlarla beraber aldığı eğitimin de önemi çok büyüktür.

Her âşığın dili âşıklık geleneği içerisinde benzerlik gösterse de aslında birbirlerinden çok farklıdır. Bu farklılık sanatçının üslûbunu belirler. Şiirlerdeki tamlamalar, tipler, deyimler, yineleme ve tekrarlar, benzetmeler vb. âşıkların üslûplarını belirleyen faktörlerdir.

Tokatlı Nûrî gibi yaşadığı dönem içerisinde ün yapmış bir şâirden etkilenerek onun tarzında şiirler söylemeye çalışan âşıklar olduğu gibi Nûrî mahlasıyla da şiir söyleyen âşıklar da olmuştur. Bu durum hangi şiirin hangi şâire ait olduğu hususunda birtakım güçlükleri beraberinde getirmiştir.

Bu konuda Eyüp Akman şunları söylemektedir:

> Âşık edebiyatında Nûrî mahlasını kullanan birkaç âşık/şâir bulunmaktadır. Bu şiirlerin hangisinin kime ait olduğunu tespit etmek güçtür. Hatta Erzurumlu Emrah'ın pek çok şiiri de Tokatlı Nûrî'ninkilerle karışmıştır. Bu konuda elimizde ayırt edici somut kriterler yoktur. Fakat Nûrî mahlaslı şiirler içinde söyleyiş gücü ve edebî değeri yüksek olanların Tokatlı Nûrî'ye ait olduğu rahatça söylenebilir (Akman, 2014, s.285).

Tokatlı Nûrî'nin daha önceki şiirlerinde rastladığımız diyâr-ı gurbet, aşk-ı yâr, cevr-i yâr, âşık-ı sâdık, gül-i ranâ, çeşm-i şehlâ, vasf-ı hâl, bâb-ı tevekkül, derd-i aşk, serv-i nâz, zülf-i kemend, gülşen-i âlem, kalb-i harâb, bad-ı sabâ, bülbül-i zâr gibi

tamlamaların; Leylâ ile Mecnûn, Kerem ile Aslı, Ferhâd ile Şîrîn, Mansûr, Edhem, Lokmân gibi tiplerin; deyim, yineleme ve tekrarların tespit ettiğimiz şiirlerde de yer alması bu şiirlerin Tokatlı Nûrî'nin sesine ait olduğu izlenimini vermektedir.

2.1. Heceli Şiirlerde Dil ve Üslûp

2.1.1. Tamlamalar

Tokatlı Nûrî'nin heceyle söylediği şiirleri incelediğimizde dilinin sade ve anlaşılır olduğunu görmekteyiz. Ancak XIX. yüzyılda yetişen âşıkların divan edebiyatıyla etkileşimlerinin fazla olması Arapça-Farsça kelime ve tamlamaların Tokatlı Nûrî'nin heceyle söylediği şiirlerde de az da olsa kendini göstermiştir. Bu durum tespit ettiğimiz yeni şiirlerde de mevcuttur:

âh-ı zâr, evrâk-ı sebzil, seng-i seyyâre, gufrân-ı azîm, inâyet-i efnâ, sultân-ı kerîm, devr-i cihân, çille-i kesret, seyyâh-ı âlem, diyâr-ı gurbet, ruz-ı cezâ, şefî-i müznibîn, şâh-ı enbiyâ, keşf-i beyân, gûş-ı cân, bezm-i gülistân, şeyh-i mücâz, râh-ı hak, kalb-i harâb, lâl-i şerâb, çerh-i gerdûn, devr-i cihân, hicr-i gam şiirlerde kullanılan tamlamalardan bazılarıdır.

2.1.2. Dinî ve Tasavvufi Kelimeler

Tokatlı Nûrî'nin şiir konularının önemli bir bölümünü dinî ve tasavvufî unsurlar oluşturmaktadır. Tespit ettiğimiz yeni şiirlerde de el-hac, beytullâh, rahmân, şefi'ül müznibin, şâh-ı enbiyâ, nûr-ı şerîf, ukbâ, mümin, küffâr, ashâb-ı peygamber, urvet-ül-vuska gibi dinî ve tasavvufî kelimelere ve tamlamalara yer verilmiştir.

2.1.3. Tipler

Tespit ettiğimiz yeni şiirlerde dikkat çeken özelliklerden biri de kullanılan dinî, tarihî, efsanevi, edebî tipler ile dinsel kavramların Tokatlı Nûrî'nin önceki şiirlerinde geçen tip ve kavramlarla benzerlik göstermesidir. Bu tiplere şu örnekleri verebiliriz:

2.1.3.1. Mansûr:

Kişi Mansûr gibi dâr olmayınca (H.Ş. 1)

2.1.3.2. Lokmân:

/…./cânına Lokmân bulmaz (H.Ş. 2)

2.1.3.3. Ferhâd:

Ne için Ferhâd o dagı delmek (H.Ş. 1)

2.1.3.4. Leylâ ve Mecnûn:

Arar iken Mecnûn Leylâyı buldı (H.Ş. 5)

2.1.3.5. Emrah:

Nûrî vardı Emrah çıraklarından (H.Ş. 10)

2.1.3.6. Mevlâ:

Gönülde nûr-ı Mevlâ ola lâmi (H.Ş. 17)

2.1.3.7. Allâh:

Gönül Allâha âşıkdır yeğlemez (H.Ş. 7)

2.1.3.8. Âdem:

Duâ eyle Âdem Safiyyullâha (H.Ş. 2)

2.1.3.9. Habib-i Kibriyâ:

Meded ey Habîbi Kibriyâ direm (H.Ş. 6)

2.1.3.10. Aliyyü'l Murteza:

Hakîkat Aliyyü'l-Murtazâ direm (H.Ş. 6)

2.1.3.11. Hz. Hasan:

Nişan verdi Hasan Kerbelasından (H.Ş. 19)

2.1.3.12. Gülbeng-i Ahmedî:

Gülbeng-i Ahmedî çektiler hemân (H.Ş. 19)

2.1.3.13. Hz. Ebubekir, Hz. Osman, Hz. Ömer:

Ebubekir, Ömer, Osman yürüdü (H.Ş. 19)

2.1.3.14. Şah-ı Merdan, Şîr-i Yezdan:

Şâh-ı Merdan Şîr-i Yezdan yürüdü (H.Ş. 19)

2.1.3.15. Hacı Bektaş Veli:

Hacı Bekdâş Veli Sultan yüdürü (H.Ş. 19)

2.1.3.16. Molla Hünkâr:

Bir taraftan gelür ol Molla Hünkâr (H.Ş. 19)

2.1.3.17. Şah Abdal Musa:

Pürnûr olmuş Şah Abdal Musa (H.Ş. 19)

2.1.3.18. Hazreti Pîr Şaban:

Hazreti Pîr Şaban yürüdü (H.Ş. 19)

2.1.3.19. Abdülkadir Geylân:

Hazreti Abdülkadir Geylân yürüdü (H.Ş. 19)

2.1.3.20. Hamdullah Seyyid Bilâl:

Hamdullah Seyyid Bilâl yürüdü (H.Ş. 19)

2.1.3.21. İbrahim Edhem:

İbrahim Edhem Merdan yürüdü (H.Ş. 19)

2.1.3.22. Gülşen Efendi:

Halvetî Celvetî Gülşân yürüdü (H.Ş. 19)

2.1.3.23. Şah İmam Hüseyin:

Şah İmam Hüseyin devrân yürüdü (H.Ş. 19)

2.1.4. Deyimler

Tokatlı Nûrî'nin şiirlerindeki bir başka üslup ise deyimleri kullanmasıdır. Tespit ettiğimiz yeni şiirlerde geçen deyimlere şu örnekleri verebiliriz.

2.1.4.1. Canından bezmek:

Nûrî cândan bezdi cevrin çekmeden (H.Ş. 12)

2.1.4.2. Yolda kalmak:

Kalmaz yolda alır elbet hidâyet (H.Ş. 9)

2.1.4.3. Elini çekmek:

Elin çek sevdiğüm ceng-i gazâdan (H.Ş. 12)

2.1.4.4. Harap etmek:

Yıkılmış gönlümi harâb edersin (H.Ş. 12)

2.1.4.5. Serden geçmek:

Bu yolda Nûrî serden geç (H.Ş. 15)

2.1.5. Yinelemeler

Şiirde ahenk unsurlarından biri de yinelemelerdir. Tokatlı Nûrî'nin şiirlerinde sıkça görülen bu unsur tespit ettiğimiz yeni şiirlerde de mevcuttur:

Kimsenin hâlini kimse sormaz (H.Ş. 1)

Ağlayu ağlayu dîdeleri kan doldı (H.Ş. 8)

Gönül sabr eyle sabr eyle bir zamân (H.Ş. 9)

Kâhi çıkar kâhi iner (H.Ş. 13)

Ne katî söz eyler ne ülfet eyler (H.Ş. 14)

2.1.6. Benzetmeler

Benzetme; Doğan Aksan'a göre (1995, s. 511) "İnsanoğlunun anlatıma güç vermek amacıyla, bir takım nesneler, kavramlar arasında görülen yakınlıklardan, benzerliklerden yararlanarak bunlardan birini anlatırken ötekini de anması eğilimidir." Tokatlı Nûrî'nin şiirlerinde sıkça gördüğümüz benzetmeler tespit ettiğimiz yeni şiirlerde de karşımıza çıkmaktadır:

Bülbül gibi pür zârım (H.Ş. 4)

dizesinde âşık kendisini aşk acısıyla inleyen bir bülbüle benzetmiştir.

Bahcede açılan gülüm
Dalında öter bülbülüm
Nûrî yâ yanan külüm (H.Ş. 3)

dizelerinde âşık kendisini güle, bülbüle ve küle benzetmiştir.

Öpsem yârin kiraz dudaklarından (H.Ş. 10)

dizesinde sevgilinin dudağı kiraza benzetilmiştir.

Encûm gibi dâim döner
Kâhi çıkar kâhi iner
Durmaz gece gündüz yanar
Pervâne gönül neylesün (H.Ş. 13)

dizelerinde gönül gökyüzündeki yıldızlara benzetilmiştir.

2.2. Aruzlu Şiirlerde Dil ve Üslûp

2.2.1. Tamlamalar

Tokatlı Nûrî aruzla yazmış olduğu şiirlerde koşmalarına göre daha ağır bir dil kullanmıştır; yazdığı bu şiirlerde Fuzulî'nin etkisini görmek mümkündür. Aruzla yazdığı bu şiirlerde divan şiirinin mecaz ve mazmunları ile tamlamalarına rastlanır. Tespit ettiğimiz yeni şiirlerde geçen şehr-i ramazan, mâh-ı mübârek, gülşen-i kûy-ı habîbân, kevneyn-i sultan, bende-i mehcûre, meclis-i şâh-ı vezîrân, takdir-i ezel, mehtâb-ı felek, mebde-i mehcûre, nûr-ı âlem, fahr-i âlem, hûn-ı eşk, gülistân-ı bekâ, vasl-ı hüdâ, zahm-ı hicran, muhtac-ı dermân, emr-i fermân, ashâb-ı aşk, derd-i dil, rakîb-i kâfir, tîg-ı hasret, gül-i ruhsâr, nâme-i sâz, iksir-i alâ, nâz-ı reftâr, serv-i kadd, leb-i şîrin, sine-i uryân, bihter-i dildâr, âşık-ı sermest, efgân-ı zâr, meclis-i irfanî,

cevr-i cefâ, ehl-i hakikat, şarâb-ı erguvân gibi tamlamalar Tokatlı Nûrî'nin aruzlu şiirlerdeki dilini göstermektedir.

2.2.2. Dinî ve Tasavvufi Kelimeler

Aruzlu şiirler içerisinde nûr-ı âlem, rabb-i izzet, kâfir, îmân, vechullâh, Lâ ilâhe illallah, tevhid, Kur'an, esmâ-i hüsnâ, sûfî, cennet, Lem yelid velem yüled, mâsivâ, savm, hatemü'l mürselîn, küntü kenzin sırrı, men aref sırrı gibi dinî-tasavvufi sözcük ve tamlamalar yer almaktadır.

2.2.3. Tipler

Tokatlı Nûrî'nin aruzla yazmış olduğu şiirlerde de dinî, tarihî, efsanevi, edebî tipler ile dinsel kavramların kullanımı söz konusudur. Bu tipleri tespit ettiğimiz yeni şiirlerde şöyle sıralayabiliriz:

2.2.3.1. Mevlâ:

Mevlâm seni ister seni gel gidelim Hakk'dan yanâ (A.Ş. 6)

2.2.3.2. Allah:

Vâsıl-ı Allah eder Lâ ilâhe İllallâh (A.Ş. 11)

2.2.3.3. Kerîm-i Zü'l-celâl:

Halk idince rûh-ı insanı kerîm-i zü'l-celâl (A.Ş. 2)

2.2.3.4. Muhammed Mustafa:

Canların cânı cihânsın sen Muhammed Mustafâ (A.Ş. 3)

2.2.3.5. Hazret-i Yezdân:

Nâzenîn-i Hazret-i Yezdân Muhammed Mustafâ (A.Ş. 3)

2.2.3.6. Leylâ ve Mecnûn:

Bunca Mecnûne gezmişiz sevdâ-yı leylâlarda biz (A.Ş. 43)

2.2.3.7. Celâl:

Cümle esmânın şâh-ı sultânıdır ismi Celâl (A.Ş. 15)

2.2.3.8. Ferhâd, Şirin:

Dağları kesmede andırmaz idim Ferhâdı

Nideyim ol leb-i Şirin koymadı bende mecâl (A.Ş. 16)

2.2.3.9. İbrahim Edhem:

Koyub İbrâhim Edhem tâc-ı tahtı (A.Ş. 25)

2.2.3.10. Hallâc-ı Mansûr:

Ene'l-Hak söyleyüb Mansûr-ı Hallâc (A.Ş. 25)

2.2.3.11. Süheyl:

Pâdişâhlar bütün Süheyle muhtâc (A.Ş. 28)

2.2.4. Deyimler

Tokatlı Nûrî heceli şiirlerde olduğu gibi aruzlu şiirlerde de deyimleri sıkça kullanmıştır. Tespit ettiğimiz aruzlu şiirlerdeki deyimlerin kullanımları şu şekildedir:

2.2.4.1. Gark eylemek:

Gark eyledi bizi nûra şehr-i ramazân merhabâ (A.Ş. 1)

2.2.4.2. Dilinden düşmez olmak:

Bir zaman kim isminiz düşmez dilimden şâma bâm (A.Ş. 2)

2.2.4.3. Haram olmak:

Her ne ahkâm eylesem sizsiz harâm olsun harâm (A.Ş. 2)

2.2.4.4. İcat etmek:

Bezm-ârâ-yı besîmâna çeküb îcâd edin (A.Ş. 2)

2.2.4.5. Feda olsun:

Cân fedâ olsun hemîşe hazreti /…/ sana (A.Ş. 5)

2.2.4.6. Feryat etmek:

Açıldı vahdet gülleri feryâd eder bülbülleri (A.Ş. 6)

2.2.4.7. Baş koymak:

Ey Nûrî gel aşk ile yan bu yolda ko bâş ile cân (A.Ş. 6)

2.2.4.8. Aklı ermek:

Aklım erdirim bende bulmadım (A.Ş. 8)

2.2.4.9. Sesini kesmek:

Sesini kes bunda sabra işit var mı mahal (A.Ş. 13)

2.2.4.10. Şifa bulmak:

Nûrî-i zârı dili sanma şifâ bulmaz imiş (A.Ş. 13)

2.2.4.11. Aklını almak:

Nice vasf eyleyem aklın alır her görenin (A.Ş. 16)

2.2.4.12. Gizli tutmak:

Gizli tut cânında vusat sırrını (A.Ş. 20)

2.2.4.13. Kan ağlamak:

Gözlerim yaş yerine kân ağlasun (A.Ş. 20)

2.2.4.14. Harap olmak:

Dil-hâne harâb oldı yıkıldı türâb oldı (A.Ş. 21)

2.2.4.15. Kurban olmak:

O da kurbân oldurur aşk elinden (A.Ş. 25)

***2.2.4.16. Gönlünü almak*:**

Bu gice o şûh bakmahla gönlüm alacakdır (A.Ş. 30)

2.2.5. Yinelemeler

Aruzlu şiirlerdeki yinelemelerden bazıları şunlardır:

Âh merhabâ dost merhabâ mâh-ı mübârek merhabâ (A.Ş. 1)

Elvedâ yâ gülşen-i kûy-ı habîbân elvedâ
Elvedâ yâ sâlike şer-i şerîfân elvedâ
Elvedâ yâ şâhid-i kevneyn-i sultân elvedâ
Elvedâ yâ hâzin-i Mevlâya bürhân elvedâ
Elvedâ yâ meclis-i şâh-ı vezîrân elvedâ

Elvedâ yâ bende-i mehcûre yârân elvedâ (A.Ş. 2)

Mevlâm seni ister seni gel gidelim Hakk'dan yanâ (A.Ş. 6)

2.3. Tokatlı Nûrî'ye Ait Olduğu Söylenen ve Erzurumlu Emrah'a Mal Edilen Şiirler

Tokatlı Nûrî 1837'de Tokat'a gelen Erzurumlu Emrah ile tanıştı ve onun çırağı oldu. Nûrî, ustası Emrah'a her zaman bağlılık gösterdi. Katıldığı tüm fasıllarda önce onun şiirlerini okumayı gelenek hâline getirdi. Bu şiirlerden bazıları ustası Erzurumlu Emrah'a mal edildi.

Tablo 2.1. Tokatlı Nûrî'ye ve Erzurumlu Emrah'a mal edilen şiirlerin ayak sesleri

Eğer yanmaz ise bu nâr-ı aşka Puta-i âhımdan bâri yanar ya	Harâbe yüz dutmuş bezm-i gülistân Ağla şimden geru var garîb garîb
Mürüvvet bahrisin sâhib-keremsin Bakma noksanımdan geç efendim geç	Ben mi tedbirimde eyledim noksan Yoksa tecellâ-yı kader mi böyle
Var bir âşiyân tut mülk-i bekâdan Bâkî değil bu mekâna güvenme	Yâr senin yolunda gülşen-i ömrüm Geçdi gazellendi soldu ne çâre
Bize böyle eden takdir-i Mevlâ Ancak bu hatırda tesellî kaldı	Cevr ile yıkılmış virâne gönül Nâil-i vasl olub âbâd olaydı
Ne ise murâdullah olunca tekmîl Yerde karâr etmez mâh-ı tecelli	Ol cemâl-i bâkemâlin hakkiçun Nâil et rüyet-i dildâre beni
Al kâse-i lütfun nâzik ellere Dolandırır muhâbbet peymânesini	Bana vâcib oldu cân verib öpmek Bu derd iflâh etmek âhir kâr beni
Yıkmış fesi çekmiş şöyle kenâre Serv-i nâzım zülüf kesmiş baş eğri	Sabâ bû vermedi gülzâr elinden Od düşürdüm âşiyândan usandım
Soyundum tekye-i irfân-ı aşka Bir himmet-i asfiyâya sığındım	Gördükce şermeder ne âfet ki bu Nâfe-i cebîni müşkübârından
Kilk-i maarifle bu muammaya Kütüb-i hakîkatden kitâbetim var	Serv-i kaddin gelüb hırâm eylemez Kalem kaşlı sîm gerdânı bensiz yâr
Çatdıkca kaşların cânıma karşu Elif-kaddim olur yay ciğerim yâr	Görenler ay derler gül-cemâline Nedir bu parlaklık vay ciğerim yâr
Mirât-ı hüsnünün mübtelâları Ayinci âlemnümâyı neyler	Kayd-ı ukbâ olub terk-i mâsivâ Ezel ikrâr veren sâdıklardadır
Çünki yok vefâsı zîb-i fettânın Ziyneti bizlere olmuş olmamış	Ben âb u visâle kandım boyandım Bana bu derd yeter kâr şimden geru
Binbir hüner gerek râh-ı talebde Beyhûde lâf ile menzil alınmaz	Cân-ı dil pervâne şem-i rûy-ı canandır bana Görseler pervâneler yanmakda hayrândır bana
Ey yâr beni gel âteş-i hicrâna bırakma Yakdın bu kadar bârî yeter cânımı yakma	Sen bilirken bu benim ahvâlimi yâ Rabb Ben sana nice arzedeyim hâlimi yâ Rabb
Bülbül gibi gonca vü şâhı emelim yok Derd-i dili teskin edecek bir mahâlim yok	Döndü vuslat günlerim hicrânla leyl-i târe âh Tiğ-i gamzen açdı sînem üzre yüzbin yâre âh
Ey servi-i sehî kâmet-i dildârına yandım	Dilâ hâl ehli bu dâr-ı fenâda azdan az kaldı
Tahrîk ile reftârına etvârına yandım	Sülûk erbabına sâhib-i vefâ azdan az kaldı
Tahir omlasa mâye-i batına zâti âşıkın	Bülbül-âsâ bir gül-i ranâya verdim gönlümü

Tablo 2.1’in devamı

Aşk ile tathîr olur zâhir sıfat-ı âşıkın	Cân verüb ol zülfi anber sûya verdim gönlümü
İçdin mi cânım yine mestâne durursun Gamzen gibi âşıklara bigâne durursun	Derd-i dilim açsam eğer âh cânım efendim Bir derdim olur bin kadar âh cânım efendim
Seyre çık ey dil bugün ehl-i safânın zevki var Hândeler eyle gülistânı sivânın zevki var	Raksa çıkmış bir melek-meşreb civân oynar güler Şîvelere ok atar kaşı kemân oynar güler
Biz muhibbî hânedânı Mustafâ’dan söyleriz Kâşif-i esrâr-ı Âliyyü’l Murtazâ’dan söyleriz	

Kaynak: (Aydın, 2001: 311-347)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ŞİİRLER

3.1. Heceli Şiirler

1. OLDU GÜNDEN GÜNE BETER BU SEVDÂ*

1. Ta sabâvetimden aşk-ı yârile
Kıldı yürekde bir eser bu sevdâ
Geçdi çağı ömrüm âh u zârile
Oldu günden güne beter bu sevdâ

2. Gönül kabûl etmez verdiğim pendi
Sevdâ çeke çeke ömrüm tükendi
Ayrılmaz serimden temellilendi
Besbelli mahşere sürer bu sevdâ

3. Bir yanda cevr-i yâr bir yanda gurbet
Koymadı cismimde zerre liyâkat
Nûrî hâlasıma vermiyor fırsat
Bir göz yumup açmak kadar bu sevdâ

---

*_06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 98b_; Cönk 157, v. 15a; Cönk 156, v. 37a; Cönk 156, v. 38b.

A.
1/1: sabâvetimden: sabâvetimde-1933: 220
1/2: Kıldı yüreğimde eser bu sevdâ-1933: 220
1/3: Artıyor efgânım âh u zâr ile-1933: 220
1/4: olur: oldu-1933: 220; 1936: 41; 2001: 129.
2/3: Ayrılmaz serimden temellilendi-1933: 220; 1936: 41.
3/1: yanda: yandan-1933: 220; 1936: 41; 2001: 129.
3/1: gurbet: firkat-1933: 220; gurbet: hasret: 1936: 41; 2001: 129
3/2: Kesti tuyanımı koymadı takat-1933: 220; Kesdi tûvânımı bu tab-ı firkat-1936-41; 2001: 129.
3/4: Bir göz yumup açma kadar bu sevdâ-1933: 220; Göz yumup açmağa yeter bu sevdâ-1936-41; 2001: 129.
C.
krş. Onay 1933: 220; Oral 1936: 41; Aydın 2001: 129.

2. OLDU HAYSİYETİN ARŞ-I MUALLÂ*

1. Ey kadd-i hamseri tûbâ-yı adnân
Vay hırâm-ı nâzik şûh-ı bî-hemtâ
Kılub âb-ı rûyun ihyâ-yı cihân
Oldu haysiyetin arş-ı muallâ

2. Sırr-ı Hakk'dır her bir uzv-i zarîfin
Kim bilir furûg-ı zülf-i şerîfin
İlm-i ilâhiye cism-i lâtifin
Olmuş müstagrak-ı mihr-i tecellâ

3. **Nûrî** gibi bağrı yanık olanlar
Hadîs-i lâ'linle kanık olanlar
Ya sana âşık-ı sâdık olanlar
Senden gayrı mahbûb sever mi hâşâ

---

*_06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 14_.

A.
1/1: hamseri: hemşeri-1933: 218.
1/2: ey: vay-1933: 218.
1/3: âb-ı rûyun: âb-ı kuyun-2001: 130.
3/2: Hadîs-i lâlinle bağrı yanık olanlar-1936: 47; Hadîs-i lâlinle yanık olanlar-2001: 130.
C.
krş. Onay 1933: 218; Oral 1936: 47; Aydın 2001: 130.

3. ŞİMDEN GERU EYVÂH BANA VÂH BANA*

1. Gözden yâd edeli ol hüsni yâri
Hem-dem oldu âhi seher-gâh bana
Bir dahi istemem o şîve-kârı
Şimden geru eyvâh bana vâh bana

2. Dehirde ne güldüm ne murâd aldım
Hemân sebû gibi doldum boşaldım
Ne karanlık günde kapandım kaldım
Zindân oldu mülki âlî şâh bana

3. **Nûrî** içdiceğim meyler sem oldu
El sitemi yaralere em oldu
Yârim gurbet elde garb-ı gam oldu
Bâri imdâd etsen bi Allâh bana

---

*_06 Mil. Yz. Cönk 136, v. 22;_ Cönk 156, v. 42b; Cönk 156, v. 46b; Cönk 157, v. 16a; Cönk 185, v. 95a.

A.
1/1: Gözden yâd edeli gül yüzlü yâri-1933: 220; 1936: 41; 2001: 129.
1/3: istemem: görmezsem-1933: 220; 1936: 41; 2001: 129.
2/1: Şu dehirde ne güldüm ne kâm aldım-1936: 41; 2001: 129.
2/2: sebû: sübû-1933: 220.
2/3: Ne kara günlerde kapandım kaldım-1933: 220; 1936: 41; 2001: 129.
2/4: Zindân oldu mülki âdîl şâh bana-1933: 220; 1936: 41; 2001: 129.
3/1: Nûrî içdiğimiz meyler sem oldu-1933: 220
3/2: el: il-1933: 220.
3/3: Gurbet elde yâr-ı garım gam oldu-1936: 41; 2001: 129.
3/3: Gurbet ilde yârigarım gam oldu-1933-220.
3/4: Bârî imdât ede bir Allah bana-1933: 220; 1936: 41; 2001: 129.
C.
krş. Onay 1933: 220; Oral 1936: 47; Aydın 2001: 132.

4. BES MEN NEMİDÂNIM OL DÜRÜR DÂNÂ*

1. Ey gönül alîm ü allâm ü bîna
   Hudâ'dır sen senden dem urma katâ
   Akıllar sırrına erişmez haşâ
   [Bes men nemidânım] ol dürür dânâ

2. Nutk-i ârif femi hayvâna sığmaz
   Hikmet-i Hakk şehr-i beyâna sığmaz
   [Her dâne-i kısmet] dehana sığmaz
   Alma murg-i feme nushâ-i Ankâ

3. **Nûrî** muradını verdi [senin Hak]
   Benim her sözlerim Hakk dînle mutlak
   Bab-ı tevekkülde âşıka ancak
   Genc-i kanâatdir kenz-i lâyüfnâ

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 14.*

A.
1/1: bîna: biyna-1933: 217.
1/3: haşâ: asla-1933: 217; 2001: 133.
C.
1/4, 2/3, 3/1: Sayfa yırtık olduğu için dizelerin baş tarafları okunmadı. Diğer çeşitlenmeden onarıldı. (bkz. Onay 1933: 217; Aydın 2001: 133).
krş. Onay 1933: 217; Aydın 2001: 133.

5. MEYL EDELİ ZÜLF-İ KEMENDİM SANA*

1. Derd-i aşkın ile pür olmuş tenim
Dil vereli şâh-ı levendim sana
Kemend ile oynar cân u bedenim
Meyl edeli zülf-i kemendim sana

2. Sen tek bu zîbâda insan olur mu?
İnsân olur böyle irfân olur mu?
Kıymet-i kaddine akrân olur mu?
Serv-i nazım kadd-i bülendim sana

3. **Nûrî** ben seveli seni özümden
Cihân güzelleri çıkdı gözümden
Ölsem de vallâhi dönmem sözümden
Bir kerre ben dedim efendim sana

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 16.*

A.
2/1: zîbâda: ziybada-1933: 219; 1936: 45.
2/3: Kıyamet akddine akran olur mu?-1933: 219
2/4: kadd-i bülend: şâh-ı bülend-1936: 45; 2001: 133.
3/1: özümden: özünden-1936: 45; 2001: 133.
3/3: ölsem: ölsem-1936: 45; 2001: 133.
3/4: kerre: kere-1936: 45.
C.
krş. Onay 1933: 219; Oral 1936: 45; Aydın 2001: 133.

6. CÂH-I NİMET OLSUN OL KAFES SANA*

1. Gülşen-i âlemde ey deli bülbül
Geç vefâ göstermez hâr u hassana
Gir bir kafes içre et ki tevaggul
Câh-ı nimet olsun ol kafes sana

2. Gel bu hünerlerden bir hüner kap ki
Menzili bulunsun bir yola sap ki
Bir gonca dalında âşiyân yap ki
Halk destigâr olsun her nefes sana

3. İlm-i maânîdir bu dürr-i şehvâr
Maâl-i hikmeti etdirir tekrâr
Hakîkat sözlerin eyledin ikrâr
İşbu nutkun için **Nûrî** pes sana

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 13.*

A.
2/3: âşiyân: aşıyanın-1936: 47.
2/4: destigâr: destîgîr-1933: 218.
3/3: eyledim: eyledin-1933: 218; 1936: 47.
3/4: pes: bes-1933: 218;
3/4: pes: ben-1936: 47; 2001: 134.
C.
krş. Onay 1933: 218; Oral 1936: 47; Aydın 2001: 134.

7. GETİRİR GÜNDE BİN NEZÂKET SANA*

1. Bu ne bu ey âfet yosma kıyâfet
   Görenler der kadd-i kıyâmet sana
   İşvebazın nâzın kadd-i mümtazın
   Getirir günde bin nezâket sana

2. Bu ne mâh bu ne mihr bu ne bû ey yâr
   Bunları bahşetmiş sana girdigâr
   Bu zîbâ bu endâm bu nâzlı reftâr
   Bu nedir bu hüsn-i şerâfet sana

3. **Nûrî** bu ne bu yüz bu hüsn-i sûret
   Bu ne bu güzellik sizde ey âfet
   Hâsılı temâmet kemâli kudret
   Olmuş lütf-ı Hakk'dan hidâyet sana

---

*06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 79a.

A.
1/2: der: dir-1936: 44.
1/3: Nâzın işve-bâzın kadd-i mümtâzın-1936: 44; 2001: 134.
2/1: Bu mâh-i nev bu ne mihir bu ey yâr-1936: 44; 2001: 134.
2/3: Bu zîbâ bu endâm bu nâz bu reftâr-1936: 44; 2001: 134.
3/1: Nûrî bu ne yüz bu hüsn-i suret-1936: 44; 2001: 134.
3/2: sizde: size-1933:224.
C.
krş. Onay 1933: 224; Oral 1936: 44; Aydın 2001: 134.

8. SATAR ÂŞIKINA KAN BAHÂSINA*

1. Bir tıfıl nevrese gönül düşürdüm
Neylerim rahmı yok âşinâsına
Bir bûse isterim bana nâz ederek
Satar âşıkına kan bahâsına

2. Ziyâ-yı meh-rûdan parlak yüzleri
Cân cân bahşeder şîrîn sözleri
Sitem hançerini çekmiş gözleri
Bakdıkça hamleder mübtelâsına

3. Cihâna gelmemiş böyle bir püser
Gamzeleri cân alır kaşlar kan eder
Cennet gılmânımı bu perî-peyker
Hele bir soralım bey babasına

4. Hazân erişmişdir **Nûrî** güllere
Bâde doldurursan nâzik ellere
İsmin izhâr etsem düşer dillere
Bir hâ bir sin bir nûn yaz imlâsına

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 156, v. 33b;* Cönk 185, v. 88a.

A.
1/1: Bugün aklım aldı bir yosma melek-1933: 222.
1/2: neylerim: neyleyim-1933: 222; 1936: 43; 2001: 136.
1/3: isterim: istesem-1936: 43; 2001: 136.
1/3: isterim: istense-1933: 222.
1/4: âşıkına: âşıklara-1933: 222.
2/1: meh-rûdan: şemisten-1936: 43; 2001: 136.
2/1: meh-rûdan: mihirden-1933: 222.
2/2: Canu cihan değer şîrin sözleri-1933-222.
4/2: bâde: bâdeyi-1933: 222; 1936: 43; 2001: 136.
C.
krş. Onay 1933: 222; Oral 1936: 43; Aydın 2001: 136.

9. BİR DAHİ VERMESİN KULLAR BAŞINA*

1. Ey dil iflâh olmam ben bu yâradan
Hasretle dağlandım aşk âtaşına
Genç yaşımdan bana verdi yaradan
Bir dahi vermesin kullar başına

2. Müşkül olurmuş düşmek bu derde
Gün be gün artıyor yara ciğerde
Ağlayı ağlayı gurbet illerde
Kan kârışdı gözlerimin yaşına

3. Varlığın mahvetdi dilde şâdımı
İstedim vermedi Hakk murâdımı
Bî-murâddır diye **Nûrî** adımı
Böyle yazın mezarımın taşını

* *06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 98a;* Cönk 157, v. 20b.

A.
1/3: Genç ömrümde verdi bana yaradan-1933: 223;1936: 46; 2001: 137.
2/2: Günden güne artar yara ciğerde-1933: 223; 1936: 46; 2001: 137.
2/3: illerde: ellerde-1936: 46; 2001: 137.
3/3: Kâm almadı diye Nûrî adımı-1933: 233; 1936: 46; 2001: 137.
3/4: taşını: taşına-1936: 46; 2001: 137.
C.
krş. Onay 1933: 223; Oral 1936: 46; Aydın 2001: 137.

10. ÇÂK OLDU ÇEŞMİMDEN PERDE-İ DÜNYÂ*

1. Bihamdillâh erdim îd-i kemâle
Kande baksam olur vech-i yâr peydâ
Düşürdüm özümü ahd-ı visâle
Çâk oldu çeşmimden perde-i dünyâ

2. Bu hâl ile oldum her fende mâhir
Etdim aşk oduyla özümü tâhir
Hakîkat, marifet vechinde zâhir
Keşfoldu rumûzi urvetü'l-vüska

3. Açıldı mir'ât-ı kuvve-i kudret
Cemâl-ı cânânı etdirdi rü'yet
Emrah'daki feyzi **Nûrî** temâm et
Bana bahşeyledi Hazret-i Mevlâ

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 15b*.

A.
1/2: kanda: kande-1933: 219.
3/1: mirât-ı: mia'ti-1936: 42.
3/2: ettirdi: ettirin-1936:42.
3/3: feyzi: fayzı-1933: 219.
C.
krş. Onay 1933: 219; Oral 1936: 42; Aydın 2001: 138.

11. MUHÂLİFDİR RÛZGÂRA BU DÜNYÂ*

1. Devrine aldanma sen bu dünyânın
Durmaz döner bir karâra bu dünyâ
Gözetme bûyını bâd-ı hevânın
Muhâlifdir rûzigâre bu dünyâ

2. Nice düşmanları ey dil-i nâdân
Hüsn-i saltanatda etdi nümâyân
Kimini eyledi gül gibi handân
Kimini düşürdi zâra bu dünyâ

3. **Nûrî** bu menzile eyle bir tedbîr
Olursun âkıbet dâmına esîr
Çünkü bu yerin ki adı oldu yir (yer)
Seni de yer vare vare bu dünyâ

* *06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 95b.*

A.
2/3: eyledi: eyleyüp-1933: 316
3/4: yir: yir (yer)-1933: 316
C.
krş. Onay 1933: 316.

12. ETDİ VÜCÛDUMU MASTAR-I EŞYA*

1. Zuhûra gelmeden vücûd-ı âdem
Hakk bana bu aşkı kıldı tecellâ
Merkez-i esmâda Hallâk-ı âlem
Etdi vücûdumu mastar-ı eşya

2. Var olmazdan evvel bu kevn ü mekân
Kün emrin buyurdu Hazret-i Mennân
Budur "kâf ü nûn" un aslına bürhân
[Küllü men aleyhâ fân in ve yekbâ]

3. **Nûrî** sırrı Hâkk'a erişmez akıl
Eğer âkıl isen bu esrârı bil
Olunca murâd-ı Hazret-i Celîl
Eder bir anda bin mehlikâ peydâ

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 15*.

A.
1/1: zuhura: zuhûre-1933: 217.
1/4: mastar-ı eşya: mesdarı eşya-1933: 217.
2/2: emrin: emri-1936-42.
3/1: akıl: gâfil-1936: 42; 2001: 138.
C.
2/4: Yıpranma nedeniyle dize okunamadı. Diğer çeşitlenmelerden onarıldı (bkz. Oral 1936: 42; Aydın 2001: 138).
krş. Onay 1933: 217; Oral 1936: 42; Aydın 2001: 138.

13. OLUR BİR MUFASSAL MÜŞKÜL BİR KİTÂB*

1. Vay ben ne gördüm felek senden
Etdiğin zulm oldu bana bî-hesâb
Eğer tahrîr etsem derdim dehenden
Olur bir mufassal müşkül bir kitâb

2. Âteş-i tahassürle pîrâye tenim
Evrâk-ı gül gibi soldu bedenim
Ne bir çâre kıldın derdime benim
Ne sundun destime bir bâde-i nâb

3. Bunca **Nûrî** nâzım geçmez mi sana
Çevirdim yüzümü Mevlâ'dan yana
Fethi bâb eder ola ki bana
Şâhlar şâhı olan fatihü'l-ebvâb

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 156, v. 34a.*

A.
1/1: Vay ben neler gördüm ey felek senden-1933: 228; 2001: 139.
1/4: Olur mufassalca müşkül bir kitâb-1933: 228; 2001: 139.
2/1: ateş-i: atşı-1933: 228.
3/1: Bunca Nûrî nazım geçmez mi sana-1933: 228; 2001: 139.
3/3: Bir fethi bâb eder ola ki bana-1933: 228; 2001: 139.
C.
krş. Onay 1933: 228; Aydın 2001: 139.

14. DERDİME DERMÂN SENDEDİR YÂ RABB*

1. Gönlümüz her an sendedir yâ Rabb
Derdime dermân sendedir yâ Rabb
Râhat-ı cânım cânda cânânım
Sırr-ı pinhânım sendedir yâ Rabb

2. Gönlüm yitirdim bende bulmadım
Şüphe kılmadım sendedir yâ Rabb
Aklım yitirdim arâyı geldim
Muttali' oldum sendedir yâ Rabb

3. Cân kuşu ucdu âlemi geçdi
Ol yana kaçdı sendedir yâ Rabb
Nûrî bîçâre kalbi pür yâre
Yarama çâre sendedir yâ Rabb

---

*_Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 289, v. 16a_; Cönk 74,v. 94; Cönk 78, v. 63; Cönk 113, v. 59; Cönk 130, v. 59; Cönk 262, v. 46a;

A.
1/2: derdime: dertlere-1933: 228.
2/1: gönlüm: aklım-1933: 228.
3/1: aklım: gönlüm-1933: 228.
3/2: kaçdı: düştü-1933: 228.
3/3: kalbi pür yâre: sîne pür yâre-1933: 228.
3/4: yarama: derdime-1933: 228.
C.
Bu şiirin Tokatlıya aidiyeti şüphelidir. Tekkelerde okunan eski (ilâhî) güftelerine benzemektedir ve muhakkak bir dervişe aittir (Onay 1933: 228).
krş. Onay 1933: 228.

15. AĞLA ŞİMDEN GERU VAR GARÎB GARÎB[*]

1. Hazan ile geçdi gülşen-i bostân
Eyle dertli bülbül zâr garîb garîb
Harâbe yüz dutdu bezm-i gülistân
Ağla şimden geru var garîb garîb

2. Hançer-i feleğin ucu ciğerde
Gitdikce artıyor yara bu serde
Gurbet diyârında tutuldum derde
Gel tabîb yaramı sar garîb garîb

3. **Nûrî** bizim ilin gonca gülleri
Açılmışdır öter dost bülbülleri
Ben sefil sergerdân gurbet elleri
Bir zaman gezeyim yâr garîb garîb

[*] *06 Mil. Yz. Cönk 156, v. 42b;* Cönk 157, v. 19a; Cönk 185, v. 79a.

A.
1/2: Eyle garîb bülbül zâr garîb garîb-1936: 83; 2001: 312.
1/3: dutdu: dutmuş-1936: 83; 2001: 312.
2/1: Nîşter-i feleğin ucu ciğerde-1936: 83; 2001: 312.
3/1: Nûrî bu yerlerin gonca gülleri-1936: 83; 2001: 312.
3/1: ilin: elin-1933: 229.
3/4: Gezeyim bir zamân yâr garîb garîb-1936: 83; 2001: 312.
C.
Bu şiir hem Tokatlı Nûrî'ye hem de Erzurumlu Emrah'a mal edilmiştir (bkz. İsa Seçkin Aydın s. 312; Abdulkadir Erkal s. 305).
krş. Onay 1933: 229; Oral 1936: 83; Aydın 2001: 312.

16. BAKMA NOKSANIMA GEÇ EFENDİM GEÇ [*]

1. [Sen bir hâkim âdil âlî himemsin]
   [Bir avuç kanımdan geç efendim geç]
   Mürüvvet bahrisin sâhib keremsin
   [Bakma noksanıma geç efendim geç]

2. Urma tîg-i cevrin aşkın sendedir
   Âteş-i aşkınla dil efkendedir
   Afv etmek senindir isyân bendedir
   Cürm-i isyânımdan geç efendim geç

3. **Nûrî** bunca yıldır artar efgânım
   Kimseler fehmetmez derd-i nihânım
   Sana muayyendir bu hâl ü şânım
   Bu hâl ü şânımdan geç efendim geç

[*] *06 Mil. Yz. Cönk 156, v. 87a;* Cönk 157 v. 22; Cönk 185, v. 92b.

A.
1/1: Sen bu gün bir âdil âlî himemsin-1933: 231.
2/1: urma: vurma-1936: 49; 2001: 313.
2/1: aşkın: aşkım-1936: 49; 2001: 313.
2/2: efkendedir: üfkendedir-1933: 231.
3/3: Mevlâ'ya ayândır bu hâl ü şânım-1936: 49; 2001: 313.
3/4: şânımdan: şânından-1936: 49; 2001: 313.
C.
1/1, 1/2, 1/4: Dizelerin bulunduğu yerler yırtık olduğu için okunamadı. Diğer çeşitlenmelerden onarıldı. (bkz. Onay 1933: 231; Oral 1936: 49; Aydın 2001: 313).
Bu şiir hem Tokatlı Nûrî'ye hem de Erzurumlu Emrah'a mal edilmiştir (bkz. İsa Seçkin Aydın s. 312).
krş. Onay 1933: 231; Oral 1936: 49; Aydın 2001: 313.

17. GEZDİREYİM PÂRE PÂRELENİNCE*

1. Bize hicrân düşmüş kilk-i ezelden
Levh üzre ismimiz karalenince
Yâr serde sevdâyı cânını aşkın
Gezdireyim pâre pârelenince

2. Aşkın bir âteşdir ciğer kebâbım
Hûn-ı eşkim oldu bezm-i şarâbım
Bâri gel tâmir et kalb-i harâbım
Rakîbler semtinden arelenince

3. **Nûrî** ben seveli sen hilâl kaşı
Akın etmiş akar çeşmimin yaşı
Hicrân oklarından bağrımın başı
Hoş mu gelir sana yârelenince

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 95a*.

A.
1/1: düşmüş: düştü-1933: 237; 2001: 141.
1/2: ismimiz: ismi-1933: 237; 2001: 141.
1/3: Yâr serde cânını sevdâ-yı aşkın-1933: 237; 2001: 141.
2/1: Hûn-ı eşkim oldu bezme şarâbım-1933: 237; 2001: 141.
2/2: Âteş-i hicrinle ciğer kebâbım-1933: 237; 2001: 141.
2/4: semtinden: yanından-1933: 237; 2001: 141.
3/2: Durmaz akar dâim çeşmimin yaşı-1933: 237; 2001: 141.
C.
krş. Onay 1933: 237; Aydın 2001: 141.

18. YOKSA TECELLÂYİ KADER Mİ BÖYLE*

1. Bana kan yutdurdu sahbâ-yı hicrân
Bilmem bu hasretlik gider mi böyle
Ben mi tedbîrimde eyledim noksân
Yoksa tecellâ-yi kader mi böyle

2. Aksine devretdi devrân-ı felek
Hep hebâya gitdi çekdiğim emek
Sevdâ çöllerinde Leylâ diyerek
Ben gibi Mecnûn da gezer mi böyle

3. **Nûrî** bu yerlerde etmez kararı
Dâme düşmeyince can mürg u zârı
Ben cânımdan azîz severim yârı
Acep yâr da beni sever mi böyle

* *06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 79a.* ; Cönk 20, v. 14b; Cönk 203, v. 53b.

A.
1/1: Bize gam yutturdu sahbayı hicran-1933: 232.
1/2: hasretlik: ayrılık-1933: 232.
2/2: Hep gitdi hebaya çekdiğim emek-1936: 51; 2001: 314.
2/4: Mecnûn da ben gibi gezer mi böyle-1932: 232; 1936: 51; 2001: 314.
3/1: etmez: kılmaz-1933: 232.
3/2: Düşmeyince dâme dil-mürguzârı-1936: 51; 2001: 314.
C.
Bu şiir hem Tokatlı Nûrî'ye hem de Erzurumlu Emrah'a mal edilmiştir (bkz. İsa Seçkin Aydın s. 314; Abdulkadir Erkal s. 308).
krş. Onay 1933: 232; Oral 1936: 51; Aydın 2001: 314.

19. SEN DE BENCİLEYİN YAN DOLAN BÖYLE*

1. Dilerim Hudâ'dan ey kemân ebrû
Âteş-i hicrinle sen de yan böyle
Ben de yandım yakıldım derdinle her su
Sen de bencileyin yan dolan böyle

2. Kimden kime şekvâ edelim yâhû
Kimseden değil bize Hakk'dan bu
Sen orda ben burda bir zamân ayru
Gezelim ey zülf-î perîşân böyle

3. **Nûrî** ağla çeşmin kanla dolsun
Düşmanların ahdı yerini bulsun
İlâhî sebebin gözü kör olsun
Dağlanayım derde bir zamân böyle

* *06 Mil. Yz. Cönk 156, v. 25*; Cönk 157, v. 15; Cönk 185, v. 95b.

A.
1/3: Ben yandım yakıldım aşkınla her su-1933: 233; 1936: 50; 2001: 144.
2/1: edelim: ideyim-1936: 50; 2001: 144.
2/4: gezelim: gazelim-1936: 50.
3/1: Nûrî çeşmin ağla kan ile dolsun-1933: 233.
3/1: Nûrî hasret ile ölsün kurtulsun-1936: 50; 2001: 144.
3/2: İlâhî sebebin gözü kör olsun-1933: 233; 1936: 50; 2001: 144.
3/3: Düşmânların ahdı yerini .bulsun-1933: 233; 1936: 50; 2001: 144.
3/4: dağlanayım: dağlanalım-1933: 233.
C.
krş. Onay 1933: 233; Oral 1936: 50; Aydın 2001: 144.

20. BÂKÎ DEĞİL BU MEKÂNA GÜVENME*

1. Ey dil ferâgat kıl hûb u sivâdan
Kes rişte sin âşiyâna güvenme
Var bir âşiyân tut mülk-i bekâdan
Bâkî değil bu mekâna güvenme

2. Niceleri gitdi bu kevn ü mekândan
Bir vefâ görmedi kevn ü mekândan
Hep gelenler geçdi bu hânumândan
Sen de gel geç hânumâna güvenme

3. Ne yamân gezerdin **Nûrî** bir zamân
Şimdi dilde oldun pîr-i nâtuvân
Eger kâm aldıysa Belkis-ı devrân
Gayrı taht-ı Süleymâna güvenme

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 87a*.

A.
2/1: Nice erler gitdi kevn ü mekândan-1936: 52; 2001: 315.
2/1: Niçeleri geçti bu kün fekândan-1933: 236.
2/2: görmedi: görmedim-1936: 52; 2001: 315.
3/1: Nûrî gurbet elde kaldın bir zaman-1933: 236.
3/3: Gör kim kâm almadı Belkis-i devrân-1936: 52; 2001: 315.
C.
Bu şiir hem Tokatlı Nûrî'ye hem de Erzurumlu Emrah'a mal edilmiştir (bkz. İsa Seçkin Aydın, s. 315). krş. Onay 1933: 236; Oral 1936: 52; Aydın 2001: 315.

21. YAZIK BÜLBÜLLERİ HÂRE DÜŞÜRME*

1. [Âteş-i firkatle ey gül-i handân]
[Bülbüllerin âh u zâre düşürme]
[Ümîd-i vuslatla eylerler efgân]
[Yazık bülbülleri hâre düşürme]

2. Bunca yıl ağlatdın ben dil-i zârı
Va'd-i visâl ile sevindir bâri
Var şem'-i hicrine yandır ağyârı
Yanan pervâneyi nâre düşürme

3. **Nûrî** sensin benim mahrem-i râzım
Ben nideyim sana geçmezmi nâzım
Yâ Rabb budur senden aşk u niyâzım
Yolum bir hercâyi yâre düşürme

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 20a*.

A.
3/2: geçmez mi: geçmezse-1936: 52; 2001: 144.
3/3: aşk u: âh u-1936: 52; 2001: 144.
C.
Cönkte şiirin ilk dörtlüğü yazılmamıştır. Bu şiire ait olan ilk dörtlük Onay 1933: 238'den onarılmıştır. krş. Onay 1933: 238; Oral 1936: 52; Aydın 2001: 144.

22. İŞ FİGÂN HÂL PERÎŞÂNDIR BU SENE[*]

1. Ahter-i ikbâlim burc-ı hamelde
Aksi çıkdı ne yamandır bu sene
Gülzâr-ı ümîdim kalmadı elde
İş figân hâl perîşândır bu sene

2. Gavvâs olub seri sevdâya saldım
Bîçâre dünyânın derdine daldım
Deryâ-yı zulmetde bunaldım kaldım
Nûh başına bir tûfândır bu sene

3. **Nûrî** ben bir zamân yaman eserdim
Şimdi postu ârı meydana serdim
Tevârihe muhtâc derûn-ı derdim
İzhârı güç bir zemândır bu sene

[*] *06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 88b*.

A.
2/1: bîçâre: vefasız-1933: 235; 1936: 53; 2001: 145.
C.
krş. Onay 1933: 235; Oral 1936: 53; Aydın 2001: 145.

23. GEÇDİ GAZELLENDİ SOLDU NE ÇÂRE*

1. Zencîr-i zülfünden bî-nevâ gönlüm
Ne yüz buldu ne kurtuldu ne çâre
Yâr senin aşkına gülşen-i ömrüm
Geçdi gazellendi soldu ne çâre

2. Bahr-i aşkın feleğin cânda gezerken
Hicrân diyârına açdı bir yelken
Felekden bir murâd alayım derken
Ecel peymânesi doldu ne çâre

3. **Nûrî** iki çeşmin seyl oldu ırmak
Vermedi murâdım Hazret-i Hallâk
Fâyide etmez imiş yâre yâr olmak
Gayrı demek olmaz oldu ne çâre

* *06 Mil. Yz. Cönk 249, v. 73b*; Cönk 4, v.293.

A.
1/3: Yâr senin yolunda gülşen-i ömrüm-1933: 237; 1936: 53; 2001: 316.
2/1: Fülk-i aşkın bahr-i cânda gezerken-1933: 237; 1936: 53; 2001: 316.
2/2: diyarına: deryasına-1933: 237.
2/3: Felekde mürâda ereyim derken-1936: 53; 2001: 316.
2/4: ecel: hasret-1933: 237.
3/1: Nûrî iki çeşmin oldu bir ırmak-1933: 237; 1936: 53; 2001: 316.
3/3: Faide vermezmiş yâre yalvarmak-1936: 53; 2001: 316.
C.
Bu şiir hem Tokatlı Nûrî'ye hem de Erzurumlu Emrah'a mal edilmiştir (bkz. İsa Seçkin Aydın, s. 316; Abdulkadir Erkal, s. 310).
krş. Onay 1933: 237; Oral 1936: 53; Aydın 2001: 316.

24. İHSÂNÜ'L-HÂLIKIN BÂREKALLAH*

1. Gönül bir yâr sevdi âlem içinde
Âlemde o yâre densin mâşallah
Okunsun o yârin mah cemâlinde
İhsânü'l-hâlıkın bârekallah

2. İsmi olsun onun Ali Haydarî
Ebrûlar misali çün Zülfikârî
Görenler desinler bu kimin yâri
Aşk olsun sevene hasbetüllah

3. Ne güzel yaratmış anı zü'l-Celâl
Gözleri elmasdır, kaşları hilâl
Söylerken ağzından akıyor zülâl
Cemâli hûrîye benziyor billâh

4. **Nûrî** bu sözlerin cümlesi sâdık
Her ne söylerisem vasfına lâyık
O yâri görüb de sevmeyen âşık
Kâfir olur gider ne'uzübi'llah

* *06 Mil. Yz. Cönk 156, v. 31b*; Cönk 185, v. 93b.

A.
2/1: İsmine desinler Ali Haydarî-1933: 241; 2001: 146.
4/2: Her ne ki söylersen vasfına lâyık-1933: 241; 2001: 146.
4/4: ne'uzübi'llah: na'vezbi'llah-2001: 146
C.
krş. Onay 1933: 241; Aydın 2001: 146.

25. DÎDE-İ HÛN-RÎZ-İ ÂHÛLARIN ÂH*

1. Kadd-i mevzûnuna meyleden diller
Oldu mübtelâ-yı ebrûların âh
Kaçan hışma gelse cânımı ister
Dîde-i hûn-rîz-i âhûların âh

2. Kim ki o gaddâra etti alâka
Âkıbet düşürdü anı firâka
Püsküllü belâdır ser-i uşşâka
Âh o senin gîsûların âh

3. **Nûrî** bir sen misin düşen nârına
Niceleri saldı gam diyârına
Meğer kasdı vardır bu cân varına
Gamze-i cellâd-ı câdûların âh

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 84b*.

A.
1/2: mübtelâ-yı: mübtelâsı-1933: 242.
2/2: anı: onu-1933: 242.
2/4: gîsûların: keysulerin-1936: 54; gîsûların: giysûlerin-1933: 242.
C.
krş. Onay 1933: 242; Oral 1936: 54; Aydın 2001: 147.

26. ANCAK BU HATIRA TESELLÎ KALDI*

1. Gumûm-ı ikliminden olduk müberrâ
   Arada bir derd-i tecellî kaldı
   Bize böyle etmiş takdîr-i Mevlâ
   Ancak bu hatıra tesellî kaldı

2. Ne kadar ceht etsem ben bir murâde
   Olmıyor takdir-i Hakk'dan ziyâde
   Yokdur halâsıma emr ü irâde
   Verdiğim arz u hâl besbelli kaldı

3. **Nûrî** Hakk'dan bize tecellî böyle
   Kimden kime şekvâ edersin öyle
   Yüz bin hekime var yüz ilâc eyle
   Çıkmaz bu derd sende temelli kaldı

* *06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 80a;* Cönk 156, v. 25, Cönk 235, v. 27b.

A.
1/1: Gumûm-ı adâdan olduk müberrâ-1933: 257; 1936: 61; 2001: 317.
1/2: Ara yerde derd-i tecelli kaldı-1936: 61; 2001: 317.
1/3: etmiş: eden-1936: 61; 2001: 317.
1/4: hatıra: hatırda-1936: 61; 2001: 317.
2/1: kadar: denlü-1933: 257.
3/1: Nûrî Hak'dan tecellî böyle-1936: 61; 2001: 317.
3/2: Kime kimden şekvâ edersin öyle-1936: 61; 2001: 317.
3/3: Yüzbin tabîb ile bin ilâc eyle-1936: 61; 2001: 317.
3/4: Gitmez bu der bizde temelli kaldı-1936: 61; 2001: 317.
3/4: Bu dert senden gitmez temelli kaldı-1933: 257.
C.
Bu şiir hem Tokatlı Nûrî'ye hem de Erzurumlu Emrah'a mal edilmiştir (bkz. İsa Seçkin Aydın, s. 317; Abdulkadir Erkal, s. 311).
krş. Onay 1933: 257; Oral 1936: 61; Aydın 2001: 317.

27. ÇIKUB CÂY-I GAMDAN ÂBÂD OLAYDI*

1. Bu sûz-ı zulmetden dîvâne gönül
Neyleyim bir kerre azâd olaydı
Cevr ile yıkılmış virâne gönül
Çıkub cây-ı gamdan âbâd olaydı

2. Bâğ-ı vuslat olsa bîgânelere
Baykuş ser çekmezdi virânelere
Yanup yakılmadan pervânelere
Âteşden olurdu imdât olaydı

3. **Nûrî** kulunı saldın âtaşlara
Bak gözümden akan kanlı yaşlara
Böyle çalınmazdım taşdan taşlara
Felekde ikbâlim küşâd olaydı

* *06 Mil. Yz. Cönk 43, v.79;* Cönk 156, v.35a; Cönk 185, v. 79b.

A.
1/4: Nâil-i vasl olub âbâd olaydı-1936: 62; 2001: 318.
2/1: olsa: olsam-1933: 260.
2/3: yakılmadan: yıkılmadan-1933: 260.
3/1: Nûrî kulun saldın bu âtaşlara-1933: 260; 1936: 62; 2001: 318.
3/2: gözümden: didemden-1936: 62; 2001: 318.
3/4: felekde: felekten-1933: 260.
C.
Bu şiir hem Tokatlı Nûrî'ye hem de Erzurumlu Emrah'a mal edilmiştir (bkz. İsa Seçkin Aydın, s. 318).
krş. Onay 1933: 260; Oral 1936: 62; Aydın 2001: 318.

28. ŞEN OLSUN BÜLBÜLE GONCA BAĞLARI*

1. Gideriz sevdiğim gayrı vedâdır
Gönülden çıkarma gözden ağları
Hicr-i hazân erdi gönül bâğına
Şen olsun bülbüle gonca bağları

2. Kime izhâr edem bu dâğ-ı dili
Tâ tıfıldan beri yürek yâreli
Sen saçı Leylâ'ya meyil vereli
Mecnûn gibi dolaşırım dağları

3. Kâhîce sevdiğim bu **Nûrî**-zârı
Köşe-i hatırdan çıkarma bâri
Böyle kalmaz geçer hüsnün bahârı
Mûm yakar arasın sen bu çağları

* *06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 91a*.

A.
1/3: Badi firak erdi gönül bağına-1933: 259.
2/3: sen: bir-1933: 259.
2/4: Dolaşırım Mecnûn gibi dağları-1933: 259; 1936: 62; 2001: 150.
3/4: Mûm yakar ararsın eski çağları-1933: 259; 1936: 62; 2001: 150.
C.
krş. Onay 1933: 259; Oral 1936: 62; Aydın 2001: 150.

29. SEYLÂB-I SİRİŞKİM AĞLARI GEÇDİ*

1. Sebze-i âleme hazân erişdi
Gözü yaşlı bülbül bağları geçdi
Âh neden câna bir âteş düşdü
Seylâb-ı sirişkim ağları geçdi

2. Felek siteminden elin sözünden
Çoklar sevdiğini saldı gözünden
Hâmûn-ı sevdâda Leylâ yüzünden
Vardı nice Mecnûn dağları geçdi

3. **Nûrî** efsânedir dûr-ı dirâzın
Var kalbinde sakla gizlice râzın
Şimden geru geçmez naz u niyâzın
Geldi güzelliğin çağları geçdi

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 91b.*

A.
1/1: Gülşen-i âleme hazân erişdi-1933: 255; 1936: 60; 2001: 152.
1/3: Kânûn cânına bir âteş düşdü-1933: 255; 1936: 60; 2001: 152.
1/4: ağları: dağları-1936: 60; 2001: 152.
2/1: felek: çarhın-1936: 60; 2001: 152.
2/4: dağları: ağları-1936: 60.
3/1: dûr-ı: tulu-1933: 255.
3/4: Geldi bu güzellik çağları geçdi-1936: 60; 2001: 152.
C.
krş. Onay 1933: 255; Oral 1936: 60; Aydın 2001: 152.

30. BİLMEM O MİSKİNİ KİM YARELEDİ*

1. Ben sana dil verdim ey şûh-ı gül-fem
Hele hicrin beni sad pâreledi
Gönlüm ölmüş yatar mecruh-ı sitem
Bilmem o miskini kim yareledi

2. Gözüm yok cihânın itibârında
Kaldım bir âfetin intizârında
Kalbur-ı sitemle el diyârında
Felek başıma çok unlar eledi

3. Kara imiş Hakk'dan gelen yazılar
Cân gurbetde gönül vatan arzûlar
Nûrî babam diye körpe kuzular
Koyun olub arkam sıra meledi

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 19*.

A.
1/3: yatar: yatır-1936: 55.
2/1: Gözüm kalmadı dünyâ varında-1936: 55; 2001: 153.
2/4: Gör ki Felek başa ne od eledi-1936: 55; 2001: 153.
C.
krş. Onay 1933: 247; Oral 1936: 55; Aydın 2001: 153.

31. GÜZEL OLMAYANI GÖNÜL SEVER Mİ?*

1. Elâ gözlerini sevdiğim dilber
Hüsn-i cemâline cânlar doyar mı?
Ben bir derbederim bir şeycik bilmem
Güzel olmayanı gönül sever mi?

2. Yaslandım toprağa düşündüm taşı
Durmayıp akıyor gözümün yaşı
Seni cânı gibi sevmeyen kişi
Geçip yamacına boyun eğer mi?

3. Tâ ezelden beri duydum da geldim
Tatlı dillerinle eğlendim kaldım
Îmânın yok mudur işte ben öldüm
İnsâfı olan sevdiğine kıyar mı?

4. **Nûrî** der ki ben yaylamı boylamam
Aşk olmasa Çiçek dağın boylamam
İşledim bir kusur inkâr eylemem
Bir kusurla yâr hatıra değer mi?

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 4, v. 242.*

C.
Bu şiir Onay, Oral ve Aydın'da bulunmamaktadır.
Ayrıca bkz. Mahmut Işıtman 1973: 6808.

32. NÂİL ET RÜYET-İ DİLDÂRE BENİ [*]

1. Kabûl et niyâzım ey ferd-i bîçûn
   Koyma derd-i aşkla bîçâre beni
   Ol cemâl-i bâkemâlin hakkıçün
   Nâil et rüyet-i dildâre beni

2. [Sultân-ı aşkın] da gönlümde mihmân
   Âlî ihsânından eyle bir ihsân
   [Böyle lâübali] sefil sergerdan
   Gezdirme âvâre âvâre beni

3. **Nûrî** kaldım kûh-ı nefs-i belâda
   Hemân ömrüm geçdi bu mâcerâda
   Bakma noksanıma rûz-i cezâda
   Bağışla Ahmed-i Muhtâr'a beni

[*] *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 12a*; Cönk 157, v. 11b-12a.

A.
1/2: Koyma râh-ı aşkda bîçâre beni-1936: 58; 2001: 320.
1/4: Kabil et rüyeti didare beni-1933: 245.
2/1: aşkın da: aşkındır-1933: 245.
3/1: Nûrî kaldım köyi nefs ü hevada-1933: 245.
C.
2/1, 2/3: Sayfa yırtık olduğu için dizelerin baş tarafları okunamadı. Diğer çeşitlenmelerden onarıldı (bkz. Onay 1933: 245; Oral 1936: 58; Aydın 2001: 320).
Bu şiir hem Tokatlı Nûrî'ye hem de Erzurumlu Emrah'a mal edilmiştir (bkz. İsa Seçkin Aydın, s. 320).
krş. Onay 1933: 245; Oral 1936: 58; Aydın 2001: 320.

33. BU DERD İFLÂH ETMEZ ÂHİR KÂR BENİ*

1. Almış girîbânım destine felek
   Çalar taşdan taşa bî-karâr beni
   Bana vâcib oldu cân verib öpmek
   Bu derd iflâh etmez âhir kâr beni

2. Kurulmuş maye-i gamla tinetin
   Artar günden güne hüzn ü hayretin
   Kesdi yâr çeşmimden hâbu rahatım
   Aldım sabrı koydum zâr u zâr beni

3. **Nûrî** mey yerine nûş etdi zehri
   Tutdu ey âh u mâhi dehri
   İl sözü yâr cevri feleğin kahrı
   Etdi genç ömrümde ihtiyâr beni

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 85a*.

A.
1/3: Vecip oldu bana can verüp ölmek-1933: 243.
2/1: Gezdiğim aheste sanmıyan haste-1933: 243.
2/1: Gezdim şu cihânı vücudum hasta-1936: 59; 2001: 322.
2/2: Murgı can kafeste gönül şikeste-1933: 243.
2/2: Mürg-ı dil hayretde gönül şikeste-1936: 59; 2001: 322.
2/3: Dil verdim râhmi yok bir çeşm-i meste-1933: 243; 1936: 59; 2001: 322.
2/4: Ağladır rûz u şeb zârı zâr beni-1933: 243; 1936: 59; 2001: 322.
3/2: Tuttu ebri âhım mâhi sipehri-1933: 243.
3/2: Tutdu âh u vâhım büsbütün dehri-1936: 59; 2001: 322.
3/3: il: el-1936: 59; 2001: 322.
C.
Bu şiir hem Tokatlı Nûrî'ye hem de Erzurumlu Emrah'a mal edilmiştir (bkz. İsa Seçkin Aydın, s. 322). krş. Onay 1933: 243; Oral 1936: 59; Aydın 2001: 322.

34. DÜŞÜRDÜ AKIBET LİSÂNE SENİ*

1. Hüsn-i hakîkatin ey perî-peyker
Neşretdi âlem-i devrâne seni
O kâmet-i zîbâ o şîrîn diller
Düşürdü akıbet lisâne seni

2. Bir zamân başına gezdin dolandın
Etdiğin cefâdan anca usandın
Fırsat zîr-i deste girmezmi sandın
Seni ey gamzesi fettâne seni

3. **Nûrî** dil vermez mi sen nev-civâne
Gelmemiş misalin devr-i zamâne
Mâderin besbelli mülk-i cihâne
Getürmiş sevdiğim bir dâne seni

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 156, v. 87b;* Cönk 156, v. 12.

A.
1/2: devrâne: deverâne-1936: 58.
2/1: gezdin: gezdim-1936: 58; 2001: 157.
2/2: Etdiceğin cefalardan usandın-1936: 58; 2001: 157.
2/3: Fırsat zîr-i deste düşmez mi sandın-1936: 58; 2001: 157.
3/2: Gelmemiş misalin devr-i zamâne-1936: 58; 2001: 157.
3/3: cihâne: zemâne-1936: 58; 2001: 157.
C.
krş. Onay 1933: 246; Oral 1936: 58; Aydın 2001: 157.

35. SERV-İ NÂZIM ZÜLÜF KESMİŞ BAŞ EĞRİ*

1. Aceb ben ne dedim o şivekâre
Bugün gine yüz göz eğri kaş eğri
Yıkmış fesi çekmiş re'si kenâre
Serv-i nâzım zülüf kesmiş baş eğri

2. Açmışgelir yâr sığamış kolunu
Almış üftâdeler sâğı solunu
Gelsin rakîb ayıklasın yolunu
Dokunmasın ayağına taş eğri

3. **Nûrî** câna yetdi bu nâr-ı hasret
Kesdi etrâfımı hüzn ü kasâvet
Yâ Râbb bilmem nedir bu sûz-i hikmet
Sardı cân evinden bir âteş eğri

* *06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 88b*.

A.
1/2: Yine bu gün yüz göz eğri kaş eğri-1933: 248.
1/3: re'si: şöyle-1936: 60; 2001:323.
1/3: Yıkmış fesi kâkül düşmüş kenare-1933: 248.
1/4: Servi boylum dalgın geçmiş baş eğri-1933: 248.
2/2: almış: tutmuş-1936: 60; 2001: 323.
2/2: Üftadeler tutmuş sağla solunu-1933: 248.
2/3: Gelip rakip beklemesin yolunu-1933: 248.
3/1: Emrah cana yetti bu nar-i hasret-1933: 248
3/2: hüzn ü kasâvet: hicr-i kasâvet-1936: 60; 2001: 323.
3/2: Kesdi dört yanımı gam u kasavet-1933: 248.
3/3: Bilmem nedir yâ Rabb bu sûz-i hikmet-1936: 60; 2001: 323.
3/3: sûz-i hikmet: sırr-ı hikmet-1933: 248.
3/4: evinden: evimden-1933: 248; 1936: 60; 2001: 323.
3/4: eğri: çenberi-1936: 60; 2001: 323.
C.
Bu şiir hem Tokatlı Nûrî'ye hem de Erzurumlu Emrah'a mal edilmiştir (bkz. İsa Seçkin Aydın, s. 323). krş. Onay 1933: 248; Oral 1936: 60; Aydın 2001: 323.

36. FEYZİN TAHKİK EDER "VEMA ERSELNÂK"*

1. Ey şâh-ı nübüvvet kâni mürüvvet
Sensin meh-i burc u zîver-i eflâk
Oldum âlemlere bâis-i râhmet
Feyzin tahkik eder "vema erselnâk"

2. Nakşolmuş mir'ât-ı dehre sıfatın
Okunur dillerde na't u berâtın
Hakk'a âyân eder burhân-ı zâtın
Câmi-i vasfında hutbe-i "levlâk"

3. **Nûrî** niyâzım bu ey meh-i garrâ
Beni sana bende eyleye Mevlâ
Sensiz cennet olsa gülzâr-ı dünyâ
Görünür çeşmime hep hâs ü haşâk

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 20*.

A.
1/3: Oldun bağı dehre bâisi rahmet-1933: 262.
2/3: hakk'a: halka-1933: 262.
C.
krş. Onay 1933: 262; Oral 1936: 64; Aydın 2001: 158.

37. HER DEMDE ZÂHİRDİR EYLERSEN İDRÂK*

1. Eğer ârif isen ey çeşm-i biynâ
Sana ibret yeter hâk ile eflâk
Mir'ât-ı eşyâda dîdâr-ı Mevlâ
Her demde zâhirdir eylersen idrâk

2. Bulmak ister isen sen doğru râhı
Var ise özünde aşk-ı ilâhi
Var bul bir mürşîdi pîr-i âgâhi
Durma et câme-i sîneni sad-çâk

3. Sen de **Nûrî** gibi sâyeyle yâhu
Dersi Menarefi durmayıp oku
Câmi-i ledünden gûşine her su
Keşfolsun nârâ-i bank-i arrefnak

* *06 Mil. Yz. Cönk 156, v. 33b;* Cönk 157, v. 17.

A.
2/1: Bulmak istersen eğer doğru râhı-1936: 64; 2001: 159.
2/2: Var bul bir mürşidi pîr-i âgâhi-1933: 263; 1936: 64; 2001: 159.
2/3: Var ise özünde aşk-ı ilâhî-1933: 263; 1936: 64; 2001: 159.
C.
3/2: Bu dize Oral ve Aydın'da yoktur.
krş. Onay 1933: 263; Oral 1936: 64; Aydın 2001: 159.

38. CÂH-I MADENINDE KALUR MÜSTAGRÂK*

1. Tarîk-ı aşk içre kalma bî-nevâ
Ey gönül başına bir çâreye bak
Hakk'ın emr ü nehyin görmeyen ağmâ
Câh madeninde kalur müstagrâk

2. Bu dehr-i dûn sana yâr olmaz ey yâr
Fırsat elde iken cânını kurtar
Cîfe-i dünyâda ne hâsılın var
Seni insân deyu halk etdi Hallâk

3. **Nûrî** sözüm dinle geç mâsivâdan
Eğer ârif isen al bu manâdan
Münkeşif eyledi lâ vü illâdan
Fezkürûnî remzin sâhibü'l-eşvâk

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 17.*

A.
1/4: Çahı mazarratta kalır müstağrak-1933: 261.
2/1: Sana bu dehr-i dûn yâr olmaz ey yâr-1936: 63; 2001: 159.
2/3: Bu milk-i fânide ne hâsılın var-1936: 63; 2001: 159.
3/2: al: geç-1936: 63; 2001: 159.
C.
krş. Onay 1933: 261; Oral 1936: 63; Aydın 2001: 159.

39. DERSEM GÜLLERİNİ YANAKLARINDAN[*]

1. Şekerden kaymakdan tatlıdır gâyet
   Öpsem yârin kiraz dudaklarından
   Lâlenin sünbülün bûyı nihâyet
   Dersem güllerini yanaklarından

2. Aşkı sevdân ile kendim bilemem
   Coşkun akan gözyaşımı silemem
   Yâri görmeyince sâkin olamam
   Geçsem günde yüz bin sokaklarından

3. Hasret-i aşkınla gözlerim nemdir
   Yıldızım düşkündir tâliim kemdir
   Sorarlarsa ki samim âşıkın kimdir
   Nûrî var de Emrah çıraklarından

[*] *Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 181, v. 22a;* Cönk 156, v. 38a.

A.
1/1: Beni sermest edüp hûb âvaz ile-1933: 281; 1936: 75; 2001: 174.
1/2: Emzirmedi sükker dudaklarından-1933-281.
1/2: Emzirmedi şeker dudaklarından-1936: 75; 2001: 174.
1/3: Bağ-ı aşka gelüp izz ü nâz ile-1933: 281.
1/3: Bağ-ı aşka girse izz ü nâz ile-1936: 75; 2001: 174.
1/4: Kırmızı gül damlar yanaklarından-1933: 281.
1/4: Gül damlar kırmızı yanaklarından-1936: 75; 2001: 174.
2/1: Bana bu dert kimden geldi bilmezem-1933: 281.
2/1: Bana kimden oldu bu derd bilmezem-1936: 75; 2001: 174.
2/2: Zenciri sevdadan halâs bulmazam-1933: 281.
2/2: Sevda zincirinden halâs bulmazam-1936: 75; 2001: 174.
2/3: Yâri görmeyince sâkin olmazam-1933: 281; 1936: 75; 2001: 174.
2/4: Yüz bin kerre geçsem sokaklarından-1933: 281.
2/4: Yüz binlerce geçsem sokaklarından-1936: 75; 2001: 174.
3/1: Sevdiğim hüsnüne fâikin kimdir-1933: 281.
3/1: Sevgilim hüsnüne fâikin kimdir-1936: 75; 2001: 174.
3/2: Benden özge vasla lâyıkın kimdir-1933: 281; 1936: 75; 2001: 174.
3/3: Sorsalar âşık-ı sâdıkın kimdir-1933: 281.
3/3: Derlerse âşık-ı sâdıkın kimdir-1936: 75; 2001: 174.
4/4: Nûrî vardır Emrah çıraklarından-1933: 281.
C.
krş. Onay 1933: 281; Oral 1936: 75; Aydın 2001: 174

40. EYLEDİN HÜSNÜNE PERVÂNE GÜZEL*

1. Seyr-ü temâşü kıl elde neler var
Sanma bir ben geldim cihâna güzel
Âteş-i aşkınla ben yandım her bâr
Eyledin hüsnüne pervâne güzel

2. Bir âl ile başdan aldın aklımı
Helâl etmem billahsana hakkımı
Ben îmânsız senden aldım aşkımı
Şükür şimdi buldum bir dâne güzel

3. **Nûrî** sen bir derde düşdüm neçâre
Âşıkın göğsünden eksilmez yâre
Şerrinden Allâh ey kaşı kare
Sıdkıle sığındım Subhâna güzel

* *06 Mil. Yz. Cönk 43, v. 67*.

A.
1/1: kıl: et-1936: 66; 2001: 163.
1/1: elde: ilde-1933: 267.
1/2: ben geldim: sen geldin-1936: 66; 2001: 163.
2/2: billah sana: sana billah-1936: 66; 2001: 163.
3/1: ben: sen-1933: 267; 1936: 66; 2001: 163.
3/2: aşıkın-aşıksın-1936: 66; 2001: 163.
3/3: Allah: billahi-1933: 267; 1936: 66; 2001: 163.
C.
krş. Onay 1933: 267; Oral 1936: 66; Aydın 2001: 163.

41. ŞÂHİN GÖZLÜ ZÜLF-İ PERÎŞÂN GÜZEL*

1. Âteş-i aşkınla bağrım eritdin
Durma git karşımda nev-civân güzel
Bir nigehde aklım perîşân etdin
Şâhin gözlü zülf-i perîşân güzel

2. Sen bir âlî şânsın fermân senindir
Hüsn-i melâhatde devrân senindir
Güzeller şâhısın ihsân senîndir
Sür esb-i reftârın bir zemân güzel

3. **Nûrî** gitmedikce sevdâ bu serden
Kesilmez ney gibi âhım ciğerden
Başın için olsun dil-teşnelerden
Kesme lâ'l-i lutfın elâman güzel

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 93a*.

A.
3/1: Nûrî gitmedikce bu sevdâ serden-1936: 66; 2001: 164.
3/2: âhım: ahın-1936: 66; 2001: 164.
C.
krş. Onay 1933: 267; Oral 1936: 66; Aydın 2001: 164.

42. ŞAH-I GÜLDE KUR OTAĞI A BÜLBÜL*

1. Gül açıldı geldi gülşene devrân
Zeyneyledi gonca bağ-ı a bülbül
Âhınla pür olsun bezm-i gülistân
Şah-ı gülde kur otağı a bülbül

2. Sen de bencileyin gül-i zâr ile
Derdin mi var gonca ile hâr ile
Vardın seherlerde âhu zâr ile
Dertli yüreğime dağı a bülbül

3. **Nûrî** has bâğçenin gülleri soldu
Hazân ile çimen pâyimâl oldu
Gazellendi çimen çiçek bozuldu
Geçdi bu gülzârın çağı a bülbül

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 15*.

A.
1/3: âhınla: âhında: 1936: 67.
1/3: âhnla: âhından: 2001: 164.
2/1: bencileyin: benim gibi: 1936: 67; 2001: 164.
2/3: vardın: yandım: 1936: 67; 2001: 164.
C.
krş. Onay 1933: 265; Oral 1936: 67; Aydın 2001: 164.

43. GEÇ ŞÂDİ TUT GAYRÎ NÂŞÂDİ BÜLBÜL*

1. Bad-i hazân esdi gülistânına
Kesdi güller bûy u irâdi bülbül
Felek girye saldı garîb cânına
Geç şâdi tut gayrî nâşâdi bülbül

2. Geldi gül devrinin devrânı geçdi
Şukûfe-i dehrin harmânı geçdi
Ağlayıp gülmenin zamânı geçdi
Etme dertli dertli feryâdı bülbül

3. Ağladın âh etdin düşdün bir zâre
Âkibet düşürdün gonca-yı hâre
Sen de **Nûrî** gibi ey baht-ı kâre
Almadın goncadan murâdı bülbül

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 17*.

A.
1/4: Şâdi geçdi gayrî nâşâdi bülbül-1933: 265; 1936: 67; 2001: 165.
2/1: devrânı: deverânı-1936: 67; 2001: 165.
2/3: ağlayıp: oynayıp-1936: 67; 2001: 165.
2/4: etme: ötme-2001: 165.
3/2: düşürdün: düşürdüm-1936: 67; 2001: 165.
C.
krş. Onay 1933: 265; Oral 1936: 67; Aydın 2001: 165.

44. OD DÜŞÜRDÜM ÂŞİYÂNDAN USANDIM*

1. Bir cefâ-cû sitemkâr yâr elinden
Câna yetdim bu cihândan usandım
Sabâ bû vermedi gülzâr elinden
Od düşürdüm âşiyândan usandım

2. Bir dilber ki cefâ kıla yârına
Yaka âşıkları aşkın nârına
Ne gözümüz olsun cihân varına
Mâl u mülkü hânumândan usandım

3. **Nûrî** çeksün derdin nihâyetsiz yâr
Ne revâ sen olmak sadâkatsiz yâr
Be hey merhametsiz mürüvvetsiz yâr
Firâkın çekmeden cândan usandım

* *06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 84a*; Cönk 157, v. 12a.

A.
1/1: Bir sitemkâr cefâ-cû yâr elinden-1936: 73; 2001: 324.
1/1: Bi vefa sitemkâr bir yâr elinden-1933: 268.
2/1: yarına: yârine-1933: 268.
2/4: Hânumândan mal ü milkden usandım-1936: 73; 2001: 324.
3/1: Nûrî zare derdi nihayetsiz yâr-1933: 268.
3/2: Görmedim sen gibi sadakatsiz yâr-1933: 268.
C.
Bu şiir hem Tokatlı Nûrî'ye hem de Erzurumlu Emrah'a mal edilmiştir (bkz. İsa Seçkin Aydın, s. 324). krş. Onay 1933: 268; Oral 1936: 73; Aydın 2001: 324.

45. BAĞRIM KAN GÖZLERİM GİRYÂN EFENDİM*

1. Bunca yıllar geçdi bâğ-ı belâda
Etdim bülbül gibi figân efendim
Geçirdim ömrümü bu mâcerâda
Bağrım kan gözlerim giryân efendim

2. Rahm et bu dil-i nâtuvânına
Nâil et bendeni bir ihsânına
Yüzler tuta geldim âsitânına
Mürüvvet sendedir amân efendim

3. **Nûrî** bu derde düşen yenilmez
Bu derde düşen dil neddiğin bilmez
Dergâh-ı lutfuna yüz tutub gelmez
Sana kul olmıyan sultân efendim

* *06 Mil. Yz. Cönk 156, v. 35a;* Cönk 157, v. 2.

A.
2/1: Râhmeyle ben dil-i nâtuvânına-1933: 271; 1936: 70; 2001: 169.
2/3: Yüz tutarak geldim âsitânına-1936: 70; 2001: 169.
3/1: Nûrî derd-i aşka düşen yanılmaz-1933: 271; 1936: 70; 2001: 169.
C.
krş. Onay 1933: 271; Oral 1936: 70; Aydın 2001: 169.

46. NEYLEDİM BEN SANA KÜSTÜN EFENDİM*

1. [Bizim ile yiyib içüb gezerken]
Rakîbler mi oldu dostun efendim
Cihânda ben seni dostum sanarken
Neyledim ben sana küstün efendim

2. Kol dolayub adûlerle yatarsın
Kaşın kemân edib kirpik atarsın
Beni görüb istignâlar satarsın
Yoksa öldürmek mi kasdın efendim

3. Mâh yüzünde çifte benler dururken
Tahammül edemem anı görürken
Ezel **Nûrî** ile ülfet ederken
Şimdi adûmuz mu oldun efendim

* *06 Mil. Yz. Cönk 158, v. 50;* Cönk 156, v. 35b.

A.
1/2: oldu: öldü-1933: 270.
2/1: Kol kol olub adûlerle yatarsın-1936: 70; 2001: 169.
3/2: edemem: edilmez-1936: 70; 2001: 169.
C.
1/1: Dizenin bulunduğu yer yırtık olduğu için okunamadı. Diğer çeşitlenmelerden onarıldı (bkz. Onay 1933: 270; Oral 1936: 70; Aydın 2001: 169).
krş. Onay 1933: 270; Oral 1936: 70; Aydın 2001: 169.

47. ŞÂH-I GÜL-GONCADA ZÂR-I NEYLERİM*

1. Ben vird-i gülşen-i bekâyı buldum
Şimden geru gülizârı neylerim
Bâğ-ı hakîkatda ber-murâd oldum
Şâh-ı gül-goncada zâr-ı neylerim

2. Gerdişi feleğin çarhı bozulsun
Bağı meramının gülleri solsun
Koy dârı Enelhak Mansûr'un olsun
Anı berdâr eden dâri neylerim

3. **Nûrî** bülbül gibi zârım var benim
Yürekde söyünmez nârım var benim
İklim-i bekâda yârim var benim
Mülk-i fânîdeki yârı neylerim

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 13*.

A.
2/1: Bu kahbe feleğin çarhı bozulsun-1936: 72; 2001: 171.
C.
krş. Onay 1933: 269; Oral 1936: 72; Aydın 2001: 171.

48. KIRMIZI GÜL DAMLAR YANAKLARINDAN*

1. Beni sermest edüp hûb âvaz ile
Emzirmedi sükker dudaklarından
Bağ-ı aşka gelüp izz ü nâz ile
Kırmızı gül damlar yanaklarından

2. Bana bu derd kimden geldi bilmezem
Zencîri sevdadan halâs bulmazam
Yâri görmeyince sâkin olmazam
Yüz bin kerre geçsem sokaklarından

3. Sevdiğim hüsnüne fâikini kimdir
Benden özge vasfa lâyıkın kimdir
Sorsalar âşıkı sadıkın kimdir
Nûrî vardır Emrâh çıraklarından

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 156, v. 38a*.

A.
1/2: sükker: şeker-1936: 75; 2001: 174.
1/3: gelüp: girse-1936: 75; 2001: 174.
1/4: Gül damlar kırmızı yanaklarından-1936: 75; 2001: 174
2/1: Bana kimden oldu bu derd bilmezem-1936: 75; 2001: 174.
2/2: Sevdâ zencîrinden halâs bulmazam-1936: 75; 2001: 174.
2/4: Yüz binlerce geçsem sokaklarından- 1936: 75; 2001: 174.
3/3: sorsalar: derlerse-1936: 75; 2001: 174.
3/4: vardır: var de-1936: 75; 2001: 174.
C.
krş. Onay 1933: 281; Oral 1936: 75; Aydın 2001: 174.

49. MELEK MEŞREB BİR CİVÂNIN UCUNDAN[*]

1. Bülbül olub düşdüm fezâ-yı aşka
Biter nev-bahâr gül fidânın ucundan
Saldım ser ü cânı belâ-yı aşka
Melek meşreb bir civânın ucundan

2. Geçirdim ömrümün tıfıl çâğını
Dikdim cân mülküne gam sancağını
Bir zamân yaslandım Leylâ dağını
Kerem gibi Aslıhân'ın ucundan

3. **Nûrî** elde vârım târ u mâr etdim
Bu derdi serime yâdigâr etdim
Gurbeti kendime ihtiyâr etdim
O kâkül-i perîşânın ucundan

[*] *06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 84a*; Cönk 135, v. 64b.

A.
1/2: nev-bahâr: nev-nihâl-1933: 284; 1936: 76; 2001: 175.
2/2: Cân mülküne dikdim gam sancağını-1936: 76; 2001: 175.
2/3: leylâ: sevdâ-1936: 76; 2001: 175.
C.
krş. Onay 1933: 284; Oral 1936: 76; Aydın 2001: 175.

50. AYAK ÇEKDİ BEZM-İ DİLRUBÂLARDAN*

1. Soldu gül hürmet-i gülşen-i devrân
Kaldırdı bübül-i bînevalardan
Kat'ı ümîd edib zümre-i yârân
Ayak çekdi bezm-i dilrubâlardan

2. Eğer çekmem dersen dünyâda mihnet
Bî-devlet cihândan isteme devlet
Bâ-huhus kesildi mihr-i muhâbbet
Mürüvvet gördüğüm âşinâlardan

3. **Nûrî** aksi gelir sana bu gerdûn
Geç aşk-ı Leylâ'dan ol Hakk'a Mecnun
Kerem-i ihsânın ey ferd-i bî çûn
Dirîg etme ehl-i temennâlardan

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 21b.*

A.
1/1: Soldu gül gülşen-i çark-ı deverân-1936: 74; 2001: 175.
C.
krş. Onay 1933: 276; Oral 1936: 74; Aydın 2001: 175.

51. AN İSMİMİ DERDİN SAKLA BİR ZAMÂN*

1. Tıfl-i nâzım ben şu yerden gidersem
Kara gey karalar bâğla bir zamân
Hangi semte azm-i diyâr edersem
An ismimi derdin sakla bir zamân

2. Bana hicr-i gurbet sundu semleri
Bâğ-ı dilde açdı vird-i gamları
Hatıra getir de eski demleri
Ciğerin od ile dağla bir zamân

3. Ne çâre böyledir hükm-i mukadder
Bâri kavuşmaklık olsa müyesser
Gurbet diyârında ölürsem eğer
Nûrî dedem di de ağla bir zamân

* *06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 88a*; Cönk 35, v.18b-19.

A.
1/1: şu: bu-1936: 75; 2001: 176.
1/2: Karalar gey kara bağla bir zamân-1933: 286; 1936: 75; 2001: 176.
1/3: Ne diyâra azm-ı sefer edersen-1936: 75; 2001: 176.
1/4: ismimi: ismin-1936: 75; 2001: 176.
1/4: derdin: defterde-1936: 75; 2001: 176.
2/1: Bana kahr-i gurbet sundu semleri-1936: 75; 2001: 176.
2/3: Hatıra düşür de eski demleri-1936: 75; 2001: 176.
2/4: od ile: odlara: 1936: 75; 2001: 176.
2/4: Ciğer ateşlere dağla bir zaman-1933:286.
3/4: di: de-1936: 75; 2001: 176.
C.
krş. Onay 1933: 286; Oral 1936: 75; Aydın 2001: 176.

52. NİGÂH ETMEM SEYR-İ GÜLİZÂRE BEN*

1. Yıkılsın gülşenin bülbül-i zârım
Yâr seninçün düşdüm âhu zâre ben
Esîr-i gîsûyum, ben de hezârım
Nigâh etmem seyr-i gülizâre ben

2. Bunca yıldır hicr-i dilfikârıyım
Giriftar-ı aşkın âh u zârıyım
Kâlâ-yı dîdârın hirîdârıyım
Nakd-i can koymuşum bu pâzâra ben

3. Mihr-i hüsnün gökde şermeder mâhı
Hudâ bir halk etmiş sen şehinşâhı
Nûrî ikrârımdan dönmem billâhi
Yâr yolunda olsam pâre pâre ben

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 13*.

A.
2/2: aşkın: aşku-1933: 277; 1936: 78.
2/4: Nakd-i cân koymuşum pâzâra ben-1936: 78; 2001: 177.
C.
krş. Onay 1933: 277; Oral 1936: 78; Aydın 2001: 177.

53. GÖRSE NUTK U FEYZİ FEZÂİLİMDEN*

1. Nazar-ı ibretle sırr-ı Enelhak
Zâhir olur şekl ü şemâilimden
Halka dehşet gelir hâl ile mutlak
Görse nutk u feyzi fezâilimden

2. Nâsa müfîd olmaz terk-i davâlar
Bize Hakk'dan doğar gizli manâlar
Tarîk-i riyâda kalan takvâlar
Terk-i taklid eder mesâilimden

3. **Nûrî** câhilleri nutkum lâl eder
Sözüm her hikmeti imtisâl eder
Hakîkatla kesb-i hasbi hâl eder
Mihr alanlar nutk-ı delâlimden

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 17*.

A.
2/1: Nâsa fayda vermez terk-i davâlar-1936: 78; 2001: 177.
2/1: terk-i: tehi-1933: 278.
2/3: riyâda: riyâya-1933: 278.
3/1: nutkum: nutkun-1936: 78; 2001: 177.
3/2: sözüm: sözün-1936: 78; 2001: 177.
C.
krş. Onay 1933: 278; Oral 1936: 78; Aydın 2001: 177.

54. ONA KÂKÜL-İ MİŞİKBÂRE GİDERSEN*

1. Başın için olsun saher yelleri
Bir haber ver nazlı yâre gidersen
Bak bizi anar mı şîrin dilleri
Ona kâkül-i mişikbâre gidersen

2. Sular gibi gördüğüne akma de
Cân vârını cevr oduyla yakma de
Yâre rahm et yad illerden bakma de
Hakîkatli şehr-iyâre gidersen

3. **Nûrî**'yi aşkınla dolandırmasın
Ol derd-i aşkın boyandırmasın
Lutf eyle cevrinden usandırmasın
Böyle söyle o dildâre gidersen

---

06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 93a.

A.
1/3: bizi: beni-1933: 285.
1/4: Hakîkatli ciğer yâre gidersen-1933: 285; 1936: 77; 2001: 180.
2/1: Gördüğüne sûlar gibi akma de-1936: 77; 2001: 180.
2/2: oduyla: oduna-1933: 285; 1936: 77; 2001: 180.
2/3: Aşkına şevkat edib bakma de-1936: 77; 2001: 180.
2/4: şehr-i yâre: güizâre-1936: 77; 2001: 180.
2/4: O kâkülü mişikbare gidersen-1933: 285.
3/1: aşkınla: derdinle-1936: 77; 2001: 180.
3/1: aşkınla: dert ile-1933: 285.
3/2: Dü-çeşmimi kana boyandırmasın-1936: 77; 2001: 180.
3/2: Eşki çeşmin kana boyandırmasın-1933: 285.
3/3: Lutf eyle: Lutfetsun-1933: 285; 1936: 77; 2001: 180.
3/4: dildâre: diyare-1933: 285.
C.
krş. Onay 1933: 285; Oral 1936: 77; Aydın 2001: 180.

55. GÜZELLERİN ŞÂHI SERVERİ SENSİN*

1. Dil-i üftâdenin ey leb-i kandim
Her dem zikri fikri ezberi sensin
Taht-i istignâda benim efendim
Güzellerin şâhı serveri sensin

2. Mihr-i talatındır hûblar içre şâh
Seni bir halk etmiş Hazret-i Allâh
Boşa fahretmesin gökde mihr ü mâh
Yeryüzünün mâhı enveri sensin

3. Fem açılmayınca **Nûrî** hazefden
Înci nisâr etmez sahn-isadefden
Çık nikâbın kaldır burc-ı şerefden
Evc-i ikbâlimin ahteri sensin

* *06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 87b;* Cönk 157, v. 14b.

A.
1/1: Üftade dilinin ey lebi kandim-1933: 277.
1/1: üftâdenin: üftânenin-1936: 80; 2001: 183.
2/1: mihr-i: hüsn-i-1933: 277; 1936: 80; 2001: 183.
3/3: Kaldır nikâbını burc-ı şerefden-1933: 277; 1936: 80; 2001: 183.
C.
krş. Onay 1933: 277; Oral 1936: 80; Aydın 2001: 183.

56. VARUR GİZLİ GİZLİ ÜLFET EDERSİN[*]

1. Eğer hakîkatli yâr isen bana
Ya niçün ağyâr ile ülfet edersin
Ben varma didigimce ağyâr yanına
Varur gizli gizli ülfet edersin

2. Sevdâ dedikleri gelse başına
Ne kisim meyl eder ne kârı bilür
Çıkar Mecnûn gibi dağlar başına
Ne ilden utanır ne ârı bilür

3. **Nûrî** her dildâre sarub dolaşmam
Varub cevr-i felek ile barışmam
Cânın kimi isterse konuş karışmam
Kuzum sana desdûr var şimden geru

[*] *06 Mil. Yz. Cönk 235, v. 27a*.

A.
1/1: Felekde sayısız odlara yandum-1936: 101; 2001: 333.
1/1: Felekde hesapsız odlara yandım-1933: 249.
1/2: Pervânenin olsun nâr şimden geru-1933: 249; 1936: 101; 2001: 333.
1/3: Ben âb u visâle kandım boyandım-1936: 101; 2001: 333.
1/3: Ben gamı hicrana kandım boyandım-1933: 249.
1/4: Bana bu derd yeter kâr şimden geru-1933: 249; 1936: 101; 2001: 333.
2/1: Oturub karşında kim boyun eğer-1936: 101; 2001: 333.
2/1: A kuzum bu naza kim boynun eğer-1933: 249.
2/2: Tîğ-i gamzelerin cânıma değer-1936: 101; 2001: 333.
2/2: Tığı gamzelerin bağrımı deler-1933: 249.
2/3: Ben bu hasret ile ölürsem eğer-1936: 101; 2001: 333.
2/3: Ben bu hasretin ile ölürsem eğer-1933: 249.
2/4: Sebebim sen oldun yâr şimden geru-1933: 249; 1936: 101; 2001: 333.
3/1: sarub: sevip-1933: 249.
3/2: karışmam: yarışmam-1933: 249.
3/3: karışmam: barışmam-1933: 249.
3/3: kimi: kim-1933: 249.
C.
krş. Onay 1933: 249; Oral 1936: 101; Aydın 2001: 333.

57. KATARDAN AYRILIP ÂHİRE GİTMEYİN*

1. Neler gelir kul olanın başına
Selâmettir sonu keder etmeyin
Erenler yolunun bak savaşına
Katardan ayrılıp âhire gitmeyin

2. Cedd-i alânızdan size bu himmet
Ülfet et çal çağır herkese dinlet
Terk olan kişiye eylemen minnet
Varmayın yanına sohbet etmeyin

3. Makâm-ı Yusuf'dur bilmiş ol anı
O da çok bekledi zencîr zindânı
Kurtardı sonunda onlar mekânı
Böyle bilin eğri yola gitmeyin

4. **Nûrî**'yâ cefânın sonu sefâdır
Gam keder /…./ deme fayda bil
Şefâatcim hem Muhammed Mustafâ'dır
Sakın Hakk'a başka bir fikir etmeyin

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 4, v. 122*.

A.
C.
Bu şiir Onay, Oral ve Aydın'da bulunmamaktadır.
Ayrıca bkz. Ahmet Şükrü Esen XXV: 349 numaralı defterinde yer almaktadır.

58. MÜRDELER CİSMİNDE TÂZE CÂN OYNAR*

1. Serv-i nâzım seyr-i gülzâr edince
Şevkinden hezârân gül-fidân oynar
Lâ'lin lebleriyle nutka gelince
Mürdeler cisminde tâze cân oynar

2. Bilmem ne hayâldır gönülde ey cân
Hüsnün de Yûsuf'a misâl-i zamân
Sînem santûr olmuş kâmetim kemân
Girmiş can evinde bir civân oynar

3. **Nûrî** dutulmadı böyle sevdaya
Neylesün dil düşdü ol kaşı yaya
Sûz-i âhın erdi rûy-i semâya
Gören sanur berk-i âsûman oynâr

---

06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 83b; Cönk 156, v. 32a; Cönk 156, v. 52b; Cönk 157, v. 20b.

A.
2/1: Âl edüp o şuhi fitnei zeman-1933: 294.
2/2: Aldı nakdi dili etti kasdı can-1933: 294.
2/3: olmuş: etmiş-1933: 294.
2/3: kâmetim: kaddimi-1933: 294.
2/4: girmiş: kırma-1936: 89; 2001: 186.
3/1: dutulmadı: düşmez idim-1933: 294.
3/2: Aldandım sevdaya ol dilrübaya-1933: 294.
C.
krş. Onay 1933: 294; Oral 1936: 89; Aydın 2001: 186.

59. DÜKKÂN-I SEVDÂDAN ÇOK ZARÂRIM VAR*

1. Açma dağ-ı derdim ey perî ruhsâr
Bu gün pür melâlim, âh u zârım var
Aşkınla olalı derde giriftâr
Dükkân-ı sevdâdan çok zarârım var

2. Bahr-i gamda fülk-i sevdâya düşdüm
Bir aceb girdâb-ı hevâya düşdüm
Bu tab'-ı felekle davâya düşdüm
Ne bir yerde sabrım ne karârım var

3. **Nûrî** bir neş'e-yi muhaffâdayım
Ne hûb-ı rü'yâda ne hülyâdayım
Şimdilik âlem-i heyûlâdayım
Ne bir belli kârîm ne efkârım var

---

*06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 18.

A.
1/1: Açma derdim ey peri-i ruhsar-1936: 85.
2/3: bu: bir-1933: 295.
3/2: hûb-ı: hab-ı-1933: 295; 1936: 85.
3/3: âlem-i: âlemli-1936: 85; 2001: 186.
C.
krş. Onay 1933: 295; Oral 1936: 85; Aydın 2001: 186.

60. BİN BÖYLE GAZELİM KASÂİDİM VAR*

1. Divân-ı dehende ey gül-i ra'nâ
Bak ne kırâatim kavâidim var
Ulûm-i hikmetden takrîrim âsa
Bin böyle gazelim kasâidim var

2. Üç dilden şekl-ü şemâil gibi
Doğar nazm-ı nutkum mesâil gibi
Şürû-i Ahmedî avâlim gibi
Kütüb-i siyerde akâyidim var

3. **Nûrî** cami kali şikeste etdim
Çok ehl-i takvayı sermeste etdim
Fehm-i fitne-i hâlâ fihreste etdim
Fikh u ferâızdan fevâidim var

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 17a*.

C.
krş. Onay 1933: 292.

61. KÜTÜB-İ HAKÎKATDEN KİTÂBETİM VAR*

1. Kayd-i taallukda silk-i sivâya
Hamdülillâh cehd ü ferâgatim var
Kilk-i maârifle bu muammâya
Kütüb-i hakîkatden kitâbetim var

2. Ben ezelî geçdim bu mâcerâdan
Serimi kurtardım tâc-ı kubâdan
El çekdim dâmeni lâ vü illâdan
Bâb-ı tevekkülde ikâmetim var

3. **Nûrî** ben kis ü veş düşsem fezâya
Râzıyım Mevlâ'dan gelen kazâya
Ervâh-ı ezelde hükm-i rızâya
Belâ dedim belî itâatim var

* *06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 92b.*

A.
1/1: silk-i sivaya: mülk-i sivaya-1933: 294.
1/2: cehd ü ferâgatim: artık ferâgatim-1936: 89; 2001: 327.
2/2: kubâdan: fenadan: 1936: 89; 2001: 327.
2/3: çekdim: çekmem-2001: 327.
3/1: Nûrî ben sığındım ganî Mevlâ'ya-1936: 89; 2001: 327.
3/1: Nûrî düştüm aşka âh ü fezaya-1933: 294.
3/2: mevlâ'dan: hem andan-1936: 89; 2001: 327.
3/4: Kal ü belâ dedim itâatim var-1936: 89; 2001: 327.
C.
Bu şiir hem Tokatlı Nûrî'ye hem de Erzurumlu Emrah'a mal edilmiştir (bkz. İsa Seçkin Aydın, s. 327).
krş. Onay 1933: 294; Oral 1936: 89; Aydın 2001: 327.

62. BAD-I SAHERLERDEN BÛY-İ ESER VAR[*]

1. Gine andelib dil düşdü figâna
Hazân ermiş gülizârdan haber var
Bir ben değil âteş saldı cihâna
Bad-ı saherlerden bûy-i eser var

2. Tesir eylemedi yâre sözlerim
Hasret ile taş bağrımı gözlerim
Durmayub kan ağlar güzel gözlerim
Dost ilinden bir muazzâm keder var

3. **Nûrî** çağladıkca gözümde kanım
Olmaz bu yerlerde belki mekânım
Yektir çarh elinden derd-i nihânım
Gelsen derûnumda görsen neler var

[*] *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 20b.*

A.
1/1: gine: yine-1933: 293; 2001: 187.
C.
krş. Onay 1933: 293; Aydın 2001: 187.

63. TESKÎN OLMAZ İÇERİMDE ÂTEŞ VAR*

1. Ey dil bu gün bana vakt-ı eceldir
Lerze düşdü cân evimde âteş var
Deryalara akın etsem akıtsam
Teskîn olmaz içerimde âteş var

2. Görmedim feleğin mihr-i vefâsın
Boşa çekdim bunca cevr ü cefâsın
Koy sürenler sürsün zevk ü sefâsın
Benim gönlümde gam gözümde yaş var

3. Yazık **Nûrî** halka derdin yan desem
Yandığın derdlere var boyan desem
Bî-mürüvet yâre el amân desem
Aman bilmez sanki bağrında taş var

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 18a*; Cönk 157, v. 19.

A.
1/2: düşdü: geldi-1936: 85; 2001: 187.
1/2: âteş: savaş-1933: 293.
2/3: Kim sürerse sürsün zevk ü sefâsın-1936: 85; 2001: 187.
C.
krş. Onay 1933: 293; Oral 1936: 85; Aydın 2001: 187.

64. AÇDIN BU SİNEMDE YÜZBİN YARE YÂR*

1. Nice meyil verdim ey sânem sana
Düşürdün hicrinle beni zâre yâr
Tabîb gelse bulmaz bu derde devâ
Açdın bu sinemde yüzbin yare yâr

2. Âşık olub sana sevdâ eyledim
Yolunda cânımı [fedâ eyledim]
Malım mülkümü heba eyledi
[Hiç bakmadın elde olan vare yâr]

3. **Nûrî** hâlin hayâline [girmesin]
[Çıkup bu gözlerim seni görmesin]
[Âşık olup sana meyil vermesin]
[Böyle sencileyin sitemkâre yâr]

---

06 Mil. Yz. Cönk 156, v. 52b.

A.
1/2: hicrinle: hicrile-1933: 292.
1/3: bulmaz: bulamaz-1936: 87; 2001: 188.
2/3: Varımı yoğumu hebâ eyledim-1936: 87; 2001: 188.
3/1: hâlin: hâlim-1936: 87; 2001: 188.
3/4: sencileyin: senin gibi-1936: 87; 2001: 188.
C.
2/2: Dizenin son kelimeleri sayfa yırtık olduğu için okunamadı, diğer çeşitlenmelerden onarıldı (bkz. Onay 1933: 292; Oral 1936: 87; Aydın 2001:188).
2/4: Dizenin bulunduğu yer yırtık olduğu için okunamadı, diğer çeşitlenmelerden onarıldı (bkz. Onay 1933: 292; Oral 1936: 87; Aydın 2001:188).
3/1: Dizenin son kelimesi sayfa yırtık olduğu için okunamadı, diğer çeşitlenmelerden onarıldı (bkz. Onay 1933: 292; Oral 1936: 87; Aydın 2001:188).
3/2, 3/3, 3/4: Dizelerin bulunduğu yer yırtık olduğu için okunamadı, diğer çeşitlenmelerden onarıldı (bkz. Onay 1933: 292; Oral 1936: 87; Aydın 2001:188).
krş. Onay 1933: 292; Oral 1936: 87; Aydın 2001:188.

65. BÖYLE PARLAK MI OLUR CİĞERİM YÂR*

1. Yandım bu hâline bu hüsn-i hâline
Bu ne bu güzellik vay ciğerim yâr
Görenler ay demiş gül cemaline
Böyle parlak mı olur ciğerim yâr

2. Yakma cevr oduna bağrı yanıkı
İkrarına duran kalvl-i sadıkı
Sana mecbur olub yanan âşıkı
Ben bir bir diyeyim say ciğerim yâr

3. Birisi Şirvanlı birisi Vanlı
Hanlı Dağıstanlı Trabazanlı
Birisi de **Nûrî** şöhretli şanlı
Dertli ile derc olan ay ciğerim yâr

* *06 Mil. Yz. Cönk 4, v. 440.*

A.
1/1:Yandım Şîrîn söze zeytin göze-1933: 287; 2001: 189.
1/2: Bu ne güzellikdir vay ciğerim yâr-1933: 287; 2001: 189.
1/3: Âteş mi tab erdin Vücüdum üzere-1933: 287; 2001: 189.
1/4: Ben görmedim böyle nây ciğerim yâr-1933: 287; 2001: 189.
2/1: Bazı vakit olur kaşların yıkar-1933: 287; 2001: 189.
2/2: O humâr bakışla dünyâyı yakar-1933: 287; 2001: 189.
2/3: Leblerin üstünden seller akar-1933: 287; 2001: 189.
2/4: Böyle tatlı olur mu bal ciğerim yâr-1933: 287; 2001: 189.
3/1: Bilmiyon mu ben âşık-ı sâdıkın-1933: 287; 2001: 189.
3/2: İkrârında duran kalbi yamkın-1933: 287; 2001: 189.
3/3: Sana mecbür olan yanan âşıkın-1933: 287; 2001: 189.
3/4: Ben bir bir söyleyim say ciğerim yâr-1933: 287; 2001: 189.
4/1: Biri Hindistanlı birisi Vanlı-1933: 287; 2001: 189.
4/2: Yemen Mısır ile Acemistanlı-1933: 287; 2001: 189.
4/3: Biri de Nürî dir hünerli şânlı-1933: 287; 2001: 189.
4/4: Bunlar sana yangın hay ciğerim yâr-1933: 287; 2001: 189.
C.
krş. Onay 1933: 287; Aydın 2001: 189.

66. ELİF KADDİM OLUR YAY CİĞERİM YÂR*

1. Bir gez nigâh eyle ey kemân-ebrû
Deldin bâğrım etdin nây ciğerim yâr
Bakdıkca kaşların cânıma karşu
Elif kaddim olur yay ciğerim yâr

2. Aldandım sözüne bir münâfığın
Terkeyledin gitdin bâğrı yanıkın
Ciğerinden yârelidir âşıkın
Elbetde demez mi vay ciğerim yâr

3. **Nûrî** derdim görüb el çekdi tabib
Sızlanır yareler misl-i andelîb
Eğer vezn olursa kûhı Serendip
Olmaz bir derdime tây ciğerim yâr

* *06 Mil. Yz. Cönk 156, v. 1.*

A.
1/3: bakdıkca: çatdıkca-1933: 282; 1936: 86; 2001: 329.
3/2: sızlanır: sızlatır-1933: 282; 1936: 86.
C.
Bu şiir hem Tokatlı Nûrî'ye hem de Erzurumlu Emrah'a mal edilmiştir (bkz. İsa Seçkin Aydın, s. 329).

krş. Onay 1933: 288; Oral 1936: 86; Aydın 2001: 329.

67. VAR OL ŞİVEKÂRE BÖYLE HABER VER*

1. Kasıda gidersen bizim diyâre
Vasf-ı hâlim yâre böyle haber ver
Tutuldum pazar-ı aşk-ı efkâre
Var ol şivekâre böyle haber ver

2. Gönlüm perîşândır hâlim yamandır
Çekerim bu derdi hayli zamândır
İşim hasretinden âh u figândır
Gül yüzlü dildâre böyle haber ver

3. **Nûrî** derdim yekdir dehr-i zâlimden
Okursa fehm eder arz u hâlimden
Sorarsa gurbetde garip hâlimden
Devletli hünkâre böyle haber ver

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 18*; Cönk 156, v. 33a.

A.
1/1: gidersen: gider isen-1936: 30; 2001: 192.
1/3: pazar-ı aşk: nazar-ı aşk-1936: 30; 2001: 192.
2/2: derdi: dirdi-1933: 296.
2/3: figandır: fegandır-1933: 296.
3/1: yekdir: yeydir-1933: 296.
3/4: hünkâre: hükkâre-1933: 296.
C.
krş. Onay 1933: 296; Oral 1936: 90; Aydın 2001: 192.

68. LÂKİN DEHÂNINDAN DİL DOLAŞIKDIR*

1. Ey dil bir nazar kıl şu meh-pâreye
Meyli var âşıka pek yanaşıkdır
Ülfet etmek ister ben bî-çâreye
Lâkin dehânından dil dolaşıkdır

2. Sevdiceğim on üç on dört çağında
Sünbüller kol atmış hüsn ü bağında
Sarmış birbirini al yanağında
Ak gül kırmızı gül kapkarışıkdır

3. Hakk anı Yûsuf'a misâl eylemiş
Ebrûların îdi hilâl eylemiş
İşidmiş giryemi suâl eylemiş
Dimiş **Nûrî** aceb kime âşıkdır

* *06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 90a*.

A.
1/1: Bugün meyil verdim ol mehpareye-1933: 298.
1/4: Ne çâre aşkıyla dil dolaşıkdır-1936: 94; 2001: 195.
2/1: Tıflı nazım on üç on dört çağında-1933: 298.
2/2: Sarmışlardır anı abil dağında-1933/298.
2/3: Güllere açılmış al yanağında-1933/298.
2/4: Ak kırmızı güller kapkarışıktır-1933/298.
3/1: Bâri anı Yûsuf misal eylemiş-1933/298.
3/2: îdi: ide-1933/298.
3/3: Eşidip nalemi süal eylemiş-1933/298.
3/4: Dimiş aceb Nûrî kime âşıktır-1936: 94; 2001: 195.
3/4: Demiş bilmem Nûrî kime âşıktır-1933: 298.
C.
krş. Onay 1933: 298; Oral 1936: 94; Aydın 2001: 195.

69. VİSÂLE MEVKUF-İ İNTİZÂRINDIR*

1. Niceler ben gibi ey gül-i hândân
Aşkınla düçârı âh u zârındır
Kûy-i mezelletde kılarlar figân
Visâle mevkuf-i intizârındır

2. Böyle yemm-i hicrin boydan aşırma
Zevrâk-i ümmidim yolda şaşırma
Kâlâ-yı vuslatın yâde düşürme
Dîvâne dil hüsnün hirîdârındır

3. Şarâb-ı aşkınla olanlar sarhoş
Terk-i dünyâ edüb oldu âbâ pûş
Nûrî kulun dilden etme ferâmûş
Bî-çâredir eski emekdârındır

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 21b*.

A.
1/3: figân: fegan-1933: 299.
2/4: sarhoş: serhuş-1933: 299.
C.
krş. Onay 1933: 299; Aydın 2001: 194.

70. GENCİNE-İ HAKK'IN VİRÂNESİDİR*

1. Geç ey felek yıkma lâne-i kalbim
Bir murg-ı hayâlin kâşânesidir
Cemâl-i aşk ile hâne-i kalbim
Gencine-i Hakk'ın virânesidir

2. Aldanma fenânın mekr ü âline
Koy ver ehl-i aşkı kendi hâline
Bir kuş ki sâyede per ü bâline
Elbetde bir şemin pervânesidir

3. Âşık olan fâşı esrâr eylemez
Nâ-ehille bey' ü pâzâr eylemez
Bir yerde ârâm ü karâr eylemez
Nûrî bilmem kimin dîvânesidir

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 19*.

A.
1/3: hâne-i: canei-1933: 296.
1/4: gencine-i: kencinei-1933: 296; 1936: 93.
C.
krş. Onay 1933: 296; Oral 1936: 93; Aydın 2001: 196.

71. CİLVELER BÜRÜNMÜŞ CÂNÂN KİMİNDİR[*]

1. Şu gözleri âfet âhû nigâhlı
Kaddi güzel kaşı kemân kimindir
Rengi zülfü gibi hal-i siyâhlı
Cilveler bürünmüş cânân kimindir

2. Çekmiş cân-rîştesin iki yanına
Sarkıtmış arızı gülistânına
Varıb sormadın mı bâğıbânına
O gülfidân âfet-cihân kimindir

3. **Nûrî** ruhsârını âl eyler geçer
Hâlimi tasvîr-i âl eyler geçer
Birkaç gündür câna âl eyler geçer
Bilmezem ki o nevcivân kimindir

[*] *06 Mil. Yz. Cönk 156, v. 38b*; Cönk 157, v. 19b.

A.
3/2: âl: hal-1933: 297; 1936: 93.
3/3: Cân birkaç gündür âl eyler geçer-1936: 93; 2001: 197.
C.
krş. Onay 1933: 297; Oral 1936: 93; Aydın 2001: 197.

72. NE TEZDEN CÂN ALIR NE FER GÖSTERİR*

1. Bizlere her zamân aksi bu devrân
Künc-i gamdan sûz-ı şerâr gösterir
Iztırâb-ı gamla oldum nâ-tüvân
Ne tenden cân alır ne fer gösterir

2. Vefâ gelmez lâ'l-i handânımıza
Rahm eylemez çeşm-i giryânımıza
Cefâ hançerini öz cânımıza
Gâh uzatır gâhi çeker gösterir

3. Girerse dürbîn-i kâm elimize
Visâl-i cânân gelür hayâlimize
Nûrî bir bakalım ikbâlimize
Âyîne-i devrân neler gösterir

* *Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 79b.*

A.
C.
Bu şiir Onay, Oral ve Aydın'da bulunmamaktadır.
Ayrıca bkz. Ahmet Şükrü Esen'in XIII: 7, XXV: 363 numaralı defterinde bulunmaktadır.

73. TEDBÎR İLE TAĞYÎR OLUNMAZ İMİŞ*

1. Tedbîri derd etme ey dil-i şeydâ
Derd-i aşka çâre bulunmaz imiş
Levh üzre yazılan takdir-i Mevlâ
Tedbîr ile tağyîr olunmaz imiş

2. Bilmez misin derde takılan gönül
Sûzi aşkla yanub yakılan gönül
Nuşşâb-ı kahr ile yıkılan gönül
Teşvîk ile tamîr olunmaz imiş

3. **Nûrî** gibi kara bâğlayanların
Ciğerin derd ile dağlayanların
Çeşm-i haşre kadar ağlayanların
Derd-i dille tekrâr olunmaz imiş

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 19*.

A.
1/1: derd etme: baş vurma-1936: 97; 2001: 201.
1/3: üzre: üzere-1936: 97; 2001: 201.
2/3: nuşşab-ı: nişatu-1933: 304.
3/4: tekrâr: takrir-1933: 304.
C.
krş. Onay 1933: 304; Oral 1936: 97; Aydın 2001: 201.

74. CÜMLEDEN AKDEMSİN SEN EY PÂK-ZÂT*

1. Buyurdu Hakk sana levlâk levlâk
Bir oldu şanında nefyile isbât
Künh ü zatın etmez akıllar idrâk
Cümleden akdemsin sen ey pâk-zât

2. Girmeden bu işe vücûd-ı âdem
Sana teslim oldu Hazreti Hatem
Gelmesen gelmezdi bu halk-ı âlem
Olmasan olmazdı arz-ı semâvat

3. **Nûrî** sıfatındır halka reh-nümâ
Âb-ı rûyın etdi âlemi ihyâ
Senden sonra geldi vücûda dünyâ
Feyzinle derâcât buldu kâinat

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 16*; Cönk 185, v. 92a.

A.
1/1: akdemsin: akdessin-1933: 305.
2/1: işe: şekle-1933: 305.
C.
krş. Onay 1933: 305; Oral 1936: 98; Aydın 2001: 202.

75. GONCALARIN BÂĞRI KIZIL KAN OLDU*

1. Ey gönül gözetme eski zamânı
O zamân geçeli ne zamân oldu
Çün şükûfe-i çimen tutdu cihânı
Goncaların bâğrı kızıl kan oldu

2. Dertler cevher olub deryâya daldı
Ehl-i fusahâya kıymet azaldı
Tûtîler kafesde kapandı kaldı
Kargalar sahrâda kapandı kaldı

3. **Nûrî** gel vârken elde sermâye
Serin gıll ü gışdan eyle vikâye
Ezel servîlerde olurdu sâye
Şimdi her çalı bir sâyebân oldu

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 83a*.

A.
1/3: şükûfe-i çimen: şukûfe-i hased-1936: 100; 2001: 204.
2/1: Meclis-i rindândan ayak çekdi şûh-1936: 100; 2001: 204.
2/2: Dest-i seyyiata kıldı cüst ü cû-1936: 100; 2001: 204.
2/2: Fusaha kısmına kısmet azaldı-1933: 307.
2/3: Bezm-i mükâfatda yüz buldu sebû-1936: 100; 2001: 204.
2/4: Semm-i merk kayatı câvidân oldu-1936: 100; 2001: 204.
2/4: Kargalar sahrada toy doğan oldu-1933:307.
C.
krş. Onay 1933: 307; Oral 1936: 100; Aydın 2001: 204.

76. BANA BU DERD YETER KÂR ŞİMDEN GERU*

1. Felekde sayısız odlara yandum
Pervânenin olsun nâr şimden geru
Ben âb u visâle kandım boyandım
Bana bu derd yeter kâr şimden geru

2. Oturub karşında kim boyun eğer
Tîğ-i gamzelerin cânıma değer
Ben bu hasret ile ölürsem eğer
Sebebim sen oldun yâr şimden geru

3. **Nûrî** her dildâre sarub sarışmam
Ben cevr-i felekde durub karışmam
Cânın kimi isterse konuş karışmam
A kuzum sana desdür var şimden geru

* *06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 83a;* Cönk 203, v. 32a; Cönk 249, v.75a.

A.
1/1: sayısız: hesapsız-1933: 249.
1/2: Ben gam-ı hicrana kandım boyandım-1933: 249.
2/1: A kuzum bu naza kim boynun eğer-1933:249.
2/2: cânıma: bağrımı-1933: 249.
2/4: sebebim: sebebin-1933: 249.
3/1: sarub: sevip-1933: 249.
3/2: karışmam: yarışmam-1933: 249.
3/3: karışmam: barışmam-1933: 249.
3/3: kimi: kim-1933: 249.
C.
Bu şiir hem Tokatlı Nûrî'ye hem de Erzurumlu Emrah'a mal edilmiştir (bkz. İsa Seçkin Aydın, s. 333).
krş. Onay 1933: 249; Oral 1936: 101; Aydın 2001: 333.

77. YÂRE VAR O DİYÂRE VAR YÜRÜ*

1. Yârin illerine giden rûzigâr
Selâm götür nâzlı yâre var yürü
Yol yolsuza düşdü gönül ne çâre
Yâre var hem o diyâre var yürü

2. Bize levh-i kader mukadder olmuş
Nergis çeşm-i hüzünler ile dolmuş
Bağ-ı gönül hazân ermiş bozulmuş
Yüz kalmadı gülizâra var yürü

3. Öyle vasfet hâlim o nâzlı yâre
Hasret-i yâresidir serde bu yâre
Yârâbbi hicrâna olur mu çâre
Gücenmesin **Nûrî** zâre var yürü

* *06 Mil. Yz. Cönk 156, v. 12b*.

A.
1/1: yârin: dostun-1933: 309; 1936: 102; 2001: 206.
1/4: Yâre varmam o diyare var yürü-1933: 309.
2/2: çeşm-i hüzünler: çeşm-i efsunlar-1933: 309; 1936: 102; 2001: 206.
3/1: öyle: böyle-1933: 309; 1936: 102; 2001: 206.
3/2: yâresidir: yârledir-1933: 309; 1936: 102; 2001: 206.
C.
krş. Onay 1933: 309; Oral 1936: 102; Aydın 2001: 206.

78. SEN VAR ŞİMDEN GERU SELÂMET YÜRÜ*

1. Ben sana neyledim ey çeşm-i gaddâr
Bana zindân etdin bu sohbet yürü
Ben başımı etdim derde giriftâr
Sen var şimden geru selâmet yürü

2. Ben sana cânımı etmişdim fedâ
Sen beni âleme eyledin rusvâ
Hasılı zatında yok imiş vefâ
Yürü iylik bilmez muhannet yürü

3. **Nûrî** hasretinle sararıb solsam
Tenim türâb olub ölmeden ölsem
Çıkmaz bu derd benden haşr u neşrolsam
Seninle sürdüğüm muhabbet yürü

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 156, v. 14*.

A.
1/2: etdin: oldu-1933: 310; 1936:103; 2001: 207.
2/1: Ben cânımı sana etmişken fedâ-1933: 310; 1936:103; 2001: 207.
2/4: iylik: eylik-1933: 310.
3/4: sürdüğüm: sürülen-1936:103; 2001: 207.
C.
krş. Onay 1933: 310; Oral 1936:103; Aydın 2001: 207.

79. BAHR-I DİLDEN DÜR-FEŞÂNI İSTERİZ*

1. Biz bülbül-i aşk-ı bâğ-ı elestiz
Vech-i pâk-i gülistânı isteriz
Şarâb-ı elesten pîrâne mestiz
Bahr-ı dilden dür-feşânı isteriz

2. Nâzenin ömrümüz geçdi dünyâda
Bir lezzet görmedin dâr-ı fenâda
Nihâl-i goncada bağ-ı bekâda
Gördüğümüz âşıyânı isteriz

3. **Nûrî** bir cânın var al olsun sana
Hakk için eyleriz câna cân fedâ
Neyleyim ol cânı cânândan cüdâ
Dosta yanan şîrîn cânı isteriz

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 13*.

A.
1/3: pîrâne: pîyrâne-1936: 107; 2001: 211.
2/2: görmedi: görmeden-1933: 312.
3/3: bekâda: vefâda-1933: 312.
C.
krş. Onay 1933: 312; Oral 1936: 107; Aydın 2001: 211.

80. ŞİʼR Ü FESÂHATDE PÜR-HÜNER BİZİZ*

1. Biz elest meyinden kanık olmuşuz
Ta ezelden nutk u sâdık er biziz
Zümre-i uşşâka fâik olmuşuz
Şiʼr ü fesâhatde pür-hüner biziz

2. Gönülde bir âlî kâmımız vardır
Destimizde dolu câmımız vardır
Bizim âşıklıkda namımız vardır
Şimdilik dillerde muʼteber biziz

3. Emrâh gibi zât-ı zişâna **Nûrî**
Hizmet etmiş öyle sultâna **Nûrî**
Kilk-i taallukda divâne **Nûrî**
Şâyeste-i kayd-ı defterler biziz

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 12*.

A.
1/2: nutk u sâdık: aşk-ı sâdık-1936: 106; 2001; 211.
3/2: hizmet: himmet-1933: 312.
C.
krş. Onay 1933: 312; Oral 1936: 106; Aydın 2001: 211.

3.2. Aruzlu Şiirler

3.2.1. Divânlar

1. GÖRSELER PERVÂNELER YANMAKDA HAYRÂNDIR BANA*

1. Cân-ı dil pervâne şem-i rûy-ı cânândır bana
   Görseler pervâneler yanmakda hayrândır bana

2. Nakd-i ömrüm hasret-i aşkınla sacdım pul gibi
   Böyle hasret çekmeden cân vermek âsândır bana

3. Ben ki varım var ile var oldu varım yok değil
   Yok ile var olduğum dirlerse bühtândır bana

4. Kande görsem zâhidi telkin-i imân eylerim
   Naili vasl olduğum dîdâra imândır bana

5. Tutma nâsih dâmeni men'im bu aşkdan şöyle dur
   Kim ki mani'dir bugün aşkımda düşmândır bana

6. Hicri çeksem göz açub dünyaya kılmam ser-fervâ
   Vuslat-ı dildâr yüzün dünyâ ki handândır bana

7. **Nûrî** bülbül-veş ki vasfında gazel-hânım bugün
   Kande olsam şâh-ı gül seyr-i gülistândır bana

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 47b*.

A.
1/1: cân-ı: can-u-1933: 103; 1936: 111.
1/1: şem-i: şem'im-1933: 103.
1/1: şem-i: şemsi-1936: 111.
1/2: hayrândır: harandır: 1933: 103.
4/1: imân: imâr-2001: 335.
4/2: dîdâra: dîdârı-1936: 111; 2001: 335.
6/1: Tatlı sahbâsı hûm-ı meyhânedir zâhidlerin-1933: 103; 1936: 111; 2001: 335.
6/2: Has deyu nûş etdiğim peymâneler kandır bana-1933: 103; 1936: 111; 2001: 335.
C.
Bu şiir hem Tokatlı Nûrî'ye hem de Erzurumlu Emrah'a mal edilmiştir (bkz. İsa Seçkin Aydın, s. 335).
krş. Onay 1933: 103; Oral 1936: 111; Aydın 2001: 335.

2. HÜKMEDER HÛN-ÂB-I EŞKİM YEDİ DERYÂLARA*

1. Akdı gönlüm su gibi şol serv-i müstesnâlara
   Hükmeder hûn-âb-ı eşkim yedi deryâlara

2. Sanma kim gözden akan su çeşmimin ırmağıdır
   Dürr-i meknûnu nisâr eyler reh-i Leylâlara

3. Nakd-i cân verdimse bûs-i lâ'l için gisûlara
   [Bir gedayım] nice minnet eylemem dâralara

4. Zîri festen gösterüp sünbül gibi can rîştesin
   Saldı çok üftadeyi baştan kara sevdalara

5. [Gûş-ı] ibretle beni gûş eyleyen erbabı aşk
   Dikkat etsin **Nûrî** divanımdaki mânalara

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 5.*

A.
1/2: hûn-âb-ı: hunabei-1933: 105; 1936: 113.
3/1: gisûlara: giysûlara-1933: 105; 1936: 113.
C.
3/2; 5/1: Yıpranma nedeniyle dizelerin baş tarafı okunamadı. Diğer çeşitlenmelerden onarıldı (bkz. Onay 1933: 105; Oral 1936: 113; Aydın 2001: 220).
krş. Onay 1933: 105; Oral 1936: 113; Aydın 2001: 220.

3. BÛSELER İHSÂN EDEN ÂŞIKLARA SULTAN BU YA*

1. İşte ey dil hûblara sultan olan hübân bu ya
   Bûseler ihsân eden âşıklara sultan bu ya

2. Lutfuna şâyân olub dillerde ey lütf isteyen
   Bir Âdil hânı cihân-bân sâhibü'l-ihsâ bu ya

3. Îd-i vasliyle müşerref itdi halk-ı âlemi
   Lutfu çok kûy-i gedâsın gözleyen cânân bu ya

4. Sevdiğim tîğ-i nigâhından çekersem havf eger
   Verme ruhsat nâvek-i müjgâna korkar cân bu ya

5. Bir gazel yazmış senin hakkında **Nûrî** gâlibâ
   Rahm kıl ma'zûr tut söyler neler insân bu ya

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 16a;* Cönk 157, v. 6a-7b.

A.
C.
krş. Onay 1933: 104; Aydın 2001: 220.

4. AKL HAYRÂN CÂN HÂZİN DÜ ÇEŞM-İ GİRYÂN DİLFİRÎB*

1. Koyma yâ Rabb sen beni gurbet diyârında garîb
   Akl hayrân cân hâzin dü çeşm-i giryân dilfirîb

2. Ben esîr-i gam iken terk-i gülistân eyleyib
   Nâle vü efgânıma hayretde kaldı andelîb

3. Gıybetimde cânıma tîğler çekermiş kasdile
   Uğrasın hem kendinin gerdanına tîğ-î rakîb

4. Gördü kim bir çâresiz derde giriftâr olmuşum
   Katı ümîd eyleyib el çekdi zahmimden tabîb

5. **Nûrî** gamhâneye lûtf u icâbet vaktıdır
   Bu mürüvvetler sana kaldı kerem kıl yâ mucîb

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 11.*

A.
C.
krş. Onay 1933: 123; Oral 1936: 125; Aydın 2001: 221.

5. ÇEKDİ HÂRDEN HANÇERİ ŞÂHNÂZ İLE GÜLLER YİNE[*]

1. Gül açıldı azm-i gülzâr etdi bülbüller yine
   Çekdi hârden hançeri şâhnâz ile güller yine

2. Zülf-i dildârım perîşân ettiğiçün ol sabâ
   Aldı meyden bağ-ı ruhsârında fülfüller yine

3. Âl âl ruhsarının alın görüb her bir taraf
   Ham be ham kaddin büker bîçâre sünbüller yine

4. Cem' edince cebh-i çîn üzre sipâh leşkerin
   Hükmeder başdan başa [zer-rişt] kâkülleri yine

5. Kim içirmiş **Nûrî** bu sevda meyin sultânıma
   Rind-meşreb serpilir pîşâne püsküller yine

[*] *06 Mil. Yz. Cönk 156, v. 11b.*

A.
1/2: hârden: hârdan-2001: 223.
2/1: sabâ: sabâh-2001: 223.
4/1: sipâh: hindû-1933: 107; 1936: 115; 2001: 223.
C.
4/2: Yıpranma nedeniyle kelime okunamadı. Diğer çeşitlenmelerden onarıldı (bkz. Onay 1933: 107; Oral 1936: 115; Aydın 2001: 223).
krş. Onay 1933: 107; Oral 1936: 115; Aydın 2001: 223.

6. ETMESİN ANLAR BOŞA BEYHÛDE VÂVEYLÂLARI*

1. Bülbülü hamûş eder o gül-ruhun şeydâları
   Etmesin anlar boşa beyhûde vâveylâları

2. Anca bir Mevlâ bilir aşkın yolunda ey sanem
   Kim hayâl-i kâmetinle çekdiğim sevdâları

3. Dilberin yanında ey âfet gözüm merdümleri
   Reşk ile mevce getirmişdir yedi deryâları

4. Kande tavsif eylesem hüsn-i kemâl-i zatini
   İştiyâkın şerm eder bin şûh-i bîhemtâları

5. Vasf-ı lâlinde beni gûş eyleyen erbâb-ı dil
   Tahsin etmiş **Nûrî** güftârımdaki mânâları

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 6b*.

A.
1/1: ol: o-1933: 110; 1936: 119; 2001: 225.
5/1: İştiyâkın şerm eder bin şûh-i bîhemtâları-1936: 119; 2001: 225.
C.
krş. Onay 1933: 110; Oral 1936: 119; Aydın 2001: 225.

7. LÎ MAA'LLAH HAMRİNİN HUMHÂNESİDİR BU GÖNÜL [*]

1. Bezm-i aşkın sâkî ya peymânesidir bu gönül
   [Lî maa'llah] hamrinin humhânesidir bu gönül

2. On sekiz bin âlem-i mânîde olmuşken muhit
   Sûretâ görmüş sanır bir dânesidir bu gönül

3. Âsuman-âsâ kurulmuşdur vücûdum mülküne
   Şâh-ı aşkın hayme-i hâkânesidir bu gönül

4. Matlâıdır şah-ı ten "inni enellah" nûrının
   Bazı lahûtın o tende lânesidir bu gönül

5. Kande baksam "semme vechu'llah" sırrrın seyreder
   Anın için dâimâ divânesidir bu gönül

4. Gerçi ey sâlik cemâlu'llaha âşıksın velî
   Bilmedin ol zat-i pâkin hânesidir bu gönül

5. Nûş edipdir dest-i kudretden şarâb-ı vahdeti
   Ol şarâbın ta ebed mestânesidir bu gönül

6. **Nûrî** zat züht ü anâsırdan yakılmış bir çerâğ
   Ol çerâğın **Nûrî**'yâ pervânesidir bu gönül

---

[*] *06 Mil. Yz. Cönk 158, v. 59;* Cönk 171, v. 58a.

A.
C.
1/2: 2: Yıpranma nedeniyle kelime okunamadı. Diğer çeşitlenmeden onarıldı (Bkz. Aydın 2001: 229).
4 ve 5. beyitler her iki cönkte de yoktur (Bkz. Onay 1933: 113; Aydın 2001: 229).
krş. Onay 1933: 113; Aydın 2001: 229.

8. ŞERBET-İ ŞÎRÎN LEBİN SÜBHANE MEN YÜHYİ'L-'İZÂM*

1. Ey cemâli bezm-gâh-ı ravza-i dârü's-selâm
   Şerbet-i şîrîn lebin sübhane men yühyi'l-'izâm

2. Haymeler çekmiş kaşın etrâf-ı bâg-ı hüsnüne
   Gözlerin çün kâsırâtü't-taraf fî tahte'l-hayâm

3. Gam-ı beyâbânında âhir teşne diller cân virür
   Ger müdâm ermese la'linden bekâşi min müdâm

4. Gülşen-i etrâ-ı bâğın sahn-ı cennâtü'n-naîm
   Bülbülâ temcîd-i hânend nağmesi fîhâ selâm

5. Sâkiyâ peymâne sun vallâhu zü'l-fazli'l-azîm
   Mutribâ çal nağme-i yegfir leküm yevmu'l-kıyâm

6. Kable em dîdâr-ı tü aşk et sırât-ı müstakîm
   Şeyh-i mâ-pîrî mugân u hâne eş beytü'l-harem

7. **Nûrî**'yâ hüsn-i kelâmın gördi çün ervâh-ı kuds
   Dediler fevka's-semâda kîle kudtümü'l-kelâm

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 118, v. 56.*

A.
C.
3, 4 ve 6. beyitler Onay ve Aydın'da yoktur. 2 ve 5. beyitler Onay ve Aydın'da yer değiştirmiştir (bkz. Onay 1933: 118; Aydın 2001: 229).
krş. Onay 1933: 118; Aydın 2001: 229.

9. MISR İLİNDE YÛSUF-I KEN'ÂN İSENDE İSTEMEM*

1. [Ey güzel sen gözleri mestân isen de istemem]
   [Çeşm-i nergis ruhları reyhân isen de istemem]

2. [Gayre yâr ol sevdiğim şimden gerü ben neyleyim]
   [Cennetü'l-mevâda ki gılmân isen de istemem]

3. [Bilmedin kadrim] yürü âğyâre yâr ol sevdiğim
   Mısr ilinde Yûsuf-ı Ken'ân isen de istemem

4. Yek imiş dilber seni görmekden evvel görmemek
   Rûz u şeb gönlümde sen mihmân isen de istemem

5. **Nûrî** varmaz semtine bir an aman yârim disen
   Etdiğin cevre hezâr pişmân isen de istemem

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 43, v. 80.*

A.
C.
1, 2. beyitler ile 3. beytin ilk dizesinin bir kısmı yırtık olduğu için okunamadı. Diğer çeşitlenmelerden onarıldı (bkz. Onay 1933: 117; Oral 1936: 120; Aydın 2001: 230).
krş. Onay 1933: 117; Oral 1936: 120; Aydın 2001: 230.

10. TAHRÎK İLE ETVÂRINA REFTÂRINA YANDIM [*]

1. Ey serv-i sehî kâmet-i dildârına yandım
   Tahrîk ile etvârına reftârına yandım

2. Mûsâ gibi düşdüm cân atub âteş-i aşka
   Ey şem-i tecellî ruh-i gül nârına yandım

3. Cânım gibi sevdim de seni cânım efendim
   Pervâne sıfat âteş-i ruhsârına yandım

4. Şehnâz-ı lebinden diledim âb-ı mürüvvet
   Olmaz dedin âh işte bu güftârına yandım

5. Cevr oklarını lütf ile çek **Nûrî** cânımdan
   Rahmet dil-i bîmârına dîldârına yandım

[*] *06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 121b;* Cönk 157, v. 30b.

A.
1/2: etvârına reftârına: reftârına etvârına-1936: 141; 2001: 343.
5/2: Rahmeyle emekdarına didarına yandım-1933: 146.
C.
Bu şiir hem Tokatlı Nûrî'ye hem de Erzurumlu Emrah'a mal edilmiştir (bkz. İsa Seçkin Aydın, s. 343).
krş. Onay 1933: 146; Oral 1936: 141; Aydın 2001: 343.

11. BİR DERDİM OLUR BİN KADAR ÂH CÂNIM EFENDİM*

1. Derd-i dilim açsam eğer âh canım efendim
   Bir derdim olur bin kadar âh cânım efendim

2. Bülbül gibi efgân ederim bunca zamândır
   Yok hâlime bir rahmeden âh cânım efendim

3. Bir gözleri mestâne ucundan iki çeşmim
   Kanlar döker ağlar gezer âh cânım efendim

4. Bir yâr-i cefâ-pîşe sitemkâra tutuldum
   Kaddim büker ömrüm söker âh cânım efendim

5. Bu böyle dolarsa giderek defter-i ömrüm
   Besbelli ki bir gün dürer âh cânım efendim

6. Mevlâ'ya teşekkî edemem çok da uzandı
   Şeb tarik-i hicr-i seher âh cânım efendim

7. Yokdur hele bu asırda bir âşık-ı şeydâ
   Bir bencileyin derd çeker âh cânım efendim

8. Arz etsem eğer çekticeğim **Nûrî** felekden
   Âh âh neler âh âh neler âh cânım efendim

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 31.*

A.
4/1: yâr-i cefâ: bar-ı cefâ-1936: 140; 2001: 342.
5/1: Yâr böyle olursa-2001: 342.
5/1: Böyle olursa-1936: 140.
6/1: Yokdur hele bu asırda bir âşık-ı şeydâ-1936: 140; 2001: 342.
6/2: Bir bencileyin derd çeker âh cânım efendim-1936: 140; 2001: 342.
7/1: Mevlâ'ya teşekkî edemem çok da uzandı-1936: 140; 2001: 342.
7/2: Şeb tarik-i hicr-i seher âh cânım efendim-1936: 140; 2001: 342.
C.
Bu şiir hem Tokatlı Nûrî'ye hem de Erzurumlu Emrah'a mal edilmiştir (bkz. İsa Seçkin Aydın, s. 342).
krş. Onay 1933: 147; Oral 1936: 140; Aydın 2001: 342.

12. GEL META-YI HÜSNÜNÜ BAHŞET HIRÎDÂRIN BENİM*

1. Çünkü ey dilber senin bezminde dildârın benim
   Gel meta-yı hüsnünü bahşet hırîdârın benim

2. Bağ-ı hüsnünden cüdâ etmek beni lâyık mıdır
   Andelîbim sevdiğim müştâk-ı dildârın benim

3. Neyleyim şimden gerü naz ü naîmi cenneti
   Sanki yâr oldun bana yâr-ı vefâdârın benim

4. Süfâr-ı himmetde ben bir teşne-i evrâdınım
   Ta seherler çile-keş abdal-ı bîdârın benim

5. Rahm edib **Nûrî** sen akarın bırakma derbeder
   Bab-ı lütfunda bilirsin kim emekdârın benim

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 45a*.

A.
3/1: naîmi: neyimi-2001: 231.
5/2: bab-ı lütfunda: bağ-ı lütfunda-2001: 231.
C.
krş. Onay 1933: 115; Oral 1936: 120; Aydın 2001: 231.

13. SAKLARIM CÂNIMDA TA Kİ BEN HUZÛRULLAH İÇİN*

1. Arz-ı hâlim var bu gün ahkâm-ı zıll-ı hâl için
Saklarım cânımda ta ki ben huzûrullah için

2. Aşk yolunda bî-mürüvvetler beni men eyledi
Razı olmaz Hakk buna aşk-ı habîbullah için

3. Tur-ı Sina hakkı çün yâ Rabb tüvânım kalmadı
Hakkımı hakk et benim Mûsâ kelimullah için

5. Yüz suyun döktürme şol nâkeslere yârab bana
Abı-ruyu sav mı Davûdu Nebiyullah için

6. Sâfi aşkın saklarım cânımda cânânım gibi
Cân içinde cân olan Adem Safiyullah için

7. Yapmak istersen gönül iklimi ey mimâr-ı aşk
Yap yıkılmış gönlümü beyt-i habîbullah için

8. Etmedi hiç **Nûrî** bir kimesne ihsânın kâbul
Bunca yalvardım dedim Allah için Allah için

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 27a*.

A.
1/1: arz-ı hâlim: arzuhalim-1933: 121; 1936: 122.
1/1: ahkâm: hükkâm-1933: 121; 1936: 122; 2001: 234.
1/1: zıll-ı hâl: zıllullah-1933: 121.
C.
5 ve 6. beyitler Onay'da yoktur (bkz. Onay 1933: 121).
krş. Onay 1933: 121; Oral 1936: 122; Aydın 2001: 234.

14. BAŞ AÇIK GEZDİN ACEB DÎVÂNE OLDUN BİLMEDİN*

1. Ey gönül dillerde sen efsâne oldun bilmedin
   Baş açık gezdin aceb dîvâne oldun bilmedin

2. Anmadın bezm-i elestin ahdını peymâneni
   Âşinâ-yı Hakk iken bîgâne oldun bilmedin

3. Râbbine nefsin seni gaflet ile âsî kılar
   Kul iken mevlâ ile hasmâne oldun bilmedin

4. Mâsivâ sûretleri pür eyleyib için tışın
   Aynı beytullah iken puthâne oldun bilmedin

5. **Nûrî**'yâ ermez isen yârin visâl-i sırrına
   Tutalım ilmiyle sen yekdane oldun bilmedin

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 171, v. 58a;* Cönk 96, v. 128b; Cönk 158, v. 58; Cönk 199, v. 8ab.

A.
3/1: Mâsivâ sûretleri pür eyleyib için tışın-1936: 122; 2001: 235.
3/2: Aynı beytullah iken puthâne oldun bilmedin-1936: 122; 2001: 235.
4/1: Râbbine nefsin seni gaflet ile âsî kılar-1936: 122; 2001: 235.
4/2: Kul iken Mevlâ ile hasmâne oldun bilmedin-1936: 122; 2001: 235.
4/2: puthâne: büthâne-1933: 120; 1936: 122.
5/1: Nûrî ermez misin Hakk'ın visâl-i sırrına-1933: 120; 1936: 122; 2001: 235.
C.
3 ve 4. beyitler Oral ve Aydın'da yer değiştirmiştir (bkz. Oral 1936: 122; Aydın 2001: 235).
krş. Onay 1933: 120; Oral 1936: 122; Aydın 2001: 235.

15. HAYY-I ÂLEMSİN HAYÂTIN VAR MEMÂTIN YOK SENİN*

1. Hüdâ-i-i haksın sende hak teşbîh-i zâtın yok senin
   Hayy-ı âlemsin hayâtın var memâtın yok senin

2. "Lem yelid"sin hem "velem yûled" sana mahsus iken
   Bu sıfâtlardan müberrâsın sıfâtın yok senin

3. Vech-i âdem sâni'i sensin cihân sun'undadır
   Kimdedir sâni aceb sun'i berâtın yok senin

4. Savmile ıyd eyleyenler savmı sevâbın buldılar
   Savm-i hüsnünden niçün savm-ı zekâtın yok senin

5. Birledik tahkîk ile zâhir salâtın dildeki
   Ey musallî ya bu sâatde salâtın yok senin

6. Giydin ey zâhid libâs-ı "lâ"yı ârâm eyledin
   Geçmedin "illâ"yı ahdinde sebâtın yok senin

7. Sende **Nûrî** vâr iken aşk-ı ilâhîden eser
   Haşr olınca var sevdâdan necâtın yok senin

Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 15a.

A.
1/1: hüdâ-i: zati-1933: 316.
2/1: Veçhi âdem sanısin hep cihan sun'undadır-1933: 316.
2/2: Kimde ya sanı' acep şunu beratın yok senin-1933: 316.
3/1: "Lemyelid"sin hem "Velemyûled" sana mahsus iken-1933: 316.
3/2: Bu sıfatlardan müberrasın sıfatın yok senin-1933: 316.
4/1: Birledin tahkik ile zahir salâtın dildeki-1933: 316.
4/2: Ey musalli ya bu saatta salâtın yok senin-1933: 316.
5/1: Savmıla îd eyleyen savmın savabın buldular-1933: 316.
5/2: Savmı hüsnünden niçin savmu sâlâtın yok senin-1933: 316.
6/1: "lâ" yı: "lâ" da-1933: 316.
6/2: geçmedin: seçmedin-1933: 316.
7/1: Nûrî varken sende ol aşkı ilâiden eser-1933: 316.
7/2: Tâ kıyamet haşre sevdadan necatın yok senin-1933: 316.
C.
Şiirde 2 ve 3. beyitler ile 4 ve 5. beyitler Onay'da yer değiştirmiştir (bkz. Onay 1933: 316).
krş. Onay 1933: 316.

16. GAMZEN GİBİ 'ÂŞIKLARA BÎGÂNE TURURSUN[*]

1. İçdin mi a cânım yine mestâne dururs̱un
   Gamzen gibi âşıklara bîgâne dururs̱un

2. Kimden söz işitdin ki cefâ hakkına dâir
   Böyle güzelim hâtır-ı virâne dururs̱un

3. Bir çift idiniz kûşe-i vuslatda geçende
   Nitdin eşini ey perî bir dâne dururs̱un

4. Geç şâhım otur başımız üstünde yerin vâr
   El bağlı efendim kime dîvân dururs̱un

5. Öldürmek ise **Nûrî** kulun derdile böyle
   Çek hançeri öldür eyâ şâhım ya ne dururs̱un

[*] *06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 114b;* Cönk 22, v. 68; Cönk 34, v. 18; Cönk 249, v. 76a.

A.
1/1: a cânım: cânım-1936: 144; 2001: 345.
1/1: yine: neye-1933: 152.
3/1: Bir çift idiniz dün geceki meclis-i meyde-1936: 144; 2001: 345.
3/1: Geç şâhım otur başımın üstünde yerin var-1933: 152.
3/2: Nitdin a paşam eşini bir dâne dururs̱un-1936: 144; 2001: 345.
3/2: El bağlı efendim kime divane dururs̱un-1933: 152.
4/1: başımız: başımın-1936: 144; 2001: 345.
4/1: Bir çift idiniz vuslatı-devlette geçen gün-1933: 152.
4/2: Nittin eşini ey peri bir dane dururs̱un-1933: 152.
6/1: Öldürme ise kasdın eğer Nûrî kulunu-1933: 152; 1936: 144; 2001: 345.
6/2: Çek hançeri vur sîneme sen-1936: 144; 2001: 345.
6/2: Çek hançeri öldür a paşam-1933: 152.
C.
5. beyit cönkte yoktur (bkz. Onay 1933: 152; Oral 1936: 144; Aydın 2001: 345).
Bu şiir hem Tokatlı Nûrî'ye hem de Erzurumlu Emrah'a mal edilmiştir (bkz. İsa Seçkin Aydın, s. 345).
krş. Onay 1933: 152; Oral 1936: 144; Aydın 2001: 345.

17. DEHİRDE HEMTÂSI YOK NÂZİK MEYÂNDIR ÇİFTELER*

1. Seyre çık ey dil temâşâ et ne cândır çifteler
   Dehirde hemtâsı yok nâzik meyândır çifteler

2. Ebr-i âhım sâye çek başına güneşden yanmasun
   Bâgıbân bâgında bir nevres fidândır çifteler

3. İkisi bir boyda bir kâmetde bir zibâdadır
   Allâh Allâh bu ne fettân-ı zamândır çifteler

4. Çok hakâretle nazar kılma yakından ey gönül
   Gamzesi kanlar dörker kaşı kemândır çifteler

5. Söyle ey dil ay ü gün gökde boşa fahretmesin
   Yeryüzünde âfitâb-ı âsumândır çifteler

6. Serv-kadler seyrine çıksam temâşâ eylesem
   Gâlibâ dünyaya cennetden nişandır çifteler

7. **Nûrî** ismin söylesem gül goncalar sermest olur
   Şöyle bir âşûb-i cân âfet-cihândır çifteler

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 6a;* Cönk 22, v. 85b; Cönk 114, v. 21b; Cönk 185, v. 15b; Cönk 295, v. 41a.

A.
1/1: dehirde: dehride-1933: 124.
2/1: başına: başında-1933: 124.
6/1: çıksam: çıksın-1933: 124.
C.
Mahlas beytinden sonra iki beyit daha vardır. (Aydın 2001: 237'de şöyledir: "Perçeminin bir teli milk-i cihânı yandırır/ Hükmeder reyince her an âlîşândır çifteler; Atma cevrin okların yazık hebadır âşıka/ Bir bakışla cân alır sâhib-kırandır çifteler.")
krş. Onay 1933:124; Oral 1936: 127; Aydın 2001: 237.

18. BU DA ANCAK ŞİMDİ OL ZÜLF-İ SEMEN-BÛLARDADIR*

1. [Dil-meşâmı] bûy-i misk âmiz-i hûp-rûlardadır
   Bu da ancak şimdi ol zülf-i semen-bûlardadır

2. Dâri dünya zerre yok aynımda ey zahit benim
   [İltifat-ı nîm] nigâhım çeşm-i âhûlardadır

3. Olsa memlû hûb- rûlarla cihân başdan başa
   Cevher-i talîim yine pâkize bânûlardadır

4. Yâre tâlim-i vefâ mümkündür emmâ neyleyim
   Resmi sikkîn-i cefâ dü-seyf ebrûlardadır

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 6.*

A.
3/2: talîim: tab'ım-1933: 126.
C.
1/1; 2/2: Yırtık nedeniyle dizelerin baş tarafı okunamadı. Diğer çeşitlenmelerden onarıldı (bkz. Onay 1933: 126; Oral 1936: 128; Aydın 2001: 238).
Şiirin mahlas beyti cönkte yoktur. Onay 1933: 126; Oral 1936: 128; Aydın 2001: 238'de şöyledir: ("Nûrî fehmeyler anı nâ-ehil bilmez kadrini/ Kıymet-i dürdâneler fûh-i sühangûlardadır.")
krş. Onay 1933: 126; Oral 1936: 128; Aydın 2001: 238.

19. HÜSNÜNE MAĞRUR OLAN ÂYA MELEK SİMÂ MI BU*

1. Dehirde bir dilber-i mümtâz-ı bî-hemtâ mı bu
   Hüsnüne mağrur olan âya melek simâ mı bu

2. Kim şikâr-ı vuslatın sayyadı dil mecburudur
   Dâme düşmez bir hüma-yı evc-i istigna mı bu

3. Her nigâhında medet bin kan eder ol gamzesi
   Bilmezem câdû mudur, ya didei-şehlâ mı bu

4. Hıredar eyler dü çeşm-i âşikan-ı pertevi
   Âfitab-ı âlem âra mı meh-i garra mı bu

5. Burc-i festen **Nûrî**'ya baş gösteren ejder gibi
   Bir siyah ef'î midir ya turra'i tarra mı bu

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 7ab.*

A.
1/1: Dâme düşmez bir hümâ-yı evc-i istignâ mı bu-1936: 130; 2001: 242.
2/1: Her nigâhında medet bî-cân eder ol gamzesi-1936: 130; 2001: 242.
2/2: Bilmezen câdû mudur ya didesi şehlâ mıdır bu-1936: 130; 2001: 242.
3/1: Hıredar eyler dü çeşm-i âşikan-ı pertevi-1936: 130; 2001: 242.
3/2: Âfitab-ı âlem âra mı meh-i garra mı bu-1936: 130; 2001: 242.
4/1: Kim şikâr-ı vuslatın sayyadı dil mecburudur-1936: 130; 2001: 242.
4/2: Dâme düşmez bir hüma-yı evc-i istigna mı bu-1936: 130; 2001: 242.
C.
2, 3 ve 4. beyitler Oral ve Aydın'da yer değiştirmiştir (bkz. Oral 1936: 128; Aydın 2001: 242).
krş. Onay 1933: 128; Oral 1936: 130; Aydın 2001: 242.

3.2.2. Kalenderiler

1. AŞK GÖSTERECEKDİR BANA OL ZÂT U SIFATI*

1. Mevlâ bana bu aşkı kerem eyledi zatî
   Aşk gösterecekdir bana ol zât u sıfatı

2. Aşkdır bana burhân-ı kavî hayyü'l-ebed hem
   Ben Hızrımı buldum nedeyim âb-ı hayâtı

3. Cürmüm anub ahkâm-ı tefekkürle dem-â-dem
   Fikretmedeyim ben bana ahvâl-i usati

4. Rüyâda varub dün gece tutdum eteğinden
   Hayretde kodum nâleme ehl-i arâsâtı

5. Cürm ehli dedim yâ nebî hayretde kalubdur
   Senden diler ashâb-ı cürüm fevz ü necâtı

6. Lûtf ister iken **Nûrî** besât üzre uyandım
   Bağırdı müezzin seher-i bank-i salâtı

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 156, v. 40b;* Cönk 156, v. 62a; Cönk 157, v. 32.

A.
5/2: cürüm: umem-1933: 142.
C.
krş. Onay 1933: 142; Oral 1936: 137; Aydın 2001: 245.

2. PİRÂN-I ATÂ DEVLET-İ DÂRA DA TÜKENDİ*

1. Sahbâ-yı vefâ câmi dilâra da tükendi
   Pirân-ı atâ devlet-i dâra da tükendi

2. Şimden geri kimden umayım mihr ü mürüvvet
   Şen gördüğüm âdem de o esnâ da tükendi

3. Meşşâta-i ibret olalı çeşmime dünyâ
   Yûsuf nazarım zîb-i Zelihâ da tükendi

4. Mûsâ gibi aldım elime aşkın âsâsın
   Mûciz serim tûr-ı tecellâ da tükendi

5. Yâr ile bana **Nûrî** nasîb olmadı vuslat
   Ömrüm nideyim bir kuru sevda da tükendi

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 32.*

A.
1/1: dilârada: dildârada-1936: 136; 2001: 246.
1/2: pirân: piyrân-1933: 143; 1936: 136.
2/2: gördüğüm: gördüğün-1936: 136; 2001: 246.
2/2: âdem: âlem-1936: 136; 2001: 246.
3/1: çeşmime: çeşmine-1936: 136; 2001: 246.
3/2: zîb-i Zelihâ: ziybi-Zelihâ-1933: 143.
C.
krş. Onay 1933: 143; Oral 1936: 136; Aydın 2001: 246.

3. ÂDALARA SARFEYLEME İNCÛ-YI VİSÂLİ*

1. İklimi melâhatdaki ey zübdesi âlî
   Âdalara sarfeyleme incû-yı visâli

2. Aşk cürâsını mürşid-i kâmilden iç ey şûh
   Tâ kim bulasın cevheriveş şir-i kemâli

3. Hayrân-i cemâlin olalı tâ geceler mâh
   Gördükde yüzün şevkim bedretdi hilâli

4. Bî-çâre tenim koyma amân teşne mürüvvet
   Sükkâr-ı lebinden sunuver âb-ı zülâli

5. Neyler meh ü hûrşîd ü kevâkîb gibi **Nûrî**
   Âfâk-ı semâdan eğer arz olsa visâli

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 28b-29a.*

A.
2/1: şûh: şâh-2001: 246.
C.
krş. Onay 1933: 142; Oral 1936: 137; Aydın 2001: 246.

4. ZÜLFÜN DOLAYIB BOYNUMA TAKDIN YETER ARTIK*

1. Cânâ bana sen hışmıla bakdın yeter artık
   Zülfün dolayıb boynuma takdın yeter artık

2. Ta subha kadar âteş-i hicrâna dolaşdım
   Pervâne gibi şemine yakdın yeter artık

3. Gördüm yüzünü gül gibi ruhsârın açılmış
   Müjgân okunu sîneme çakdın yeter artık

4. Rahmeylemedin hâlime zâlim nola bir dem
   Bildim seni ben yâdlara akdın yeter artık

5. Mest olmak için **Nûrî** ezel eyledi nûşı
   Meyhânede çokca meyi çakdın yeter artık

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 156, v. 57b.*

A.
C.
krş. Onay 1933: 145; Oral 1936:139; Aydın 2001: 248.

5. DİVÂNE GÖNÜL YA NİCE BİR YOLLARA BAKSIN*

1. Cânım ki o yâr ateş-i hicrânına yaksın
   Divâne gönül ya nice bir yollara baksın

2. Güller gibi ağyar ile ol gülsün açılsın
   Lâyık mı ki üftâdelerin derde bıraksın

3. Çekdiği için bizlere ol hançeri tîgin
   Peygânesini kelb-i rakîb başına çaksın

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 31b.*

A.
2/1: Ağyâr ile güller gibi ol gülsün açılsın-1936: 141; 2001: 252.
3/1: Yakdığı için bizleri âh şimşîr-i tabın-1936: 141; 2001: 252.
3/2: başına: canına-1936: 141; 2001: 252.
C.
Son iki beyit cönkte yoktur. Onay 1933: 149; Oral 1936: 141; Aydın 2001: 252'de şöyledir: ("Yanında senin var iken ağyâr-ı münafık/ Git aklım alan sen bana yıldızdan ıraksın; Biz Nûrî bu gün devlet-i destârı bırakdık/ Şimden geru isterse felek başına taksın").
krş: Onay 1933: 149; Oral 1936: 141; Aydın 2001: 252.

6. GÜLZÂR-İ HAKÎKAT GİBİ ZÎBÂYA MI BENZER[*]

1. Ey gonca ruhun gonca-i ra'nâya mı benzer
   Gülzâr-i hakîkat gibi zîbâya mı benzer

2. Dil-beste-i dîdâr iken âşûb-ı nigâhın
   Ol ayn-ı belâ nerkis-i şehlâya mı benzer

3. Keşşâfdır esrâr-ı ledün cânıma lâ'lin
   Şehdab-ı Hudâ lezzet-i sâhbaya mı benzer

4. Sensin dü-cihânın şehi, Yusûf meh-i Kenân
   Manîce yüzün zîb-i Zeliyhâ'ya mı benzer

5. Ey serv ki sen mâye-i ümmîd-i cihansın
   Her serv-i sehî kamet-i tûbâya mı benzer

6. Cennet deseler bezmine vardır yeri ammâ
   Firdevsi bern cennet-i âlâya mı benzer

7. Vuslat günü şeb olmak ile evc-i felekde
   Nûrî o güneş talat acep aya mı benzer

---

[*] *06 Mil. Yz. Cönk 156, v. 65a.*

A.
1/2: zîbâya: zîybâya-1933: 153.
4/2: zîb-i: zîybi-1933: 153; 1936: 145.
5/1: serv: servi-1933: 153; 1936: 145.
C.
krş. Onay 1933: 153; Oral 1936: 145; Aydın 2001: 255.

7. BİLMEM Kİ SENİN GÖNLÜNÜN EĞLENCESİ KİMDİR*

1. Gönlüm sana her dem güzelim der ki benimdir
   Bilmem ki senin gönlünün eğlencesi kimdir

2. Ümmîd-i der-âgûşu visâl ile kan ağlar
   Hor görme azîz tut anı mihr-i yetimdir

3. Koyma anı tezlîl-i firâkiyle efendim
   Gehvâre-i uzletde yetim hakkı azîmdir

4. Sen sâhib-i dil dilber-i engüşt-nümâsın
   Erbâb-ı dilin dostuna dostluğu kadîmdir

5. Bülbül gibi bir nâme ile nâmını **Nûrî**
   Dilden dile neşretmeye aşkın sebebimdir

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 156, v. 41b;* Cönk 157, v. 30a.

A.
2/1: mihr-i yetimdir: tıfl-ı yetimdir-1933: 154.
3/1: tezlîl-i firâkiyle: zillete fırak ile-1933: 154.
4/2: erbâb-ı dilin: ashabı dilin-1933: 154.
5/2: aşkın: aşkı-1933: 154.
C.
krş. Onay 1933: 154; Oral 1936: 145; Aydın 2001: 255.

8. VAY FÂTİH-İ CÂN BAHŞI CİHÂN KÂNİ MELÂHAT *

1. Ey dil-i uşşâkı eden mazhâr-ı rü'yet
   Vay fâtih-i cân bahşı cihân kâni melâhat

2. Yüzler tutuben dergeh-i ihsânına geldim
   Kıl âşık-ı didârına bir lutf-ı inâyet

3. Gönlüm ki dilermiş o güzel gamze vü kaşın
   Vallah anı vermekde benim cânıma minnet

4. Çekdirme bana başın için hicrin azâbın
   Kıldı seni mücrimlere Hakk bais-i rahmet

5. Feyz-âver-i cûdunla keremler kıl efendim
   Nûrî kulun et nâil-i mevkuf-i şefâat

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 30*; Cönk 156, v. 4b.

A.
1/1: dil-i uşşâkı: dide-i uşşâkı-1933: 155.
1/2: vay: ey-1936: 146; 2001: 256.
2/2: didarına: dildârına-1936: 146; 2001: 256.
C.
krş. Onay 1933: 155; Oral 1936: 146; Aydın 2001: 256.

3.2.3. Semâiler

1. DERÛNUNDAN BU GÜN ALLAH DİYEN GELSİN BU MEYDÂNA*

1. Semâdan sırr-ı tevhîdi duyan gelsin bu meydâna
   Derûnundan bu gün Allah diyen gelsin bu meydâna

2. Umanlar nâm-ı gaffârı duyanlar sırr-ı Settârı
   Cihânda şîşe-i ‘ârı kıran gelsin bu meydâna

3. Salâdır ehl-i ‘irfâna götürsün cânı kurbâna
   Bugün başını meydâna koyan gelsin bu meydâna

4. Gönül maksûdını buldı cihân envâr ile doldu
   Bugün **Nûrî** imâm oldu uyan gelsin bu meydâna

* *06 Mil. Yz. Cönk 57, v.46*; Cönk 58, v. 139b; Cönk 71, v. 45a-45b; Cönk 75, v. 80; Cönk 81, v. 39b; Cönk 92, v. 43; Cönk 96, v. 91; Cönk 113, v. 68b; Cönk 115, v. 33b; Cönk 142, v. 17; Cönk 155 v. 57b; Cönk 171, v. 45a; Cönk 200, v. 74b; Cönk 218, v. 43b;

A.
2/1: Duyanlar sırr-ı settâri görenler Nûrî gaffârı-1933: 158; 2001: 258.
3/1: Kamunun halıkı birdir niçin bazısı kâfirdir-1933: 158; 2001: 258.
3/2: Bu ne hikmet bu ne sırdır duyan gelsin bul meydâna-1933: 158; 2001: 258.
4/1: Saladır ehl-i irfâna getirsin cânı meydana-1933: 158; 2001: 258.
C.
Onay 1933: 158; Aydın 2001: 258.

2. ANIN BÂĞ-I VİSÂLİNDE GÖNÜL BİR ANDELÎB OLSA*

1. O mâh-ı tal'atın bir kez yüzün görmek nasîb olsa
   Anın bâğ-ı visâlinde gönül bir andelîb olsa

2. Çeker miydim bu derd-i hicri yâr künc-i uzlette
   Leb-i lâ'li o şûhun zahm-i cânımda tabîb olsa

3. Dem-i eşkim döküb âh pâyine yüz sürdüğüm demler
   Dilerdim bâri Hakk'dan ol vakit akşam ankarîb olsa

4. Aradan çıksa bu râh u mizacı gıll ü gış câna
   İrişsem kurb-i vasla menzilim göğü habîb olsa

5. Bihamdillâh erişti va'de-i vusla bekâm oldu
   Ne gamdır **Nûrî** gayrı halk-ı âlem hep rakîb olsa

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 156, v. 66b.*

A.
2/1: yâr: yâri-1933: 158.
3/1: Aradan çıksa bu râh u mizacı gıll ü gışş câna-1933: 158; 1936: 149; 2001: 259.
3/2: İrişsem kurb-i vasla menzilim göğü habİb olsa-1933: 158; 1936: 149; 2001: 259.
4/1: Dem-i eşkim döküp âh pâyine yüz sürdüğüm demler-1933: 158; 1936: 149; 2001: 259.
4/2: Dilerdim bâri Hakk'dan ol vakit akşam ankarîb olsa-1933: 158; 1936: 149; 2001: 259.
C.
3 ve 4. beyitler Onay, Oral ve Aydın'da yer değiştirmiştir (bkz. Onay 1933: 158; Oral 1936: 149; Aydın 2001: 259).
krş. Onay 1933: 158; Oral 1936: 149; Aydın 2001: 259.

3. KABÛL ET KULLUĞUNA ÂLÎ ŞANUM ÂH EFENDİM ÂH*

1. Sana kul olduğum bu izz-ü şânım âh efendim âh
   Kabûl et kulluğuna âlî şanum âh efendim âh

2. Rah-ı aşkın sarf eylerdim ammâ vâr-ı dünyâya
   Ne çâre bir fakîr dervişânım âh efendim âh

3. Değil kalayı vasl-ı bezl kılmak vasf-ı şânımdır
   Fedâ olsun sana baş ile cânım âh efendim âh

4. Mürüvvet dergehinden red kılma bende-i mehcûru
   İnâyetli enisi mihribânım âh efendim âh

5. Dil-i pür iştiyâkım gülşen-i hayretde kalmışdır
   Bu sûretle çıkar arşa figânım âh efendim âh

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 153a*.

A.
1/1: Sana dil verdiğimdir benim şânım âh efendim âh-1936: 151; 2001: 261.
2/1: Zehî kalayı vasl-ı bezl kılmak vasf-ı şânımdır-1933: 160; 2001: 261.
2/1: aşkın: aşkda-1936: 151.
2/2: Fedâ olsun sana baş ile cânım âh efendim âh-1936: 151; 2001: 261.
3/1: Râh-ı aşkda sarfeylerdim fâni dünyanın varını-2001: 261.
3/1: Dili-pür iştiyakım gülşeni hayrette kalmıştır-1933: 160.
3/1: Mürüvvet dergehinden red kılma bendei mehcuru-1936: 151.
3/2: Ne çâre bir fakîr dervîşânım ah efendim ah-2001: 261.
3/2: Bu suretle çıkar arşa figanım âh efendim âh-1933: 160.
3/2: İnayetli enisi mihribanım âh efendim âh-1936: 151.
4/1: Düşüp girdabı çarha firkatinde bimecal oldum-1933: 160.
4/1: Bu rütbe iştikâ etmezdim emma dağı hicrinden-1936: 151.
4/2: Sen aldın tendeki tâbı tuvanım âh efendim âh-1933: 160.
4/2: Ve lâkin kalmadı sabre âmânım âh efendim âh-1936: 151.
5/1: Bu rütbe iştikâ etmezdim emmâ dağ-ı hicrinden-2001: 261.
5/1: Ne denlü vasfı şanın eylesem yok haddü payanı-1933: 160.
5/2: Velâkin kalmadı sabra amânım âh efendim âh-2001: 261.
5/2: Senin vasfından âcizdir dehanım âh efendim âh-1933: 160.
6/1: Dil-i pür iştiyâkım gülşen-i hayretde kalmışdır-2001: 261.
6/1: Ne denlü vasfı şanın eylesem yok haddü payanı-1936: 151.
6/1: Rehi firkatta lâlin nuri aynım yada geldikçe-1933: 160.
6/2: Bu suretle çıkar arşa figânım âh efendim âh-2001: 261.
6/2: Boyansın kanlara eşki revanım âh efendim âh-1933: 160.
6/2: Senin vasfından âcizdir dehanım âh efendim âh-1936: 151.
9/1: firkatde: fikretde-2001: 261.
C.
3 ve 7. beyitler Oral'da; 2, 4 ve 6. beyitler Onay'da bulunmamaktadır.
krş. Onay 1933: 160; Oral 1936: 151; Aydın 2001: 261.

6. Bu rütbe iştikâ etmezdim ben dâğ-ı hicrinden
Velâkin kalmadı sabrım amânım âh efendim âh

7. Düşüb girdab-ı çarha firkatinle bî-mecâl oldum
Sen aldın tendeki tâb-ı tuvânım âh efendim âh

8. Ne denlü vasf-ı şânın eylesem yok hadd ü pâyânı
Senin vasfında âcizdir dehânım âh efendim âh

9. Dem-i firkatde lâ'lin **Nûrî** aynım yâde geldikce
Boyansın karalar eşk-i revânım âh efendim âh

4. GÜZELLİK KUDRETİN HÜSNÜNDE ARZ ETDİ ZELİHÂ'NIN*

1. Şehâ evc-i melâhatda göründü mâh-ı Kenân'ın
   Güzellik kudretin hüsnünde arz etdi Zelihâ'nın

2. Çeküb dil mürdeye lâ'l-i lebinden bir su tabşurdu
   Sanarsın Hızr'a erişdi inâmı âb-ı hayvânın

3. Mukâbil tutdu Belkis'in hayâtı lâline cânım
   Şikest oldu elinde câm-ı maksûdı Süleymânın

4. Sehî kâmet iken ebr-i hilâlin gördü ol mâhın
   Elinde yaya döndü Zülfikâr-ı Şâh-ı Merdân'ın

5. Nigâh-ı çeşm-i tugyânın sana şehbâz edâ ey dil
   Süzer karşı dur işte vâr ise cisminde ger cânın

6. Hadenk oklarıdır cânım evinden dîn eder yağma
   Diler bir hamlede kâfir içe kanın Mervâ'nın

7. Geçince Hazret-i Emrâh'ı meydânı tekellümde
   Meğer bir çıkdı **Nûrî** ülkesinde âl-i 'Osmânın

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 151b*.

A.
1/2: arz etdi: halk etmiş: 1933: 163.
1/2: hüsnünde arz etdi: arz etdi hüsnünde: 1936: 152; 2001: 263.
2/2: erişdi inâmı: enamı irişti: 1933: 163.
3/1: lâline: lâlei: 1933: 163.
5/1: edâ: iken: 1936: 152; 2001: 263.
6/2: kâfir içe: kanın içe-1936: 152; 2001: 263.
C.
krş. Onay 1933: 163; Oral 1936: 152; Aydın 2001: 263.

5. ACEBDİR OL HAVÂYA MEBDE-İ PEYGÂNI BÂ DERLER*

1. Nihâl-ı gonca-yı bağ-ı vefâ bâd-i sabâ derler
   Acebdir ol havâya mebde-i peygânı bâ derler

2. Kime sorsam sabânın güfte-i hâl-i zebânından
   Bu ol şah-ı Arab'dan tercümândır galibâ derler

3. Bes-i minnet çeküb bir yâr için âşıklar ağyâre
   Sebeb bilmem nedir gayret çekerler merhabâ derler

4. Sülûk ehl-i isen gel gir tarik-i aşka ârâm et
   Yakışmaz ehl-i aşka mesleki tâc u kuba derler

5. Görenler sende bu köhne âba-yı aşkı ey âşık
   Serîr-i-saltanatda bende-i âli-âba derler

6. Atardım tıflıken kayd-ı sivânın mihnetin emmâ
   Tebâh şâhım harâbât ehlinin ömrü hebâ derler

7. Suâl eylerse nâmım gûş eden ehl-i maarifler
   Bana "Emrah" çırağı derdkeş **Nûrî** baba derler

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 34-35.*

A.
1/1: nihâl-ı gonca: nihadı gonca-1933: 166; 1936: 154.
1/2: peygânı: peygamı-1933: 166.
C.
krş. Onay 1933: 166; Oral 1936: 154; Aydın 2001: 265.

6. AMAN BİLMEZ DÖKER KAM YOK YERE KAN EYLER*

1. Kaçan ey serv-i kadd şimşîr-i gamzen kasd-i cân eyler
   Aman bilmez döker kanı yok yere kan eyler

2. Salar hâk üzre cism-i nâtuvânım ceyş-i hicrânım
   Gubarım bâd-ı gam âlemde bi nâmı nişân eyler

3. Harâb etdi vücüdum lânesin sehbâzı hicrânm
   Hümâ-yı şânın artık azmi evz-i âsumân eyler

4. Nola insâfı yok zülf ü ruhunla nâm lâtifin var
   Bu yüzden rağbetim çok ehl-i küfrü Müslümân eyler

5. Desem dârâ-yı cânsın derler ki cân iklimi cânândır
   Beni işte bu teklîf ile rüsvâ-yı cihân eyler

6. Neye baksam olur göz perdesi hün-âb-ı eşkim
   Bana şimdi değil zâlim bu zulmü her zamân eyler

7. Habâb-ı eşkile **Nûrî** kayırmam gark-ı hûn olsun
   Budur korkum gözümden pertev-i hüsnün nihân eyler

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 36.*

A.
1/1: şimşîr-i gamzen: şemşîri gamzen-1933: 167.
2/1: hümâ-yı şânın artık azmi evc-i âsumân eyler-1936: 155; 2001: 266.
6/1: hün-âb-ı eşkim: hunabei eşkim-1933: 67; 1936: 155.
C.
3. beyit Oral'da bulunmamaktadır.
krş. Onay 1933: 167; Oral 1936: 155; Aydın 2001: 266.

7. ŞU HÜSN-İ SALTANATDA MERD-İ MEYDÂN BİNDE BİR ÇIKMAZ*

1. Dilâ bu asırda sâhib dilârân binde bir çıkmaz
   Şu hüsn-i saltanatda merd-i meydân binde bir çıkmaz

2. Cihânda vahdet aldı şimdi sâlihler mesâlihler
   Zehî pâkize meşreb pâk-i dâmen binde bir çıkmaz

3. Demişler gerçi yekdir sâdık ahbâb akrabâsından
   Murâd üzre velâkin doğru yârân binde bir çıkmaz

4. Tecâhül etme sen bilmez misin ey dil bu âlemde
   Sadâkat gösterir çok câhil insân binde bir çıkmaz

5. Sühan iklimi olsa şehr-i Tokat **Nûrî** fahretme
   Senin tek şâiri merd-i sühandan binde bir çıkmaz

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 153a*.

A.
1/2: hüsn-i saltanatda: rahşi saltanatda-1933: 169.
2/1: şimdi: şimdicik-1933: 169.
2/1: Salihler: salih-1933: 169.
3/1: Demişler anı yektir gerçi ahbab akrabasından: 1933: 169.
4/1: etme sen: etmesin-1933: 163.
C.
4. beyitten sonra iki beyit cönkteki şiirde eksiktir. (Onay 1933: 169; Oral 1936: 157; Aydın 2001: 269'da şöyledir: " Zemân-ı itidâle sayeder Abdülmecit âsâ/Adâlet üzre taht-ı hükme sultân binde bir çıkmaz; Elinden dâr-ı İslâm'ı den-i küffara tabşurdu/Bakılsa hânedânı âli Osman binde bir çıkmaz.")
krş. Onay 1933: 169; Oral 1936: 157; Aydın 2001: 269.

8. NİHALİ KADDİN EVRÂKI GÜLE BÂRU KESEL VERMEZ*

1. [Ne gaddârı] belâdır zülfün anber bûye el vermez
   [Nihali] kaddin evrâkı güle bâru kesel vermez

2. Gönül ümmidi lâ'lin ile cân vermek diler emmâ
   Hayatı cavidânı cânı uşşâka ecel vermez

3. Ruhundan destini her dem tutub bûs etdiğim demler
   Felek rûzi-visâli yâre bir mahfî mahâl vermez

4. Şebi-hicrânda kalsam yok yere kim derdi ol mâhın
   Gubârı bâdi âhım hüsnüne gerdi halel vermez

5. Eşitmiş dün gece vasfında âsâri dili câna
   Demiş **Nûrî** niçin bilmem bize bir kaç gazel vermez

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 34*.

A.
C.
1/1, 1/2: Sayfa yırtık olduğu için dizelerin baş tarafları okunmadı. Diğer çeşitlenmeden onarıldı (bkz. Onay 1933: 170; Aydın 2001: 270.).
krş. Onay 1933: 170; Aydın 2001: 270.

3.2.4. Selisler

1. ÇEŞMİ İNSAF İLE ETMEZMİ MÜRÜVVET ACABA*

1. Gide mi haşre kadar hüzn ile firkat acebâ
Yoksa hâsıl ola mı yâr ile vuslat acebâ
Baksa bir kerre benim hâli diğer gûnuma ol
Çeşmi insaf ile etmezmi mürüvvet acaba

2. Beni göredükçe yüzün döndürür ol âfet-i cân
Ne içindir bana bu rütbe eziyet acebâ
Kime şekva edeyim kimlere feryâd edeyim
Uzanırsa nideyim leyl-i hasret acebâ

3. Murg-ı dildârı heves bir gün olub meylede mi
Kona mı **Nûrî** kulun başına devlet acebâ
O mürevvetsiz o zâlim o sitemkârın âh
İrem-i dâmenine dest-i meserret acebâ

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 156, v. 83a.*

A.
1/1: gide mi: gider mi-1933: 131.
1/3: O mürüvvetsiz o zâlim o sitemkârın âh-1933: 131; 1936: 161; 2001: 271.
1/4: İrem-i dâmenine dest-i meserret acebâ-1933: 131; 1936: 161; 2001: 271.
2/1: ol: o-2001: 271.
2/1: Baksa bir kerre benim hâli diğer günüme ol-1933: 131.
2/2: Çeşmi insâfle etmez mi mürüvvet acebâ-1933: 131.
2/3: Beni göredükde yüzün döndürür ol afeti can-1933: 131.
2/3: Baksa bir kerre benim hâli diğer günüme ol-1936: 161; 2001: 271.
2/4: Çeşmi insâfle etmez mi mürüvvet acebâ-1936: 161; 2001: 271.
3/1: Kime şekvâ edeyim kimlere feryâd edeyim-1933: 131; 1936: 161; 2001: 271.
3/2: Uzanırsa nideyim leyl-i hasret acebâ-1933: 131; 1936: 161; 2001: 271.
3/3: Mürg-ı dildârı heves bir gün olub meyyl ede mi-1933: 131; 1936: 161; 2001: 271.
3/4: Kona mı Nûrî kulun başına devlet acebâ-1933: 131; 1936: 161; 2001: 271.
C.
krş. Onay 1933: 131; Oral 1936: 161; Aydın 2001: 271.

2. HAZRET-İ ŞÂH-I ŞEHÎDÂN-I HÜSEYN'İN GAMİDİR*

1. Katre-i eşkimi ceyhûn eden aşkın yemidir
   Hazret-i şâh-ı şehîdân-ı Hüseyn'in gamidir

2. Tâzelendikce hemen eşk-i revânım dün ü gün
   Kerbelâ hâkine seylâbe döken dil nemidir

3. Gökdeki şems u kamer yerdeki lâ'l ü yâkût
   Berk uran şam u seher hicret'i şâhın semidir

4. La'net olsun o Yezid ibn-i Yezîd'e çü-hezar
   Solduran gül gibi bed-baht adûnun semidir

5. Hazret-i şâh-ı imâmeyne eden zülm ü nifak
   Birisi Şimri Yezid ibn-i Yezid Mülcemidir

6. **Nûrî** gel ağlayalım durmıyalım şam u seher
   Rûz-ı gamda bize bu öyle ki dost mâtemidir

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 10.*

A.
C.
Onay 1933: 137; Aydın 2001: 275.

3.2.5. Vezn-i Aharlar

1. SEN BÎ-BEDELSİN*

1. Ey cân-ı âlem Bir ince belsin Her sırra mahrem Sen bî-bedelsin
   Ey cân-ı âlem Her sırra mahrem Vay gonca gül-fem Gayet güzelsin
   Gayet güzelsin Sen bî-bedelsin Bir ince belsin Tul-i emelsin

2. Çok derde düşdüm Var söyle yâre Aşkınla pişdim Yandım ne çâre
   Çok derde düşdüm Aşkınla pişdim Yandım tutuşdum Bir şîvekâre
   Bir şîvekâre Yandım ne çâre Var söyle yâre Durmasın gelsin

3. Bir vasla ermek Hûbların şâhi Yüz yüze sürmek Diller penâhı
   Bir vasla ermek Yüz yüze sürmek Yok mudır görmek Sen hüsn-i mâhi
   Sen hüsn-i mâhi Diller penâhi Hûbların şâhi Burc-i hilâlsin

4. Ey çeşm-i fettân Anladım bildim Yok sende iymân Beyhûde yeldim
   Ey çeşm-i fettân Yok sende iymân Katlime fermân Ben revâ kıldım
   Ben revâ kıldım Beyhûde yeldim Anladım bildim Âhir ecelsin

5. Durdunsa bensiz Âferin **Nûrî** Gülsüz dikensiz Etme gurûri
   Durdunsa bensiz Gülsüz dikensiz İstemem sensiz Cennetü hûrî
   Cennatü hûrî Etme gurûri Aferin **Nûrî** Sâhib gâzelsin

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 120a;* Cönk 22, v. 77; Cönk 185, v. 120.

A.
1/3: tul-i emelsin: tûlü emelsin-1936: 168.
2/1; 2/2: aşkınla: aşkile-1936: 168.
3/1; 3/2: vusla: vasla-1936: 168.
5/3: sâhib gazelsin: sahibi gazelsin-1936: 168.
C.
1. bendden sonraki bendler Oral ve Aydın'da 4, 2, 3 ve 5 bendler art arda gelecek şekilde oluşmuştur. krş. Onay 1933: 171; Oral 1936: 168; Aydın 2001: 279.

2. CÂN İÇRE CÂNSIN*

1. Ey vasl-ı cennet	Kıl câna minnet	Vay serv-i kamet	Cân içre cânsın
Kıl câna minnet	Vay serv-i kâmet	Cân içre cânsın	Bâğ-ı fidansın
Vay serv-i kâmet	Cân içre cânsın	Bâğ-ı fidansın	Şuh-i cihânsın
Cân içre cânsın	Bâğ-ı fidansın	Şuh-i cihânsın	Gözden nihânsın
2. Üftaden oldum	Gül gibi soldum	Sor bana noldum	Cevrinle cânân
Gül gibi soldum	Sor bana noldum	Cevrinle cânân	Oldum perîşân
Sor bana noldum	Cevrinle cânân	Oldum perîşân	Ey fitne devran
Cevrinle cânân	Oldum perîşân	Ey fitne devrân	Âhir zamânsın
3. Bir hûb edâsın	Pek dilrubâsın	Leyk pür cefâsın	Sırrın bilinmez
Pek dilrubâsın	Leyk pür cefâsın	Sırrın bilinmez	Nakşın alınmaz
Leyk pür-cefâsın	Sırrın bilinmez	Nakşın alınmaz	Mislin bulunmaz
Sırrın bilinmez	Nakşın alınmaz	Mislin bulunmaz	Bir nevicivânsın
4. Âşufte hâlim	Def et melâlim	Gel bârî zâlim	Lutfet ne dersem
Def et melâlim	Gel bârî zâlim	Lutfet ne dersem	Ol bana hem dem
Gel bârî zâlim	Lutfet ne dersem	Ol bana hem dem	Gönlümde herdem
Lutfet ne dersem	Ol bana hem dem	Gönlümde her dem	Günden ayânsın
5. Ettinse âhi	Fethetdi mâhi	Aşk-ı ilâhi	Var sende gayet
Fethetdi mâhi	Aşk-ı ilâhi	Var sende gayet	Hakk'dan hidâyet
Aşk-ı ilâhî	Var sende gayet	Hakk'dan hidâyet	**Nûrî** nihâyet
Var sende gayet	Hakk'dan hidâyet	**Nûrî** nihâyet	Sâhib dîvânsın

* *06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 119ab*.

A.
1/2; 1/3; 1/4: bâğ-ı fidansın: nevres fidansın-1933: 173; 2001: 280.
4/1: def et: re'et-1936: 169; 2001:280.
C.
krş. Onay 1933: 173; Oral 1936: 169; Aydın 2001: 280.

3.2.6. Murabba

1. ACIMAZ MI YÜREĞİN MERHAMETİN YOK MU SENİN*

1. Yine aldı gam u efkârı dil-i dağ-ı tenin
Acımaz mı yüreğin merhametin yok mu senin
Ne revâ cevri ola goncaya serv-i semenin
Acımaz mı yüreğin merhametin yok mu senin

2. Bunca kim derde kodun âşık-ı bî-çâreleri
Tîg-i cevrin ile açdın sîneme yâreleri
Dağ dağ oldu a kâfir ciğerim pâreleri
Acımaz mı yüreğin merhametin yok mu senin

3. Bunca cevretdiğini kimseler ey gül edemez
Ben gibi nâle vü nâlişleri bülbül edemez
Bunca efgânma kâfir de tahammül edemez
Acımaz mı yüreğin merhametin yok mu senin

4. Çünkü göğsünde yok insâfın a cânım nideyim
Varayım başım alıp özge diyâre gideyim
Sen git âğyâr ile gül oyna ben fâş edeyim
Acımaz mı yüreğin merhametin yok mu senin

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 8b;* Cönk 185, v. 19a; Cönk 249, v.76b.

A.
2/1: Bunca cevretdiğini kimseler ey gül edemez-1933: 175; 1936: 173; 2001:281.
2/2: Ben gibi nâle vü nâlişleri bülbül edemez-1933: 175; 1936: 173; 2001:281.
2/3: Bunca efgânma kâfir de tahammül edemez-1933: 175; 1936: 173; 2001:281.
2/4: Acımaz mı yüreğin merhametin yok mu senin-1933: 175; 1936: 173; 2001:281.
3/1: Bunca kim derde kodun âşık-ı bî-çâreleri-1933: 175.
3/1: Bunca bin derde kodun âşık-ı bî-çâreleri-1936: 173.
3/1: Bunca bir derde kodun âşık-ı bî-çâreleri-2001:281.
3/2: Tîg-i cevrin ile açdın sîneme yâreleri-1933: 175; 1936: 173; 2001:281.
3/3: Dağ dağ oldu a kâfir ciğerim pâreleri-1933: 175; 1936: 173; 2001:281.
3/4: Acımaz mı yüreğin merhametin yok mu senin-1933: 175; 1936: 173; 2001:281.
4/1: cânım: zalim-1933: 175.
4/3: fâş: zar-1933:175.
4/4: çekdiğim: çekdiceğim-1933:175.
C.
2 ve 3. bendler Onay, Oral ve Aydın'da yer değiştirmiştir (bkz. Onay 1933: 175; Oral 1936: 173; Aydın 2001: 281.).
krş. Onay 1933: 175; Oral 1936: 173; Aydın 2001: 281.

5. Derd-i aşkın komadı **Nûrî** mecâlim yetişir
Bu kadar çekmeye de kalmadı hâlim yetişir
Yetişir çekdiğim gayrı a zâlim yetişir
Acımaz mı yüreğin merhametin yok mu senin

3.2.7. Muhammes

1. EYÂ MAHZÛN DİLİ-SÛZÂNLARIN KALBİN EDEN EHYÂ*

1. Eyâ sultan-ı kevneyen şâh-i âlem bâis-i-eşyâ
Eyâ bâğ-ı behiştin reh-nümâsı serv-i müstesnâ
Eyâ mücrim usât-ı ümmete şefâat kılan cânâ
Eyâ muztarların destin tutup illetlere kimyâ
Eyâ mahzûn dili-sûzânların kalbin eden ehyâ

2. Habibâ hiç ki sensiz âşıka maksûd bulunmazdı
Cenâb-ı Hakk'a vasıl olmağa dâmen tutulmazdı
Dahi yevm-i haşrde defteri â'mâl sorulmazdı
Vücûdun olmasa âlem âdemden zâhir olmazdı
Senin şânın için levlâke buyurdu Hazret-i Mevlâ

3. Kudûm-ı hâk-i pâyınla senin ey nübüvvet-i zişân
Gubâr-ı reh-güzârın çün olubdur nüh felek hayrân
Şehâ cennet Burâk-ı yümn-i teşrîfinle ser-gerdân
Huzûra peyk-i Cîbril ile davet eyledi Yezdân
Bu mazmûnu eder îmâ ki Sübhâne'l-lezi esrâ

4. Seni Hakk nûr-ı zatından yaratdı ey Hudâvendâ
Misâlin gelmemiş gelmez ki senin cümleden âlâ
Zuhûrun rahmete'n-lil âlemin kıldığı çün cânâ
Kudûmunla müşerref olmak isterler idi hâlâ
Ser-â-pâ âsûmân ehli görünce dediler Ehlâ

---

* *06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 3b.*

A.
11/4: kim: cân-2001: 282.
14/1: Izrâr-ı goncayı zikret açılsın dehânında-2001: 282.
C.
12. bendin ilk dizesinin baş kısmı Onay ve Aydın'da yoktur (bkz. Onay: 1933: 176; Aydın 2001: 282).
krş. Onay 1933: 176; Aydın 2001: 282.

5. Getirdi Hazret-i Cibrîl buraki vasl-ı kâbeyne
Tutuşdu lerze arız oldu ol dem hattı kevneyne
Azîmet etdi vahîd çün mulâkî oldu isneyne
Geçüb lâhûti âlemden serirî Kâbe kavseyn
Takarrübde terakkî tahtı gâhi milki ev ednâ

6. O şâh-ı matlab-ı uşşâk o burc-i mâh-i tâb işrâk
Misâlin görmemiş âfâk ana mahsûsdürür ancak
Ziyây-ı nûruna ol Hakk-ı zatin etdi müstagrak
Resûl-i sâdık-ı mutlak şef'-i akdem ü esbâk
Habîb-i asfiyâ-yı Hakk ki ol mâ-yuhâ

7. Odur ey Hâliku'l-gufrân u rahmet sâhibü'l-ihsân
Odur mahbûb'ı rahmân mü'minine rehberi imân
Nice fahreylemez dergâhına mensûb olan insân
O şahen-şâhdır fermânının münkâdi ins ü cân
Nübüvvet hâtemi tahtındadır dünyâ ve mafihâ

8. Usât-ı ümmete elbet edüpdür merhamet şefkât
İânet âtifet nusret anındır kuvve-i kudret
Ulu-yı devlete mâlik ki oldu sâhibi rif'at
Emîn-i mahremi izzet vücûd-ı âleme rahmet
Delîl-i rah-ı devlet reh-nüma-yı Cennetü'l me'vâ

9. Rızâ-yı pâki ta'lim etdi muztar halka öğretdi
Harîm-i zati envâr-ı sıfâta reh-nümâ yetdi
İkilik perdesin hâsıyet-i ihlâs ile yırtdı
Hakk'ın tevhîdini mir'ât-veş uşşâka arz etdi
Anın çün ismi ismiyle yazıldı nûr ile hemtâ

10. Maâlin anla ey dil nutkunun kıl mebdein tefhîm
Hakîkat ilmini ilm-i ledünden eylemiş taksîm
Cihânı, hânümânı cânu cânânu edib teslîm
Bu tevhîdi ifâde eyleyen bir has kelâmdır kim
Lisân üzre hafifdir eşkâl-i mizânı bî-hemtâ

11. Tegâfülle sakın devretme ey dil sen bu devrânı
Bulub bir ârifi billâhi bahşet yoluna cânı
Buyur gel hânikâhı aşka gir bul derde dermânı
Hulusâne anınla kim ederse zikr-i Yezdân'ı
Der-i düzâhı bendeyler behişt bâbın eder iclâ

12. Güşâd etsin sımah-ı ibretin emr-i rızadan kim
Esirge cânını dünyâ ve ukbâda belâdan kim
Hulusâne tutar dâmanı her kim enbiyâdan kim
Kulûbu tasfiye eyler gubâr-ı masivadan kim
Füyûzat-ı ilâhîye anınla olısar peydâ kim

13. Kevâkib-i semâdan artuk isyanım değil ta'dâd
Olursa yâ habîb-i muhterem senden olur imdâd
Visâlinle kerem kıl sevdiğim kıl gönlümü âbâd
Esîrim kapuna geldim derinden eyleme ib'âd
Şefâat kânisin mahzûn gelen mesrûr gider Hakk'a

14. Izrâr-ı goncayı zikret açılsın gül dehânında
Temevvüç eylesin deryâ-yı ezkârın zebânında
Dil ü cânı nisâr et nefs ü eşyânın meyânında
Kimin âhir kelâmı olsa bu cârî lisânında
Olur ol dâhil-i cennet ana şek eyleme asla

15. Tecellî âleminde hânıkâh-i aşkı bulanlar
Merâyâ-yı mecâzîden mücerret oldu hep anlar
Ulu vü kadre erdi Mustafâ 'ya cân veren canlar
Anın ırsiyesinden iktibâsa mazhâr olanlar
Karîni lutfa şâyeste buyurdu innemâ yahşâ

16. Şehâ Tokadî **Nûrî** cürmile şermendir dâim
Anınçün kalbi mahzûn hatır-ı üfkendedir dâim
Gözüm gönlüm hemân dünya ve ukbâ sendedir dâim
Heva-i kemteri **Nûrî** derinde bendedir dâim
Gubâr-ı hâk-i-pâyini eder dü-çeşmine tütây

3.2.8. Müseddesler

1. Kİ SENSİN CÜMLENİN SULTÂNI FAHR-İ ENBİYÂ CANÂ*

1. Olubdur zat-i pâkin Hakk habîbi Mustafâ cânâ
Zuhürun rahmetenlilâlemin kıldı Hudâ cânâ
Cemâlin pertev-i nüriyle doldu mâsivâ cânâ
Münevverdir yüzünden ser-be-ser arz-ı semâ cânâ
İki âlem bulubdur âb-ı rüyundan nemâ cânâ
Ki sensin cümlenin sultânı fahr-i enbiyâ cânâ

2. Semâvat ü zeminin âfitâb-ı enveri sensin
Dü-âlem pâdişâhı ins ü cinin rehberi sensin
Hudânın sevgili mahbübu Hakk peygamberi sensin
Senin hükmündedir cümle nebiler serveri sensin
İki âlem bulubdur âb-ı rüyundan nümâ cânâ
Ki sensin cümlenin sultâm fahr-i enbiyâ cânâ

3. Daha var olmamışken halk-ı âlem âşina ağyâr
Bilinmezden mukaddem nedügin şol âşikâr esrâr
Yaratmışdır seni ol nûr-ı zatından gani Gaffâr
Sana geldi nübüvvet hâtemi ey Ahmed-i Muhtâr
İki âlem bulubdur âb-ı rüyundan nümâ cânâ
Ki sensin cümlenin sultânı fahr-i enbiyâ cânâ

---

*Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 156,v. 69b.

A.
5/1: Yetişir Nûrî-i miskin-i pür-taksîre imdâdın-1936: 174; 2001: 285.
5/3: Durûd etti dehanı halka ismü paki evradın-1933: 195.
5/3: Vürût etdi dehân-ı halka pâk-i ism-i evrâdım-1936: 174; 2001: 285.
C.
Cönkte 1, 2 ve 3. bendler bulunmamaktadır (bkz. Onay 1933: 195; Oral 1936: 174; Aydın 2001: 285).
krş. Onay 1933: 195; Oral 1936: 174; Aydın 2001: 285.

4. Sen ol sultân-ı zî-şân şüphesin mahbûb-ı Mevlâsın
Mürüvvet kânisin, bahri vefâsın, âlem ârasın
Acep sen kangı burcun mâhısın şûh-ı dilârâsın
Bilinmez künh-i zatin cümle âlâlardan âlâsın
Ki sensin cümlenin sultanı fahr-i enbiyâ canâ
İki âlem bulubdur âb-ı rûyundan nümâ canâ

5. Yetişir **Nûrî** ahkâr, pür kusûr-ı miskîne imdâdın
Bu âlem mu'ciz-i âsârın ile oldu irşâdın
Vürûd etdi dehân-ı gam-ı pâkî halka evradın
Yedi göklerde çağrılur Muhammet Mustafâ adın
Ki sensin cümlenin sultanı, fahr-i enbiya canâ
İki âlem bulupdur âb-ı rûyundan nümâ canâ

2. İNÂYET MAĞFİRET RAHMET MÜRÜVVET SENDEDİR YÂ RABB*

1. Kaçan kim cân u dil cürmün ile şermendedir yâ Rabb
Günâhımdan hemîşe çeşm-i dil giryendedir yâ Rabb
Ümîd-i mağfiretle rûz-ı şeb nâlendedir yâ Rabb
Velî rûy-ı siyâhdır hâtırım üfkendedir yâ Rabb
Hacâlet ma'siyet cürm ü kabâhat bendedir yâ Rabb
İnâyet mağfiret rahmet mürüvvet sendedir yâ Rabb

2. Tebâh kim nâzenîn ömrüm geçürdüm dâr-i dünyâda
Tutuldum mâcerâ-yı aşkile bir özge feryâda
Tegâfül eyledim bir hâsılım yok kaldım arâda
Yanubdur murg-i cân kânûn-ı cehiyle bu sevdâda
Hacâlet ma'siyet cürm ü kabâhat bendedir yâ Rabb
İnâyet mağfiret rahmet mürüvvet sendedir yâ Rabb

Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 141a.

A.
1/4: siyâhdır: siyâhım-1933: 185.
1/4: siyâhdır: siyâhın-1936: 182; 2001: 286.
2/1: Çekildikte o demde yâ Kerim efali mizanım-1933: 185.
2/2: Veli hadden tecavüzdür riyavü ucbü isyanım-1933: 185.
2/3: Gâfûr isminle afvet cürmümü bağışla noksanım-1933: 185.
2/4: Kerem senden Zebanî destine verme giribanım-1933: 185.
2/3: tegâfül: tecâhül-1936: 182; 2001: 286.
2/3: hâsılım: amelim-1936: 182; 2001: 286.
2/3: kaldım: aldım-2001: 286.
2/4: yanubdur: bitürübdür-1936: 182; 2001: 286.
3/1: Tebah kim nazenin ömrüm geçirdim dari dünyada-1933: 185.
3/2: Tutuldum macerayı aşkıla bir özge feryada-1933: 185
3/3: Tecahül eyledim bir hasılım yok kaldım arada-1933: 185
3/4: Yanupdur murgı can kânuni cehliyle bu sevdada-1933: 185
3/2: mıhı: sîhı-1933: 185.
3/2: mıhı: mâhı-2001: 286.
3/3: İlâhî silsili isyânımı gerdanıma takma-1936: 182; 2001: 286.
3/4: Habîbin aşkına lütfet cehennem nârıma yakma-1936: 182; 2001: 286.
4/1: Yarın ruzi cezada defteri âmalime bakma-1933: 185.
4/2: Kabul eyle kerem kıl sîhı cürmüm başıma kakma-1933: 185.
4/3: İlâhî silsili isyanını gerdanıma takma-1933: 185.
4/4: Habibin aşkına lütfen cehennem narına yakma-1933: 185.
5/2: arz eylemek: arz etmek-1936: 182.
5/4: azâbından: itabından-1936: 182.
C.
4. bend Onay'da 2. bendde geçmektedir (bkz. Oral 1933: 185).
5. bend Aydın'da yoktur (bkz. Aydın 2001: 286).
krş. Onay 1933: 185; Oral 1936: 182; Aydın 2001: 286.

3. Yarın rûz-i cezâda defter-i a'mâlime bakma
Kabûl eyle kerem kıl mıhı cürmüm başıma kakma
Habîbin aşkına lütfet cehennem nârına yakma
İlâhî silsili isyânımı gerdânıma takma
Hacâlet ma'siyet cürm ü kabâhat bendedir yâ Rabb
İnâyet mağfiret rahmet mürüvvet sendedir yâ Rabb

4. Çekdikde o demler yâ kerîm ef'âl ü mîzânım
Velî hadden tecâvüzdür ziyâde aceb isyânım
Gaffûr isminle afv et cürmümü bağışla noksânım
Kerem senden zebânî destine verme girîbânım
Hacâlet ma'siyet cürm ü kabâhat bendedir yâ Rabb
İnâyet mağfiret rahmet mürüvvet sendedir yâ Rabb

5. Ki ben bir mücrmim âsî kulum **Nûrî** günahkârım
Ne haddimdir sana arz eylemek hâlî dil-i zârım
Bilirsin ki hevâ-yı nefs-i bedkâre giriftârım
Azâbından emîn eyle sığındım sana gâffârım
Hacâlet ma'siyet cürm ü kabâhat bendedir yâ Rabb
İnâyet mağfiret rahmet mürüvvet sendedir yâ Rabb

3. GEREK ELBET SÜLÛK ERBÂBINA BİR ÂŞİNÂ ÂŞIK*

1. Tabîbler câm-ı vaslın derde kılmazlar devâ âşık
Niçin oldun düşüb bu derd-i aşka mübtelâ âşık
Özün şâh-ı velâyetden taraf çek bir yana âşık
Dilersen menzil-i kûy ü habîbe rehnümâ âşık
Bulub bir yâr-ı sâdık âşinâ kıl sen sana âşık
Gerek elbet sülûk erbâbına bir âşinâ âşık

2. Muhibbî yâr-ı gar bul kendine kem arkadaş etme
Sevib ayrılma andan ayrılıb îmâ-yı fâş etme
Nisâr etme akl-ı kişverini serden terâş etme
Sakın âvâze-i âhınla sen esrârı fâş etme
Bulub bir yâr-ı sâdık âşinâ kıl sen sana âşık
Gerek elbet sülûk erbâbına bir âşinâ âşık

3. Nihâl-i gonca-i maksûdı ey dil dermek istersen
Tamâm et bâgıbândan el tut ikrâr vermek istersen
Soyun varlık libâsın bezmi hassa girmek istersen
Hakîkat câmesin gey kurb-i vasla ermek istersen
Bulub bir yâr-ı sâdık âşinâ kıl sen sana âşık
Gerek elbet sülûk erbâbına bir âşinâ âşık

---

*Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 154b.

A.
1/3: Dilersen menzili köyi habibe rehnüma âşık-1933: 201.
1/3: Özün şâh-ı velâyetden taraf bir yana âşık-1936: 179; 2001: 289.
1/4: kûy ü habîbe: kurb ü habîbe-1936: 179; 2001: 289.
2/1: Nihâl-i gonca-i maksûdı ey dil dermek istersen-1933: 201; 1936: 179; 2001: 289.
2/2: Tamâm et bâgıbândan el tut ikrâr vermek istersen-1933: 201; 1936: 179; 2001: 289.
2/3: Soyun varlık libâsın bezmi hassa girmek istersen-1933: 201; 1936: 179; 2001: 289.
2/4: Hakîkat câmesin gey kurb-i vasla ermek istersen-1933: 201; 1936: 179; 2001: 289.
3/1: Muhibbî yâr-ı gar bul kendine kem arkadaş etme-1933: 201; 1936: 179; 2001: 289.
3/2: Sevib ayrılma andan ayrılıb îmâ-yı fâş etme-1933: 201; 1936: 179; 2001: 289.
3/3: Nisâr etme akl-ı kişverini serden terâş etme-1933: 201; 1936: 179; 2001: 289.
3/4: Sakın âvâze-i âhınla sen esrârı fâş etme-1933: 201; 1936: 179; 2001: 289.
C.
1/3. dize Onay'da bulunmamaktadır (bkz. Onay: 1933: 201).
d. 6, 12, 18, 24, 30: Gerek elbet sulûk erbabına bir rehnüma âşık-1933: 201.
2 ve 3. bendler Onay, Oral ve Aydın'da yer değiştirmiştir (bkz. Onay 1933: 201; Oral 1936: 179; Aydın 2001: 289).
5. bend cönkte ve Onay'da bulunmamaktadır (bkz. Onay 1933: 201).
krş. Onay 1933: 201; Oral 1936: 179; Aydın 2001: 289.

4. Dilâ gel evvel öğren râh-ı İslâm'ı şerîatden
Ki sonra el uzat der meyveyi bâğ-ı tarîkatdan
Hulûsi mârifet erbâbına çek sâf-ı sîretden
Eğer içmek dilersen curâ-yı câm-ı hakîkatdan
Bulub bir yâr-ı sâdık âşinâ kıl sen sana âşık
Gerek elbet sülûk erbâbına bir âşinâ âşık

5. Gonca-i maksudu ey dil dermek istersen
Temam et bâğıbândan el tur ikrar varmak istersen
Soyun varlık libâsın bezm-i hâssa girmek istersen
Hakîkat câmesin gey kurb-ı vusla ermek istersen
Bulub bir yâr-ı sâdık âşinâ kıl sen sana âşık
Gerek elbet sülûk erbâbına bir âşinâ âşık

6. Taakkul eyleyib tut dâmen-i 'ilm ile âmilden
Şiâr-ı imtihân aşk ile bahset avâmilden
Yakininden karîni hemdem ol umma vefâ elden
Bu taalluk **Nûrî** ben gûş eyledim bir ehl-i kâmilden
Bulub bir yâr-ı sâdık âşinâ kıl sen sana âşık
Gerek elbet sülûk erbâbına bir âşinâ âşık

4. BENİM SEN PÂDİŞÂHIMSIN KABÛL EYLE NİYÂZIM GEL*

1. Habîbâ kenz-i dilde sensin ancak gizli râzım gel
Ulaşdır râh-ı Hakk'a rehber ol râh-ı mecâzım gel
Derûnum derdine bir çâre eyle çâre-sâzım gel
Tabîbim şâh-levendim dil-pesendim işve-bâzım gel
Enîsim hem demim cânım efendim şehr-i nâzım gel
Benim sen pâdişâhımsın kabûl eyle niyâzım gel

2. Gidib ağyâr ile zevk u safâ ey nevcivân etme
İşim bülbül gibi hasr-ı sitemle bur figân etme
Tüvânım kalmadı cevr ü cefâyı el-amân etme
Edersen de habîbim kâhice et her zamân etme
Enîsim hem demim cânım efendim şehr-i nâzım gel
Benim sen pâdişâhımsın kabûl eyle niyâzım gel

3. Beni Mecnûn edib pervâne-veş aşkınla yandırma
Takıb sevdâ-yı zülfün başıma dehri dolandırma
Firâkın zehrîni nûş etdirib gönlüm bulandırma
Visâlin şerbetin sun âşıkın derde boyandırma
Enîsim hem demim cânım efendim şehr-i nâzım gel
Benim sen pâdişâhımsın kabûl eyle niyâzım gel

---

*Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 180a.

A.
1/2: ulaşdır: eriştir-1933: 195.
1/2: ulaşdır: yetişdir-1936: 180; 2001: 291.
1/4: tabibim: habibim-1933: 195.
2/1: Esiğin kulluğundan derdimendin bir kadem gitmez-1933: 195.
2/2: Sadakatli güzelde hatırı uşşakı incitmez-1933: 195.
2/3: Muhabbetsiz meyanı yaseminde verdi ter bitmez-1933: 195.
2/4: Bana karşı güzel sevsem de tahsili vefa etmez-1933: 195.
5/1: Eşinin koltuğundan derd-mendin bir kadem gitmez-1936: 180; 2001: 291.
5/3: Muhabbetsiz meyânı yaseminde verd-i ter bitmez-1936: 180; 2001: 291.
6/1: giriftar: sevdâ-1936: 180; 2001: 291.
6/3: kimi: anı-1936: 180; 2001: 291.
C.
2. bend Onay'da bulunmamaktadır (bkz. Onay 1933: 195).
4. bend Onay, Oral ve Aydın'da bulunmamaktadır (bkz. Onay 1933: 195; Oral 1936:180; Aydın 2001:291).
krş. Onay 1933: 195; Oral 1936:180; Aydın 2001:291.

4. Senin aşkınla cânâ başımı sevdaya saldım ben
Gark ile göz göre gavvâs olub bu bahre daldım ben
Ben hasretde kaldım elemdir artık bunaldım ben
İlaç ise verdüğün bu derdi cânâ senden aldım
Enîsim hem demim cânım efendim şehr-i nâzım gel
Benim sen pâdişâhımsın kabûl eyle niyâzım gel

5. Eşinin derd-mendin kulluğundan bir kadem gitmez
Sadâkatli güzel de hatır-ı uşşakı incitmez
Muhabbetsiz meyânı yaseminde verd-i ter bitmez
Sana karşı güzel sevsem de tahsil-i vefâ etmez
Enîsim hem demim cânım efendim şehr-i nâzım gel
Benim sen pâdişâhımsın kabûl eyle niyâzım gel

6. Beni rüsvâ-yi giriftar eyleyen zülf-i kemendindir
Veli derdi verib dermân eden hep yine kendindir
Kimi ihsânına şâyân edersen dil pesendindir
Bu bîkes abdi âciz işte **Nûrî** derd-mendindir
Enîsim hem demim cânım efendim şehr-i nâzım gel
Benim sen pâdişâhımsın kabûl eyle niyâzım gel

5. BUDUR EY FERD-İ BÎ ÇÛN ZAT-İ PÂKİNDEN MÜNACÂTIM [*]

1. Tebâh kim zulmet-i hicrile geçdi fikr ü evkatım
Nasîb olmadı bir kez yâr ile mihr-i mülâkatım
Küdûrat-ı havâda kaldı yâ Rabb gün gibi zatım
Gubâr-ı mâsivâdan pâk kıl ikbâl-i mir'âtım
Medet yâ Kadiyyü'l-hacat kabûl et arz-ı hacatım
Budur ey ferd-i bî çûn zat-i pâkinden münacâtım

2. Ne hâsıldır bana bu kulzim-i aşkın kenârında
Garaz ancak bekâm olmak anın yoklukla varında
İki çeşmi kalupdur feyzi cudun intizârında
Süründürme beni dünyâ için kesret diyârında
Medet yâ Kadiyyü'l-hacat kabûl et arz-ı hacatım
Budur ey ferd-i bî çûn zat-i pâkinden münacâtım

3. Gezer bu dehr-i dunu lâübalî bî-nevâ her dem
Gine senden olur zahm-i dili dîvâneye merhem
Yönüm dergâhına tutdum ne dersem her ne söylersem
Gönül hayrette cân hasretde ten âlûde vü pür-gam
Medet yâ Kadiyyü'l-hacat kabûl et arz-ı hacatım
Budur ey ferd-i bî çûn zat-i pâkinden münacâtım

---

[*] *Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 156, v. 70b.*

A.
C.
Cönkteki bendler eksiktir. (Onay 1933: 186; Oral 1936: 176; Aydın 2001: 294'te şöyledir: "Tebâh kim zulmet-i hicrile geçdi fıkr ü evkâtım/ Nasib olmadı bir kez yâr ile mihr-i mülâkatım/ Küdürat-ı havâda kaldı yâ Rabb gün gibi zatım/ Gubâr-ı mâsivâdan pâk kıl ikbâl-i mirâtım; Efendim sensin ancak vâkıf-ı âgâh-ı esrârım/ Kime arzeyleyeyim künc-i gönülde olan efkânm/ Hayâ-yı nefsile saçdım savurdum eldeki varım/ Elim tut vakdıdır yok destigârim çâr u nâçârım; Budur ey ferd-i bîçün zat-i pâkinden münâcâtım/ Ne hâsıldır bana bu kulzim-i aşkın kenârında/ Garaz ancak bekâm olmak anın yoklukla yarında/ İki çeşmi kalubdur feyz-i cüdun intizârımda/ Süründürme beni dünyâ için kesret diyârında; Gönül hayretde cân hasretde ten âlüde vü pür-gam/ Gezer bu dehr-i dünu lâübâli bî-nevâ her dem/ Gene senden olur zahm-i dili dîvâneye merhem/ Yönüm dergâhına tutdum ne dersem her ne söylersem; Senin nârunla her dem Nûrî gönlün pür-ziyâ eyle/ Geçir var âleminden terk-i hübb-i mâsivâ eyle/ Hatama kıl atâ eksinle makbül ü recâ eyle/ Şelî'ım tabe mahşer ol Muhammet Mustafâ eyle/ Medet yâ Kadiyyü'l-hacat kabül et arz-ı hacatım.")
krş. Onay 1933: 186; Oral 1936: 176; Aydın 2001: 294.

6. ELİN ÇEK FÂRİĞ OL SEVDÂ-YI ŞÛH-I MEHLİKALARDAN*

1. Gel ey dil hûbrûlar ülfeti çekmiş gedâlardan
Sakın sen de gel imdi rağbetin çek pârsalardan
Vefâ resmi kesildi bâ-husûs ki âşinâlardan
Sevib tîr-i sitem çekme gönül ol kaşı yâylardan
Cefâ vü cevr-i çekmem dirsen âşık dilrubâlardan
Elin çek fârig ol sevdâ-yı şûh-ı mehlikalardan

2. Cehâlet demlerin terk et mey-i sahbâya meyletme
Özün kâmil edib alâdan ol ednâya meyletme
Düşüb Yakûb-veş Yûsuf gibi hasnâya meyletme
Hakîkî aşkla Mevlâ'yı bul Leylâ'ya meyletme
Cefâ vü cevr-i çekmem dirsen âşık dilrubâlardan
Elin çek fârig ol sevdâ-yı şûh-ı mehlikalardan

3. Hakîkat meşreb ol ukbâyı bul dünyâyı terk eyle
Geçib var âleminden var olan eşyâyı terk eyle
Hevâ-yı mâsivâyı çekdiğin sevdâyı terk eyle
Melâhat gülşeninden geç ruh-ı zîbâyı terk eyle
Cefâ vü cevr-i çekmem dirsen âşık dilrubâlardan
Elin çek fârig ol sevdâ-yı şûh-ı mehlikalardan

---

*Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 155a.

A.
2/2: alâdan: âlâ dahi-1933: 202.
4/1: pîr-i bûy-i: pîri bu da-1933: 202.
4/2: tab: nab-1933: 202.
4/2: sebûlardan: sübûlardan-1933: 202.
4/4: hûblardan: hûrbûlardan-1933: 202.
4/4: hûblardan: hupurlardan-1936: 175.
C.
krş. Onay 1933: 202; Oral 1936: 175; Aydın 2001: 295.

4. Meşâmm-ı himmet al bir pîr-i bûy-i müşk ü bûlardan
Şerâb-ı lâ'lin tab iç hürmeti kaldır sebûlardan
Eğer tahsîl edersen inzivâyı hal bûlardan
Muhabbet riştesin kes rağbetin çek hûblardan
Cefâ vü cevr-i çekmem dirsen âşık dilrubâlardan
Elin çek fârig ol sevdâ-yı şûh-ı mehlikalardan

5. Özün Mecnûn edib Mevlâ'yı bul Leylâ'yı firkatde
Belâ vâdilerinden geç otur sahrâ-yı sohbetde
Libâs-ı fakrî gey koyma serin iklim-i kesretde
Hemân **Nûrî** gibi gözle rızâ-yı künc-i vahdetde
Cefâ vü cevr-i çekmem dirsen âşık dilrubâlardan
Elin çek fârig ol sevdâ-yı şûh-ı mehlikalardan

7. FEZÂ BÂĞINDA GONCA NEV-NİHÂL BİR GÜL- FİDÂNIM VAR [*]

1. Bu gün kayd-ı sivâyı câme-i sevdâyı terk etdim
Olub Mecnûn-ı Mevlâ rüyet-i Leylâ'yı terk ettim
Bu sevdâ-yı cünûniyet ile dünyâyı terk etdim
Hemân dünyâ değil dünyâ ve mâfihâyı terk etdim
Fakat âlemde bir gül yüzlü nâzik nev-civânım var
Fezâ bâğında gonca nev-nihâl bir gül- fidânım var

2. Dil-i kâşanede câmi kanâat leb be leb doldu
Şükûh-i saltanat indimde bir zıll-ı hayâl oldu
Bihamdillâh gönül kayd-ı sivây-ı atdı kurtuldu
Atub minnet yükün gamdan geçüb andan ferâh buldu
Fakat âlemde bir gül yüzlü nâzik nev-civânım var
Fezâ bâğında gonca nev-nihâl bir gül- fidânım var

3. Acep bîgâneler geç der mi ey dil şîvekârımdan
Ne mümkün el çekem sevda-yı zülf-i mişbârımdan
Cihânda hâsılım yok mâl ü mülkü gayr-ı yarımdan
Sana **Nûrî** sual eyleseler dünyâda varımdan
Fakat âlemde bir gül yüzlü nâzik nev-civânım var
Fezâ bâğında gonca nev-nihâl bir gül- fidânım var

[*] *Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 25*.

A.
C.
Şiirin ilk iki bendi cönkte yoktur. (Onay 1933: 192 ve Aydın 2001: 298'de şöyledir: "Ben ol bir bülbül-i zârim ki gamdan bir fegâmm var/ Dehânım dürridür bahr-i âdemden dürr-feşâmm var/ Velâkin bu Pâzâr sermâyeden haylî ziyânım var/ Ne bir eğlence yâr buldum ne bir kaşı kemânım var; Sana ben derd-i günlüm arzı kılmak ıktınm yok/ Firâkınla benim bir yerde ârâm u karânm yok/ Garîbim bîkesim bîdest ü pâyim elde varım yok/ Enisim hemdemim bir şevekârım gayrı yârım yok.")
krş. Onay 1933: 192; Aydın 2001: 298.

8. LÂFETÂ İLLA ALÎ LÂSEYFE İLLÂ ZÜLFİKÂR*

1. Hâcı Bektaş-ı Veli'nin bindiği cânsız dîvâr
Mazher-i nâr-ı Alî'dendir ana ol yâdigâr
Nârâ-i Düldül ederdi arş-ı âlâda karâr
Sat-hezâr bin kâfıri bir narada kıldı şikâr
Dedi aslanın Ali'dir kudretiyle girdigâr
Lâfetâ illâ Alî lâseyfe illâ Zülfikâr

2. Koydular başın o şâhın Kerbela meydânına
Basdılar parmakların şâhım Hüseyn'in kamna
Urdu şemşîri pelîd hiç kıymadan gerdânma
Bu hakâretler yaraşmazdı o şâhın şanına
Düşmedi kanı yere ol demde çağırdı gubâr
Lâfetâ illâ Alî lâseyfe illâ Zülfikâr

3. Emr-i Hakk'la Şâh Hüseyin ile Hasan oldu şehîd
Ağlaşub gökde melekler etdiler mâtem sedîd
Biz ki evlâd-ı Resül'uz eyleriz mâtem cedîd
Ol Yezid Mervânı Hakk etsin cinâmından baîd
İns ü cîn gökde melek hakkında eyler inkisâr
Lâfetâ illâ Alî lâseyfe illâ Zülfikâr

4. Eşidib bu hâli cennet ehli giydi kâreler
İki cihân ser-veri açdı derûnda yâreler
Nûrî Hakk'a karışıb gitdi ol demde mâh-pâreler
Haşredek kan ağlasın âşık-ı âvâreler
Bu muhabbeti şemidir ta haşredek böyle yanar
Lâfetâ illa Alî lâseyfe illâ Zülfikâr

Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 289, v. 31b.

A.
1/1: dîvâr: duvar-1933: 198.
1/2: nâr-ı: nuri-1933: 198.
4/2: yâreler: yerler-1933: 198.
4/3: ağlasın: ağlası-1933: 198.
C.
krş. Onay 1933: 198; Aydın 2001: 297.

9. İNÂYET-İ MAĞRİFET RAHMET KULA ANCAK HUDÂDANDIR*

1. Gel ey dil öz özin bil öz özün bilmek rızâdandır
Rızâ-yı aşkı tahsîl eyleyenler asfiyâdandır
Muhakkak illet-i isyâna himmet evliyâdandır
Hacâlet ma'siyet benden mürüvvet Murtazâ'dandır
Atâ vü merhamet şefkat-i şefâat Mustafâ'dandır
İnâyet mağfiret rahmet kula ancak Hüdâ'dandır

2. Bu gün her kim ki bunda etdiği noksânını bilmez
Yarın nârı cehennemle yanar ol kul ki kurtulmaz
Maâzallâh düşer tamu azâbından necât bulmaz
O günde kimseden bir kimseye aslâ vefâ olmaz
Atâ vü merhamet şefkat-i şefâat Mustafâ'dandır
İnâyet zmağfiret rahmet kula ancak Hüdâ'dandır

3. Figân kim ehl-i mahşer zâr ile düşdükde feryâde
Azâb ehli o demde gark olur isyâna bar bâde
Meded yâ Rab o günde destigir olsun Âlî-zâde
Varıb Peygamberi âhir zamân mizânda imdâde
Atâ vü merhamet şefkat-i şefâat Mustafâ'dandır
İnâyet mağfiret rahmet kula ancak Hüdâ'dandır

**Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 149, v. 87b-88a*; Cönk 185, v. 180a.

A.
1/5, 2/5, 3/5, 4/5, 5/5: şefkat şefâat: şefkat mürüvvet-1933: 187; 1936: 183; 2001: 300.
2/4: kimseye: himâye-1936: 183; 2001: 300.
3/1: figân: efgân-1933: 187; 1936: 183; 2001: 300.
4/4: kibriyâ çün: kibriyâya-1933: 187; 1936: 183; 2001: 300.
5/2: Rehâ bulmak dilersen sen gel ol dilberleri Nûrî-1933: 187; 1936: 183; 2001: 300.
5/3: onlardır: olardır-1933: 187.
C.
krş. Onay 1933: 187; Oral 1936: 183; Aydın 2001: 300.

4. Dem-â-dem cürmünü fikr eyleyib ey dide kan ağla
Esirge cânını nâr-ı câhimden durma yan ağla
O rûzı rüstehîzi an hemân ağla hemân ağla
Salavât ver Resûl-ı kibriyâ çün her zamân ağla
Atâ vü merhamet şefkat şefâat Mustafâ'dandır
İnâyet mağfiret rahmet kula ancak Hüdâ'dandır

5. Hemîşe zikr ü fikret çâr-yâr-ı erleri **Nûrî**
Rehâ bulmak dilersen gel sev ol dilberleri **Nûrî**
Onlardır rûz-i mahşerde şefâat mazhâri **Nûrî**
Eğer âşık isen tut dâmen-i Peygamberi **Nûrî**
Atâ vü mağfiret şefkat şefâat Mustafâdandır
İnâyet mağrifet rahmet kula ancak Hüdâ'dandır

10. BU İKLİMDE BANA DURMAK MI YA GİTMEK SELÂMETDİR*

1. Beni sevdâ ile rüsvâ eden bir serv-i kâmetdir
Hemîşe gözlerimden dökdüğüm eşk-i nedâmetdir
Makâmın künc-i gamdır menzilim kûy-i melâmetdir
Bana uzlet sebebsiz gâlibâ bu istikâmetdir
İşim günden güne aksolmada yâ Rabb ne hikmetdir
Bu iklimde bana durmak mı ya gitmek selâmetdir

2. Elif kaddim gam-i gerdûn büküb dâl eyledi câna
Buhâr-ı dûd-ı dil azm-i semâ etse yeri var ha
Fegân u nâlişim tesîr kılmaz kimseye asla
Vefâlar umduğum yerden cefâlar arzolur hâlâ
İşim günden güne aksolmada yâ Rabb ne hikmetdir
Bu iklimde bana durmak mı ya gitmek selâmetdir

3. Safâ-yı vakt-i ülfet şâh-ı devlet ber-tarâf oldu
Cüyûş-i cevr-i yâr âlâm-ı firkat ber-tarâf oldu
Leyâl-ı derd-i gam dil-cûy-ı hasret ber-tarâf oldu
Uzandı kahr-ı a'dâ kahr-ı gurbet ber-tarâf oldu
İşim günden güne aksolmada yâ Rabb ne hikmetdir
Bu iklimde bana durmak mı ya gitmek selâmetdir

4. Şehâ yeldim, yoğurdum bunca yıl aşkınla velhasıl
Cihân mülkünde hâlâ olmadım bir devlete nâil
Şikest etdim yolunda câmî ömrüm eyledim zâil
Ne denlü tedbîr etdim olmadı takdîrine nâil
İşim günden güne aksolmada yâ Rabb ne hikmetdir
Bu iklimde bana durmak mı ya gitmek selâmetdir

---

*_Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 157, v. 24_; Cönk 156, v. 73.

A.
1/3: kûy-i melâmetdir: köyi melâmettir-1933: 188.
4/1: yoğurdur: yöğürdüm-1933: 188.
C.
krş. Onay 1933: 188; Aydın 2001: 303.

5. Bana **Nûrî** gelen senden gelir ey Hâlik-i yektâ
Ne haddimdir sana senden teşekkî eylemek hâşâ
Beni sensin eden bu aşkla âlemlere rüsvâ
Fakat bir arz-ı hâldir sen şehinşâhe değil şekvâ
İşim günden güne aksolmada yâ Rabb ne hikmetdir
Bu iklimde bana durmak mı ya gitmek selâmetdir

11. BİLMEM NE ALÂMETDİR EYÂ SERV-İ KÂMET[*]

1. Keşfoldu bahâri çimenistanı nezaket
Gösterdi yine gülşene gül bûy-i letafet
Başdan başa dünyayı sürûr aldı temâmet
Aldı dili bülbülleri bir nâle-i hasret
Erdik de cihan bağına ezhâr-ı beşâret
Bilmem ne alâmetdir eyâ serv-i kâmet

2. Çiğdem çiçeği açdı, menefşeyle buluşdu
Birbirlerine müjde edip sardı gülüşdü
Ezhâr-ı çimen, seyrine hep başına üşdü
Sümbül de o vadide hemen geldi görüşdü
Nevrûzu hele görün baş açık dağlara düşdü
Eyyâm-ı şitâdan bulucak başı selâmet

3. Gördükce şükûfe-i çimeni hep başı açık
Zambak özünü gördü bu hâs bahçeye lâyık
Seyrinde nice kimseyi ol Rabbi Halâyık
Mestetdi bütün koymadı bir kimseyi ayık
Başlı başına ziynet edip reng-i şekâyık
Sahrâ-yı nezâketde varıp kılmış ikâmet

---

[*] *Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 139, v. 33b -34;* Cönk 22, v. 25b-26; Cönk 157, v. 32a.

A.
1/1: çimenistân-ı nezâket: çemenistân-ı nezâket-1936: 167; 2001: 305.
1/4: Erdik de cihân bâğına ezhâr-ı beşâret-1933: 83; 1936: 167; 2001: 305.
1/5: Aldı dil-i bülbülleri bir nâle-i hayret-1933: 83; 1936: 167; 2001: 305.
2/1: birbirlerine: birbirine-1936: 167; 2001: 305.
3/4: bir kimseyi: kimseyi-1936: 167; 2001: 305.
4/2: sanasın: sanırsın-1936: 167; 2001: 305.
4/3: Bülbüllere o dem düşdü âlâm-i teveggul-1936: 167; 2001: 305.
5/1: Rindane nigâh ile bakup Nerkisi şehlâ-1933: 183.
5/6: bağına: mülküne-1936: 167; 2001: 305.
6/1: tabur u karanfil: karanfil taburu-1936: 167; 2001: 305.
7/5: inciyle mücevher: dil-cûy-ı mücevher-1936: 167; 2001: 305.
C.
krş. Onay 1933: 183; Oral 1936: 167; Aydın 2001: 305.

4. Takındı hevâ vü hevesin başına sümbül
Serpildi sanasın ruh-ı cânânıma püskül
Bülbüllere düşdü o dem âlâm-ı tevaggül
Bî-çâreler ağlar, yüzüne karşı güler gül
Gül goncalarında göricek hâr eli bülbül
Ol dem yeniden tutdu yine bir dem-i fıkrat

5. Bir rind-i nigâhiyle ile bakıp nergis-i şehlâ
Ettdi bütün uşşakın olan aklını yağma
O reng-i melâhatla heman lâle-i hamrâ
Teşvîk-i visâl eyledi, dünyâ-yı ser â pa
Arzetdi yüzün nâz ile şebbû-yı semensâ
Gösterdi cihan bağına bir şevk-i tarâvet

6. Tabur u karanfil bürüyüb dehri donatmış
Evrâk-ı perîşânını birbirine katmış
Servî bir ayak üzre yeni hayrete batmış
Boy göstererek yâsemînle baş başa çatmış
Kartopu varıb mahfîce bir bağa yan atmış
Serkeşlik eder başına bilmem ne alâmet

7. Gördükde o serv-i kaddü nevreste nihâli
Cân bülbülünün kalmadı cisminde mecâli
Keşfoldu sühan bağı, cihân bâğı misâli
Var olsun anın dilde hemen aşk-ı kemâli
İnciyle mücevher gibi bu târîh-i sâli
Nûrî ne güzel şöylemiş ustadına rahmet

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. NÛRÎ MAHLASLI YENİ ŞİİRLER

4.1. Heceli Şiirler

1. YANINDA SEVGİLİ YÂR OLMAYINCA*

1. Aşk sevdâ nedir çekmeyen bilmez
Evvelâ başında hâl olmayınca
Bir yiğit gurbette el-hakk kalmaz
Yanında sevgili yâr olmayınca

2. Mevlâ her devleti bir kula virmez
Kimsenin hâlini kimse sormaz
Aşka mâşukunun lutfuna ermez
Kişi Mansûr gibi dâr olmayınca

3. Dostun bahcesinde güller bitsin
Şâkûyub dalında bülbüller ötsün
Bir yiğit ne ile bile gitsin
Hakkın inayeti vâr olmayınca

4. Hünerdir dünyâda sevdâyı bilmek
Ne için Ferhâd o dağı delmek
Kolay mı **Nûrî**'yâ güzel sarmak
Bülbül gibi âh u zâr olmayınca

** Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 249, v. 69a.*

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "koşma" başlıklıdır.

2. /..../ HIRÂŞ KALDI BU ACI SANA*

1. /…./cânına Lokmân bulmaz
   /..../ verir şimdi ilâcı sana
   /..../ aşkına ciğer tayanmaz
   /..../ miras kaldı bu acı sana

2. Düşüb yalvarasın hazreti Allâha
   Duâ eyle Âdem Safiyyullaha
   Üstüne farz oldı git Beytullâha
   Disünler dünyâda El-hâc sana

3. /..../ olan bize eylemez riyâ
   /..../ katığımızda hezârân kimyâ
   Hiç teşevvuk çekme âşık **Nûrî**'yâ
   Bu âlemde çokdur duâcı sanâ

Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 180, v. 46a.

C.
1/1, 1/2, 1/3, 1/4, 3/1, 3/2 dizelerin başındaki kelimeler cilt kesiği nedeniyle okunamadı. Bkz. Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 180, v. 46a.

3. ZARÂRIM GURBET İLLERDE[*]

1. Seyyâhım da iskân eyledim
   Karârım gurbet illerde
   Hiç kimseye dokunmasın
   Zarârım gurbet illerde

2. Yaradan sana muhtâcım
   Serde gezdirdim tâcım
   Salkım saçak işim gücüm
   Sararım gurbet illerde

3. Hâni ya benim erenlerim
   Sevib ve görenlerim
   Eşim dostum yârenlerim
   Ararım gurbet illerde

4. Bahcede açılan gülüm
   Dalında öter bülbülüm
   Nûrî'yâ yanan külüm
   Yararım gurbet illerde

[*] *Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 249, v. 70a.*

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "semâî" başlıklıdır.
Tokatlı Nûrî şiirlerinde 8'li kalıbı kullanmadığından bu tarz şiirlerin ona ait olmadığını düşünüyoruz.

4. LÜTF EYLE İNÂYET KIL[*]

1. Aşkınla cihân beste
   Lütf eyle inâyet kıl
   Derdinle bu cân (hân) hasta
   Lütf eyle inâyet kıl

2. Ey rahmeti çok Rahmân
   Âlem gözüme zindân
   Uçarsa kafesden cân
   Lütf eyle inâyet kıl

3. Bülbül gibi pür zârım
   Dâ'im yanar ağlârım
   Dahi kime yalvârım
   Lütf eyle inâyet kıl

4. Rahmân-ı Rahîm misin
   Gufrân-ı azîm misin
   Sultân-ı kerîm misin
   Lütf eyle inâyet kıl

5. Âşıklara ihsân et
   Derdlilere dermân et
   Vuslat yolın âsân et
   Lütf eyle inâyet kıl

[*] *Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 71, v. 38b-39;* Cönk 193, v. 15a; Cönk 218, v.21a.

C.
Bu tarz şiirlerin Tokatlı Nûrî'ye ait olmadığını düşünüyoruz.

6. Ey derdime dermânım
Kurbân yoluna cânım
Nem var dahi sultânım
Lütf eyle ‘inâyet kıl

7. Bî-çâreleri yâd et
Vîrâneler âbâd et
Nûrî kulunı şâd et
Lütf eyle inâyet kıl

5. NİYÂ (?) SÖYLEMEDİK DİLLER Mİ KALDI*

1. Arar iken Mecnûn Leylâyı buldı
Ağlayu ağlayu dîdeleri kan doldı
Meccâne ki sevda serime geldi
Niyâ (?) söylemedik diller mi kaldı

2. Altun kemer bağlar beline
Hakkın kelâmını almış diline
Şu yalan dünyâda bir yâr yolına
Gözümden akmadık seller mi kaldı

3. Çille-i kesretde bunca mihnetde
Arzumuz kalmadı hiçbir ‘illetde
Seyyâh-ı âlemde diyâr-ı gurbetde
Başıma gelmedik haller mi kaldı

4. İçmişim doluyu aşk şarâbından
Dinledim kelâmı Hak kitâbından
On iki tarîk hem dünya başdan
Nûrî’yâ bilmedik yollar mı kaldı

---

*Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 249, v. 68b.

C.
Bu şiir cönkün içerisinde “koşma” başlıklıdır.

6. ŞEFÎ-İ MÜZNİBÎN MUSTAFÂ DİREM*

1. Men arefe mülkinde irâde /…../
Meded ey Habîbi Kibriyâ direm
Tut elimden kaldır ruz-ı cezâda
Şefi'ül müznibîn Mustafâ direm

2. Geldi bu âleme Şâh-ı Enbiyâ
Nûr-ı şerîfi görsün livâ
Buyurdı mahbûb-i Hudâ fenâ
Hakîkat Aliyyü'l-Murtezâ direm

3. Sensin bu cihânda şâh-ı serverî
Oldı ocağının **Nûrî** gevheri
Dûr etme bâbından gayrı kemteri
El amân efendim cân-fedâ direm

Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 156, v. 18.

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "koşma" başlıklıdır.
Şiirin son dörtüğünde geçen " Gevherî" sözünün şiirin Tokatlı Nûrî'ye aidiyeti konusunda şüphe uyandırmaktadır. Ancak Şükrü Elçin'in "Gevherî Divanı" adlı eserinde bu şiire rastlanmamaktadır.

7. GÖNÜL ALLÂHA ÂŞIKDIR YEĞLEMEZ*

1. Yine cûş eyledi ummânı aşkın
Gönül Allâha âşıkdır yenilmez
Cülûs etdi bugün sultânı aşkın
Gönül Allâha âşıkdır yeğlemez

2. Hayâli gönlüme doldu çü yârin
Vücûdından eser kalmadı ârın
Rakamı gitdi elden ihtiyârın
Gönül Allâha âşıkdır yeğlemez

3. Okundı sırrıma aşkın kitâbı
İşitdi şem'a yanandan hitâbı
Aradan kaldırub cümle hicâbı
Gönül Allâha âşıkdır yeğlemez

4. Irâg itmiş uzun gafletden âşık
Anınçün kalb-i şendir aynı açık
Yürekde âteşi var bağrı yanık
Gönül Allâha âşıkdır yeğlemez

5. Cihân envârla dolmuş serâpâ
Bir olmuş **Nûrî**'ye a'lâ vü ednâ
Görünmez gözine dünyâ ve ukbâ
Gönül Allâha âşıkdır yeğlemez

Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 171, v. 59a.

8. KEREM ET KULLARA YÂ HAYY YÂ KAYYÛM*

1. Tarîkat sırrını ayn-ı ayân et
   Hakîkat hâlini keşf-i beyân et
   Kerem et kullara yâ Hayy yâ Kayyûm

2. Gönüllerden kamu ref et hicâbı
   İşitsün gûş-ı cân andan hitâbı
   Okunsun dâimâ vuslat kitâbı
   Kerem et kullara yâ Hayy yâ Kayyûm

4. Sana lâyık efendim kul ne etsün
   Koyub kullığını ya kanda gitsün
   İnâyet eyle ağyârı unutsun
   Kerem et kullara yâ Hayy yâ Kayyûm

Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 59, v.10a.

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "İlâhi Nûrî" başlıklıdır. Şiirde mahlas yoktur.
İlk dörtlüğün bir dizesi eksiktir. Bkz. Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 59, v.10a.
Bu tarz şiirlerin Tokatlı Nûrî'ye ait olmadığını düşünüyoruz.

9. GÖNÜL SABR EYLE SABR EYLE HER ZAMÂN*

1. Feth olunca Hakk'dan yana yolumuz
   Gönül sabr eyle sabr eyle bir zamân
   Açılınca dost bâğında gülümüz
   Gönül sabr eyle sabr eyle her zamân

2. Hakk'dan erse n'ola bir gün saâdet
   Kalmaz yolda alır elbet hidâyet
   Erişince cezbe ile înâyet
   Gönül sabr eyle sabr eyle bir zamân

3. **Nûrî** Hakk'a tâlib erer murâda
   Gide hicâb hiç kalmasa arada
   Erişince o hazretden murâda
   Gönül sabr eyle sabr eyle her zamân

Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 199, v. 2a.

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "ilâhi" başlıklıdır.
Bu tarz şiirlerin Tokatlı Nûrî'ye ait olmadığını düşünüyoruz.

10. DONANDI SAHRÂLAR DAĞLAR SEVDÜĞÜM*

1. Geçdi vakt-i şitâ geldi nevbahâr
Küşâd oldı bağce bağlar sevdüğüm
Açıldı lâleler goncalar hezâr
Donandı sahrâlar dağlar sevdüğüm

2. Bezm-i gülistânda ey dil bülbül
Perde-i hicâba büründi gonca gül
Evrâk-ı sebzîl bezendi sünbül
Geldi zevk edecek çağlar sevdügüm

3. Çıkınca burcından bahar kevkebi
Aceb nerde bulsam sen gonca lebi
Nûrî hasretinden bülbüller gibi
Öter feryâd eder ağlar sevdügüm

*Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 87a.

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "koşma" başlıklıdır.

11. BÂDELER İLE NÛŞ-İ ŞERÂB EDERSİN*

1. Elin çek sevdiğüm ceng-i gazâdan
Varub gönlüm yıkub harâb edersin
Munkatı'dır korkmaz mısın Hüdâdan
Bâdeler ile nûş-i şerâb edersin

2. Tîşe-i himmetin Ferhâd edersin
Gülzâr-ı vaslı gül darbâr edersin
Yıkılmış gönlümi harâb edersin
Kâ'beyi yapmışça sevâb edersin

3. Eğer sen geçdinse sevdiğim benden
Hayâlin geçmedi tenden bedenden
Nûrî cândan bezdi cevrin çekmeden
Ne meyl virüb ne bir cevâb edersin

* *Mil. ktp. 06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 90a.*

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "koşma" başlıklıdır.

12. PÜR YÂRE GÖNÜL NEYLESÜN[*]

1. Olmaz bu derdin çâresi
   Bîçâre gönül neylesün
   İşlendi aşkın pâresi
   Pür yâre gönül neylesün

2. Encûm gibi dâim döner
   Kâhi çıkar kâhi iner
   Durmaz gece gündüz yanar
   Pervâne gönül neylesün

3. Pervâne kılurken heves
   Bu ten oldı âna kafes
   Eylenmez oldu bir nefes
   Seng-i seyyâra gönül neylesün

4. Yârına vâsıl olmadı
   Andan teselli almadı
   Cânında tâkat kalmadı
   Dîvâne gönül neylesün

5. Terk etti cümle pîşesin
   Arturdı aşk endişesin
   Satturdı **Nûrî**'ye şişesin
   Sadpâre gönül neylesün

---

[*] *Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 113, v. 95b;* Cönk 193, v. 36b, Cönk 155, v. 58b.

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "ilâhi" başlıklıdır.
Bu tarz şiirlerin Tokatlı Nûrî'ye ait olmadığını düşünüyoruz.

13. YANAR PERVÂNEYIM OL NÂRA KARŞU*

1. Eser aşkın yeli eshâra karşu
Öter bülbülleri gülzâra karşu
Cemâlin şulesinden tâbdârım
Yanar pervâneyim ol nâra karşu

2. Ne sabra tâkat olur görmez isem
Ne görsem göz duya envâra karşu
Yapar mimâr-ı aşkın dâr-ı âşkı
Yakar dildârânı dildâra karşu

3. Bu güle yâr olmayan âşkile yarın
Utanur Hazret-i Gaffâra karşu
Salâtında devâma irse âşık
Durur el kavşurub dildâra karşu

4. Odur inkârile ikrârı Mümin
Sanır inkârla olur ikrâra karşu
Görürsün **Nûrî**'yâ âşıklarına
Neler ihsân ider ağyâra karşu

Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 10, v. 28; Cönk 96, v. 54b.

14. NE KATÎ SÖZ EYLER NE ÜLFET EYLER*

1. Ey dîl senden geçmiş ol çeşm-i âhû
Şimdi kimler ile ünsiyet eyler
Rahmi yok âşıka o leb-i kevser
Ne katî söz eyler ne ülfet eyler

2. Düşmüş ağyâr ile zevk safâya
Tenezzül eylemez resm-i vefâya
İkâme gösterir cevr-i cefâya
Ne hakdan utanur ne firîb (?) eyler

3. Gönül çekmem dirsen dünya darlığın
Şu mamûr hânenin gör pazarlığın
Nûrî güldüğün iste varlığın
Bir gûn hâlin görür merhamet eyler

Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 91a.

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "koşma" başlıklıdır.

15. BU MEYDÂN ÖZGE MEYDÂNDIR*

1. Tarîkat kurb-ı rahmândır
Bu meydân özge meydândır
Hakîkat sırr-ı sübhândır
Bu meydân özge meydândır

2. Bu dil cândan ferâg ister
Ciğerde nice dâğ ister
Buna bir kalbi sâğ ister
Bu meydân özge meydândır

3. Bu meydanda satılur cân
Bu meydânda su olmaz kân
Olur bir demde bin kurbân
Bu meydân özge meydândır

4. Gelir meydâna âşıklar
Vücûdu aşka yanıklar
Aceb münkir ne sayıklar
Bu meydân özge meydândır

5. Bu yolda **Nûrî** serden geç
Bu erkân içre sırlar aç
Bu meydân içre kanlar saç
Bu meydân özge meydândır

Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 218, v. 46b; Cönk 74, v. 69.

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "ilâhi" başlıklıdır.
Bu tarz şiirlerin Tokatlı Nûrî'ye ait olmadığını düşünüyoruz.

16. ÇIKAR CÂNA ŞİKÂRIM DÂRA YAKINDIR*

1. Gezer şeydâ gönül gülzâr elinden
Meğer kim düşmemiz zâra yakındır
Zülf-i dilâverin çekmez elimden
Çıkar câna şikârım dâra yakındır

2. Kânûn-ı himmetde gezen bâzâra
Elbetde ser virür yanmaya nâra
Terk etdi hüdâ-yı rızâ ziyâde
Düşer pervâne dil nâra yakındır

3. Bûy-ı vefâ gelmez zülf-i hekimden
Sitemler arz olur gonca feminden
Böyle olursa **Nûrî** hicr-i gamından
Çeker gider bir diyâra yakındır

*Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 90b.

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "koşma" başlıklıdır.

17. NECİD ÇÖLDE GEZER CERÂNIM VARDIR*

1. Süheyldir ki cümle işleyib olur başların
   Ben de alam satam ol velvele eder kuşların
   Ussuz kalur kayaların daşların
   Necid Çölde gezer cerânım vardır

2. Yayla diler ki nedir dârda çâremiz
   Kâmil-i üstâz olan anlar yâremiz
   Ârif olan âyırt ider aramız
   Sende şübhe bende gümânım vardur

3. Âyırt eyle bunı ey **Nûrî**'yiz satrac
   Yayla kız diler Süheyl gelin gözin aç
   Pâdişâhlar bütün Süheyle muhtâc
   Bildiğim bu kadara nidânem vardur

*Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 273, v. 44b.

18. A SULTÂNIM HEMÂN İHSÂN SENİNDÜR*

1. Atâya lâyık olmak kula ne mümkündür
A sultânım hemân ihsân senindür
Yine kâdir olmaya bir ‘abd-i miskîn
A sultânım hemân ihsân senindür

2. İnâyet-i efnâyı olsa tâli
Gönülde nûr-ı Mevlâ ola lâmi
Ne vardır rahmet-i Rahmâna mâni
A sultânım hemân ihsân senindür

3. Keremler eyle Sultânım gedâya
Seni var kim anı sormaya sâye
Meğer senden inâyet ola mâye
A sultânım hemân ihsân senindür

4. Efendi kul yanılsa yolu buldur
Anın eksikliğin ana bildir
Ne denli suçlu ise yine kuldur
A sultânım hemân ihsân senindür

5. Esirge **Nûrî**’yi ey yâ Rabb-i Gaffâr
Fahîrindir yolunda kaldı naçâr
O miskînin sana lâyık seni var
A Sultânım hemân ihsân senindür

** Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 31, v. 4b.*

C.
Bu şiir cönkün içerisinde “ilâhi” başlıklıdır.
Bu tarz şiirlerin Tokatlı Nûrî’ye ait olmadığını düşünüyoruz.

19. ZÎNETİ BİZLERE OLMUŞ OLMAMIŞ*

1. Ne safâsın gördük devr-i cihânın
Devleti bizlere olmuş olmamış
Kırılsın ger dişi çerh-i gerdûnun
Zîneti bizlere olmuş olmamış

2. Nûş eyle dildârın lâl-i şerâbın
Nâzın üşdiği kalb-i harâbın
Ba'dezîn nâz ile olan ahbâbın
Ülfeti bizlere olmuş olmamış

3. **Nûrî** râh-ı hakdan kesme niyâzın
Başına tesellî olsun bu râzın
Tarîkin azdurmuş şeyh-i mücâzın
Himmeti bizlere olmuş olmamış

Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 84b.

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "koşma" başlıklıdır.

20. ÇEKTİ SANCAK ÂL-İ OSMAN YÜRÜDÜ*

1. Sâl /…./ Âl-i Osman üstüne
Rus kralı düşman yürüdü
Kendi meram etti suikasd etti
Çekti sancak Âl-i Osman yürüdü

2. Tuna yalısında koptu kıyamet
Kuruldu bir azim cenk sadâ-i âfet
Âleme şâyi oldu işbu alamet
Kalmadı âlemde insan yürüdü

3. Saf be saf durdular ibtidasından
Nişan verdi Hasan Kerbelasından
Doldu bu âsuman hû sadâsından
Hep leşker-i ehl-i iman yürüdü

4. Kıldılar ezelden ne ise kanun
Asâkir-i İslâm aldılar nâmûn
Cümle şehidân ettiler medfûn
Düşman içre âh ü efgân yürüdü

5. Dediler giderse böyle yamandır
Böyle tiğ yemedik hayli zamandır
Baktılar gördüler hâl perişandır
Millete ihbâra efsân yürüdü

---

* *Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 240, v. 13b.*

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "destan" başlıklıdır.
Bu destanın Tokatlı Nûrî'ye ait olmadığını düşünüyoruz.

6. Hünkârı serasker oldular şâzî
Cami mescidde okundu gâzi
Etsünler raiyyet cümle demsâzı
Etrâfı eknâfa fermân yürüdü

7. Gülbeng-i Ahmedî çektiler hemân
Bir hû sadâsıydı gitti bir zaman
Hâzirân gâibân oldular ayân
Ervâh-ı peygamber-i zîşân yürüdü

8. Gördüler âlemler çekilür gelür
Her taraftan /…../ saf dökülür
Asker-i Ahmedî sökülür gelür
Mecrûh bedenlere dermân yürüdü

9. Küffârın kanını dönderüb sele
Harmân-ı ömrünü verdiler yele
Yüz yirmidört bin peygamber ile
Orduya ol fahri Cihân yürüdü

10. Ne hikmet olduğun kamû bildiler
Yeni baştan cenge hâzır oldular
Ashâb-ı peygamber cümle geldiler
Ebubekir Ömer Osman yürüdü

11. Ol vakit âleme düştü velvele
Görenler zanneder koptu zelzele
Zülfikâr elinde süvâr Düldüle
Şâh-ı Merdân Şîr-i Yezdân yürüdü

12. Sanki ibtidadan cümle haberli
Sadhezârân hâzır beli kemerli
Hem önünce yüzbin eli teberli
Hacı Bekdâş Velî Sultân yürüdü

13. Bir taraftan gelür ol Molla Hünkâr
Hempâ Şems-i Tebriz hem nice ahyâr
Şemseddin Hacı Bayram arslan süvâr
Kamçıları elinde mârân yürüdü

14. Bir taraftan bir tûr oldu hüveydâ
Erenler gelişin bildiler pîrâ
Pürnûr olmuş Şah Abdal Musa
Halvetî Celvetî Gülşân yürüdü

15. Bir taraftan zuhur etti çok asker
Oniki tarikin erleri yekser
Şavklar urub gelür eli teberler
Bir de Hazreti Pîr Şa'bân yürüdü

16. Bir taraftan zuhur etti çok İslâm
Onlar da oldular hezâr bittamâm
Şevketle fethine on iki imam
Şâh İmam Hüseyin devrân yürüdü

17. Bir taraftan koptu bir sûr gavga
/……./ aldılar peydâ
Bütün sadâvîr-i zemin semâ
Hazreti Abdülkâdir Geylân yürüdü

18. Bir taraftan zuhur etti bir hurûş
Kamu düşman ol dem oldular hamûş
Bütün ak sâdeli gelür hırkapûş
İbrahim Edhem Merdân yürüdü

19. Bir taraftan gelür çok pîr ü dânâ
Mevc urur deryalar misâli deryâ
Dillerinde virdi "innâ fetahnâ"
Bu kadar hâfız-ı Kur'an yürüdü

20. Bir taraftan gelür na'ra-i ma'bûd
Yüzlerinde siper ellerde /…./
Nice kahramanlar yanınca mevcud
O Hamza-i sâhib-kırân yürüdü

21. Sür'ile Sinob'a eyledi meğer âl
Şikeste sefâyin etti /…./
İsabet-i ayn def'ine ol fâl
Hamdullah Seyyid Bilâl yürüdü

22. Bir taraftan geldi pîr askerleri
Önünde saf çeker afâritleri
Sağda solda Kûf-i Kâf pirleri
Bunca dîvler âteş-i sûzân yürüdü

23. Tiflis Hocabey alınur Kırım
Acem Isfahan Şirvan Şirin
Pedrebolu Hotin Bender derîn
Tebşire Ser-mezheb Nu'man yürüdü

24. Böyle cenk olmamış âlemde hâşâ
Semâda melekler kıldı temâşâ
Dolar lâşe-i mekruh bir baştan başa
Sel gibi çağlayup al kan yürüdü

25. Câme havâbda iken bir hâle geldim
Kilk-i rast-gûyim elime aldım
Hâtırı hayâlim terceme kıldım
Bu bîçâre **Nûrî** hayrân yürüdü

4.2. Aruzlu Şiirler

1. ÂH MERHABÂ DOST MERHABÂ MÂH-I MÜBÂREK MERHABÂ*

1. Ey şehrinin nüzûli bâis oldı çok servere
Gark eyledi bizi nûra şehr-i ramazân merhabâ
Âh merhabâ dost merhabâ mâh-ı mübârek merhabâ

2. On bir aylık yoldan gelür bir ay bize mihmân olur
Yârın bize şefî olur şehr-i ramazân merhabâ
Âh merhabâ dost merhabâ mâh-ı mübârek merhabâ

3. Müminlerin bayramısın dertlilerin dermânısın
Hakkın bize fermânısın şehr-i ramazan merhabâ
Âh merhabâ dost merhabâ mâh-ı mübârek merhabâ

4. Temcîdi tesbîhi güzel tahvîli kandili güzel
Kadri vü vahîdi güzel şehr-i ramazân merhabâ
Âh merhabâ dost merhabâ mâh-ı mübârek merhabâ

5. Âşıkları mesrûr ider cân gönlini mamûr eder
Bu **Nûrî**'yi pür nûr eder şehr-i ramazân merhabâ
Âh merhabâ dost merhabâ mâh-ı mübârek merhabâ

** Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 218, v. 17b.*

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "ilâhi bûselik" başlıklıdır.

2. ELVEDÂ YÂ BENDE-İ MEHCÛRE YÂRÂN ELVEDÂ*

1. Elvedâ yâ gülşen-i kûy-ı habîbân elvedâ
Elvedâ yâ sâlike şer-i şerîfân elvedâ
Elvedâ yâ şâhid-i kevneyn-i sultân elvedâ
Elvedâ yâ hâzin-i Mevlâya bürhân elvedâ
Elvedâ yâ meclis-i şâh-ı vezîrân elvedâ
Elvedâ yâ bende-i mehcûre yârân elvedâ

2. Râzıku'l-erzâka olan taksîmde ol pâdişâh
Rızkımız böyle perîşân eylemiş bî-iştibâh
Başım üzre takdı takdîr-i ezel bir keçe külâh
Tıfl iken bir kere gurbetden açıldı gayrı râh
Yine mehtâb-ı felek yakdı cigergâhımda âh
Elvedâ yâ bende-i mehcûre yârân elvedâ

3. Bir zaman kim isminiz düşmez dilimden şâma bâm
Her ne ahkâm eylesem sizsiz harâm olsun harâm
Böyle yazmış çâre ne takdîrde hayru'l-enâm
Hak sizi lutf-ı meserretlerle itsün müstedâm
Gayrı ülfetler muhabbetler tamâm oldı tamâm
Elvedâ yâ bende-i mehcûre yârân elvedâ

4. Halk idince rûh-ı insanı kerîm-i zü'l-celâl
Şems-i bahtım lâ mekân burcunda buldurmuş zevâl
Öz özümden râzıyım takdîrden itmem suâl
Vardır bâdî-i ecel bilki olur gülmek muhâl
Artık eksik bây-ı gedâyı hakkın bize itsün helâl
Elvedâ yâ bende-i mehcûre yârân elvedâ

Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 17b-18a.

5. Ben gidende sûr-ı ıydi şevkile âbâd edin
Adl-i ahkâmı surûrı yeniden bünyâd edin
Melek dillerden cuyûş-ı gamları ib'âd edin
Bezm-ârâ-yı besîmâna çeküb îcâd edin
Nûrî adım kâhîce düşdükde dilde yâd edin
Elvedâ yâ bende-i mehcûre yârân elvedâ

3. NÂZENÎN-İ HAZRET-İ YEZDÂN MUHAMMED MUSTAFÂ*

1. Ey habîb-i Hakk-ı kerîm cân Muhammed Mustafâ
   Nâzenîn-i Hazret-i Yezdân Muhammed Mustafâ

2. Ravza-i vahdet güli bile Allâh bülbüli
   Canların cânı cihânsın sen Muhammed Mustafâ

3. Nûr-ı âlem fahr-i âlem seyyidi'l-kevneynsin
   İki cihânda şehenşâhsın Muhammed Mustafâ

4. **Nûrî** miskîni unutma rabb-i izzet Hakkıyçün
   Enbiyâlar selveri Sultân Muhammed Mustafâ

** Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 200, v. 51b.*

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "nâ't-ı şerîf" başlıklıdır.

4. KO ZÂHİD BENDİN ELDEN ELDE BİR BÎCÂN TUTDURMA*

1. Dilâ geç dâm-ı gamdan kûşe-i meyhâne tutdurma
   Ko zâhid benden elden elde bir bîcân tutdurma

2. Lebin ger dişleyüb kân eyledimse bunda ey sâkî
   Gör neden hûn-ı eşkim işde kandır kan tutdurma

3. Hevâlanmış ser-i kûyında dil şeb-çevrilür derdimiz
   N'olur bir kez kulagın etdigim efgâna tutdurma

4. Vefâ yokdur bu gülzâr-ı denî dehr içre ey bülbül
   Gülistân-ı bekâdan özge bir kâşâne tutdurma

5. Kurbından sakın ki zâl-i çehrin kisbetin **Nûrî**
   Tegâfül olma ersen gel özün merdâne tutdurma

Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 15b.

5. ŞÂHİDİM HAK EVVEL ÂHİR /…/ SANA*

1 Cân fedâ olsun hemîşe hazreti /…/ sana
Şâhidim Hakk evvel âhir /…/ sana

2. Ey Nebî-i muhterem ey mübtegâ-yı bınâr-ı kirâm
Cebrâîl indirdi hükmile Kurân sana

3. Sen o zât-ı bî-misâlin sevgili mahbubusun
Ben nice vasf ideyim levlâk olubdur nişân sana

4. Ey emîni rûh-ı Hakk ey nesl-i pâk-i Hâşimi
Lanet olsın cânına kim itmeye îmân sana

5. El-amân ey bâis-i kevneyn Hatemü'l-Mürselîn
Ola **Nûrî** hâk-i pâyine dâimâ kurbân sana

Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 92, v. 11.

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "gazel" başlıklıdır.

6. EY ÂŞIK-I NÛR-I LİKÂ GEL GİDELİM HAKK'DAN YANÂ [*]

1. Ey tâlib-i vasl-ı hüdâ gel gidelim Hakk'dan yanâ
   Ey âşık-ı nûr-ı likâ gel gidelim Hakk'dan yanâ

2. Gel âşık eyle dinle beni Hakk'a kul et cânı teni
   Mevlâm seni ister seni gel gidelim Hakk'dan yanâ

3. Açıldı vahdet gülleri feryâd eder bülbülleri
   Göründi cânân illeri gel gidelim Hakk'dan yanâ

4. Ey mürg-i bâg-ı lâmekân ey zemzeme-i kün fekân
   Yerin değildir bu mekân gel gidelim Hakk'dan yanâ

5. Ey **Nûrî** gel aşk ile yan bu yolda ko bâş ile cân
   Hakk'ı bulur cân koyan gel gidelim Hakk'dan yanâ

[*] *Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 201, v. 6a;* Cönk 199, v.8a.

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "Nûrî gazel" başlıklıdır.

7. GEL ÎLÂC EY HEKÎM MUHTÂC-I DERMÂN Kİ BEVÂ*

1. Bak tabîbâ sînem üzre zahm-ı hicrân ki bevâ
   Gel îlâc et ey hekîm muhtâc-ı dermân ki bevâ

2. Adl-i hükmün yog imiş sen bana fermân eyledin
   Zulm-i bî-had eylemişdir emr-i fermân ki bevâ

3. Çek elimden al benim îmânımı îmâna gel
   Gayra îmân etmesün kâfir gel îmân ki bevâ

4. Ol hadeng-i okların sancıltam bakarsa başına
   Bunca demlerdir nisyânımdan gamze-i peykâ ki bevâ

5. Keşf eder ashâb-ı aşk **Nûrî** ahibbânın senin
   Oku tahsîn eylesen iş'ârı irfân ki bevâ

---

*Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 46b.

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "divân" başlıklıdır.

8. DİLÂ SULTÂNIM SENDEDİR SENDE*

1. Aşkınla cânım bendedir bende
   Dilâ sultânım sendedir sende

2. Bana ey mâlik etdiğin eylik
   Bilürem kemlik bendedir bende

3. Bana keşf olsa eser-i Vechullâh
   Kanda bakarsam andadır anda

4. **Nûrî** ol sâdık-ı aşkınla yanık
   Dâimâ âşık zindedir zinde

Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 155, v. 37b.

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "şevk u tarab" başlıklıdır.

9. ARZ İDEM DERD-İ DİLİ O ŞÛHA BEN GÜFTÂR İLE*

1. Âh kim bir dem mukarîn olmadım dildârile
   Arz idem derd-i dili o şûha ben güftâr ile

2. Biri rakîb-i kâfirin tutmuş muhâlif pendini
   Öldürür uşşâk her dem gamze-i hûnhâr ile

3. Tîg-ı hasretle ten-i bîçârını cân eylemek
   Görmeden yegdür o şûhı zümre-i ağyâr ile

4. Bâde-i gülgûna meyl etmez dil-i mahzûnumuz
   Hemdem olsam bezmde bir gün o gül-i ruhsâr ile

5. Sabırdan gayrı visâl-i yâre yol yok **Nûr**î'yâ
   Görmedim bir âşıkı maşûka yetmiş zâr ile

Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 118, v. 56.

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "gazel" başlıklıdır.

10. VÂSIL-I ALLAH EDER LÂ İLÂHE İLLALLÂH*

1. Cihân içre şâh ider kalbler üzre mâh ider
   Vâsıl-ı Allah eder Lâ ilâhe İllallâh

2. Kalbinden siler pası Hak yola sürür nâsı
   Zem eyler kalb-i kâsı Lâ ilâhe İllallâh

3. Nefy ile isbât olur kâzî-i hâcât olur
   Bâis-i necât olur Lâ ilâhe İllallâh

4. Zikr eyle her nefesde çagır Allâhı sesde
   Cân bübüli kafesde Lâ ilâhe İllalâh

5. Ehlullâhın yolları tevhîd olur hâlleri
   Heb giderir kâlleri Lâ ilâhe İllallâh

6. Gel zikr eyle bil koşan fânî dünyâdır inan
   Çün gider bunda gelen Lâ ilâhe İllallâh

7. Leyl ü nehâr de ânı akıt gözinden kânı
   Hakka eyle îzânı Lâ ilâhe İllallâh

8. Zikre sen aded virme sakınub az da kılma
   Gark ol kendini bilme Lâ ilâhe İllallâh

9. Bildir ol irfânı budur cümlenin cânı
   Bilgil asıl îmânı Lâ ilâhe İllallâh

---

* *Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 57, v. 41b-42a;* Cönk 200, v. 45a.

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "kaside-i şerîf" başlıklıdır.

10. Maksûdına irgürür Ma’bûdunı bildirir
Gönlün Hakka döndürür Lâ ilâhe İlla’lâh

11. Hâl ide göresin ânı tutduğun yolı tanı
Buldurandır Sübhânı Lâ ilâhe İllallâh

12. Netîce zikrin nûru lâ mevcûde serveri
İllâhûdur huzûrı Lâ ilâhe İllallâh

13. Ârif isen âr eyleme zikri inkâr eyleme
Yirini nâr eyleme Lâ ilâhe İllallâh

14. Dermân ararsın derde zikr et Hakkı her yerde
Kalmaz arada perde Lâ ilâhe İllallâh

15. Kur’ânla bitür işin hem sâdıklar dildâşın
Çal yirden yire başın Lâ ilâhe İllalâh

16. Zikr ile gam def’ olur hicâb-ı küfr ref olur
Cism ü câna nef olur Lâ ilâhe İllallâh

17. Hakkın bize ihsânı dildedir anla kânı
Dertlülerin dermânı Lâ ilâhe İllallâh

18. Berr ü bahrde seyr idersin sende hayrı
Bir bil yok andan gayrı Lâ ilâhe İllallâh

19. **Nûrî** dilinde söyle cân ravzasın nûr eyle
Hak ile huzûr eyle Lâ ilâhe İllallâh

11. ÇEŞMİM YAŞI DURMAZ AKAR VALLAHİ SELLER GİBİ*

1. Leyl-i nehâr gezeridim garib bülbüller gibi
   Çeşmim yaşı durmaz akar vallahi seller gibi

2. Nazlı yârim elime geçse kokarım güller gibi
   Sevdiğine tatlı gelir vallahi ballar gibi

3. Hâlimden bir bilen olsa sırrımı açar idim
   Elde olan vârımı harc edib saçar idim

4. Nazlı yârim uyursa cûş îycâr idim
   Sevdiğine tatlı gelir vallâhi ballar gibi

5. Soyundum abdâl misâli eğnime aldım postumu
   Yine nasıl dayansam eller almış dostumu

6. Gelen geçen çiğner kabrim üstüne
   Kalmış ayakaltında düzerem yollar gibi

7. Dergeh-i ömr şu cihânda bir yâr sarmadın el ilen
   Hakîkatli yâr bulunmaz elde olan yâr ilen

8. Bir gez yârin dese merhametlü dil ilen
   El kavuşdurup divanında dursam /…./ kullar gibi

Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 211, v. 17b.

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "Nûrî" başlıklıdır. Şiirde mahlas yoktur. Bkz. Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 211, v. 17b.

12. NA'ME-İ ÂHIM İLE MECLİSİNİ TEYLEMELİ*

1. Muzrîbi sâkînin neylemeli meylemeli
Çünki dil hângehimi neylemeli meylemeli
Eşki çeşmimle o şûhi bu gice meylemeli
Na'me-i âhım ile meclisini neylemeli

2. O tabîbi dili cân âhı sitem-kâr oldu
Zehri kahrile gönül hayli dil-i efkâr oldu
Nûş-ı vaslı sebeb-i sıhhati agyâr oldu
İlleti âşkın dil yine bîmâr oldu
Nâdimi gamze ile sînemiz keylemeli

3. Virdi heb nâme-i sâzı dili hûbâna halel
Gelicek dâ'ire-i hüsne o bî-misli bedel
Sesini kes bunda sabra işit var mı mahal
Sutîde kendi gibi üstühânı güzel
Na'meye başladığı dem anı heyheylemeli

4. Ne kadar olsa metâı güzelin gâlî ter
Tâciri âşkı anı sanma ki teksîr eyler
Olma beyhude bu bâzâra sen sevdalı
Nakdi cânı dil ile anı peşîn peylemeli

5. Kimsenin böyle ki ıyşını gam yolmaz imiş
Yâr azarı cefâ ile yüzi solmaz imiş
Nûrî-i zârı dili sanma şifâ bulmaz imiş
İlleti âşka meger iksîr-i alâ olmaz imiş
Lâ-şey'i şerbeti vaslınla deva eylemeli

Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 22, v.16.

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "dîvân" başlıklıdır.

13. RENG-İ LAL-İ LEBLERİN CÂM-I MEY-İ SAHBÂDA YOK*

1. Nâz-ı reftârın senin ey serv-i kadd tûbâda yok
   Reng-i lal-i leblerin câm-ı mey-i sahbâda yok

2. Söylenür dillerde mecnûnun fakat Leylâsı yâ
   Bu melâhat bu hüsn-i zîbâ dahi Leylâda yok

3. Mihre benzetmem senin ahsen cemâlin ey sanem
   Enver-i hüsnün mehi mihr-i cihân ârâda yok

4. Yanılub müşki hatâ dirsem hatâdır zülfine
   Zülf-i anber bûyına teşbîh olan dünyâda yok

5. **Nûrî** emsâlin ânın dünyâda görmüş var mı ki
   Görmemiş dünyâ degil dünyâ vü mâfihâda yok

** Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 45a.*

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "dîvân" başlıklıdır.

14. HEM MÜSEMMÂNIN AZÎMÜ'Ş-ŞÂNIDIR İSMİ CELÂL[*]

1. Cümle esmânın şâh-ı sultânıdır ismi Celâl
   Hem müsemmânın azîmü'ş-şânıdır ismi Celâl

2. Keşf eder çeşm-i dili koymaz arada hiç habâb
   Gevheri feyzi tecellî-kânidir ismi Celâl

3. Kim ki evrâd-ı zebân eylerse vaslı kâm olur
   Ârifin cânı içinde cânıdır ismi Celâl

4. Muharrikü'l-kalbdir sivâdan men ider zâkirleri
   Âşık-ı bî-çârenin dermânıdır ismi Celâl

5. Lerze-nâk eyler vücûda zâkiri huşyâr hem
   Kalb-i ârifde cihân seyrânıdır ismi Celâl

6. İsmullâhdır müsemmânın delîli rehberi
   Zâkira Hakk'ın büyük ihsânıdır ismi Celâl

7. Gark eder fülk-i vücûd şol hakîkat bahrine
   Nûrî'yâ gavvâs-ı aşk ummânıdır ismi Celâl

[*] *Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 102, v. 23b.*

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "gazel" başlıklıdır.

15. KÂMET SERV BELİ İNCE TENİ PENBE-İ MÎSÂL*

1. Yine bir hûba gönül düşdi yüzi gül rûhı al
   Kâmet serv beli ince teni penbe-i mîsâl

2. Ok gibi doğru iken kırdı kemân-veş belimi
   Ol cefâ-bîşe benim kıldı kaddimi dâl

3. Nice vasf eyleyem aklın alır her görenin
   Gözü câdû saçı sünbül yüzü gül kaşı hilâl

4. Dağları kesmede andırmaz idim Ferhâdı
   Nideyim ol leb-i şirin koymadı bende mecâl

5. **Nûrî**'yâ şöyle sürûr ile okursun gazeli
   Yeni şi'rinde senin var gibi Îrânca hayâl

Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 118, v. 22.

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "gazel" başlıklıdır.

16. DEVLETİ VASL-I CINÂNI HAZRET-I MEVLÂYI BUL*

1. Ey gönül bu berzah-ı "lâ"dan geçüb "illâ"yı bul
   Devleti vasl-ı cinânı Hazret-i Mevlâyı bul

2. Berzah-ı Hubb-ı sivâyı ko bugün gel ey civân
   Sırr-ı Hakk bâkî dilde sâfî câmiu'l-esmâyı bul

3. Küntü kenzin sırrına irmek dilersen ey gözüm
   Terk-i tecrîd et vücûdun nokta-i sevdâyı bul

5. Maden-i ilm-i ledünnî andadır kim anda gör
   Noktadır aslı bu kânın noktadan deryâyı bul

6. Gel bu bahrin kahrına gavvâs olursan ey dilâ
   Anda gör kim bî-misâl bir cevheri ulyâyı bul

7. Gel berü girme beyânda bî-şuûr hayvân gibi
   Dîv-i mel'ûna itâ'at kılma gel menbâyı bul

8. Gel bu benlik hırkasından soy vücûdun **Nûrî**'yâ
   Men arefe sırrındaki hikmet nedir davâyı bul

** Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 102, v. 18.*

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "gazel" başlıklıdır.

17. SİNE-İ URYÂNA CİĞERİ BÜRYÂNLARA OLSUN SELÂM*

1. Aşk içün abdâl olan sultânlara olsun selâm
   Sine-i uryâna ciğeri büryânlara olsun selâm

2. Bir zamân matlûb etdiğimde dîde-i âlemleri
   Şimdi seyyi-i hâlimi soranlara olsun selâm

3. Nicesi hûşâ olub hulle perîşândır rüyâ
   Hâzıra bâki kalan yârânlara olsun selâm

4. Henüz dermiş mi câğı bülbül feryâd ider
   Toplayıb gonca gülü derenlere olsun selâm

5. **Nûrî** pazarın eylemiş fıkra-i şâyâları
   Dört kitâbın vasfını virenlere olsun selâm

** Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 249, v. 67a.*

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "dîvâne" başlıklıdır.

18. CÜMLE ÂLEM BİHTER-İ DİLDÂRA ÂŞIK OLMUŞAM*

1. Sâdıkâne sıdkla ben yâre âşık olmuşam
   Cümle âlem bihter-i dildâra âşık olmuşam

2. Kande kim bir gül olur bülbül ânın hayrânıdur
   Bülbül-i şûrîdeyim gülzâra âşık olmuşam

3. Bülbülün gülden murâdı Hakk cemâlidir ayân
   Âşık-ı sermest olub dîdâra âşık olmuşam

4. Sad hezârın şey anın sabr idemez dîdârına
   Ben anın yüzindeki envâra âşık olmuşam

5. Yüzünün nûri anın derd ehlinin dermânıdır
   Nûri'dir derd ehliyim dermâna âşık olmuşam

Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 106, v. 5b.

19. VÂRI TERK İTMEZ Mİ DİLDÂR İSTEYEN AMAN AMAN [*]

1. Vârını vermez mi bir yâr isteyen
   Vârı terk itmez mi dildâr isteyen aman aman

2. Zâhidâ vuslat dilersen âşık ol
   Aşka kul olmaz mı hünkâr isteyen aman aman

3. Gizli tut cânında vusat sırrını
   Sırrı setr itmez mi settâr isteyen aman aman

4. Eylemez agyâra sırrın âşikâr
   Yâr ile bir gizlü bâzâr isteyen aman aman

5. Eylesün bülbül gibi efgân-ı zâr
   Aşk-ı hak bâgında gülzâr isteyen aman aman

6. Bâl ü per kayırmadı pervâneveş
   Nâr-ı aşka yandı envâr isteyen aman aman

7. Gözlerim yaş yerine kân ağlasun
   Dîdeye kıymaz mı dîdâr isteyen aman aman

8. **Nûrî**'nin sırrından alsun bir haber
   Âlem içre âşık u zâr isteyen aman aman

[*] *Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 171, v. 70a.*

20. HİÇ SONUNU SAYMAZAM DÎVÂNEYİM BİLMEM*

1. Yanmakdan usanmazam pervâne neyim bilmem
   Hiç sonunu saymazam dîvâneyim bilmem

2. Dil-hâne harâb oldı yıkıldı türâb oldı
   Her cânibi yâb oldu neyim bilmem

3. Her şâm u seher zârım gûş eylemez ol yâr
   Bakmaz bana hünkârım bigâneyim bilmem

4. Kalbimde ocağım var bu sînede dâgım var
   Ateşde durağım var heb yanayım bilmem

5. **Nûrî** dem-i dehşetde bahr-i gam-ı firkatde
   Ka'rım hayretde dür-dâneyim bilmem

Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 71, v. 62b; Cönk 21, v. 7b; Cönk 96, v. 86b; Cönk 147, v. 41b.

21. GÖNLÜM VERİB BEN AŞKİLE FERMÂNINA GELDİM*

1. Yâ Rabb yanup lutf ile ihsânına geldim
   Gönlüm verib ben aşkile fermânına geldim

2. Aşkın yoluna cânımı hem vârımı verdim
   İkrâr edüb tâ ezelden îmânına geldim

3. İnkâr edemem cürm ile isyânımı yâ Rabb
   Yanıb yakılıb arz ile dîvânına geldim

4. Yâ Rabb kerem et **Nûrî'**yi ihsânına gark et
   Kıl lutf-i kerem bâbına gufrânına geldim

** Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 249, v. 47a.*

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "kalenderi" başlıklıdır.

22. TEN-İ BİLLÛRINA LÂYIK HALVET-İ CÂN GÖNDERDİM*

1. Sana ey mehlikâ pek nârin bir nâme gönderdim
   Ten-i billûrına lâyık halvet-i cân gönderdim

2. Elinden çekdigim cevr-i cefâyı bezm-i hâsında
   Yazub bir bir huzûr-ı meclis-i ahkâma gönderdim

3. Çıkardım vefk ismin sagışı esmâ-i hüsnâda
   Hazreti peykini teshîr içün havâle gönderdim

4. Meded hûn eşk-i çeşmimle donatdım sâde bir evrâk
   Hemân ben bir kıtacık nev-şukka yazum kâma gönderdim

5. Bu **Nûrî** bendeni ey nûr-ı aynım tutma bîgâne
   Sana bin böyle sûzişli gamzen pek hâme gönderdim

Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 144b-145a.

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "semâî" başlıklıdır.

23. GİCE GÜNDÜZ VASLIN İLE OLDI HER BİR SÂATİM*

1. Bir dakîka kalmadı aşkınla cânım râhatım
   Gice gündüz vaslın ile oldı her bir sâatim

2. Âh-ı zâr itmekde zinciri zülfün yâd edib
   Tarz-ı Mecnûnum yine dîvânelikde sohbetim

3. Yelkovan gibi gezer dildârın ardınca rağbi
   Doğrusu işte bir sâat kalmadı emniyetim

4. Öyle bend etdi ki kûşe-i dili dîvânemi
   Şimdi bir şifâ olsa yokdur gayrı böyle gayretim

5. Vakittir dinle figânım bezme gel ey **Nûrî**
   Bir uzun efsânedir Leyla tükenmez sohbetim

** Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 26, v. 10.*

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "dîvân-ı Nûrî" başlıklıdır.

24. KAMU ÜRYÂN OLDURUR AŞK ELİNDEN*

1. /……/
Kamu üryân oldurur aşk elinden

3. Koyub İbrâhim Edhem tâc-ı tahtı
Bir gülistân oldurur aşk elinden

4. Ene'l-Hak söyleyüb Mansûr-ı Hallâc
O da kurbân oldurur aşk elinden

5. Halîlullâh erişüb sırr-ı aşka
Odı gülistân oldurur aşk elinden

6. Olub merd-i hudâya nây-ı demsâz
Aceb nâlân oldurur aşk elinden

7. Olub bûy-ı hakîkat bülbül-i dil
İşi efgân oldurur aşk elinden

8. Hakâretle nazar-ı dervîş kılma
Ki ol sultân oldurur aşk elinden

9. Çün irdi **Nûrî** envâr-ı hudâya
Özi hayrân oldurur aşk elinden

** Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 96, v. 36b.*

C.
İlk beytin birinci dizesi cilt kesiği nedeniyle okunamadı. Bkz. Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 96, v. 36b.

25. DİVÂN EDÜB AŞKLA SEVDÂLARA SALDIN*

1. Ey gül beni niçe hulyâlara saldın
   Divâne edüb aşkla sevdâlara saldın

2. Nitdim sana ben bilmezem ey gamzesi kanlı
   Hûn-ı ciğerim nehrini deryâlara saldın

3. Hakk'dan bulasın sen bana etdiklerin ey dil
   Hâlimde gezerken beni sevdâlara saldın

4. Bend eyleyeli rişte-i gülüm sana **Nûrî**
   Hey fitne-i rızâ başımı gavgalara saldın

*Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 114a.

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "kalenderi" başlıklıdır.

26. BU MECLİS-İ İRFÂNÎDE SÂKÎ KALIR MI SANDIN*

1. Ey dil şöhreti dünyânın çün eline mi aldın
Pervâne gibi her şeb şem'-i rûhına mı yandın
Kardaş bu yalancı dünyânın rengine mi boyandın
Va'dine mi inandın ahdine mi dayandın
Bilmem sana bu dünyâ bâkî mi kalur sandın
Bu meclis-i fânîde sâkî mi kalur sandın

2. Dünyâya kılsan nazar bin başlı bir ejderdir
Her başda dehânı bin her lokması âdemdir
Her bir demi mâtemdir tîryâki ana semdir
Fikr eyle bu ma'nâyı fehm eyle ne âlemdir
Bilmem sana bu dünyâ bâkî mi kalur sandın
Bu meclis-i fânîde sâkî mi kalur sandın

3. Ârif geçinen cânlar ahîr buna mı aldandı
Dünyâya virüb varın bâkî mi kalur sandın
Sa'y eyleyüb kondı cehdile geçüb gitdi
Üryân giricek kabre hasret odına yandı
Bilmem sana bu dünyâ bâkî mi kalur sandın
Bu meclis-i fânîde sâkî mi kalur sandın

---

* *Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 96, v. 46;* Cönk 92, v.89.

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "ilâhî" başlıklıdır.

4. Mi’ât oldı o şâhlar kim vasfını gönül özler
Vasfını murâd üzre şerh idemez diller
Hâk oldıı o kim tenler soldı o siyâh gözler
Kanı o kalem kaşlar kanı o ela gözler
Bilmem sana bu dünyâ bâkî mi kalur sandın
Bu meclis-i fânîde sâkî mi kalur sandın

5. Ey Nûrî uyandır cânın sakın kim geçer fırsat
Su gibi akar ömrüm yel gibi ider sür’at
Bin yıl yaşasan âhir gelmez sana bir sâ’at
Ey dil nice bir uyhu ey kör nice bir gaflet
Bilmem sana bu dünyâ bâkî mi kalur sandın
Bu meclis-i fânîde sâkî mi kalur sandın

27. HAKDUR DEYÜ PEND EYLEDİĞİN BİR KURU LÂFDIR*

1. Sûfî sohbetin bizlere bâ âh hilâfdır
   Hakdur deyü pend eylediğin bir kuru lâfdır

2. Git ne ki eyle zevkine bak cünbüşün eyle
   Çok söz ne ki lâzım bu gece sâz hâkdır

3. Oldun tutalım sözle bir ehl-i hakîkat
   Anlar mısın hiç kûy-ı hakîkat ne tarafdır

4. Âşıklar duzah virür kendüye cennet
   Şu sûfî-i ham meşrebi görsem ne tuhaftır

5. Tobdan bu kadarca hele bais eyle de **Nûrî**
   Kilk-i hünerinde dahi kıl kırka şakâkdır

** Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 114a.*

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "kalenderi" başlıklıdır.

28. GÖNLÜM ALACAK DA NERE KİM KURTULACAKDIR*

1. Bu gice o şûh bakmahla gönlüm alacakdır
   Gönlüm alacak da nere kim kurtulacakdır

2. Böyle el içinde güzelim her ne zamân kim
   Elbetde seni bir gece tenhâ bulacakdır

3. Böyle tehî kalmaz ya hemân şîşe-i devrân
   Elbette ki bu câm-ı murâdım dolacakdır

4. Celbini dilermiş bu gece sûfî o yârin
   Aklınca gûyâ mahfîce bir kaz yolacakdır

5. Seyr et ne eyü nebbâzlık ider dilbere karşu
   Ben saz çalıcak sûfî de santur çalacakdır

6. Ağyârına merâmı vâr ise eylesin icrâ
   Bu bâg-ı merâmın güli bir gün solacakdır

7. İmkânı bulunmaz bir işe düşdi ki **Nûrî**
   Bilmem ki bu devrin sonu yâ Rabb nolacakdır

** Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 114b.*

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "kalenderi" başlıklıdır.

29. AŞK SENİN ÂŞIK SENİN MAŞÛK SENİN*

1. Ey beni aşk odına yandıran
   Aşk senin âşık senin maşûk senin

2. Hem seven hem sevilen hem sevdiren
   Aşk senin âşık senin maşûk senin

3. Yanar ise aşkile cânım tenim
   Geçer ise âhile dünüm günüm

4. Heb senindir arada nem var benim
   Aşk senin âşık senin maşûk senin

5. Âşıkın kalbine kılsan bir nazar
   Mâsivâdan anda kalmaz hiç eser

6. Sana iren cenneti hûriyi nider
   Aşk senin âşık senin maşûk senin

7. Mahz-ı lutfın ile ey kâdirallâh
   Âşıkın hâline eylegil nigâh

8. Bir gedâdır **Nûrî** kulun pâdişâh
   Aşk senin âşık senin maşûk senin

** Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 220, v. 38a.*

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "gazel" başlıklıdır.

30. NİFÂK İTMİŞLER AMMÂ MA'NEVÎ HİMMET BUYURMUŞLAR*

1. Vesîle cûyi vuslat oldığım yâre duyurmuşlar
   Nifâk itmişler ammâ ma'nevî himmet buyurmuşlar

2. İyü ma'na değil yanında gördim düşde ağyârı
   Eğerçi korkulı rü'yâ sonını hayra yormuşlar

3. Nevâl-i vuslata hevâhişker olmaz âşık-ı sâdık
   Dili zârı hayâlî yâr ile anlarda yormuşlar

4. Hele bîdârını tahminle vardım bezm-i cânâna
   Temâşâ eyledim ki kamû mest olmuş uyumuşlar

5. Lebin şevkiyle tenâhi eylerdim a'dâya bu meydânı
   Gene himmet **Nûrî**'yâ leykine bekçe yormuşlar

---

*Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 136, v. 78b.

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "semâî-i Nûrî" başlıklıdır.

31. BAKMAZAM CÂNA GİZLİ BAZURAR*

1. Geldim sevdâna aşka bir ne
   Bakmazam câna gizli /…./

2. Yâr yüreğim yâr yâr gör ki neler var
   Bu aşkı ey /…./ bî gör gör

3. Sor seni ol bâri dil-i bîmârım
   Nûrî hünkârıyım âh /…./ neler var

4. Zülfün telinden gonca gülinden
   Dostun ilinden güldüm haber var

5. Sözi dilime var tâze gülüm var
   Gizli sırrım var bunda hüner var

Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 262, v. 46a.

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "ilâhî" başlıklıdır.

32. MEZE DİLDE KADEH BİR ELDE BİR ELDE SÜRAHİLER*

1. Bu şeb yârân ile bir bezmile olduk mülâkîler
Ne gam kaldı ne endûh-ı elem dilde ne bâkîler
Dizildi /…./ âmîz şişelerle pûr arâkiler
Döner bir hoş hirâm-ı nâz ile gül çehre sâkîler
Meze dilde kadeh bir elde bir elde surâhîler

2. Şarâb-ı erguvânı su yerine nûş ettikçe
Coşub mestâne diller arşa irdi nâra gitdikce
Sadâyı hûb ile hânendegân bülbül tek ötdükce
Döner bir hoş hirâm-ı nâz ile gül çehre sâkîler
Meze dilde kadeh bir elde bir elde surâhîler

3. Kemânî ney cilâ virdi kulûbi ehli rindâne
Safâ bahş eyledi santûri sâzi defi dili câna
Okundı nâmeler meclis o demde döndü gülistâna
Döner bir hoş hirâm-ı nâz ile gül çehre sâkîler
Meze dilde kadeh bir elde bir elde surâhîler

4. Temâşâ eyle **Nûrî** ol mukavvi kaddi dilcûyı
Kamer talâtun sâf-î sâf cüyûş-i hâl- i hindûyı
O sim gerdâna salmış her tarafdan mârı gîsûyı
Döner bir hoş hirâm-ı nâz ile gül çehre sâkîler
Meze dilde kadeh bir elde bir elde surâhîler

Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 22, v.13b-14a; Cönk 136, v. 51b.

33. MÜBTEZEL DİDİLER RÂH GAYRI VAZ GELDİM YETER [*]

1. Benli dilber mâlum olsun gayr-ı vâz geldim yeter
Dilber yalan konuşmaktan ben arzım aldım yeter
Demişler râkibler sana izine düşüp gezer
Mübtezel didiler râh(?) gayrı vaz geldim yeter

2. Bir haber vâr bendenizden eylemişler mi selâm
Âh efendim hışm eyleyüb söylemesen kem kelâm
Mübârek olsun sevdiğin benim çün çekme elem
Şimdi mübtezel didiler gayrı vaz geldim yeter

3. Üç beş sene âşık oldum bir vefâî bulmadım
Sana gönül vereli ben ağladım hiç gülmedim
Dâl boynun hû cekerdim yüklerin bilmedim
Malûm oldu mübtezelsin şimdi vaz geldim yeter

4. Der ki **Nûrî** pür hakîkat yâr selâm eyledim
Kim kelâmın tahrîr edüb nâm içre söyledim
Yâ ilâhî şu fenâda güzelleri neylerim
Elvedâ olsun güzeller şimdi vâz geldim yeter

[*] *Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 84, v. 5b.*

34. BENİM DE DÛD-I ÂHIMDAN BAŞIMDA SÜNBÜLÜM VARDIR*

1. N'ola sen kerem olub dirsen muanber kâkülüm vardı
   Benim de dûd-ı âhımdan başımda sünbülüm vardır

2. Dehân adlu senin bir tâze goncan var ise ey gül
   Gönül dirler benim de bir nevâ-keş bülbülüm vardır

3. İçersin mey gibi sen âşık-ı şûrîdeler kanın
   Benim de hûn-ı eşkimden iki şîşe malım vardır

4. Benefşe zeyn idersin sen hattında ârızın üzre
   Benim de kanlu dâgımdan nice tâze gülüm vardır

5. Hattın irişmedin sen zulm idüb **Nûrî**'ni öldürme
   Benim gamzem benim cânım ölüm vardır ölüm vardır

Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 88, v. 49b.

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "semâî-i Nûrî" başlıklıdır.

35. BENİM RENG-İ CEMÂLİM FİRKATİNLE ZÂRDA KALMIŞDIR*

1. Senin lâle-i zârın rengi bir gülzârda kalmışdır
   Benim reng-i cemâlim firkatinle zârda kalmışdır

2. Görüb kâşı kemânın /…./
   Şemîm-i ‘amberin keyfiyeti /…./

3. Senin lal-i lebin güftârı lutfın gûş edib cânâ
   Dehânı goncalar şebnemde hem hûykerde kalmışdır

4. Bahâr-ı ârızın geçdikde tûl-i kaddin ey servi
   Cemâlin rengi gülde kâmetin ar’arda kalmışdır

5. Görelden hatt-ı hâlin zülf-i pîçin tab-ı müjgânın
   Gözüm gamzende gönlümde sende cân hançerde kalmışdır

6. Aceb ol nâzenînim nazlı yârim öldirüb bir dem
   Dimez mi âşıkım âşüfte hâlim nerde kalmışdır

7. Derûnunda çok nev civânlar **Nûrî** seyr etdim
   Gözüm gönlüm fakat bir nâzenîn dilberde kalmışdır

Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 144b.

C.
2. beytin son bölümleri cönkteki yıpranma nedeniyle okunamadı. Bkz. Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 144b. Bu şiir cönkün içerisinde “semâî” başlıklıdır.

36. PÜR OLUR MAKLÛB-I MUSARRA' BAŞINI KOY AD OLUR*

1. Bir karanfil ortasın tak iki zülfün üstüne
   Pür olur maklûb-ı musarra' başını koy ad olur

Pür Üstüne

1. Sana âyandan şâhâ rehâlar
   Sezâsın eylesin dârâ atâlar

3. Geçer nâleden sana dâd eyleyenler
   Sana geçse eğer cânâ ricâlar

4. Şehâ çâkerlere eyleye ricâsın
   Çeker anlar neden hâlâ cezâlar

5. Rehâ inle hayâlet serde akla
   Ne eyler arada şeydâ sadâlar

6. Ayân eyler ana arada esrâr
   Sana ey ilmî-i ednâ rızâlar

---

*Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 256, v. 164b.

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "lûgaz-ı Nûrî" başlıklıdır. Şiirde mahlas yoktur. Bkz. Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 256, v. 164b.

37. NEYLEYİM ÂYİNE-İ KALBE KESÂFET VERDİ HAT*

1. Gerçi kim rûhsârı yâre başka sûret verdi hat
   Neyleyim âyine-i kalbe kesâfet verdi hat

2. Zâhir oldu fitneler her kûşeden gösterdi baş
   Mülki hüsni cemâli yâre dehşet verdi hat

3. Korkarım âhir güzer-gâhı hatt-ı bâtıl olur
   Nüsha-i pâkize-i hüsne sekâmet verdi hat

4. Kılıca kalsa cânımız söyletmez idi gamzesi
   Ey gönül ‘arz-ı merâma şimdi ruhsat verdi hat

5. Hattıyla men’ itseler mümkin değildir geçmez
   Yârdan sanma bize **Nûrî** ferâgat verdi hat

Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 22, v.84.

38. KANDE BULUNUR SEN GİBİ BİR KANDE SÜHAN-GÛ*

1. Ey kaşları mâhî yâ çeşmi fiten gamzesi câdu
   Kande bulunur sen gibi bir kande sühan-gû

2. Seyf-i nazarın hışm ile her kande erişse
   Sinem tutulur nâvek-i müjgânelere karşu

3. Sensin düşüren cân-ı dil-i dâm-i hevâya
   Hüsnün hevesiyle aman ey zülf-i /…./

4. Çünki sen o zülf-i ruhsâra tutuldın
   Yabancı değil mi sana bu tâli-i nigû

5. Bir âteş-i aşkla firâkın habîb
   Sûziyâna mukabil olamaz şiddet-i tamû

6. Ey ehl-i hıred şevkile Mevlâyı bulanlar
   Meyl eyleyüb etmez denî dünyâya tekâpû

7. Tasvîr edeli nakş-ı sıfatın dili **Nûrî**
   Durmaz tolaşur halka-i tevhîdile her sû

---

*Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 121b.

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "kalenderi" başlıklıdır.

39. EĞER TURSUN EĞER GİTSÜN GÖNÜL SENSÜZ KARÂR İTMEZ*

1. İlâhî neylesün nitsün gönül sensüz karâr itmez
   Eğer tursun eğer gitsün gönül sensüz karâr itmez

2. Cihân bâgında bir sâ'at ne mümkindür ola râhat
   Olursa ravza-i cennet gönül sensüz karâr itmez

3. Nider ol bâg u bostânı nider ol hûri gılmânı
   Firâkınla yanar cânı gönül sensüz karâr itmez

4. Murâdı sensin ey Mevlâ dilinde gayrı yok aslâ
   Olursa meskeni tûba gönül sensüz karâr itmez

5. Çü sensin **Nûrî**'nin yâri nider ol gayrı efkârı
   Sevindir sen ol nâçârı gönül sensüz karâr itmez

---

*Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 59, v.45b.

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "gazel" başlıklıdır.

40. BİR TEDKİK-MEŞREBİZ AHKÂM-I KÜBRÂLARDA BİZ*

1. Kadr-i vâlâ gevherînde sen belâlarda biz
   Bir tedkik-meşrebiz ahkâm-ı kübrâlarda biz

2. Derd-i aşkı hüzn-i çeşm-i eşkile tahrîr etmeden
   Hâli bir yer koymadık evrâk-ı inşâlarda biz

3. Gül bitürdük ilm-i irfân okuyub tıfl iken
   Bülbül-i şeydâ ile gülzâr-ı manâlarda biz

4. Zâhidâ sen nidügün vahdet-i mübîn fark etmeden
   Bin kadar minder çürütdük genc-i ihfâlarda biz

5. Biz cünûn-ı yâr-ı aşkdan gâyrı lezzet görmedik
   Bunca Mecnûne gezmişiz sevdâ-yı leylâlarda biz

6. Uçdı dil şehbâz edâ bir çeşm-i âhû saydına
   Bir aceb dîvâneyiz şimdi bu sahrâlarda biz

7. **Nûrî**'yâ fahr itme gel eş'ârı irfânınla sen
   Senden evvel okuduk ol harf-i imlâlarda biz

** Mil. ktp. ,06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 16b.*

C.
Bu şiir cönkün içerisinde "gazel" başlıklıdır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. CÖNKLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5.1. 06 Mil. Yz. Cönk 4

Türkçe rik'a hatla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 148 yaprakta, cedit, harf filigranlı kâğıda yazılmıştır. Ciltsizdir. Baş, orta ve sonda eksik sayfalar vardır. Ali Koçak Esen'den satın alınmıştır. Cönkün 1-70, 81-84, 89-96, 101-120, 122-124, 127-148, 233-238, 323-324, 331-336 ve 410-415 sayfalarına ait yaprakları önceden kesilerek alınmıştır. 125. sayfadan sonraki 126 sayı yerine 226 yazılarak sonrası buna göre sürdürülmüştür. Nûrî'ye ait şiirler 122, 242, 293 ve 440 numaralı varaklardadır.

5.2. 06 Mil. Yz. Cönk 10

Türkçe, rik'a hatla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 97 yaprakta, insan profilinde ay filigranlı kâğıda yazılmıştır. Alt cilt kapağı mukavva olup üst cilt kapağı kopmuştur. 28 numaralı varakta Nûrî'ye ait şiir bulunmaktadır.

5.3. 06 Mil. Yz. Cönk 12

Türkçe, rik'a hatla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 28 yaprakta, harf filigranlı rutubet lekeli kâğıda yazılmıştır. Ciltsizdir. Bu cönk, dağınık muhtelif cönk yapraklarının bir araya toplanmasıyla meydana getirilmiştir. Nûrî'ye ait şiir 17ab numaralı varakta gösterilmişse de cönkün mikrofilmleri çok küçük olduğundan okunamamıştır.

5.4. 06 Mil. Yz. Cönk 20

Rik'a hattıyla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 26 yaprakta, renkli ince cedit kâğıda 1299/1883 yılında yazılmıştır. Cilt kapakları düşmüştür. Baştan ve sondan eksiktir. 13, 14b numaralı varaklarda Nûrî'ye ait şiirler yer almaktadır.

5.5. 06 Mil. Yz. Cönk 21

Nesih hattıyla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 39 yaprakta, üç ay filigranlı kâğıda 1244/1828 tarihinde yazılmıştır. Ciltsizdir. Baş ve sondan noksandır. Nûrî'ye ait şiir 7b numaralı varaktadır.

5.6. 06 Mil. Yz. Cönk 22

Türkçe, rik'a hatla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı cedit kâğıda yazılmıştır. Alt kapağı düşmüş, üst kapağı siyah meşin kaplı bir cilt içerisindedir. Baş ve sondan noksandır. Nûrî'ye ait şiirler 13b, 14, 16, 25b, 26, 68, 77b, 84, 85b numaralı varaklarda bulunmaktadır.

5.7. 06 Mil. Yz. Cönk 26

Türkçe, rik'a hatla, değişik satırlı, 19 yaprakta, renkli, insan profilli ve hilâl filigranlı kâğıda, 1253-1254/1837-1838 yılları arasında yazılmıştır. Üst cilt kapağı siyah meşin olup, alt cilt kapağı yoktur. Cönk iki ayrı parçadan oluşmuştur. Kâğıdı sarı, mavi ve beyaz olan kısmı sonradan yazılmıştır. 10 numaralı varakta Nûrî'ye ait şiir bulunmaktadır.

5.8. 06 Mil. Yz. Cönk 27

Talik ve rik'a hattıyla, Türkçe, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 52 yaprakta, taç ve insan profilinde ay filigranlı kâğıda, İskilip'te 1253/1837 yılında yazılmıştır. Siyah meşin kapağının birisi düşmüştür. Aslında 120 yapraktan çok iken 52 yaprağı kalmıştır. Nûrî'ye ait şiirler 9-10 numaralı varaklarda yer almaktadır.

5.9. 06 Mil. Yz. Cönk 31

Türkçe, talik, nesih ve rik'a hatla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 55 yaprakta, suyolu filigranlı, rutubet lekeli kâğıda yazılmıştır. 4b ve 14 numaralı varaklarda Nûrî'ye ait şiirler bulunmaktadır.

5.10. 06 Mil. Yz. Cönk 32

Türkçe, nesih kırması hatla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 43 yaprakta, cedit kâğıda, Darende'de 1125-1289/1713-1871 yılları arasında yazılmıştır. Ciltsizdir. Baş ve sondan eksiktir. 5, 16b-17 numaraları varaklarda Nûrî'ye ait şiirler yer almaktadır.

5.11. 06 Mil. Yz. Cönk 34

Türkçe, rik'a hatla, değişik satırlı, 29 yaprakta, cedit esmer kâğıda yazılmıştır. Cildi kopmuş, yapraklar harap hâldedir. 18 numaralı varakta Nûrî'ye ait şiir bulunmaktadır.

5.12. 06 Mil. Yz. Cönk 35

Türkçe, rik'a hatla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 21 yaprakta, cedit esmer kâğıda yazılmıştır. Yaprakları harap olup ciltsizdir. Nûrî'ye ait şiirler 18b-19 numaraları varaklardadır.

5.13. 06 Mil. Yz. Cönk 43

Türkçe, rik'a ve ta'lik hatla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 81 yaprakta, cedit renkli kâğıda yazılmıştır. Ciltsizdir. 67, 79, 80 numaralı varaklarda Nûrî'ye ait şiirler bulunmaktadır.

5.14. 06 Mil. Yz. Cönk 51

Rik'a hattıyla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 135 yaprakta, üç ay filigranlı kâğıda, Develi'de 1235-1239/1819-1824 yılları arasında yazılmıştır. 1, 4b, 36 numaralı varaklarda Nûrî'ye ait şiirler bulunmaktadır.

5.15. 06 Mil. Yz. Cönk 57

Türkçe, rik'a hatla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 72 yaprakta, cedit esmer

kâğıda yazılmıştır. Ciltsizdir. 41b, 46 numaraları varaklarda Nûrî'ye ait şiirler bulunmaktadır.

5.16. 06 Mil. Yz. Cönk 58

Türkçe, rik'a hatla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 181 yaprakta, damgalı cedit kâğıda 1271/1854 yılında yazılmıştır. Cilt kapakları kopmuştur. Nûrî'ye ait şiir 139b numaralı varakta bulunmaktadır.

5.17. 06 Mil. Yz. Cönk 59

Harekeli nesih hattıyla, Türkçe, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 107 yaprakta, renkli kâğıda yazılmıştır. Koyu kahverengi meşin bir cilt içerisindedir. Nûrî'ye ait şiirler 10ab, 15ab, 45b, 103ab numaralı varaklardadır.

5.18. 06 Mil. Yz. Cönk 71

Rik'a hattıyla, Türkçe, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 74 yaprakta, kap-kacak filigranlı kâğıda yazılmıştır. 38b, 39, 45, 62b numaraları varaklarda Nûrî'ye ait şiirler bulunmaktadır.

5.19. 06 Mil. Yz. Cönk 74

Rik'a hattıyla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 96 yaprakta, üç ay filigranlı kâğıda, 1198-1294/1782-1857 yılında yazılmıştır. Üst cilt kapağı siyah meşin, alt cilt kapağı kopuktur. 69b, 94 numaralı varaklarda Nûrî'ye ait şiirler bulunmaktadır.

5.20. 06 Mil. Yz. Cönk 75

Türkçe, rik'a ve nesih hattıyla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 93 yaprakta cedit İstanbul kâğıdına 1241-1310/1825-1894 yıllarında yazılmıştır. Siyah meşin kaplı bir cilt içerisindedir. Nûrî'ye ait şiir 80b numaralı varakta yer almaktadır.

5.21. 06 Mil. Yz. Cönk 78

Rik'a hattıyla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 70 yaprakta, kap-kacak filigranlı kâğıda Boğazlıyan'da 1257/1841 yılında yazılmıştır. Soğuk baskılı, siyah meşin bir cilt içerisindedir. 63 numaralı varakta Nûrî'ye ait şiir bulunmaktadır.

5.22. 06 Mil. Yz. Cönk 81

Türkçe, rik'a hattıyla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 40 yaprakta, renkli kâğıda, Trabzon'da yazılmıştır. Şirazesi dağınık, gömme baskılı, siyah meşin kaplı bir cilt içerisindedir. 39b numaralı varakta Nûrî'ye ait şiir bulunmaktadır.

5.23. 06 Mil. Yz. Cönk 84

Türkçe rik'a ve nesih hatla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 31 yaprakta, arma filigranlı kâğıda, 1295/1878 yılında yazılmıştır. Şirazesi dağınık siyah meşin kaplıdır. Nûrî'ye ait şiir 5ab numaralı varaktadır.

5.24. 06 Mil. Yz. Cönk 88

Türkçe, nesih hatla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 84 yaprakta, cedit krem rengi kâğıda yazılmıştır. 49b numaralı varakta Nûrî'nin şiiri yer almaktadır.

5.25. 06 Mil. Yz. Cönk 92

Rik'a hattıyla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 100 yaprakta, cedit İstanbul kâğıdına, Bursa ve İnegöl'de, 1255-1293/1839-1876 yılları arasında yazılmıştır. Alt kapağı düşmüş olup üst kapağı kahverengi meşindir. 11, 43, 89 numaralı varaklarda bulunmaktadır.

5.26. 06 Mil. Yz. Cönk 96

Türkçe, nesih hatla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 209 yaprakta, cedit renki kâğıda, 1852-1867/1269-1284 yılları arasında yazılmıştır. Kahverengi meşin

bir cilt içerisindedir. Nûrî'ye ait şiirler 20b, 36b, 46, 54b, 86b, 91, 128b numaralı varaklarda bulunmaktadır.

5.27. 06 Mil. Yz. Cönk 102

Türkçe, kaba nesih hatla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 51 yaprakta, değişik renkte kâğıtlara yazılmıştır. Mukavva kaplı yıpranmış bir cilt içerisindedir. 18, 23b numaralı varaklarda Nûrî'ye ait şiirler bulunmaktadır.

5.28. 06 Mil. Yz. Cönk 106

Türkçe nesih yazıyla, değişik satırlı, 21 yaprakta, taç filigranlı kâğıda yazılmıştır. Ön kapağı düşmüş, şirazesi dağınık, son kapağı eskimiş siyah meşin bir cilt içerisindedir. Nûrî'ye ait şiir 5b numaralı varaktadır.

5.29. 06 Mil. Yz. Cönk 111

Türkçe, nesih hatla, değişik satırlı, 58 yaprakta, renkli suyolu filigranlı kâğıda 1218/1803 yılında yazılmıştır. Cetvelleri oksitlenmiştir. Koyu kahverengi meşin bir cilt içerisindedir. 25b numaralı varakta Nûrî'ye ait şiir bulunmaktadır.

5.30. 06 Mil. Yz. Cönk 113

Rik'a ve talik hattıyla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 100 yaprakta, cedit ve suyolu filigranlı kâğıda 1232-1242/1816-1826 yılları arasında yazılmıştır. Yeşilbez kaplı mukavva bir cilt içerisindedir. 59, 65, 68b, 95b numaralı varaklarda Nûrî'ye ait şiir bulunmaktadır.

5.31. 06 Mil. Yz. Cönk 114

Türkçe, nesih ve rik'a hatla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 62 yaprakta, suyolu filigranlı kâğıda 1236/1820 yılında yazılmıştır. Ebru kâğıt kaplı, şirazesi dağılmış, mukavva bir cilt içerisindedir. Nûrî'ye ait şiir 21b numaralı varakta bulunmaktadır.

5.32. 06 Mil. Yz. Cönk 115

Türkçe, nesih yazıyla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 43 yaprakta, suyolu filigranlı kâğıda yazılmıştır. Şirazesi dağılmış, kahverengi meşin kaplı bir cilt içerisindedir. 33b numaralı varakta Nûrî'ye ait şiir bulunmaktadır.

5.33. 06 Mil. Yz. Cönk 118

Türkçe, rik'a hatla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 67 yaprakta, yeşil, sarı, pembe, mavi renkli cedik kâğıda yazılmıştır. 22, 34b, 56 numaralı varaklarda Nûrî'ye ait şiirler yer almaktadır.

5.34. 06 Mil. Yz. Cönk 125

Türkçe, rik'a yazıyla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 71 yaprakta, cedit kâğıda 1300-1320/1884-1906 yılları arasında yazılmıştır. 5b, 43 numaralı varaklarda Nûrî'ye ait şiirler bulunmaktadır.

5.35. 06 Mil. Yz. Cönk 130

Harekeli nesih hattıyla, Türkçe, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 48 yaprakta, suyolu filigranlı kâğıda, 1233/1817 yılında yazılmıştır. Yıpranmış mukavva kaplı bir cilt içerisindedir. 5 numaralı varakta Nûrî'ye ait şiir bulunmaktadır.

5.36. 06 Mil. Yz. Cönk 135

Türkçe, talik yazıyla, değişik yazı alanı ölçüsünde, değişik satırlı, 92 yaprakta, cedit kâğıda yazılmıştır. Ciltsizdir. 64b numaralı varakta Nûrî'ye ait şiir bulunmaktadır.

5.37. 06 Mil. Yz. Cönk 136

Türkçe, rik'a hatla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 99 yaprakta, hümayun damgalı kâğıda 1297/1881 yılında yazılmıştır. Şirazesi dağınık, meşin kaplı bir cilt içerisindedir. 22, 51b, 78b, 87b numaralı varaklarda Nûrî'ye ait şiirle bulunmaktadır.

5.38. 06 Mil. Yz. Cönk 139

Türkçe, rik'a hatla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 63 yaprakta, muhtelif renkte cedit-i hümayun kâğıdına 1267-1298/1850-1880 yılları arasında yazılmıştır. Siyah meşin sırtlı, desenli kâğıt kaplı mukavva bir cilt içerisindedir. Nûri'ye ait şiirler 4ab, 33b-34 numaralı varaklarda bulunmaktadır.

5.39. 06 Mil. Yz. Cönk 142

Nesih hattıyla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 57 yaprakta, suyolu filigranlı beyaz, kırmızı ve sarı renkli kâğıda 1256/1840 yılında yazılmıştır. Sırtı siyah meşin, şemseli, zencirekli, kahverengi meşin bir cilt içerisindedir. 17 numaralı varakta Nûrî'ye ait şiir yer almaktadır.

5.40. 06 Mil. Yz. Cönk 147

Türkçe, nesih yazıyla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 60 yaprakta, taç filigranlı kâğıda 1255/1839 yılında yazılmıştır. Geometrik desenli, yıpranmış siyah meşin bir cilt içerisindedir. 41b, 52 numaralı varaklarda Nûrî'ye ait şiirler yer almaktadır.

5.41. 06 Mil. Yz. Cönk 149

Türkçe, nesih ve rik'a yazılarla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 103 yaprakta, cedit kâğıda, Kastamonu'da 1267/1850 yılında yazılmıştır. Yırtılmış mukavva bir cilt içerisindedir. 57b, 87b-88 numaralı varaklarda Nûrî'ye ait şiirler bulunmaktadır.

5.42. 06 Mil. Yz. Cönk 155

Türkçe, nesih yazıyla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 61 yaprakta, cedit kâğıda yazılmıştır. Mahlaslar ve bazı beyitler kırmızıdır. Ciltsizdir. Nûrî'ye ait şiirler 37b, 45a, 57b, 58b numaralı varaklardadır.

5.43. 06 Mil. Yz. Cönk 156

Türkçe, rik'a hatla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 87 yaprakta, suyolu ve arma filigranlı kâğıda yazılmıştır. Muhtelif cönk yapraklarından kopmuş olan çeşitli ölçüde yaprakların bir araya getirilmesiyle meydana getirilmiştir. Aralarda eksikler, yaprak başlarında ve eteklerinde yırtıklar vardır. 1, 4b, 11b, 12, 12b, 14, 18, 25, 25b, 31b, 32, 32b, 34, 34b, 35, 37, 38, 38b, 40b, 41b, 42b, 46b, 52b, 62, 65, 73, 83, 87, 87b numaralı varaklarda Nûrî'ye ait şiirler bulunmaktadır. 66b, 69b, 70b numaralı varaklarda bulunan Nûrî'ye ait şiirler eksiktir.

5.44. 06 Mil. Yz. Cönk 157

Türkçe, rik'a hatla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 48 yaprakta, cedit kâğıda yazılmıştır. Yapraklar dağınık ve rutubetten silik durumdadır. Ciltsizdir. Nûrî'ye ait şiirler 1, 5ab, 6ab, 7, 9b, 11, 12, 12b, 13ab, 14ab, 15, 15b, 16ab, 17, 18, 18b, 19, 19b 20, 20b, 21b, 24, 25ab, 28ab, 29ab, 30, 31b, 34b, 35 numaralı varaklarda yer almaktadır.

5.45. 06 Mil. Yz. Cönk 158

Türçe, nesih ve rik'a hatla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik ölçüde, değişik satırlı, 65 yaprakta, suyolu filigranlı kâğıda yazılmıştır. Ciltsizdir. Muhtelif dağınık cönk yapraklarının bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Aralarda boş yapraklar ve yırtık parçalar vardır. 50, 58, 59 numaralı varaklarda Nûrî'ye ait şiirler yer almaktadır.

5.46. 06 Mil. Yz. Cönk 171

Türkçe, nesih yazıyla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 104 yaprakta, değişik renkte cedit kâğıda yazılmıştır. Ciltsizdir. Nûrî'ye ait şiirler 45a, 58ab, 64ab, 69b-70a numaraları varaklardadır.

5.47. 06 Mil. Yz. Cönk 180

Türkçe, rik'a hatla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 64 yaprakta, renkli cedit kâğıda yazılmıştır. Ciltsizdir. 46a numaralı varakta Nûrî'ye ait şiir yer almaktadır.

5.48. 06 Mil. Yz. Cönk 185

Türkçe, nestalik hatla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, sarı renkli cedit kâğıda, 1276/1859 yılında yazılmıştır. Zencirekli, geometrik desenli, koyu kahverengi meşin bir cilt içerisindedir. Nûrî'ye ait şiirler 3b, 15a, 15b, 16ab, 18a, 19a, 27a, 45a, 46b, 47b, 79a-80a, 81a-82a, 83a-87b, 88a-89a, 90a-91b, 92a-93b, 95ab, 98ab, 114ab, 119a-120a, 121b-137b, 141a, 144b, 151b, 153a, 154b, 155a, 180a numaralı varaklarda bulunmaktadır.

5.49. 06 Mil. Yz. Cönk 193

Türkçe, nestalik yazıyla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 41 yaprakta, suyolu filigranlı kâğıda yazılmıştır. Şemseli, şirazesi dağılmış harap bir cilt içerisindedir. 15a, 36b numaralı varaklarda Nûrî'ye ait şiirler yer almaktadır.

5.50. 06 Mil. Yz. Cönk 199

Türkçe, nestalik yazıyla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, suyolu filigranlı kâğıda yazılmıştır. Ciltsizdir. Nûrî'ye ait şiirler 2a, 8ab, 9a numaralı varaklarda yer almaktadır.

5.51. 06 Mil. Yz. Cönk 200

Türkçe, rik'a yazıyla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 82 yaprakta, çizgili defter kâğıdına yazılmıştır. Ciltsizdir. 45a, 51b, 74b numaralı varaklarda Nûrî'ye ait şiirler bulunmaktadır.

5.52. 06 Mil. Yz. Cönk 201

Türkçe, nesih yazıyla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 72 yaprakta, harf-marka filigranlı kâğıda yazılmıştır. Bazı beyitler kırmızıdır. Nûrî'ye ait şiirler 6a, 13a numaralı varaklarda yer almaktadır.

5.53. 06 Mil. Yz. Cönk 203

Türkçe, rik'a yazıyla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, nohudî renkli cedit kâğıda yazılmıştır. Koyu kahverengi meşin kaplı yıpranmış bir cilt içerisindedir. 32a, 51a, 53b numaralı varaklarda Nûrî'ye ait şiirler yer almaktadır.

5.54. 06 Mil. Yz. Cönk 205

Türkçe, nestalik yazıyla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 39 yaprakta, suyolu filigranlı kâğıda 1248/1832 yılında yazılmıştır. 3a, 9a numaralı varaklarda Nûrî'ye ait şiirler yer almaktadır.

5.55. 06 Mil. Yz. Cönk 211

Türkçe, nesih yazıyla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 45 yaprakta, suyolu filigranlı kâğıda yazılmıştır. 17b numarı varakta Nûrî'ye ait şiir bulunmaktadır.

5.56. 06 Mil. Yz. Cönk 218

Türkçe, nesih hatla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 53 yaprakta, suyolu filigranlı kâğıda yazılmıştır. Koyu kahverengi meşin bir cilt içerisindedir. Nûrî'ye ait şiirler 17b, 21a, 43b, 46b numaralı varaklarda yer almaktadır.

5.57. 06 Mil. Yz. Cönk 220

Türkçe, nesih yazıyla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 50 yaprakta, suyolu filigranlı kâğıda yazılmıştır. Zencirekli koyu kahverengi meşin bir cilt içerisindedir. 38a numaralı varakta Nûrî'ye ait şiir yer almaktadır.

5.58. 06 Mil. Yz. Cönk 235

Türkçe, nestalik yazıyla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 34 yaprakta, samanlı sarı kâğıda yazılmıştır. Ciltsizdir. 17b, 18a, 27ab numaralı varaklarda Nûrî'ye ait şiirler bulunmaktadır.

5.59. 06 Mil. Yz. Cönk 240

Türkçe, nestalik yazıyla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 13 yaprakta, suyolu filigranlı kâğıda yazılmıştır. Sözbaşları ve cetveller kırmızıdır. 13b numaralı varakta Nûrî'ye ait şiir bulunmaktadır.

5.60. 06 Mil. Yz. Cönk 249

Türkçe, nestalik yazıyla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 91 yaprakta, taç filigranlı kâğıda 1301/1883 yılı civarında yazılmıştır. 47a, 67a, 68b, 69a, 70a, 71b, 72a, 73ab, 75a, 76ab numaralı varaklarda Nûrî'ye ait şiirler yer almaktadır.

5.61. 06 Mil. Yz. Cönk 256

Türkçe, nesih yazıyla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 169 yaprakta, suyolu filigranlı kâğıda yazılmıştır. 164b numaralı varakta Nûrî'ye ait şiir bulunmaktadır.

5.62. 06 Mil. Yz. Cönk 262

Türkçe, nesih yazıyla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 126 yaprakta, suyolu filigranlı kâğıda 1287/1870 yılı dolaylarında yazılmıştır. 46a numaralı varakta Nûrî'ye ait şiir bulunmaktadır.

5.63. 06 Mil. Yz. Cönk 270

Türkçe, Arapça, nesih yazıyla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 26 yaprakta, suyolu filigranlı kâğıda yazılmıştır. Alt cilt kapağı düşmüş, şirazesi dağınık, şemseli,

zencirekli, yıpranmış mukavva cilt içindedir. Nûrî'ye ait şiir 13a numaralı varakta gözükmektedir ancak cönkün sayfaları eksik olduğu için şiir bulunmamaktadır.

5.64. 06 Mil. Yz. Cönk 273

Türkçe, nestalik yazıyla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 196 yaprakta sarı, pembe, yeşil renkli kâğıtlara yazılmıştır. Şirazesi dağınık, sayfaları yırtık, rutubet lekelidir. Kahverengi meşin bir cilt içerisindedir. 44b numaralı varakta Nûrî'ye ait şiir yer almaktadır.

5.65. 06 Mil. Yz. Cönk 289

Türkçe, talik yazıyla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 50 yaprakta, sarı renkli cedit kâğıda yazılmıştır. Bazı sayfalar mavi mürekkeple, bazıları ise kurşun kalemle yazılmıştır. 16a numaralı varakta Nûrî'ye ait şiir yer almaktadır.

5.66. 06 Mil. Yz. Cönk 295

Türkçe, nesih yazıyla, yazı alanı değişik ölçüde, değişik satırlı, 142 yaprakta sarı renkli samanlı kâğıda yazılmıştır. Ciltsiz olup şirazesi dağınıktır. Nûrî'ye ait şiirler 41a, 55b, 112a numaralı varaklardadır.

SONUÇ

Kültürümüzün önemli yapı taşlarından biri olan âşık edebiyatı, XVI. yüzyıldan başlayarak Türk Edebiyatı'nın ilk temsilcileri olan ozan-baksı tipinin ve bunların temsil ettiği edebiyat geleneğinin bir birleşimidir. Halkın duyuş ve düşünüşlerinin mısralardaki tercümanı olan bu edebiyat, XIX. yüzyılda yeniden şahlanmış ve güçlü temsilciler yetiştirmiştir.

XVII. yüzyılda olduğu gibi XIX. yüzyılda da en parlak dönemini yaşayan âşık edebiyatı bu yüzyılda Tokatlı Nûrî, Seyranî, Dertlî, Dadaloğlu, Erzurumlu Emrah, Gedâî, Ruhsatî, Âşık Şem'i, Âşık Şenlik, Sümmanî, Bayburtlu Zihnî gibi önemli âşıklar yetiştirmiştir.

Bu çalışmanın konusunu da XIX. yüzyıl âşık edebiyatına damga vuran temsilcilerden biri olan Tokatlı Nûrî oluşturmuştur. Çalışmada Tokatlı Nûrî'nin âşıklık geleneği içerisindeki yeri ve önemi ele alınmış, ardından Millî Kütüphane cönklerinde yer alan şiirleri ile aynı cönklerdeki "Nûrî" mahlaslı şiirler incelemeye tâbi tutulmuştur.

Şiirlerinin dışında hayatı, sanatı ve üslûbu da incelenen bu çalışmada; Tokatlı Nûrî'nin şiirlerini anlayabilmek, sesini yakalayabilmek için âşığın yetiştiği ortamın özelliklerinin bilinmesi ve âşıklık geleneği hakkında bilgi verilmesinin doğru olacağı düşünülmüştür. Bu anlamda giriş bölümünde âşık tarzı şiir geleneğinin oluşumu ve gelişimine değinilmiş ayrıca XIX. yüzyılda âşık edebiyatı hakkında bilgiler verilmiştir.

Bu çalışmanın birinci bölümünde Tokatlı Nûrî'nin hayatı, edebî kişiliği ve üslûbu üzerinde durulduktan sonra onunla ilgili yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde Nûrî mahlaslı yeni şiirler dil ve üslûp bakımından incelenmiştir.

Tokatlı Nûrî'nin dili sade ve anlaşılırdır. Duyuşları ince, anlatışı samimidir. Genellikle şiirlerinde aşk, ayrılık ve gurbet konularını işlemiştir. Hecenin yanında aruz ölçüsünü kullanan Nûrî, hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerinde çok daha başarılıdır.

Nûrî heceyle yazdığı şiirlerinde 11'li kalıbı kullanmış, 8'li heceli şiir söylememiştir. Ancak 8'li heceyle ilâhî türünde şiir söyleyen Nûrî mahlaslı başka şâirlerin olduğu çalışmada tespit edilmiştir. Tokatlı Nûrî, heceli şiirlerinde genellikle yarım uyak kullanmıştır. Bu şiirlerde tamlamalardan, dinî ve tasavvufî kelimelerden, yinelemelerden, benzetmelerden, deyimlerden, dinî, tarihî, efsanevî ve edebî tiplerden faydalanmıştır. Bu durum tespit ettiğimiz yeni şiirlerde de kendini göstermiş, Tokatlı Nûrî'nin sesini yakalama anlamında bize ışık tutmuştur.

Tokatlı Nûrî, aruzlu şiirlerinde heceyle söylediği şiirlere nazaran daha ağır bir dil kullanmıştır. Bu durum onun XIX. yüzyıldaki diğer âşıklar gibi divan edebiyatı şâir ve şiirlerinden etkilendiğinin bir göstergesidir. Nûrî'nin aruzla yazdığı bu şiirlerin çoğunda klasik şiirin mecaz ve mazmunlarına rastlamaktayız. Tokatlı Nûrî; heceli şiirlerinde olduğu gibi aruzlu şiirlerinde de tamlamalardan, dinî ve tasavvufî kelimelerden, yinelemelerden, benzetmelerden, dinî, tarihî, efsanevî, edebî tiplerden, deyim ve atasözlerinden yararlanmıştır. Tespit ettiğimiz yeni şiirlerde de bu durum görülmüştür.

Çalışmanın üçüncü ve dördüncü bölümü tezin omurgasını oluşturmuştur. Bu bölümlerde Millî Kütüphane cönklerinde "Nûrî" mahlaslı şiir metinlerine yer verilmiştir. Bu amaçla 65 cönk taranmış ve Nûrî mahlaslı 289 şiir tespit edilerek bu şiirler Latin alfabesine aktarılmıştır. Bu şiirlerden birbirleriyle aynı olanlar okunma durumlarına göre bir kez daha incelenmiş ve içlerinde en iyi durumda olanları şiir metinlerinin dipnotlarında eğik harflerle yazılarak esas metin olarak alınmıştır.

Yapılan bu çalışmada sözlü kültür ortamında şiirlerin oluştukları şekilde kalmadıkları, zaman içerisinde değişikliğe uğrayarak çeşitlenmelerin meydana geldiği görülmüştür. Bu amaçla cönklerde bulunan şiirler, daha önce yapılan çalışmalardaki şiirlerle karşılaştırılmış; ortaya çıkan çeşitlenmeler bir bütün hâlinde araştırmacıların dikkatine sunulmuştur.

Tokatlı Nûrî ile ilgili yapılan tüm çalışmaları incelediğimizde ona ait 347 şiir olduğunu tespit etmekteyiz. Yaptığımız bu çalışma ile çeşitlenmeleri hariç tutarak

yer verdiğimiz 192 şiir metninin içerisinde; Ahmet Şükrü Esen'den 2 ve tespit ettiğimiz 60 yeni şiir ile 347 olan bu sayı 409'a ulaşmıştır.

Çalışmanın en önemli yanı Tokatlı Nûrî ile ilgili bugüne kadar bilinmeyen 60 yeni şiirin ilim dünyasına sunulmasıdır. Ancak âşık edebiyatında Nûrî mahlasını kullanan birkaç şâirin bulunması tespit ettiğimiz yeni şiirlerin hangi Nûrî'ye ait olduğu konusunda birtakım güçlükleri beraberinde getirmiştir. Bu hususta Tokatlı Nûrî'nin dili, edebî gücü, şiirlerinde kullandığı ölçü, tamlamalar, dinî ve tasavvufî kelimeler, yinelemeler, benzetmeler, dinî, tarihî, efsanevî, edebî tipler, deyim ve atasözleri, kullandığı nazım türleri kriter olarak alınmıştır. Tokatlı Nûrî'ye aidiyeti şüpheli olan şiirler ise şiir metinlerinin dipnot kısmında belirtilmiştir. Ortaya konulan bu çalışmayla âşık edebiyatına ve Türk millî kültürüne katkıda bulunulmaya çalışılmış; bundan sonra bu konuyla ilgili yapılacak çalışmalarda araştırmacılara kaynaklık etmesi amaçlanmıştır.

SÖZLÜK

âbâd **:** mâmur, bayındır, sonsuz gelecek zaman, çayır, merâ.

abd **:** köle, kul.

acz **:** becerisizlik.

adâhî **:** kurbanlar.

adl **:** doğruluk.

afâk **:** ufuklar.

âfet **:** büyük felâket.

âfitâb **:** güneş, güzel kadın.

âgâh **:** bilgili, haberli.

âgüş **:** kucak.

ağniyâ **:** zenginler.

âğyâr **:** yabancılar, gayrılar, başkalar.

ahd **:** söz verme, and, yemin.

ahmer : **:** kırmızı, kızıl.

ahter **:** yıldız.

âhü **:** ceylan, karaca; mecazi anlamda güzellerin gözü.

ahz **:** alma, kabul etme.

akdem **:** ilk, önce, daha önceki.

akrân **:** eş ve benzer olanlar, yaşıtlar.

alâ-hide **:** tek başına.

alâ külli hâl **:** şöyle böyle olduğu kadar.

alem-nümâ **:** dünyayı gösteren.

âlî **:** yüce, ulu.

aliyy **:** yüksek, büyük.

âlûd- âlüde **:** bulaşmış, bulaşık.

amel **:** niyet.

amele **:** işçi, ırgat.

âmil **:** emeli olan, isteyen.

anâsır **:** elemanlar, ögeler.

anber **:** güzel koku, güzellerin saçı.

andelip **:** bülbül.

an-karîp **:** yakından, çok geçmeden.

ârâm **:** durma, eğlenme, dinlenme.

arâr **:** dağ selvisi, güzeldeki boy pos.

arasât **:** Mahşer yeri, haşir ve neşir olunan yer.

arif **:** bilen, bilgili.

ârifân **:** bilgililer.

arız **:** semiz, enli, geniş, latif.

arş **:** çardak, çadır, kafes, cumba; çatı, dam; dokuzuncu gök, taht.

arz **:** sunma, gösterme.

asan **:** kolay.

âsâr **:** izler, nişaneler, abideler.

asfiyâ **:** samimi, saf, içi temiz; azizler.

ashâb **:** sahipler.

âsitân **:** eşik, sultan sarayı, İstanbul.

asliyye **:** aslî.

âsumân **:** gök, semâ.

âşinâ **:** bildik, tanıdık.

âşiyân **:** kuş yuvası, mesken, ev.

aşk **:** sevgi.

aşkâr **:** belli, açık, meydanda.

âşüb **:** kargaşalık, karıştırıcı.

âtıfet **:** karşılık beklemeden gösterilen sevgi, iyilikseverlik**.**

atşân **:** susuz, susamış.

âvâre **:** işsiz, boş gezen, serseri.

âvâz **:** ses, seda.

âvîz **:** asılı bulunan, asılı.

ayân **:** belli, açık, meydanda.

ayn **:** göz, ash, kendisi.

ayn-el-yakîn **:** gözüyle görmüş gibi.

azad **:** kurtulmuş, serbest olan.

azm **:** kasıt, niyet, karar.

bâb **:** kapı.

bâd **:** yel, rüzgâr.

bâde **:** şarap, içki.

bâde-keş **:** şarap içen.

ba'de-zin **:** bundan sonra.

bağ-bân **:** bahçıvan.

bahr **:** deniz, göl.

bahrî **:** denizle ilgili.

baht **:** tâlih, kader, kısmet.

bâka **:** demet, deste, tutam.

bâ-kemâl **:** tam, mükemmel.

bâkî **:** tanrı, daimi, kalıcı.

bâl **:** kanat.

bâlâ **:** yüksek, yüce, üst.

bang **:** ses, seda, haykırma.

bânü **:** kadın, hanım.

bâr **:** tanrı, Allah.

bârek-Allah **:** mübârek olan, Allah mübârek etsin.

bedestân **:** mücevherlerin alınıp satıldığı çarşı.

bed-kâr **:** işi, hareketi kötü.

bedr **:** dolunay.

behişt **:** cennet, uçmak.

bekâm **:** maksat ve merâmına ulaşan.

belâgat **:** uz dillilik, iyi güzel söz söyleme.

bende **:** kul, köle.

berât **:** rütbe.

ber-câ **:** yerinde, münasip.

ber-dâr **:** asılmış.

be-cîs **:** müşteri yıldızı.

ber-düş **:** omuz üzerinde, omuzda.

berf **:** kar.

berk **:** şimşek.

ber-karâr **:** kararlı, yerli, daimi, devâmlı.

ber-taraf **:** bir yana atılan.

beyt-Ullâh : Allah'ın evi, Kâbe.

bezl : bol bol verme.

bezm : içkili, eğlenceli meclis, dernek.

bî-cân : cansız.

biçen : meşhur Rüstem'in kız kardeşinin oğlu.

bî-çâre : çaresiz.

bî-çün : emsalsiz, eşsiz.

bîdâr : uyanık, uyumayan.

bidist : karış.

bî-gâne : kayıtsız, ilgisiz, yabancı.

bî-hemtâ : benzersiz.

bî-hesâb : hesapsız.

bî-mecâl : halsiz, takatsiz.

bî-nevâ : nasipsiz

bî-pâyâm : sonsuz, tükenmez.

bî-pervâ : çekinmeksizin, sakınmadan

bî-vend : vefasızlık.

biyâ : kiliseler.

bîzâr : rahatsız, bıkmış, usanmış, çıkıntısı, küskün.

burç : kale, hisar

büs : öpme, öpücük.

büy : koku.

biihtân : yalan, iftira.

bülend : yüksek, yüce.

bürhân : delil, ispat, tanık.

câ : yer, mevki.

câ-be-câ : yer, yer.

cah : îtibâr, makam.

câhî : açık, aleni.

câme : elbise, çamaşır.

cânân : sevgili.

câvidân : daimi kalacak olan, ebedi.

ceberût : aşırı büyüklük, kibir.

cebîn **:** korkak, yüreksiz.
cedîd **:** yeni, kullanılmamış olan.
cefâ **:** eziyet, incitme.
cefâ-cü **:** cefâ arayan.
cehd **:** çalışma, çabalama.
celîl **:** büyük, ulu.
cellâd **:** insanı kesen, asan kimse.
cem **:** toplanma, yığma.
cemâat **:** insan topluluğu.
cemâl **:** yüz güzelliği.
cemîl **:** güzel.
cenâb **:** şeref, onur, büyüklük, hazret.
cenân **:** kalp, yürek, gönül.
cendere **:** tazyik, baskı, sıkı ve dar yer.
cevherî **:** cevhere ait olan.
cevr **:** haksızlık, cefâ, eziyet.
cihâd **:** din uğruna düşmanla savaşma.
cihân **:** dünya, âlem.
civân **:** genç.
cû **:** açlık, aç kalma.
cûd **:** cömertlik, el açıklığı.
cûş **:** coşma, kaynama.
cüdâ **:** ayrı ayrı düşmüş, ayrılmış.
cünun **:** delirme, çıldırma, delilik.
cürm **:** suç.
cüst ü cû **:** arayıp sorma, araştırma.
cüyûş **:** askerler, ordular.
câh **:** makam, mevki.
çâk **:** yarık, yırtık parça.
çârh **:** çark, tekerlek, felek, gök.
çârûb **:** süpürge.
çerâg **:** fitil, mum, otlak.
çerh **:** çark, tekerlek.

çeşm **:** göz.

çevgân **:** cirit oyununda atlıların birbirlerine attıkları değnek.

dâğ **:** yanık yarası.

dahhâk **:** çok gülen, çok gülücü.

dâm **:** tuzak, ağ.

dâme **:** daim ve bâki olsun anlamında kullanılan bir söz.

dâmen **:** etek.

dânâ **:** bilen, bilgeç.

dâr **:** savaş.

dehan **:** ağız.

dehr **:** dünyâ.

delâil **:** delâlet eden şeyler.

dem-â –dem **:** her zaman, sık sık.

dem-be-dem **:** zaman zaman, dâimâ.

der-âgûş **:** kucaklama, sarma.

derecât **:** derecenin çoğulu (basamaklar, rütbeler, miktarlar).

der-gâh **:** tekke.

derûn **:** iç, içeri, dahil.

dest **:** el.

destâr **:** sarık, tülbent.

dest-kâr **:** el işi, iş.

destür **:** izin, müsâade.

devâ **:** ilâç, çâre.

deverân **:** dönüp dolaşma, dolanma.

devrân **:** dünya, felek.

devvâr **:** devreden, çok dönen.

dırâz **:** uzun.

dîbâce **:** ön söz.

dide **:** göz.

dil **:** gönül.

dil-ber **:** gönlü alıp götüren güzel.

dil-beste **:** gönlü bağlanmış, âşık.

dil-cü **:** gönül arayan, gönül çeken.

dil-dâr **:** birinin gönlünü almış sevgili.
dil-figâr **:** gönlü yaralı, aşık.
dil-firîb **:** gönül aldatan.
dil-pesend **:** gönle hoş gelen.
dil-rübâ **:** gönül kapan, gönül alan.
dirâyet **:** zekâ, bilgi, kavrayış.
dirîg **:** esirgeme.
dirîga **:** yazık, eyvahlar olsun.
dîvâne **:** deli, budala, alık.
diyâr **:** memleket, ülke.
dû **:** aydmlık, ışık.
dûd **:** kurt, böcek.
duhter **:** kız, kerime.
dûn **:** aşağı, aşağılık, alçak.
dûr **:** uzak.
dürr **:** inci.
dür-dâne **:** inci tanesi.
düstür **:** kanun, kural.
dû-tâ **:** iki kat, bükülmüş, kamburu çıkmış.
ebkem **:** söz söylemeye muktedir olmayan.
ebrâr **:** hayır sahipleri, iyiler.
ebrû **:** kaş.
ebrûvân **:** kaşlar.
ebyât **:** iki mısradan oluşan manzum sözler.
eda **:** borç gibi bir şeyi ödeme, yerine getirme.
edhem **:** karayağız at.
edîb-âne **:** edepli, terbiyeli.
ednâ **:** aşağı, çok alçak.
et' al **:** işler, ameller.
efgân **:** ızdırap ile haykırrna, inleme.
etkende **:** düşkün.
etlâk **:** semâlar, felekler.
efsûn **:** büyü, sihir.

ehl **:** sahip, mâlik.

el-aman **:** “aman”, “bıktım artık”, “illallah”

elest **:** Allah’ın ruhları yarattıktan sonra “elestü -bi rabbiküm” “ben sizin rabbiniz değil miyim?” dediği zaman.

elfâz **:** kelimeler, sözler.

eltâf **:** iyi muâmeleler, iyilikler.

emrâz **:** hastalıklar.

enbiyâ **:** müstakil, şeriât, sâhibi olmayan peygamberler.

endaze **:** ölçek, tahmin.

enfâs **:** nefesler, soluklar.

engür **:** üzüm.

engüşt **:** parmak.

enis **:** dost, arkadaş, yâr, sevgili

envâr **:** ziyalar, aydınlıklar.

enver **:** daha nurlu, çok parlak

erbâb **:** ulu, reis, sahipler.

erhâm **:** merhametle.

ervâh **:** canlar, hayatın cevherleri.

esb **:** at, beygir.

esmâ **:** adlar.

esrâr **:** gizlenen ve bilinmeyen şeyler

esved **:** siyah, kara.

eşk **:** gözyaşı.

etfâl **:** çocuklar

etvâr **:** tavırlar, davranışlar

evc **:** yüce, yüksek.

evkât **:** zamanlar, çağlar

evzâ **:** hâller, vaziyetler

eyvân **:** büyük sofa, salon, çardak.

ezel **:** başlangıcı olmayan.

ezkâr **:** anmalar, hatırlamalar.

fâik **:** manalı olarak üstünde olan.

fânî **:** ölümlü.

fâsık **:** iptal eden, bozan.

fâş **:** meydana çıkma, duyulma.

fazl **:** fazla, ziyâde

fehm **:** anlayış.

fem **:** ağız.

fend **:** hile.

ferâgat **:** vazgeçme, el çekme.

ferdâ **:** yarın, âtî; ahret.

ferhat **:** sevinç, neşe.

ferrâş **:** hizmetçi, kâbe'yi süpüren.

feryât **:** bağırma, bağırış.

ferzân **:** ilim ve hikmet

ferzâne **:** hakîm, feylesof; bilgili

feşân **:** saçan, saçıcı.

fettân **:** fitne ve fesada teşvik eden.

fetfâ **:** müftü tarafından verilen şerri hüküm.

fevk-al-âde **:** olağanüstü.

fevz **:** zafer, üstünlük.

feyz **:** bolluk, verimlilik.

feyz-âver **:** feyiz getiren.

fezâ **:** dünyanın sonsuz olan genişliği.

fezâ'i **:** fezâya ait.

fırka **:** insan kalabalığı.

fısk **:** hak yolundan çıkma.

figân **:** inleme.

firâk **:** ayrılık, ayrılma.

firdevs **:** cennet, uçmak.

fityân **:** gençler, delikanlılar.

fuhş **:** namusa aykın hareket.

furûz **:** Allah'ın yapılması zorunlu kıldığı hareketler.

fülfül **:** karabiber.

fülk **:** gemi.

füsûn **:** sihir, büyü.

gaffâr : kulların günahlannı affeden, Allah.
gâfil : gaflette bulunan.
gam-hâr : gam yiyen.
gamze : süzgün bakış.
garât : yağmalar, çapullar.
gark : suya batma.
garrâ : ak, anlında beyaz bir lekesi olan.
gavvâs : dalgıç.
gazel : lâtif, dîvân edebiyatı'nda bir şiir şekli
gedâ : dilenci, yoksul.
gehvâre : beşik
gerdân : göğüs
gerdûn : dönücü, dönen.
gevher : elmas, cevher.
gıll ü gışş : kin ve hile.
gılmân : bıyığı çıkmamış delikanlılar, gençler.
girdâb : suların döndüğü ve çukurlaştığı yer.
gîrîbân : elbise yakası.
giriftâr : tutulmuş, yakalanmış.
giryân : ağlayıcı.
girye : ağlama, ağlayış
gîsû : omuza dökülen saç.
gubâr : toz.
gûh : pislik, necâset.
gulâm : bıyığı çıkmamış delikanlı, genç.
gunûm : kederler, tasalar.
gün : renk.
gurûb : bir gök cisminin batıda batması.
gûş : kulak, işitme, dinleme.
güftâr : söz.
gül-âb : gül suyu.
gül-fem : gül ağızlı.
gül-zâr : gül bahçesi.

gümân **:** zan, sanma, sezme.
gürûh **:** cemâat, bölük, takım.
güşâd **:** açma, açılış.
gü-zâf **:** boş, manasız boş söz.
güzâr **:** geçme, geçiş.
hâb **:** uyku.
habâb **:** su kabarcığı.
hâbîb-ullâh **:** Allah'ın sevgilisi Hz.Muhammed.
hacâlet **:** utanma.
hadeng **:** kayın ağacı, ok.
hadîs **:** peygamberimizin kutsal sözü.
hâhiş **:** istek, arzu.
hâhiş-kâr **:** isteyici.
hâil **:** korkunç.
hâim **:** şaşkın.
hâk **:** toprak.
hâl **:** yanaktaki ben.
halel **:** bozma, bozukluk.
hâlet **:** hâl, süret, keyfiyet.
hâlik **:** yaratan.
halîl **:** koca.
hallâk **:** yaratıcı, yaratan.
hamd **:** tanrıya olan şükür duygularım bildirme.
hâme **:** kalem.
hamel **:** kuzu.
hamrâ **:** kırmızı, kızıl.
hamse **:** beş.
hân-kâh **:** dervişlerin evi, dergâh.
hân(u)mân **:** ev, bark.
hâr **:** diken.
harâmî **:** hırsız, haydut.
hâre **:** sert taş, kaya.
harîm **:** harem dairesi, avlu.

has **:** ot kırıntısı, çer çöp.

hasb **:** göre, nazaran, binaen, cihetiyle.

hash-i hâl **:** görüşüp dertleşme.

hâsıl **:** olan, çıkan, türeyen.

hasm-âne **:** düşmancasma.

hâşâk **:** çöp, süprüntü.

haşr **:** toplanma.

hâtem **:** mühür.

havâss **:** hisler, duygular.

havz **:** etrafi çitle çevrili yer.

haydar **:** aslan.

hayfâ **:** haksızlık, zulüm.

hayme **:** çadır.

hayr **:** iyi, faydalı.

hazer **:** sakınma, çekinme, korunma, kaçınma.

hazret **:** saygı, saymak üzere büyüklere verilen unvan.

helâhil **:** çaresi olmayan, öldürücü zehir.

hem-dem **:** sıkı fıkı arkadaş.

hemîşe **:** daima, her vakit.

hemser **:** arkadaş, kafadar.

hem-tâ **:** benzer, denk.

hengâm **:** zaman, çağ, sıra.

hengâme **:** kavga, gürültü.

hercâî **:** kararsız.

heyhat **:** yazık, ne yazık.

heyûlâ' **:** madde.

hezâr **:** bülbül, bin.

hezârân **:** bülbüller, binler.

hıfz **:** saklama.

hırâm **:** nazlı, edalı, salına sahna yürüyüş

hıred **:** akıl.

hışm **:** kızgınlık, öfke.

hicr **:** ayrılık.

hicrân **:** ayrılık.

hidâyet **:** hak yoluna, doğru yola kılavuzlanma.

hil'ât **:** padişâh veya vezir taralindan takdir edilen kimseye giydirilen süslü elbise.

himem **:** gayretler, emekler, çalışmalar, ermiş olanların tesiri.

hîmmet **:** gayret etmek.

hindû **:** Hintli, ben, benek.

hired **:** akıl, us.

hitâm **:** son, nihâyet.

hûb **:** güzel, hoş, iyi.

hûbân **:** güzeller, iyiler.

hudâ-hân **:** şahâdet parmağı.

hudâven **:** Allah.

hufl'âş **:** yarasa, gece kuşu.

hulf **:** sözünü tutmama.

hulk **:** huy, tabiât.

hulyâ **:** kuruntu.

hûm **:** küp.

humâr **:** içkiden somaki baş ağrısı.

hûn **:** kan.

hûn-âb(e) **:** kanlı su, gözyaşı.

hûn-feşân **:** kan saçan.

hûn-hâr **:** kan içen, kan döken.

hün-rîz **:** kan dökücü.

hükkâm **:** hakimler.

hünkâr **:** padişah, sultan.

hürmet **:** saygı.

hüsn **:** güzel, iyi.

hüsrevân **:** padişahlar, sultanlar.

ışk **:** aşk, sevgi.

ibtidâ **:** başlama, başlangıç; en önce, başta

icâbet **:** kabul edilme.

icâzet: **:** izin, ruhsat.

icmâl **:** kısaltma, özetleme.

icrâa **:** kıtma, yapma.

ictinâb **:** sakınma, çekinme

îd **:** bayram

idrâk **:** anlayış

ifâkat **:** hasta, iyi olma

iflâh **:** kutlu, başarılı olma

ihlâs **:** halis, doğru, sevgi.

ihyâ **:** diriltme, canlandırma, kuvvetlendirme.

ifşâ **:** gizli bir şeyi yayma.

iftirâk **:** ayrılma ve dağılma.

igvâ **:** azdırma ve baştan çıkarma.

ihsâ **:** sayma, sayılma.

ihsân **:** iyilik etme

ikâmet **:** oturma

ikbâl **:** baht, talih

iklim **:** ülke, memleket.

ikrâr **:** saklamayıp söyleme.

ile'l-haşr **:** haşre dek, mahşer gününe kadar.

î'mâr **:** bayındır hale getirme.

imlâ **:** doldurma, doldurulma; yazma, yazdırılma.

imtisâl **:** gerekeni yapma.

imtizâc **:** karşılayabilme, uygunluk; iyi geçinme.

inâyet **:** dikkat, gayret; lütuf, iyilik, ihsan.

intisâb **:** dikilip durma.

intizâr **:** bekleme, gözleme.

irem **:** ok veya kurşun atılan nişan tahtası.

irşâd **:** doğru yolu gösterme.

istignâ **:** tok gözlülük.

irtikâb **:** bekleme, gözleme.

istikbâl **:** gelecek zaman.

istimdâd **:** yardım isteme.

işret **:** içki.

iştikâ **:** şikâyet etme, yanıp yakılma.
izhâr **:** gösterme.
izz **:** değer, kıymet.
izzet **:** değer, kıymet.
kâh **:** uzaklık, mesafe.
kabza **:** tutacak, tutamak yeri.
kadd **:** boy.
kadem **:** ayak.
kadi-l-hâcât **:** herkesin dileklerini yerine getiren, Allah.
kâkül **:** alın üzerine sarkıtılan kısa kesilmiş saç.
kâlâ **:** kumaş.
kallâş **:** kalleş.
kalü belâ **:** gam, keder.
kâm **:** meram, arzu, istek.
kamet **:** boy, boy pos.
kand **:** şeker.
kâr **:** iş, güç.
kasâvet **:** sertlik, katılık.
kâşâne **:** köşk, yuva, mükemmel ev.
kat' **:** kesme, kesilme.
katre **:** damla, damlayan şey.
kâzib **:** yalancı.
kebâb **:** pişirilen et.
kebüter **:** güvercin.
kelâm **:** söz.
kelb **:** köpek.
kelim **:** konuşan.
kemâl **:** olgunluk.
kemân **:** yay.
kemân-ebrîı **:** kemân kaşlı.
kene **:** hazine, deline.
kerrâr **:** savaşta döne döne saldıran.
kerrât **:** defalar, kereler.

kesb : çalışıp kazanma.

keşşâf : çok keşfeden.

ketm : bir sözü saklama, gizli tutma.

kevâkib : yıldızlar.

kevn : olma, var olma.

kevneyn : cismani ve ruhani âlem.

kevn û mekân: varlık, kâinat.

kilk : kalem.

kubâ : tuzlu balgam.

kubbe : yarım küre veya kümbetimsi bina damı.

kudret : kuvvet, güç.

kuds : temizlik, pakhk.

kâh : dağ.

kulzüm : deniz.

kurb : yakın olma, yakınlık.

kuvve : güç, takat.

kûy : mahalle, köy.

kuzalı : bulutlara karışan bir melek.

kübrâ : daha büyük olan.

küdürât : kederler, gamlar, tasalar.

küff'âr : kâfirler, hak dinini inkar edenler.

külhân : hamam ocağı, külhan.

küllî : umûmî.

kün : ol, olsun.

künc : köşe, bucak.

künh : bir şeyin aslı, temeli.

küşâd : bkz. güşâd.

kütüb : kitaplar.

lâhut : ulühiyyet âlemi.

lâl : değerli bir taş, kırmızı dudak

lâle-veş : lale gibi.

lâ-mekân : mekansız.

lâtif : yumuşak, hoş, güzel.

lâ-yüfnâfena : bulmaz, tükenmez.
ledün : Allah, yazı.
lem : parlamak.
lerze : titreme, titreyiş.
letâfet : lâtiflik, hoşluk.
levend : yeniçeri devrindeki deniz askeri.
levh : yassı, düz üzerine yazı yazabilen nesne.
levlâk : bir kudsî hadisten alınmış olup Hz.muhammed'e hitâptır.
leyâl : geceler.
leyk : lakin, ama, fakat.
likâ : görme, rast gelip kavuşma, yüz, çehre.
liyâkat : layık olma.
ma'bûd : kendisine ibâdet olunan, Allah.
mâder : anne.
mâh : ay.
mahbûb : muhabbet olunmuş, sevilmiş, sevilen.
mâ-dûn : alt, aşağı.
mahfuz : açılmış.
mâhir : hünerli, becerikli.
mahmur : sarhoşluğun verdiği sersemlik.
mahrem : haram.
mahşer : toplanılacak yer.
mâil : bir yana eğilmiş, eğri.
maksûd : kasd olunan, istek.
ma'mûr : bayındır.
mansûr : Allah'ın yardımıyla gelip gelmiş.
mâr : yılan.
ma'rife : mana ve mefhümu belirtilmiş olan söz.
mariz : hasta, hastalıklı.
mâ-sivâ : dünya ile ilgili olan şeyler.
ma-siyet : asilik, itaatsizlik.
ma'şûk : sevilen, sevilmiş (erkek).
mâye : maya.

mazhar : bir şeyin göründüğü, çıktığı yer.
mecnun : deli, divâne.
mecruh : yaralanmış.
meftun : fitneye düşmüş, tutkun.
mehcûr : terk olunmuş.
mehdî : doğru yolu tutan.
mehlika : ay yüzlü, güzel.
meh-pâre : ay parçası.
mehr : evlenirken kadına verilen nikâh bedeli.
mekkâr : hileci.
meknûn : dizilmiş.
mekrhile : düzen.
melâhat : güzellik, yüz güzelliği.
melâl : usanma.
memat : ölüm.
memdüh : medh olunmuş.
memlü : doldurulmuş, dolu.
menend : benzer, eş.
mennân : çok ihsân eden.
merâm : istek, arzu.
merdân : mertler.
mend-âne : mertçe, erkekçe.
merdûm : insan, adam.
mesâ : akşam.
mesâil : meseleler.
meserret : sevinç, şenlik.
mesrur : sevinmiş, merâmma ermiş.
mest : sarhoş.
mest-âne : sarhoşça.
meşakkat : zahmet, sıkıntı.
meşk : alışma, alıştırma.
meşreb : huy; içecek yer.
meşşata : gelini süsleyen giysi.

me-vâ **:** yurt, mesken.
mevarus **:** miraslar.
mevkîıf **:** vakf edilmiş.
mevlâ **:** efendi, sahip.
mevzun **:** vezinli, tartılmış.
meyân **:** orta, bel.
mey'ûs **:** ümidi kesilmiş, yeise düşmüş.
mezâyâ **:** meziyetler.
mezellet **:** horluk, hakirlik.
midad **:** yazı mürekkebi.
miftâh **:** anahtar.
mihmân **:** misalir.
mihnet **:** zahmet, eziyet.
mihr **:** güneş.
mîhr(i)-bân **:** şefkatli.
milk **:** birinin tasarruffu altında bulunan şey, mülk.
minnet **:** bir iyiliğe, iyilik yapana karşı kendini borçlu görme.
mi'râc **:** merdiven, göğe çıkma.
mir' ât **:** ayna.
misk **:** Asya'nın yüksek dağlarmda yaşayan, erkek ceylanın karın derisi altındaki bir bezden çıkarılan güzel kokulu madde.
misk û bâr **:** yara fitili.
misl **:** benzer, kat.
mîşe **:** meşe, küçük koruluk.
miyân **:** bkz. meyân.
muallâ **:** yüce, yüksek.
mufassal **:** uzun uzadıya anlatılan.
muhânet **:** hain, alçak.
müj'e **:** gam, kaygı.
muhkem **:** sıkı.
mür **:** karınca.
murâd **:** arzu, istek.
murg-mürg **:** kuş.

mu'tâd : ahşılımş.
mutalsam : tılsımlı, büyülü.
mutrib : çalgıcı.
mû(y) : kıl.
müberrâ : aldanmış.
mübtelâ : düşkün, tutkun.
mücellâ : cilâlı, parlak.
mücrim : suçlu.
müheyyâ : amade, hazır.
müjgan : kirpik.
mülcem : gemli, yularlı.
münâcât : Allah'a dua etme, yalvarma.
münâfık : ikiyüzlü.
münevver : aydınlatılmış, ışıklı.
münkir : inkâr eden.
mürd : ölmüş.
mürg-i zâr : güneş.
mürüvvet : insaniyet, mertlik, iyilik severlik.
müsahhar : büyülenmiş.
müstagrâk : batmış, gark olunmuş.
müstemend : üzüntülü, bîçâre.
müşg : misk.
müşg-bü : misk kokulu.
müyesser : kolaylıkla olan.
müzdâd : artmış, çoğalmış, kadın adı.
nâ-dân : cahil.
nâdim : pişman olan.
nâfe : misk, koku, sevgilinin saçının kokusu.
nahl : hurma ağacı, ince, uzun, narin vücutlu dilber.
nail : muradma eren.
nak : suda ıslanma.
nâlân : inleyen.
nâliş : inleyiş, inilti.

nâr **:** ateş, od.
na’ra **:** bağırma.
na’sa **:** uykusu gelme.
nasıh **:** öğüt veren.
na’t **:** peygambere övgü.
nâ-tüvân **:** zayıf, kuvvetsiz.
nâvek **:** ok
nâz **:** kendini beğendirmek için takınılan yapmacık.
nâzende **:** naz edici.
nazenin **:** cilveli, oynak; narin.
nâzil **:** yukarıdan aşağıya inen, inici.
nâzir **:** benzer, eş.
necât **:** kurtulma, kurtuluş.
nedâmet **:** pişmanlık.
nefs **:** ruh, can, hayat.
nefy **:** sürme, sürgün etme.
neşk **:** burna çekme.
nev **:** yeni.
nevâ **:** ses, sadâ.
nevâziş **:** okşama, gönül alma.
nev-cîvân **:** taze, delikanlı.
nev-nihâl **:** taze fidan.
nev-res **:** yeni yetişen, kadın adı.
nev-reste **:** yeni yetişmiş.
nidâ **:** çağırma, bağırma.
nigâh **:** bakma, bakış.
nihân **:** gizli, saklı.
nikâh **:** peçe.
nîm **:** yarı, yarım buçuk.
nisâr **:** saçma, sepme.
nişter **:** neşter.
niyâz **:** yalvarma, yakarma.
noksan **:** eksiklik, azalma.

nûş **:** tat, bal, içki.

nübüvvet **:** nebilik, peygamberlik.

nümâyân **:** görünücü, görünen.

nüşâb **:** temrenli oklar.

od **:** ateş

pâ **:** ayak

pak **:** temiz.

pây-mâl **:** ayakaltında kalmış.

penâh **:** sığınma, sığınacak yer.

penç **:** beş.

pend **:** nasîhât, öğüt.

perd **:** kıvrık, kat, büklüm.

perî-peyker **:** peri yüzlü.

perîşân **:** dağınık, karışık.

Pertev **:** ışık, parlaklık.

per ü bâl **:** kol ve kanat.

pervâne **:** fırıldak, geceleri ışığın etrafında dönen kelebekler.

pervâz **:** uçma, uçuş.

pey-a-pey **:** birbiri ardınca.

peydâ **:** meydanda, açıkta, hazır.

peygam **:** haber.

peygan **:** ant, akit.

peyk **:** haber ve mektup getirip götüren.

peymâne **:** büyük kadeh.

pîc **:** kıvrım.

pîr **:** yaşlı, ihtiyar.

pîrâye **:** süs.

pîş **:** ön, ileri.

pîşân **:** en ileri.

pîşânî **:** alın.

pîse **:** sanat, meslek.

pîşvâ **:** reis, başkan.

pute **:** nişan tahtası.

pür-h **:** îmkan içinde.
pür-melâl **:** gamlı, kederli.
püser **:** oğul, erkek çocuk.
rabb(enâ) **:** Allah.
rah **:** yol.
rahim **:** merhametli, esirgeyen.
rahm **:** acıma, esirgeme.
rahş **:** gösterişli, güzel.
ra'nâ **:** güzel, latif.
râz **:** sır
râzık **:** rızk veren.
rebâb **:** bir çeşit kemençe.
reftâr **:** gidiş, yürüyüş, hareket.
reh-nümâ **:** yol gösteren.
remz **:** işaret, gizli ve kapalı bir surette söyleme.
re's **:** baş, kafa.
resul **:** elçi, peygamber.
reşk **:** kıskanma, hased günü.
revâ **:** yakışır, uygun.
reviş **:** yürüyüş
rey **:** nemâ.
reyhân **:** fesleğen, kadın adı.
rezâlet **:** rezillik, alçaklık.
rızk **:** azık yiyecek.
ri(y)â **:** ikiyüzlülük.
rind **:** kalender, aldırışsız.
rindan **:** kalenderle.
rîş **:** yara, yaralı.
rîşe **:** saçak, püskül.
rişte **:** iplik.
ruhâni **:** ruha ait.
rühâniyyet **:** rühânilik.
ruhsâr **:** yanak.

rumuz **:** işaretle.

r'ü(y) **:** tunç.

rüz **:** gün.

rüsvâ **:** rezil.

sabâ **:** gün doğusundan esen hafif rüzgâr.

sabâvet **:** çocukluk.

sad **:** yüz (sayı).

sadâ **:** ses.

sadr **:** göğüs.

sahbâ **:** şarap.

sâhibü'l-eşvâk: şiddetli arzulara sahip olan.

sahîh **:** gerçek, doğru.

sâhir **:** büyücü.

sahn **:** sıcaklık, hararet.

sâil **:** saldıran, dilenci.

saki **:** su veren, su dağıtan.

salât **:** namaz.

salâvât **:** namazlar.

sanem **:** put, güzel kimse.

sârâ **:** halis, katıksız.

sarrâf **:** sarf eden, değer veren.

sat-pare **:** yüz parça.

savm **:** oruç.

sa'y **:** çalışma, çabalama.

sâye **:** gölge.

sâye-bân **:** gölgelik.

sayyâd **:** avcı.

sebât **:** yerinde durma.

sebil **:** yol, büyük cadde, su dağıtılan yer, çeşme.

sebû **:** testi, şarap kabı.

sedîd **:** doğru, hak.

seher-gâh **:** seher vakti, sabahın erken saati.

sehhâr **:** büyücü.

sehl : kolay.
sehv : yanlış, yanılma.
selâmet : korku ve endişeden uzak olma.
selsebil : tatlı ve hafif su.
semiş : itme, kulak verme.
semm : zehir.
semâ : işitme, duyma.
sema : gök.
semâvât : gökler.
senâm : Kurân'ın ilk suresi fatihâ, tepe, doruk.
ser : baş, başkan.
ser-â-ser : baştan başa.
serd : düzgün ve münasebetli söyleme.
serîr : taht.
serv : selvi.
setr : örtünme.
sevdâ : aşk, sevgi.
seyf : kılıç.
seylâb : sel suyu.
seyyiat : fenalıklar, kötülükler; suçlar, günahlar.
sezâ : münasip, uygun.
sihr : büyü.
sikkin : bıçak.
silk : iplik, sıra, dizi.
silsile : zincirleme olan şey.
sîm : gümüş.
sîne : göğüs.
sipihr : tâlih.
sîret : bir kimsenin içi, hâli, tavrı.
sirişk : gözyaşı.
sitâre : yıldız.
sitem : zulüm, haksızlık.
sivâ : başka, gayrı.

sufâr : iğne deliği.
sun : yapış, yapma.
süz : yanma, tutuşma.
sübât : dalgınlık, koma.
sübhân : Allah.
sühan : söz, lakırdı.
sühan-dân : söz bilirlik.
sühan-ver : düzgün konuşan.
sülü : bir yol tutma.
sünuhat : akla, hatıra gelen, içe doğan şeyler.
sürür : sevinç.
sütre : perde.
süyül : seller.
şâd : sevinçli.
şâdî : memnunluk, sevinçlilik.
şâne : tarak.
şâr : şehir.
sâyetse : yakışır, yaraşır.
şeb : gece.
şefâat : birinin suçundan geçilmesi veya dileğinin gerçekleşmesi için edinilen aracılık.
şehlâ : tatlı, şaşı, ela, koyu mavi göz.
şehnâz : Türk müziğinin en eski makamlarından.
şeh-vâr : hükümdara yakışacak sürette.
şekvâ : şikâyet, sızıntı.
şem' : mum.
şemâil : huylar, tabiatlar.
şems : güneş.
şeng : haydut.
şerâfet : şerefli olma.
şerbet : içilecek tatlı şey.
şerh : açma, yarma.
serhâ : dilim.

şerîat **:** doğru yol.
şerm **:** utanma.
şerrâh **:** şerh eden, açıklayan.
şevk **:** şiddetli arzu.
şeydâ **:** aşktan aklım kaybetmiş divâne.
şiâr **:** iyi, üstünlük veren işaret, adet.
şikâr **:** av.
şikest(e) **:** kırılmış.
şimden geru **:** bundan böyle, bundan sonra
şimşir **:** kılıç.
şir **:** şiir.
şirret **:** kötülük.
şitâ **:** kış mevsimi.
şive-kâr **:** nazlı, işveli.
şûh **:** hareketlerinde serbest
şüküfe **:** çiçek.
şükû **:** ululuk.
taakkul **:** akıl erdirme, hatırlama
taalluk **:** asılı olma, asılma; ilişiği, ilgisi olma; sevme; ait olma
tab' **:** huy, yaratılış.
ta'dâd **:** sayma, sayı.
tağyir **:** başkalaştırına, değiştirme, bozma.
tahâret **:** temizlik.
tâhir **:** temiz.
tahrik **:** kımıldatma, oynatma.
tahrîr **:** yazma, yazılma.
tâib **:** tövbe eden.
takarrüb **:** yaklaşma, yanaşma.
tâkat **:** güç, kuvvet.
taksim **:** bölme, parçalama.
takvâ **:** Allah'tan korkma.
tal' at **:** yüz, surat.
tama **:** doymazlık.

târ : karanlık; tel, saç teli, çalgı aleti.

tarâvet : tazelik, taze olma.

târe : defa, kere.

tarîk : yol.

tarîkât : Allah'a ulaşmak için tutulan yol.

târ u mâr : karmakarışık.

tastîr : satır dizme, yazı yazma.

tathîr : temizleme, paklama.

tasvîr : resmini yapma.

ta'zîm : büyüklenme, ululanma

tecâhül : cahil gibi görünme

tecellâ : görünme, belirme

tecellî : görünme, belirme

tedbir : bir şeyi temin edecek veya önleyecek yol.

tefahhır : övünme.

tefehhüm : yavaş yavaş anlama.

tefekkür : düşünme.

tefhîm : anlatma, anlatılma.

tegâfül : anlamamazlıktan gelme.

tehî : boş, hünersiz, bilgisiz.

tehlîl : "la-ilahe illallah" sözünü tekrarlama.

tekebbür : kibir gösterme.

tekmîl : kemâle erdirme, bitirme, tam.

tekye : güvenme.

temâşâ : bakıp seyretme.

temelluk : sahip olma.

temennâ : dilek, istek.

temevviil : mal edinme.

teşehhüb : bulutlanma.

terâhhum : merhamet etme, acıma.

teşekkî : şikâyet etme sızlanma.

teşekkül : şekillenme.

teşne : susamış.

tevaggul : devamlı olarak uğraşma.
tevârîh : tarihler.
tevekkül : işi Allah'a bırakıp kadere razı olma.
tevlîk : uydurma, elçilikle yollanma.
tezekkür : hatıra gelme.
tezeyyün : süslenme, ziynetlenme.
tezlîl : hor ve hakir görme.
tıfl : küçük çocuk.
tımâr-hâne : akıl hastanesi.
tîg : kılıç.
tîr : ok.
tîşe : balta, nacak.
tübâ : güzellik, iyilik.
turre : alın saçı.
tûti : papağan.
türâb : toprak.
tüvân : güç, takat.
'ucb : kendini beğenmişlik.
ukbâ : ceza, ahiret.
ulüvv : yükseklik, yücelik.
ummân : büyük deniz.
urvet- ül-vuska: müslümanlık.
uryân : çıplak.
usât : âsîler, zorbalar; günahkârlar
uşşâk : âşıklar.
uzlet : kendi kendine tenhada yaşamak.
uzv : organ.
üftâde : düşkün, bîçâre.
ülfet : ahbaplık, dostluk.
ümmet : bir peygambere bağlamp inanan cemaat.
ûstâd : muallim, usta, sanatkâr.
vacip : yapılması gerekli.
vâ'd : söz verme.

vahdet : yalnızlık.
varak : yaprak.
vâm : borç.
vâ-veylâ : eyvâh.
vebâl : şiddet, azap.
vech : yüz, surat.
vefâ : sözünde durma.
velâkin : fakat.
velâyet : ermişlik.
veş : gibi.
vezn : tartma.
vikaye : kayırma, koruma, esirgeme.
vîrâne : yıkılrmş yapı.
vird : öğrenci; belli zamanlarda okunan kuran cüzleri
visâl : ulaşma, sevgiliye kavuşma.
vuslât : kavuşma.
vürûd : geliş, varma, yetişme.
yâd : hatırlama, anma.
yahşi : güzel.
yan : posta beygiri.
yâr : dost.
yârân : dostlar.
yâre : yara, bilezik.
yek-dane : eşi benzeri olmayan.
yezdân : hayır ilâhı, Allah.
zâhid : kaba.
zâhir : görünen.
zahm : yara.
zar : ağlayan, inleyen.
zârif : güzel, şık.
zât : sahip, malik.
zebân : dil, lisan, dile ait.
zebânî : cehennemdekileri cehenneme atmaya memur edilen melek.

zekât **:** mal ve paranın kırkta birinin dağıtılması.
zelil **:** yanılan, hor, hakir.
zemm **:** yerme, kınama.
zer **:** sarı, altın.
zevâl **:** sona erme.
zeyn **:** süs, bezek.
zıll **:** gölge.
zîbâ **:** süslü.
zîbende **:** süslü, yakışıklı.
zîr **:** alt, aşağı.
zî-şân **:** canlı, şerefli.
zîver **:** süs, bezek.
ziyâ **:** ışık, aydınlık.
zülâl **:** saf, hafif, soğuk, tatlı su.
zü-l-fazl **:** faziletli.
zünüb **:** günahlar.

KAYNAKLAR

Akman, E. (2011). *Kastamonu kaynaklarında Erzurumlu Emrah (Müntahabât-ı Eş'ar).* (2. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi Yayınları

Akman, E. (2013). *Tokatlı Nûrî.* 20/03/2019 tarihinde http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=156 adresinden erişilmiştir.

Akman, E. (2014). *Âşık Tokatlı Nûrî'nin yeni şiirleri ve şiir dili.* IV. Büyük Türk Dili Kurultayı'da sunulmuş bildiri, Bilkent Üniversitesi, Ankara.

Aksan, D. (1995). *Her yönüyle dil, ana çizgileriyle dilbilim*. Ankara: TDK Yayınları.

Artun, E. (2015). *Âşıklık geleneği ve âşık edebiyatı.* (7. Baskı). Adana: Karahan Kitbevi.

Aydın, İ. S. (2001). *Tokatlı Nûrî'nin şiirlerinde gelenek ve halk eğitimi unsurları.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Cunbur, M., Kaya, D., & Ünver, N. (2002), *Millî kütüphane yazmalar kataloğu (Cönkler).* Ankara: Millî Kütüphane Basımevi.

Çobanoğlu, Ö. (2007). *Âşık tarzı edebiyat geleneği ve İstanbul.* (2. Baskı). İstanbul: 3F Yayınları.

Devellioğlu, F. (1998). *Osmanlıca-Türkçe ansiklopedik lügat*. (15. Baskı). Ankara: Aydın Kitabevi.

Erdoğan, K., & Çalka, M. S. (2011). Kasabalı Dülekzâde Mehmed Nûrî Efendi ve bazı şiirleri. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *9*(1), 141-163.

Günay, U. (2015). *Türkiye'de âşık tarzı şiir geleneği ve rüya motifi.* (7. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.

Işıtman, M. (1973). Tokatlı Âşık Nûrî'nin yayımlanmamış şiirleri. *Türk Folklor Araştırmaları*, *292*, 12-13.

Kabaklı, A. (2008). *Âşık edebiyatı.* (2. Baskı). İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.

Kaya, D. (1997). Edebiyatımızda âşık kolları ve Şenlik kolu. *Türk Kültürü,* (412), 499-508.

Köprülü, F. (2004). *Saz şairleri.* (3. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.

Köprülü, F. (2012). *Edebiyat araştırmaları.* (5. Basım). Ankara: Akçağ Yayınları.

Onay, A. T. (1930). *Çankırı Şairleri*. Çankırı: Çankırı Matbaası.

Onay, A. T. (1933). *Âşık Tokatlı Nûrî.* Çankırı: Çankırı Matbaası.

Oral, M. Z. (1936). *Tokatlı âşık Nûrî.* Ankara: Köyöğretmeni Basımevi.

Özarslan, M. (2014). *Tokatlı Nûrî'nin destanları üzerine bir değerlendirme.* Tokat Tarihi ve Kültürü Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.

Özdemir, C. (2016). Tokatlı Nûrî'nin "Dilberler Destanı" bağlamında Osmanlı'da kadın. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 5*(4), 1883-1896.

Sakaoğlu, S. (1986). *Emrâh'ın hayatı ve hakkında yapılan yayınlar*. Erciyes: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Sakaoğlu, S. (1998). Türk saz şiiri. Türk Dünyası El Kitabı, 9(A.31/I), 369-400.

Türk Dil Kurumu. (1988). *Türkçe sözlük*. (Yeni baskı). Ankara: TDK.

Türk Dil Kurumu. (2012). *Yazım klavuzu* (27. Baskı). Ankara: TDK.

Yıldırım, D. (2000). Tarihi süreç içeresinde iletişim odakları, ağları ve işlevleri. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi,* (10), 327-354.

EKLER

EK 1 CÖNKLERDEN NÛRÎ'YE AİT ÖRNEK METİNLER

EKLER

EK 1 Cönklerden Nûrî'ye Ait Örnek Metinler

06 Mil. Yz. Cönk 26, v. 10a.

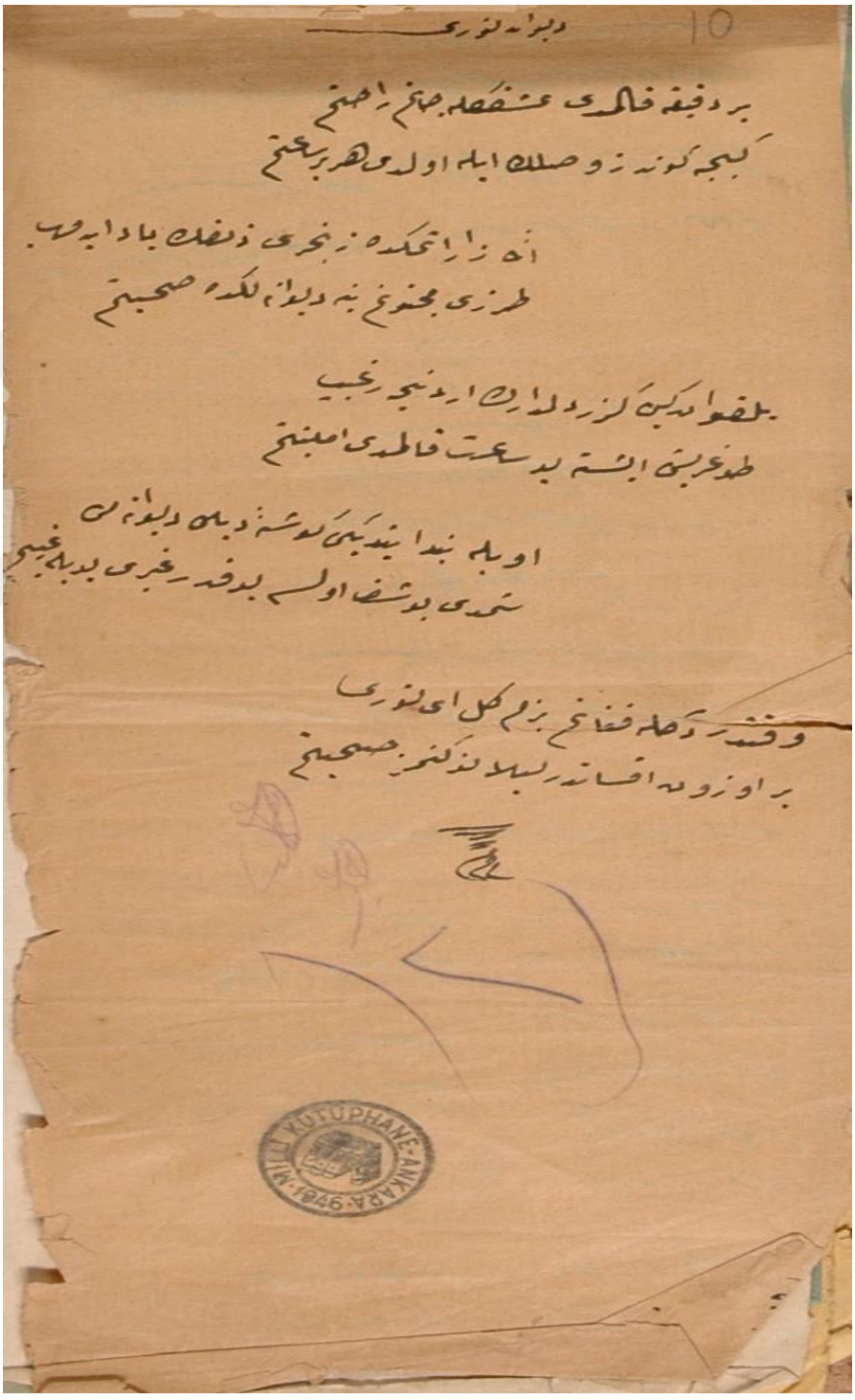

06 Mil. Yz. Cönk 59, v. 10a.

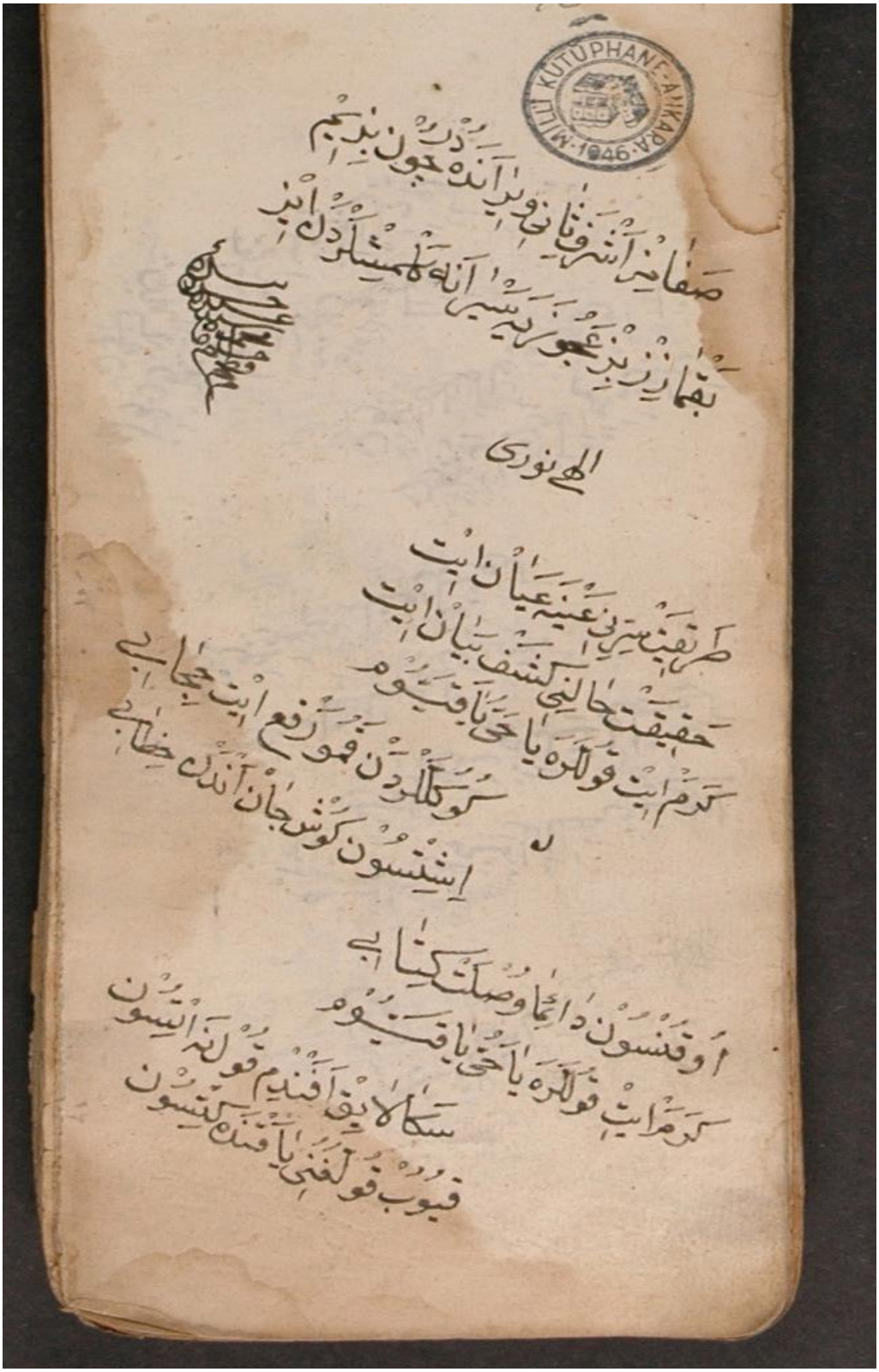
MILLÎ KÜTÜPHANE-ANKARA-1946

06 Mil. Yz. Cönk 92, v. 11

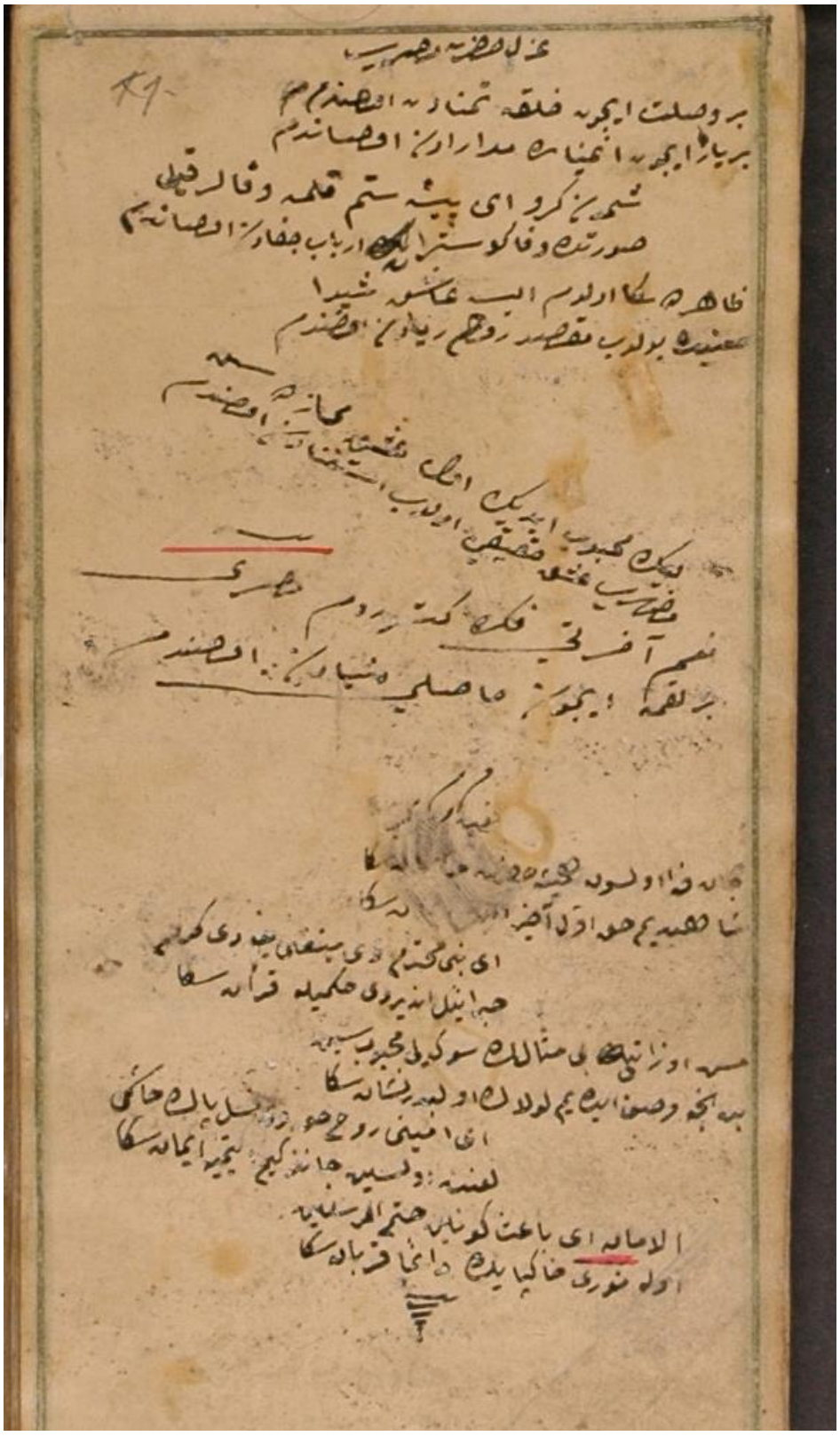

06 Mil. Yz. Cönk 96, v. 36b.

06 Mil. Yz. Cönk 180, v. 46a.

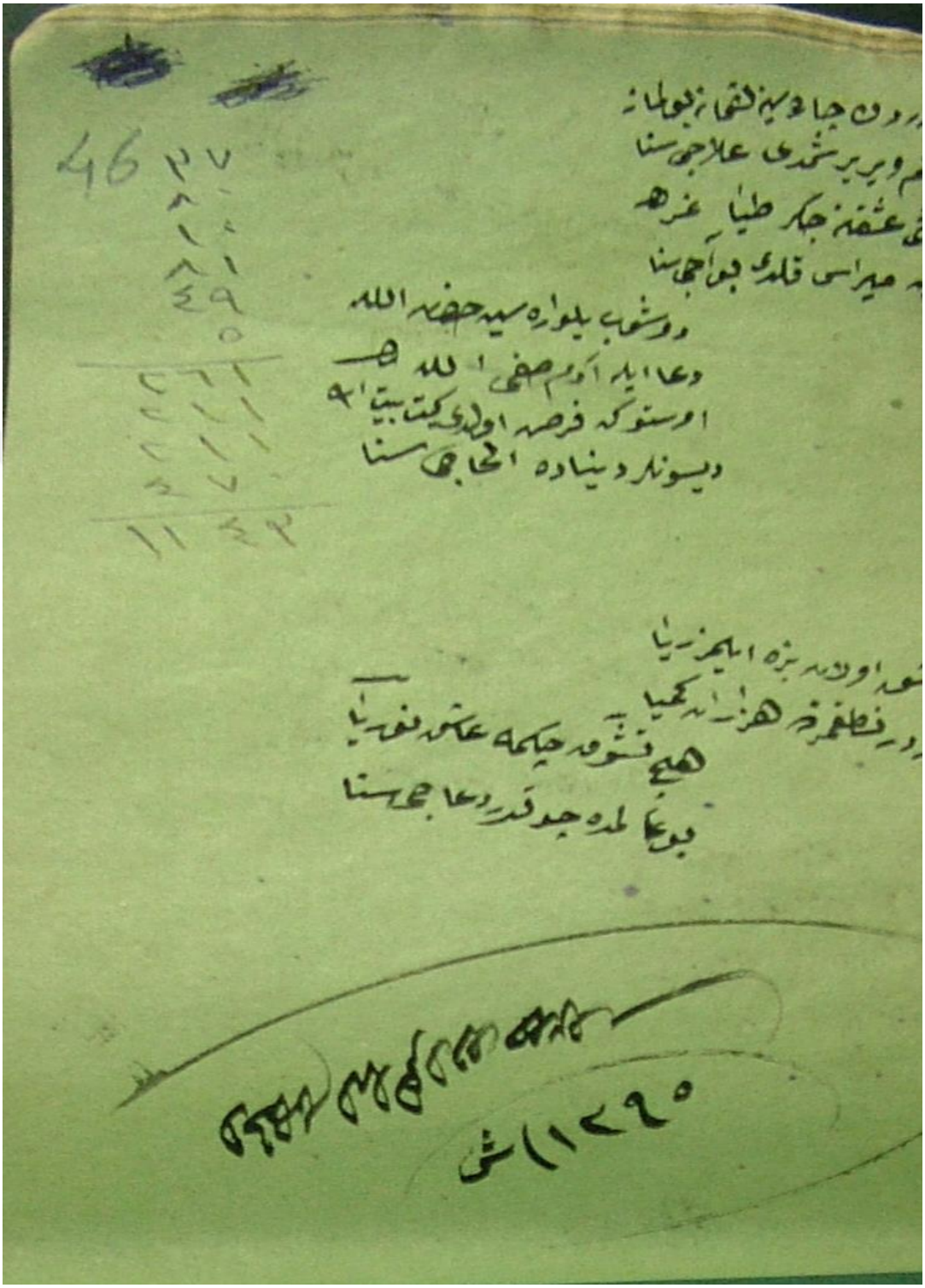

06 Mil. Yz. Cönk 185, v. 144b-145a.

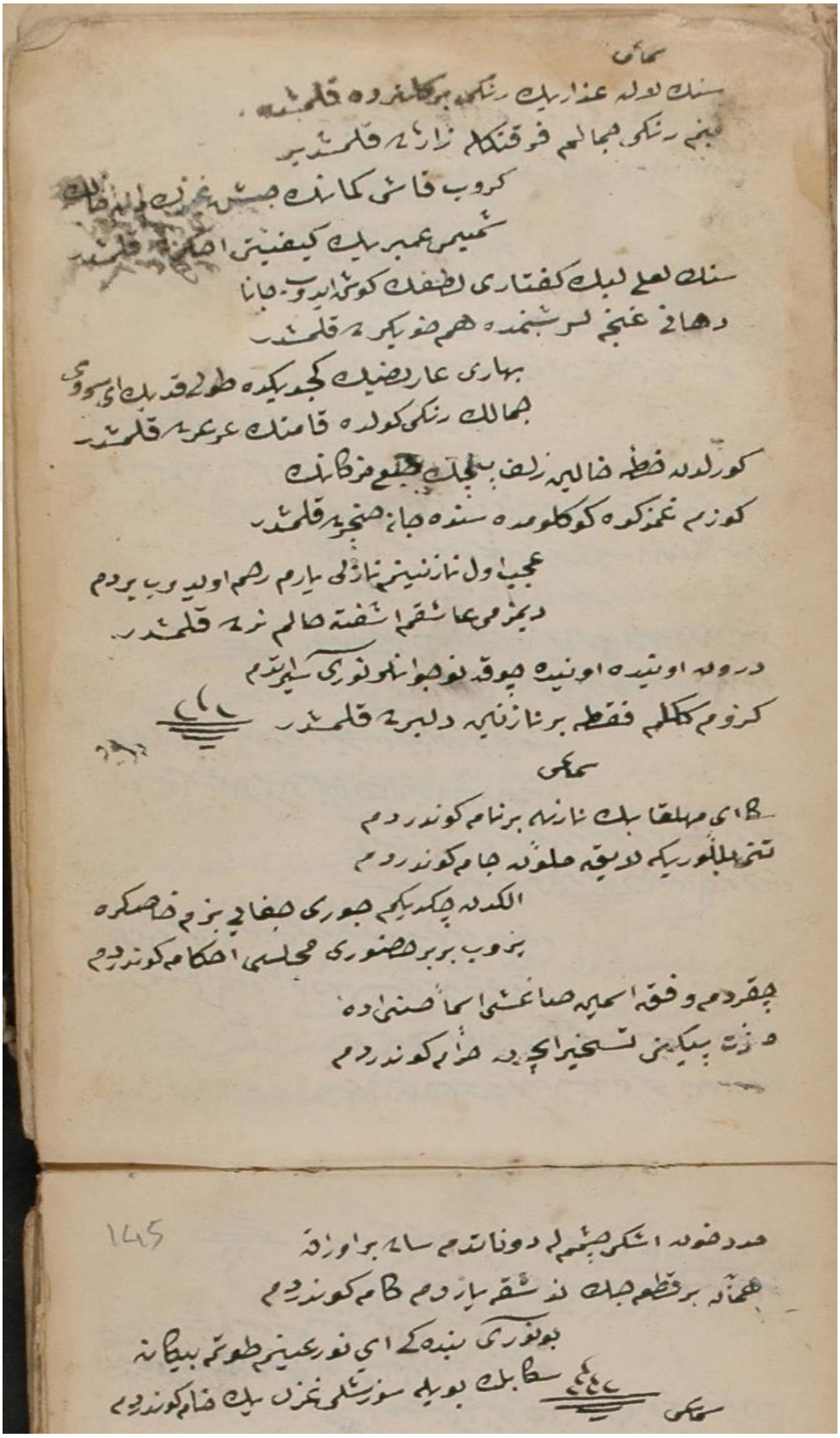

06 Mil. Yz. Cönk 211, v. 17b.

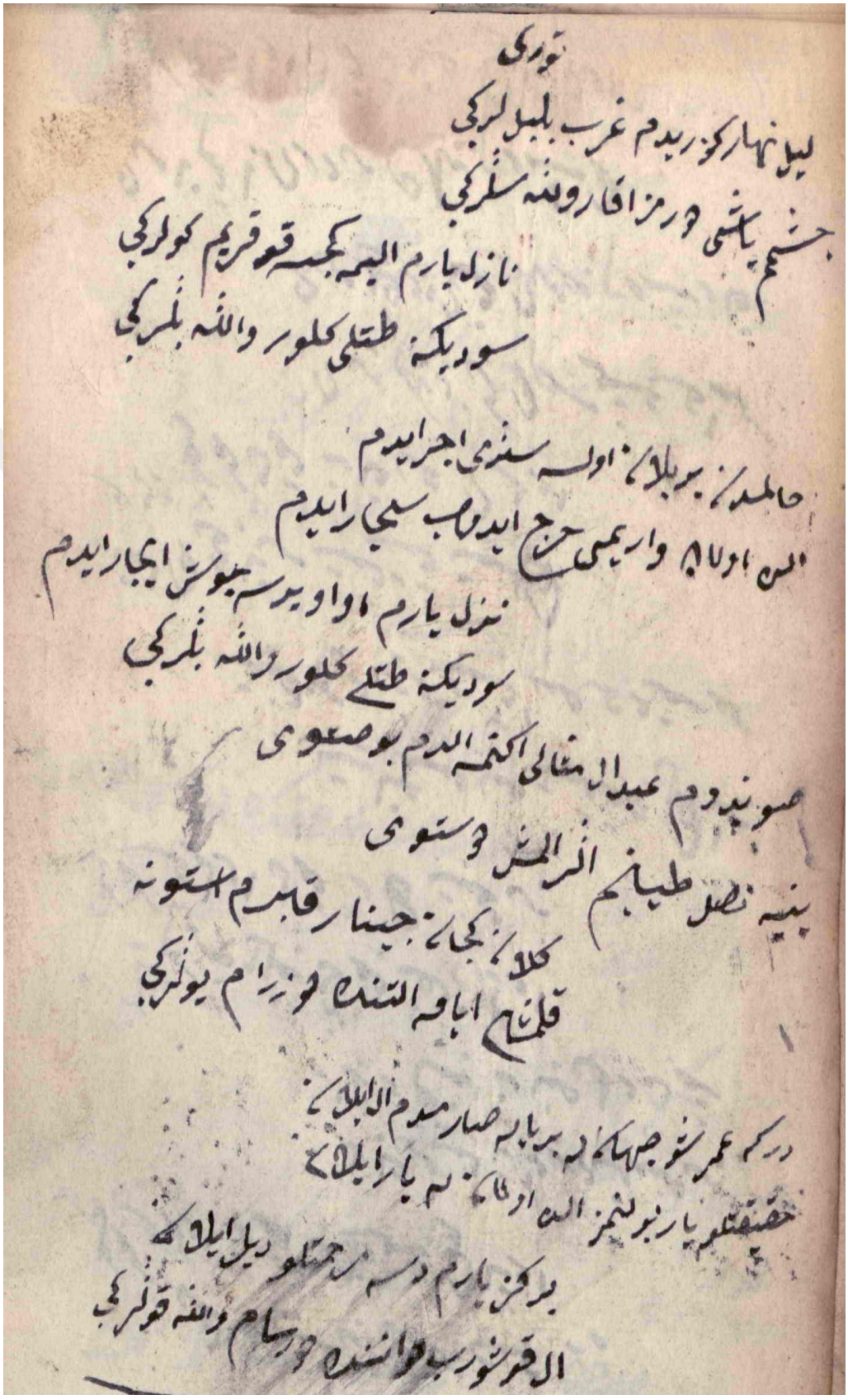

06 Mil. Yz. Cönk 249, v. 68b.

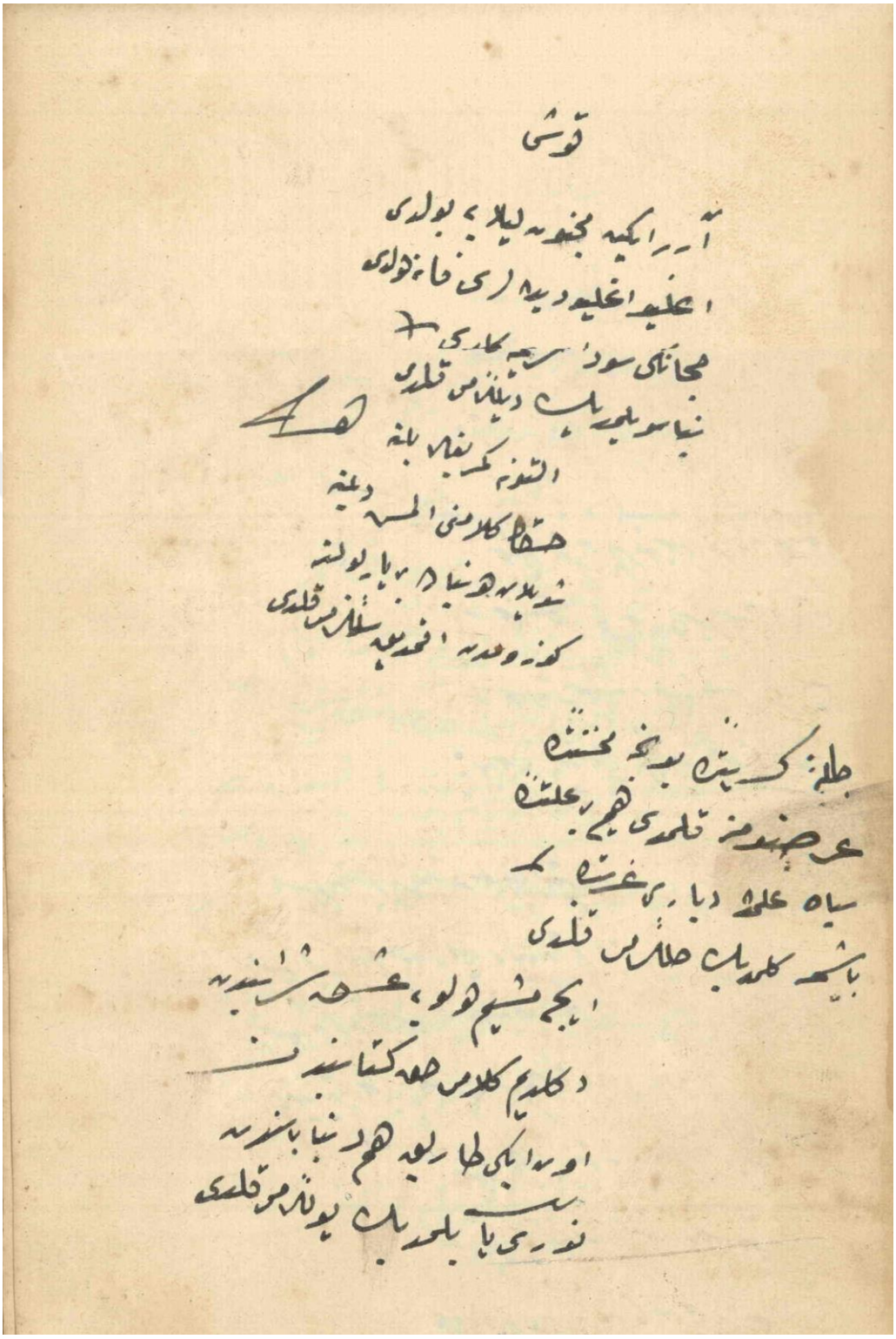

06 Mil. Yz. Cönk 256, v. 164b.

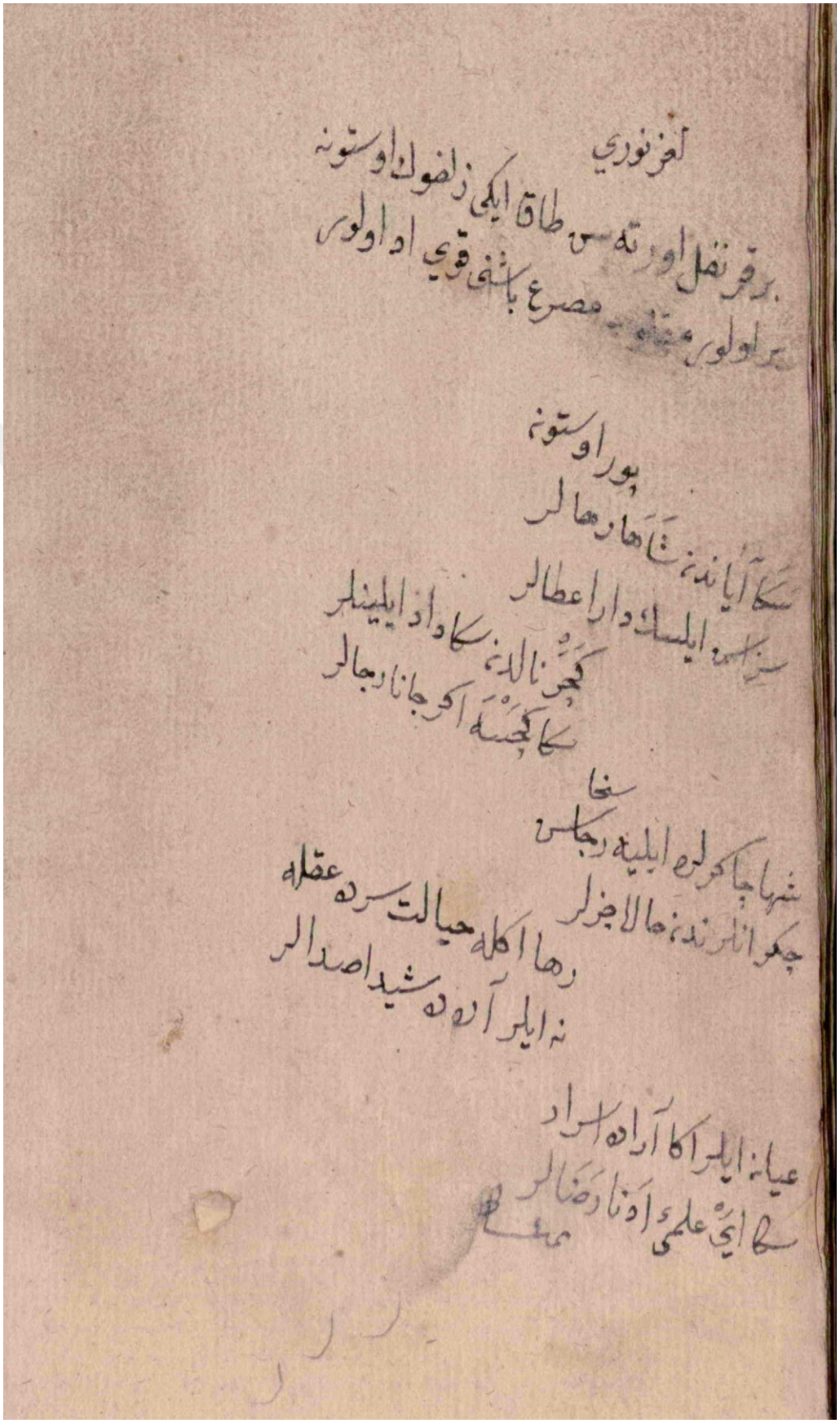

06 Mil. Yz. Cönk 277, v. 44b.

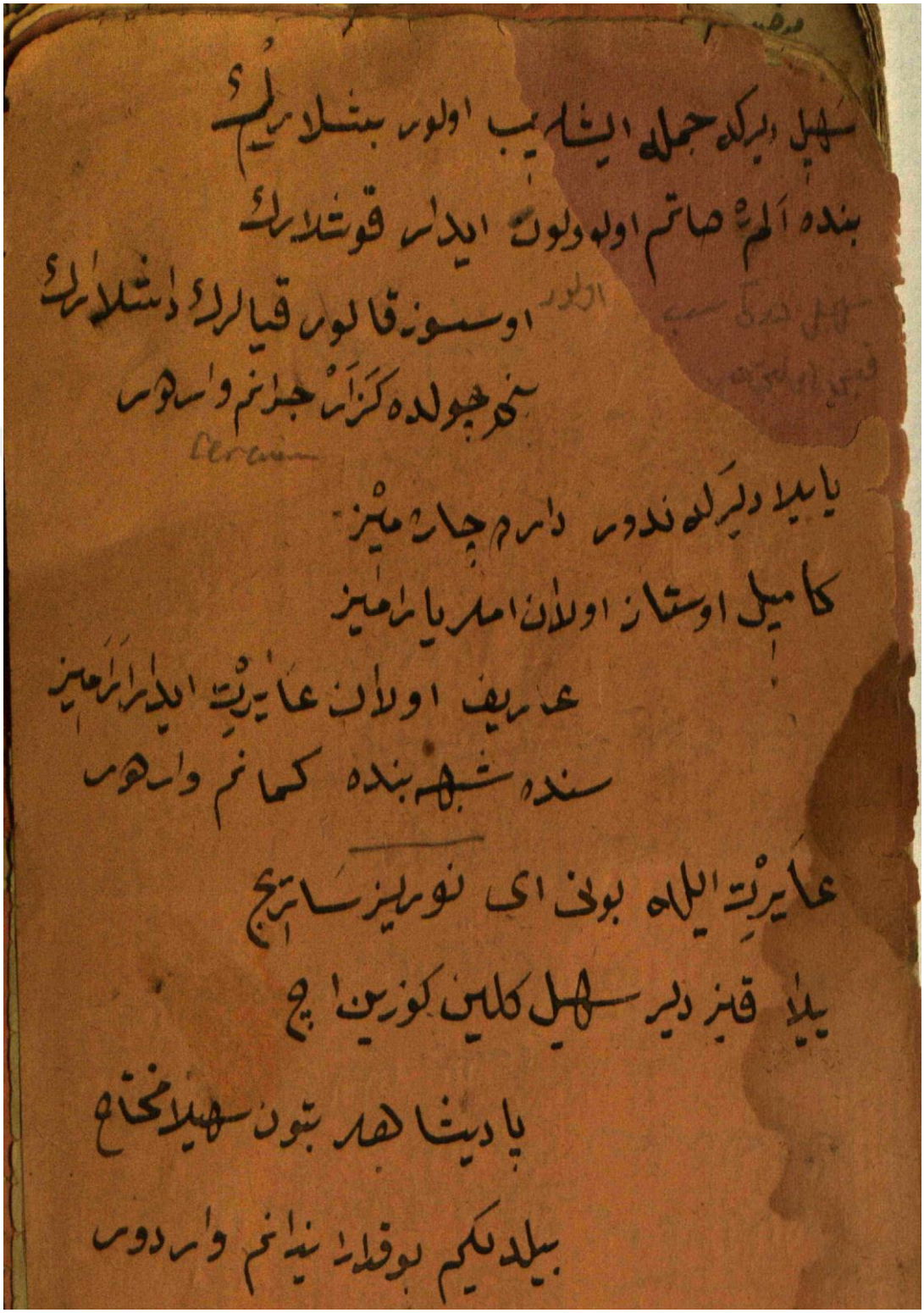

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Ersen DÖĞMECİ
Doğum Yeri ve Yılı : Ankara/1980
Medeni Hali : Evli
Yabancı Dili : İngilizce
E-Posta : ersendogmeci@gmail.com

Eğitim Durumu

Lise : Ankara Lisesi

Lisans : Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1998-2002)

Yüksek Lisans : Kastamonu Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Halk Edebiyatı Bilim Dalı

Mesleki Deneyim

İş Yeri : Kastamonu Menekşe Özel Eğitim Kurumları Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

İş Yeri : T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Kastamonu Mesleki Eğitim Merkezi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

İş Yeri : Birey Dershanesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

İş Yeri : T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Personel Dairesi Başkanlığı

İş Yeri : T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Tekirdağ/Muratlı Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

İş Yeri : T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Kastamonu/Daday Lisesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

İş Yeri : T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Prof. Dr. Saime İnal Savi Sosyal Bilimler Lisesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

İş Yeri : Kastamonu Artsam Koleji Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

İş Yeri : Kastamonu Yargı Akademi Eğitim Kurumları Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

İş Yeri : T.C. Kastamonu Valiliği Özel Kalem Müdürlüğü

İş Yeri : T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Prof. Dr. Saime İnal Savi Sosyal Bilimler Lisesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni (hâlen)

Yayınları

Akman, E. & Döğmeci, E. (2015, Ekim). *Gizli kalmış dil yadigârları: Lakaplar (Kastamonu örneği).* VIII. Dünya Dili Türkçe Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.

Döğmeci, E. (2016, Mayıs). *Kastamonu'da derlenen Hurşit ile Mahmihri hikâyesi üzerine bir çalışma.* I.Uluslararası Abana Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu.